మానవత్వంనుండి
దివ్యత్వంవైపుకు...

రచన

డా॥ పి. వరలక్ష్మి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి

2022

MANAVATVAM NUNDI DIVYATVAM VAIPUKU...

by

Dr. P. Varalakshmi

T.T.D. Religious Publications Series No. 1417

© All Rights Reserved

First Edition : 2022

Copies : 500

Price :

Published by :
Sri A.V. DHARMA REDDY, I.D.E.S.,
Executive Officer,
Tirumala Tirupati Devastanams,
Tirupati - 517 501

D.T.P:
Publications Division,
T.T.D., Tirupati.

Printed at :
Tirumala Tirupati Devasthanams Press,
Tirupati - 517 507

ముందుమాట

ఆహార, నిద్ర, భయ, మైథునాలు మనుషులకు, జంతువులకు సమానమే. అయితే జ్ఞాన విజ్ఞాన గ్రాహ్య యోచనాశక్తి మనిషిని జంతువులనుండి వేరుచేసి అత్యున్నత స్థానానికి చేరవేస్తున్నాయి. ఈ సృష్టిలోనే అత్యంత గొప్పదైన మానవజన్మను పొందిన తరువాత దానిని సార్థకం చేసుకోవాలేకాని వృధాచేసుకోకూడదు.

మానవజన్మ సార్థక్యానికి రెండు సాధనాలున్నాయి. అవి 1) భగవత్సేవ 2) భాగవతసేవ. మాధవసేవ చేస్తూనే మానవసేవ కూడా చేయాలి. వృక్షాలు తన ఫలాలను, నదులు తమ నీటిని, గోసంతతి తమ పాలను ఎలా పరోపకారము కొరకు ఉపయోగిస్తున్నాయో అలాగే మానవులు కూడా పరోపకారం కొరకు కృషి చేయాలి. మనచుట్టూ ఉన్న సమాజాన్నే దైవంగా భావించి మానవత్వంతో వారి అభివృద్ధికి కృషిచేయాలి. మానవత్వం లేకుండా కేవలం భక్తి ఉంటే అది భగవంతుడు స్వీకరించడని మన పురాణాలు చెపుతున్నాయి. శ్రీకృష్ణుడంతటివాడు కూడా సమాజోద్ధరణకు పరోపకార పరాయణత్వంతో అనేక లీలలు చేశాడు. విశేషించి మానవ జీవన విధానాన్ని భగవద్గీత రూపంలో అందించాడు. మానవత్వం నుండి దివ్యత్వం వైపుకు మానవ జీవనమార్గం సాగాలి. అది ఎలా సాగాలో తెలియజేసే గ్రంథమే డా॥ వరలక్ష్మిగారు వ్రాసిన 'మానవత్వం నుండి దివ్యత్వం వైపుకు" అనే ఈ గ్రంథం.

డా॥ వరలక్ష్మిగారు ఈ గ్రంథంలో గీతాచరణ ద్వారా లోకం ఎలా ఉద్ధరింపబడుతుంది. భాగవత జ్ఞానం మోక్షానికి ఎలా మార్గాన్ని నిర్దేశిస్తుంది. మహాభారతంలో మహిళా చైతన్యం, వాల్మీకి రామాయణ ఔన్నత్యం వంటి 18 అద్భుతమైన వ్యాసాలను రచించారు. ఈ వ్యాసాలన్నీ పాఠకలోకం

ఆదరణ పొందుతుందని మానవులందరు మానవత్వంనుండి దివ్యత్వం మార్గం వైపునకు తమ ప్రయాణాన్ని కొనసాగిస్తారని మనసారా కోరుకుంటున్నాను.

సదా శ్రీవారిసేవలో

కార్యనిర్వహణాధికారి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు,
తిరుపతి

ఆశీరక్షతలు

84 లక్షల రకాల జీవరాసుల్లో మానవుడే శ్రేష్ఠుడు. ఈ విషయం చాలా మందికి తెలియదు. తెలిసినా ఆ మానవత్వాన్ని పరిరక్షించుకోవడానికి ప్రయత్నించడంలేదు. తక్కిన జీవజాలం నుంచి మానవుడ్ని వేరు చేసి చూపేది, అతని ఆలోచనావిధాన అతని ఆచరణ విధానమూను. మానవజన్మ పొందిన ప్రతివారూ మానవులే అని అనుకోవడానికి వీల్లేదు. మానవత్వ లక్షణాలను ఒంటబట్టించుకొని నిరంతరం మానవులుగా మసలుకునేవారే మానవులు అనబడతారు. మానవ చైతన్యంలోనూ మూడురకాలు కన్పిస్తాయి.

1. అథ శ్చైతన్యం
2. సహజ చైతన్యం
3. ఊర్ధ్వచైతన్యం

ప్రతిఒక్కరు వారు ఏస్థాయిలోవున్నామో తెలుసుకొని పైస్థాయికి వెళ్ళడానికి ప్రయత్నించాలి ఈ ప్రయత్నానికి దోహదంచేసేది **"మానవత్వం నుండి దివ్యత్వంవైపుకు**..."అనే పుస్తకం.

ఈ పుస్తకంలో 20 వ్యాసాలున్నాయి. ఈ వ్యాసాలన్నీ ఆలోచింపజేసేవే. ఆలోచన ఆకలిని తీర్చేవే. కొన్ని పౌరాణిక వ్యాసాలైతే మరి కొన్ని ప్రాబంధిక వ్యాసాలు. ఇంకొన్ని ఆధునికి వ్యాసాలు. పదసాహిత్యానికి సంబంధించినవి కూడా లేకపోలేదు. ఈ వ్యాసాలకు రచయిత్రి పెట్టినపేర్లనుబట్టి వీటి చేతనాస్థాయి అవగతంకాగలదు. పుస్తకాలకు వాటి రచయితలకు ప్రగాఢ సంబంధం ఉంటుంది. ఈ సంబంధం గట్టిగా వెతికి పట్టుకుంటేనే బోధపడుతుంది. ఇటువంటి సంబంధమే రచయిత్రికి పుస్తకానికి కూడా వుంది.

ఈ పుస్తక రచయిత్రి డా॥పి.వరలక్ష్మి నాకు చాలా ఏళ్ళుగా తెలుసు. పరిశ్రమకు, పట్టుదలకు పరిణామక్రమానికి మారుపేరుగా ఈ మహిళామణి

కన్పిస్తుంది. **"వివాహో విద్యానాశాయ సర్వనాశాయ శోభనమ్"** అనేది ఒక సంస్కృత ఆభాణకం. వరలక్ష్మి ఈ ఆభాణకాన్నిగా మార్చివేసింది.

బాల్యంలోనే వివాహం చేసుకొని సంతానానంతరం చదువును పునః ప్రారంభించి పట్టుదలతో పరిశ్రమించి అంచెలంచెలుగా ఎదిగి అవలీలగా ఉన్నత శిఖరాల్ని అధిరోహించిన అంగనామణి ఆమె. క్రమ వికాసానికి ఈమె ఇచ్చే ప్రాధాన్యం ఆమె జీవితంలోనే కాక ఆమె వ్యాసాల్లోనూ ప్రస్ఫుటం కావడం ప్రశంసనీయం. ఫుల్‌స్టాప్ జోలికిపోకుండా కామాగానే కాలం గడపాలనుకునే వరలక్ష్మి విద్యాభిలాషులకు ఆదర్శప్రాయమంటే అతిశయోక్తి కాదు. ఇప్పటికీ ఈమె నిత్య విద్యార్థినే.

ఉపాధ్యాయులకుండాల్సిన మొదటి లక్షణం నిరంతన జ్ఞానతృష్ణ. ఈమెకి ఇదివుంది. ఈమె పుస్తకాలు రాయడమేకాక పుస్తకంగాగూడ ఉపయోగపడటం చాలా గొప్పవిషయం. ఈమెను నేను ఆత్మారా అభినందిస్తున్నాను. బహుముఖంగా ఉన్నతీకరించుకొని వ్యాపించి నిత్యనూతనత్వంతో ఈమె విరాజిల్లాలనీ, ఇందుకు కావలసిన శక్తి సామర్థ్యాలు ఆమెకు సమకూర్చాలనీ ఆ సర్వేశ్వరుడ్ని అర్థిస్తున్నాను. ఈమె కలంనుంచి ఇంకా ఎన్నో పుస్తకాలు వెలువడి అధ్యేతల మస్తకాలను అలంకరించాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాను.

ఆచార్య జక్కంపూడి మునిరత్నం
విశ్రాంతాచార్యులు,
శ్రీవేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం,
తిరుపతి.

శుభాభినందన

మన స్యేకం వచ స్యేకం కర్మ ణ్యేకం మహాత్మనామ్
మనస్యన్యద్ వచస్యన్యత్ కర్మణ్యన్యద్ దురాత్మానామ్

ఆలోచన, మాట, పని ఒకటిగా ఉంటే అతడే మహాత్ముడు. ఆలోచించేది ఒకటి,చెప్పేది మరొకటి, చేసేది ఇంకొకటి అయితే వారు దురాత్ములు. మహాత్ముల జీవన ప్రయాణం. **మానవత్వం నుండి దివ్యత్వం వైపు** సాగుతుంది. దురాత్ముల ప్రయాణం మానవత్వం నుండి రాక్షసత్వం వైపు సాగుతుంది. లోకంలో అనేక ధార్మికసంస్థలు, విద్యాలయాలు, విశ్వవిద్యాలయాలు ఆశ్రమాలు, గురుకులాలు, మఠాలు, పీఠాలు, మందిరాలు వున్నాయి. వదాన్యులు, మహానుభావులు ఎందరోవున్నారు. అందరూ ప్రధానంగా మానవత్వపు విలువలను కాపాడుకోవాలని ఆకాంక్షిస్తున్నారు. మానవత్వపు విలువలను ఎవరు చక్కగా పాటిస్తారో వారు ఉన్నతులు, దైవాంశ సంభూతులు అవుతారు. వారి జీవన గమనం ప్రశాంతంగా సాగుతుంది. తాత్కాలికమైన కష్టనష్టాలు వారిని చలింప జేయలేవు. ఈనాటి కాలంలో కొందరు మానవత్వపు విలువలకు దూరంగా తాత్కాలిక సుఖాలకు ఆకర్షింపబడి బ్రతుకుబండిని లాగించాలని భావిస్తున్నారు. వారు శాశ్వత సుఖాన్ని, ప్రశాంతతను కోల్పోతున్నారు.

భారతభూమిని కర్మభూమి అంటారు. కర్మ నిర్వహించకపోతే శరీరయాత్రగూడ జరగదని గీతా వచనం. కర్మలు రెండురకాలు. సత్కర్మలు, దుష్కర్మలు. కొందరికి దుష్కర్మలు జీవనోపాయాలు కావచ్చు. వారిది రాక్షస మనస్తత్వమని చెప్పకతప్పదు. సత్కర్మలు ఆచరించే వారిది ఉత్తమ మనస్తత్వం అవుతుంది. క్రమంగా వారి పయనం దివ్యత్వం వైపు సాగుతుంది. అందుకే పెద్దలు ఒక మాట అన్నారు–

కర్తవ్య మేవ కర్తవ్యం ప్రాణైః కంఠగతై రపి,
అకర్తవ్యం న కర్తవ్యం ప్రాణైః కంఠగతై రపి.

కంఠంలో ప్రాణమున్నంత వరకు చేయవలసిన కర్మను చేసి తీరాలి. ప్రాణం పోయే పరిస్థితి ఏర్పడినా చేయరాని పనులు చేయరాదు. చేయవలసిన పనులు తప్పక చేయడం మానవత్వం. కారణాలు ఏవైనా చేయరాని పనులు చేయడం రాక్షసత్వం. మానవత్వపు విలువలు కాపాడడమే దివ్యత్వం. మానవుడు తాను శాశ్వతమని, సుఖాలు అనుభవించడమే జీవితమని భావించితే అతని ప్రయాణం దివ్యత్వంవైపు సాగదు. అందుకే అనుభవం కలిగిన పెద్దలు–

ధనాని భూమౌ, పశవశ్చ గోష్ఠే
నారీ గృహద్వారి, జనః శ్మశానే
దేహ శ్చితాయాం పరలోకమార్గే
ధర్మానుగో గచ్ఛతి జీవ ఏకః – అని తెలియ జేసారు.

సంపాదించిన ధనం, భూమిలో కలిసిపోతుంది. పశు సంపద పశువుల కొట్టాలలోనే ఉండిపోతుంది. ఇల్లాలు గృహద్వారం దగ్గర నిలిచిపోతుంది. బంధు జనాదులు శ్మశానంలో ఆగిపోతారు. దేహంకూడా అగ్గిలో పడిపోతుంది. ఏదీ జీవితో పాటు పరలోకానికి రావు. పరలోకానికి జీవితో వచ్చేది అతడు ఆచరించిన ధర్మం మాత్రమే వెంట వస్తుండగా జీవుడొక్కడే పరలోకానికి పయనిస్తాడు. ఈ సత్యాన్ని గుర్తెరిగి జీవించేవారు మానవత్వం నుండి దివ్యత్వం వైపు పయనిస్తారు.

పాలు తోడు పెట్టి పెరుగు, దానిని చిలికి వెన్న తీసినట్లు అనేక గ్రంథాలలోని సారాంశాలను వ్యాసరూపంలో వరలక్ష్మి పాఠక లోకానికి అందించింది. ప్రతిభ కలిగిన విమర్శకులు తాము జీవించిన కాలంచేత ప్రభావితులవుతారు. అలా ప్రభావితురాలైంది వరలక్ష్మి. ఆమె ఈ గ్రంథానికి పెట్టినపేరే ఆమె వ్యక్తిత్వాన్ని తెలియజేస్తూవుంది. ఇందులో వివిధ విధాలైన ఇరవై వ్యాసాలున్నాయి. ఈ ఇరవై వ్యాసాలను వివిధవిధాలైన ఇరవై పుష్పాలుగా భావిస్తే,ఈ పుష్పాలను గుచ్చిన దారం మాత్రం మానవత్వపు విలువలను వివరించేదే. ఎక్కువ వ్యాసాలలో ఆధ్యాత్మిక, తాత్త్విక అంశాలు వివరించారు. కొన్ని వ్యాసాలలో సమాజంలోని రుగ్మతలపట్ల వరలక్ష్మి ఆవేదన

మనకు అర్థమౌతుంది. సమాజం సరైన మార్గంలో పయనించాలనే విషయంలో ఆమె తపన స్పష్టంగా తెలుస్తుంది.

శ్రీమతి వరలక్ష్మి యం.ఏ శ్రీవెంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయంలో చదువుకొనే రోజులలో నేను అధ్యాపకుడుగావున్నాను. యంఏ. తరువాత ఆమె నా పర్యవేక్షణలో పరిశోధనచేసి డాక్టరేటు పట్టాను పొందింది. డాక్టరేటు పొంది ఎంతో కాలమైనా, ఆమె చిత్తూరు ప్రభుత్వ కళాశలలో అధ్యాపకురాలైనా, ఇప్పటికి నా సొంత చెల్లెలులా నా క్షేమ సమాచారాలు తెలుసుకుంటూ నాకెంతో అండగావుంటోంది. అది ఆమె వ్యక్తిత్వానికి ఉదాహరణ మాత్రమే. హైస్కూలులో చదువుతున్నప్పుడు, అతి పిన్న వయస్సులో తల్లిదండ్రులు వివాహం చేశారు. **"వివాహం విద్యకు విఘాతం"** అన్న మాటను అసత్యం చేస్తూ వరలక్ష్మి డాక్టరేటు వరకు విద్యను కొనసాగించడమేగాక ప్రస్తుతం ప్రభుత్వకళాశాలలో ఉద్యోగిస్తూ డి.లిట్‌కూడా చేస్తోంది. త్వరలో ఆ దేవదేవుని దయతో ఆమె డి.లిట్‌గూడా సాధించగలదని ఆశిస్తున్నాను. ఆమె ఎదుగుదలకు ఆమె భర్త జయపాల్ రెడ్డి చేయూత ఎంతోవుంది. అతడు గూడా విద్యాధికుడు. వినయశీలి. ప్రత్యేకంగా వరలక్ష్మి కుమారుడు విష్ణు అద్భుతమైన గాయకుడు. అన్నమాచార్య కీర్తనలు తన్మయత్వంతో పాడుతాడు. గొప్ప కళాకారుడు. అమె కుమార్తెలు ఇద్దరూ కూడా చక్కగా చదువుకుంటూనే కళాకారులుగా గుర్తింపు పొందుతున్నారు. వరలక్ష్మి వేలాది మందికి ధ్యానం గురువు. యోగ, ధ్యానాదుల వల్ల ప్రశాంతతను పొందుతూ చక్కని ఉద్యోగ సంసార జీవితాన్ని గడుపుతున్నా, వరలక్ష్మి శ్రీ వేంకటేశ్వరుని కృపతో మరెన్నో ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను వ్రాసి వెలుగులోకి తీసుకొని రావాలని ఆకాంక్షిస్తూ అశీర్వదిస్తున్నాను.

ఆచార్య జి.దామోదరనాయుడు
విశ్రాంతాచార్యులు,
శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం,తిరుపతి.

మానవజీవనగమనం ?
నామాటలో ...

మానవుడు ఆలోచనా జీవి. అన్వేషణాశీలి. మాట్లాడే ప్రాణి. పుట్టిన నాటి నుండి శరీరాన్ని వదిలే వరకూ కూడ తనను గూర్చి, జగత్తుకు గల మూలకారణాల్ని గూర్చి యాదృచ్ఛికంగా ఆలోచిస్తూ, అన్వేషిస్తూనే ఉంటాడు. ఎవ్వనిచే జనించు జగము? ఎవ్వని లోపల నుండు? లీనమై ఎవ్వని యందు డిందు? పరమేశ్వరుడెవ్వడు? మూలకారణంబెవ్వడు? అనే విషయంపై అతి ప్రాచీన కాలం నుండి పరిశోధనలు చేస్తూనే, తర్కిస్తూనే, అన్వేషిస్తూనే ఉన్నాడు. దేహానికి, అహంకార మమకారాలకు లోనయ్యే మనస్సుకు అతీతంగా, అంతర్లీనంగా ఉన్నతోన్నతంగా మనిషిలో ఈ ఆలోచన, అన్వేషణ ఉంటుంది.

అయితే మనిషికి దాన్ని గుర్తించే పరిస్థితి నేడు పూర్తిగా శూన్యమై పోయింది. తద్వారా నేటిసమాజం విలువలను పూర్తిగా కోల్పోయింది. ఈ పరిస్థితులు మారాలి. ప్రతి వ్యక్తి విలువలతో కూడుకున్న జీవనాన్ని కొనసాగించాలి. నీతి, నిజాయితి కల వారిలో శరీరాన్ని మించిన శక్తి ప్రకటితమౌతుంది. ఇదే మనిషినీ మనిషినీ సన్నిహితం చేస్తుంది. ప్రకృతితోనూ సమాజంతోనూ బాంధవ్యం ఏర్పరచుకొని పరిశుద్ధమైన బుద్ధితో అంతరంగంలోకి సూటిగా చొచ్చుకుపోతుంది. అప్పుడేం జరుగుతుంది? మానవునిలోని బీజరూపంలో ఉన్న ఆధ్యాత్మికత పూర్తిగా వికసిస్తుంది. వ్యక్తి తన స్థూల, సూక్ష్మ శరీరాలు తెలుసుకొని ఆత్మతత్త్వాన్ని సాక్షాత్కరించు కుంటాడు. ఇది జ్ఞానాన్వేషణలో ప్రథమ దశ. తరువాత నెమ్మదిగా అనుభవ జ్ఞానంతో తానూ, సర్వవ్యాపకమైన చైతన్యమూ ఒక్కటే అని గ్రహిస్తాడు.

"నువ్వు భగవంతుడికై వెదకుచున్నావా? అలా అయితే మానవుడి లోనే వెదుకు. దివ్యత్వం మానవునిలోనే ప్రకటితమవుతుంది. ఈ లోకంలో మానవ శరీరమే ఉత్తమమైన శరీరం. మనిషే ఉత్తమోత్తమైన జీవి. జంతువులన్నిటి కంటె, దేవతలందరి కంటె మనిషే గొప్పవాడు. దేవతలు సహితం మరల క్రిందికి వచ్చి మనుష్య శరీరం ద్వారా ముక్తి పొందుతారు."

– (వివేకానంద సంపూర్ణ గ్రంథావళి, 2:26)

జీవితం అంటే జీవించడం. జీవంతో ఉండటం. చైతన్యంతో ఉండటం. మన జీవిత కాలమెంత? అంటే మనం పుట్టినప్పటి నుండి గిట్టినప్పటి వరకు అని. కాని వాటి మధ్యలో మనం నిజంగా జీవించిన కాలమెంత? అని ప్రశ్నించుకుంటే ఎంత కాలం మనం అనవసరమైన ఆలోచనలతో, కార్యక్రమాలతో గడిపామో లెక్కలు వేసుకోవాలి. ఎంత కాలం మనకోసం, మనతోనే, మనలోనే నిక్షిప్తమై ఉన్న దైవశక్తితో (అంతరాత్మ) సంభాషించాం. ఎంతకాలం మనం ఆ అంతరాత్మ పిలుపుతో సామాజిక శ్రేయస్సుకు కంకణబద్ధులయ్యామో మనల్ని మనం ప్రశ్నించుకోవాలి. అంటే పరమాణువు మొదలుకొని పరమాత్మ దాకా కూడా మనం ఆలోచించగల్గాలి. ప్రతి అణువులోనూ భగవంతుని స్వరూపాన్ని అంటే మన స్వరూపాన్ని మనమే చూసుకోవాలి.

మానవుడు ఆత్మ స్వరూపుడే అయినా జీవిత గమ్యం మోక్షమే అయినా మనకొక దేహముంది. మనస్సుంది, జీవితముంది. ఇవి లేకుంటే అసలు మనిషే లేడు. మానవ లోకమే లేదు. అందువల్ల వీటిని కూడా విస్మరించడానికి వీల్లేదు. ఎంతటి తాత్త్వికులైనా 'శరీర మాద్యం ఖలు ధర్మసాధనం' అనే మాట మరువకూడదు. అలా అని మనిషి కేవలం దేహం మాత్రమే కాదు, మహోన్నతమైన ఆత్మ స్వరూపుడు. మనిషికి వీటిపట్ల స్పష్టమైన అవగాహన ఉండాలి. ఈ స్పష్టమైన తాత్త్విక దృష్టి కొరవడినందు వల్లనే మానవులు యాంత్రిక జీవితానికి, ప్రాపంచిక జీవితానికి అలవాటు

పడిపోయి నానాటికీ పతనమైపోతున్నారు. మహోత్కృష్టమైన మానవజన్మను వ్యర్థం చేసుకుంటున్నారు. ఈ దుస్థితినుంచి మనం రక్షణపొందాలంటే ఇహపర జ్ఞానాన్ని సమన్వయం చేసుకోవాలి. అప్పుడే ఏకత్వాన్ని సాధిచగలం. ఇది జగత్తు విషయమే కాదు, మనిషి విషయమే కాదు, కుటుంబ విషయమైనా, సమాజ విషయమైనా ఇంతే. సమన్వయం లోపిస్తే సంఘర్షణ తప్పదు. సుఖశాంతులు ఉండవు. ఆ సమన్వయాన్ని సాధించుకోవడానికి ఈ గ్రంథం ఒక సాధనంగా ఉపయోగపడుతుందని నా అభిప్రాయం. ఎందుకంటే నిరాడంబరమైన జీవనం, అమూల్యమైన ఆలోచనా విధానం నాటి సంస్కృతి. అయితే ఆడంబర జీవితం, అనాలోచిత విధానం నేటి వికృతి. ఈ వికృత రూపమే నేడు ప్రపంచంలో ప్రళయ తాండవం చేస్తూ యావత్ ప్రపంచాన్ని అంధకారంలో ముంచబోతోంది.

మానవులు (మనం) జీవితపు మొదటిదశలో డబ్బు పిచ్చిలోపడి జబ్బులు తెచ్చుకొని రోగపీడితులౌతారు. రెండవదశలో ఆ జబ్బుని నయం చేసుకోవడానికి ఉన్న సంపాదనంతా పెట్టుబడులుగా పెడ్తుంటారు. ఈ వివేకబీజం మనిషిలో మొలకెత్తితే తన జీవిత గమ్యాన్ని గురించి ఆలోచిస్తారు. లేకపోతే గమ్యం తెలియని జీవితాన్ని గడుపుతారు.

మనుషుల్ని ప్రేమించాలి, వస్తువుల్ని వాడుకోవాలి, కాని నేడు మనం మనుషుల్ని వాడుకుంటున్నాం, వస్తువుల్ని ప్రేమిస్తున్నాం. ప్రాణంలేని ఇనుప ఖనిజాన్ని, వస్తువుల్ని అనేక రూపాలుగా మలచుకొని వాడుకుంటున్నాం కదా! అలా అచేతన పదార్థాల్నే సంస్కరించుకుంటున్నప్పుడు, ప్రాణ చైతన్యంతో కూడిన మనల్ని మనం సంస్కరించుకోలేమా!? అనే ఆలోచనను కలిగించడమే కాక మనల్ని మనం సంస్కరించుకోవడానికి కావలసిన మార్గాలు, దానికి తగిన సూత్రాలు, పద్ధతులు, విధానాలు మొ॥ వాటి గురించి ఆలోచింపజేయడమే ఈ గ్రంథం ప్రధాన ఉద్దేశం.

"ద్రష్ట అయిన వాడు సృష్టి రహస్యాన్ని అవగాహన చేసుకొని సంపూర్ణత్వాన్ని నింపుకొని పరిపూర్ణత్వాన్ని పొందుతాడు. కనుక ప్రతీ ఒక్కరూ ద్రష్టకావాలి. ప్రతి క్షణం ప్రతి విషయాన్ని మనో దృష్టితో, జ్ఞాన దృష్టితో గమనించగల్గాలి. ప్రాపంచికతను పటాపంచలు చేస్తూ ఆధ్యాత్మిక చింతనను పెంపొందించుకోవాలి. వాస్తవాల్ని అవగాహన చేసుకొని మన ధర్మాల్ని విస్మరించకుండా సత్యాచరణ గావించడానికి సాధన చేస్తూ జీవితాన్ని కొనసాగించాలి. దార్శనిక అనుభూతుల ద్వారా జ్ఞాన సముపార్జనను కొనసాగించాలి. విశ్వమానవులుగా విరాజిల్లాలి."

మానవుడిలో నైతిక ప్రవర్తన అధికమైతే అతడిలోని సహజమైన ఆధ్యాత్మికతత్త్వం జాగృతమవుతున్నదని గుర్తు. ఆధ్యాత్మికత మనిషి శారీరక ప్రవృత్తులపైన, కోరికలపైన ఆధిక్యం సంపాదిస్తుంది. నదులెన్ని పోకడలు పోయినా చివరికి సముద్రంలోనే సంగమించేటట్టు ఈజీవన గమనంలో జన్మల ప్రయాణంలో దారితెలియక మనం ఎన్నివిధాలుగా జీవించినా ఏదో ఒకజన్మలో సరైన మార్గం చూసుకోవాలి, వెతుక్కోవాలి. అదే మానవుని అంతిమ లక్ష్యం. ఆ లక్ష్యాన్ని అవలీలగా చేరుకోవడానికి ఈ గ్రంథం మార్గదర్శకంకాగలదని ఆశిస్తున్నాను.

"కేవలం ఈ శరీరానికి కావాల్సిన నాలుగు ముద్దల కోసం నీతిని, నిజాయితీని, మానవీయవిలువల్ని, ఆత్మచైతన్యాన్ని, అణగదొక్కుతున్న ఘనత ఈ మానవ జాతిది". ఈ క్షణం నుంచైనా మేల్కొందాం. మానవులందరినీ జాగృతం చేద్దాం. ఈ విషయాల పట్ల సమాజానికి సదవగాహన కల్గించడమే నా జీవిత లక్ష్యమని సవినయంగా విన్నవించుకుంటూ...ఇక గ్రంథంలోకి... అంటే మన అంతరంగంలోకి....

– డా॥ పి. వరలక్ష్మి

విషయసూచిక

1.	గీతాచరణే లోకోద్ధరణ	1
2.	భాగవత జ్ఞానం - మోక్షానికి మార్గం	16
3.	వేయి పడగలు - తాత్త్వికత	27
4.	శ్రీకృష్ణదేవరాయలు - ఆధ్యాత్మికత	39
5.	నీవు 'మారు' - సమాజం తనంతట తానే మారుతుంది	46
6.	మహాభారతంలో మహిళా చైతన్యం	55
7.	వేమన తాత్త్వికత	70
8.	ఆముక్తమాల్యద - ఋతువర్ణన - జనజీవనవిధానం	79
9.	శ్రీ కాళహస్తీశ్వరశతకం - ముక్తికి మార్గం	87
10.	దాంపత్యజీవనవికాసానికి సోపానం - రావూరి	91
11.	గురజాడ రచనలు - ఆధ్యాత్మిక దృక్పథం	100
12.	వాల్మీకి రామాయణం - ఔన్నత్యం	109
13.	అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో భక్తితత్త్వం	118
14.	అన్నమయ్య - ఆధ్యాత్మికత	123
15.	తమిళం తెలుగు జానపదకళలు - హరికథ కళాప్రాశస్త్యం	132
16.	వేయిపడగల మణిప్రభలు	144
17.	వేయిపడగలు - ఆదిశంకరాచార్యుల తాత్త్వికత	154
18.	మారినదశ - మానవదిశ	161

1. గీతాచరణే లోకోద్ధరణ

"యోగినా మపి సర్వేషాం మద్గతే నాన్తరాత్మనా
శ్రద్ధావాన్ భజతే యో మాం స మే యుక్తతమో మతః"
-(6వఅ-47వశ్లో॥)

విశ్వ వాఙ్మయంలోనే విఖ్యాతిగాంచిన మహోన్నతమైన గ్రంథం శ్రీ మద్భగవద్గీత. వేదాల సారం ఉపనిషత్తులు. ఉపనిషత్తులసారం భగవద్గీత. ఇది దైవ ప్రతిపాదితం. అద్భుతపటిమగల గురుశిష్యుల సమ్మేళనంతో ఆవిర్భవించిన అమరవాణి, నర నారాయణుల తపఃఫలం, శ్రీ కృష్ణార్జునుల దివ్య సంసర్గ జనిత సంభాషణం. వారిద్దరి అలౌకికసంవాదాన్ని లోక కళ్యాణార్థం జగద్విఖ్యాత రచయిత శ్రీ వేదవ్యాస మహర్షులవారు ఛందోబద్ధం చేసి ఈ లోకానికి ప్రసాదించారు. "శ్రద్ధావాన్ లభతే జ్ఞానం" అన్నారు శ్రీకృష్ణులు. అలా మనసు పలుకు తనువు ఏకమై సర్వసమర్పణతో అంటే ప్రహ్లాదునిలా, ధ్రువునిలా, గజేంద్రునిలా ఆచరిస్తే లోకోద్ధరణ జరుగుతుంది అనడంలో సందేహంలేదు.

సర్వ సృష్టి సారం
సర్వ లోక జ్ఞానం
సర్వ జన మోక్షం

అంతాకూడా గీతాచరణద్వారా మాత్రమే సాధ్యం.వ్యక్తికి అనన్య సామాన్య ప్రతిభను,అఖండ శక్తిసామర్థ్యాన్ని ప్రసాదించి ఆత్మను పరమాత్మతో అనుసంధానంచేయించే పరమౌషధం శ్రీభగవద్గీత.

ఇది దేశ,కాల,జాతి,మతాదులకన్నిటికీ అతీతమైన, సార్వజనీన, సార్వభౌమ, సార్వకాలీన, సత్య,శివ, సుందరభగవద్వాణి, సర్వధర్మ సమన్వయ క్షేత్రం. సాంఖ్య, యోగ, న్యాయ, వైశేషిక, మీమాంస వేదాంతాల నుంచి శాక్త, శైవ, గాణాపత్య, వైష్ణవాది మతాలవరకు అంతెందుకు ప్రపంచంలోని

సమస్త సంప్రదాయాల సమన్వయమే గీత. ఆదిశంకరాచార్యులు గీతకు భాష్యం రాస్తూ ప్రారంభంలోనే

"తదిదం గీతాశాస్త్రం సమస్త వేదార్థసారసంగ్రహభూతమ్"

"ఈ గీతాశాస్త్రం సమస్త వేదార్థం యొక్క సార సంగ్రహం" అని పేర్కొన్నారు. పూర్వం వల్లభాచార్యులను ఒక భక్తుడు అయ్యా!అన్ని శాస్త్రాలలో కెల్ల ఏ శాస్త్రం గొప్పది అని ప్రశ్నించాడట.వారు వెంటనే **"ఏకం శాస్త్రం దేవకీపుత్రగీతం"** అని జవాబిచ్చారట.అంటే దేవకీసుతుడైన శ్రీకృష్ణమూర్తి గానంచేసిన గీతాశాస్త్రమే అన్నింటికన్న మిన్న అని. అలాగే శ్రీ శంకరాచార్యులను తన శిష్యుడు ఏ పాట పాడుకుంటే మోక్షంవస్తుందని అడిగితే **"గేయం గీతానామసహస్రం"** గీతను విష్ణు సహస్రనామాన్ని పాడుకోవాలి అన్నారట. అందుకే **"సర్వశాస్త్రమయీ గీతా" గీతా సుగీతా కర్తవ్యా కిమన్యైః శాస్త్రవిస్తరైః** అని మహాభారతం వేనోళ్ళ చాటుతోంది.

వివిధ గీతలు - భగవద్గీత స్థానం

ప్రపంచంలో అష్టావక్రగీత, అవధూత గీత, ఋభుగీత, బ్రహ్మగీత, వసిష్ఠగీత, గణేశగీత, హనుమద్గీత, పరాశరగీత, హరితగీత, శివగీత, హంసగీత, భిక్షుగీత, కపిలగీత, దేవీగీత మొదలైనవెన్నో గీతలు విశ్వసాహిత్యంలో ఉన్నా భగవద్గీతకున్న ప్రశస్తి మరేదానికి లేదు.

అసలు కృష్ణుడు బోధించిన గీత కృష్ణగీత అనే పేరుతో ఉండాలి కాని "భగవద్గీత"అనే పేరుతో చలామణీ అవుతూండడంవల్ల ఇది మనల్ని భగవంతునికి చేరువచేసే గీత అని అర్థమౌతుంది. మానవుడు దేవుడ్ని చేరుకోవడానికి, భక్తుడు భగవంతునిలో విలీనంచెందడానికి – ఉపయోగపడే దివ్యసాధనం భగవద్గీత. అందుకే మాక్స్‌ముల్లర్, కార్లైల్, ఎమర్సన్, ఎడ్విన్ ఆర్నాల్డ్, అనిబిసెంట్ మొదలైన పాశ్చాత్యులు సైతం గీతా ప్రభావానికి ఆకర్షితులై, గీతను ఆచరించి, బోధించి, తమ జీవితాల్ని సంస్కరించుకొని

గీతను ప్రచారంచేశారు. వారిలో ఎడ్విన్ ఆర్నాల్డ్ అనే మహనీయుడు **"దివ్యగీతము"** (The Song Celestial) అనేపేరుతో 18 అధ్యాయాల్ని ఆంగ్లభాషలోకి అనువాదంచేశాడు. అంతేకాదు.

"భారతదేశం యొక్క సర్వ ప్రియకావ్యమయ దార్శనికగ్రంథం లేనిచో ఆంగ్లసాహిత్యం అసంపూర్ణంగానే వుండును" అని గీత ఔన్నత్యాన్నిచాటాడు.

అమ్మహృదయం-భగవద్గీత

మనం క్షణకాలంపాటు భౌతికప్రపంచ విషయాల్ని పక్కనపెట్టి మనకున్న మనోదృష్టితో,జ్ఞానదృష్టితో,దివ్యదృష్టితో గీతను దర్శిస్తే అమ్మహృదయమే భగవద్గీత అనేవిషయం స్పష్టంగా బోధపడుతుంది. అందుకే మహాత్మగాంధీ

I lost my earthly mother who gave me birth long ago. But this eternal mother (Gita) has completly filled her place by my side ever since. When I am in difficulty or distress, I seek refuge in her bosom.

"నా తల్లి చాలాకాలంకిందనే చనిపోయింది. కాని గీత అనే తల్లి ఆ స్థానంలో నా పక్కనే ఉండి నన్ను సదా కాపాడుతున్నది. కష్టాలు సంప్రాప్తించి నపుడు నేనామె ఒడిలో తలదాచుకుంటాను" అన్నారు. ఇది వారు అనుభవంతో చెప్పినమాట. గీత మాతృహృదయ. కాబట్టే పుత్రవాత్సల్యంతో సమస్త మానవాళినీ, సకలచరాచర జీవరాసుల్నికూడా ఆహ్వానించి తగిన రక్షణ కల్పించి ముక్తిమార్గాన్ని బోధిస్తుంది. గీత కల్పవృక్షం, కామధేనువు. మనల్ని **"మానవత్వం నుంచి దివ్యత్వంవైపు"** పయనింపజేసే రహదారి.

"పున రపి జననం పున రపి మరణం
పున రపి జననీజఠరే శయనం
ఇహ సంసారే బహుదుస్తారే
కృపయాపారే పాహి మురారే" **- ఆదిశంకరాచార్యులు**

అన్నట్లు ప్రాపంచికవ్యామోహంలో, జననమరణచక్రంలో కొట్టు మిట్టాడుతున్న మనల్ని **'జ్ఞాన'** మనే దివ్యగర్జనతో మేల్కొలిపే మహత్తరమైన దివ్యమంత్రమిది. ఉపనిషత్తులనే గోవులనుండి శ్రీ కృష్ణుడనే గోపాలుడు పాలుపిండగా వ్యాసమహర్షి భారతమనేపాత్రలో సేకరించిన అమృతధార కల్పవల్లి గీతామతల్లి.

గీతాచరణం-పరమధర్మ పరాయణం

"ఒరు లేయవి యొనరించిన
నరవర! యప్రియము తనమనంబున కగుఁ దా
నొరులకు నవి సేయకునికి
పరాయణము పరమధర్మపథముల కెల్లన్".

అంటోంది మహాభారతం. మరి అదెలా సాధ్యం? గీతాచరణ ద్వారానే. ఈ గీతాచరణే పరమధర్మ పరాయణం అనే విషయం మనకు

యే మే మత మిదం నిత్య మనుతిష్ఠన్తి మానవాః
శ్రద్ధావన్తోఽనసూయన్తో ముచ్యన్తే తేఽపి కర్మభిః
- (3వఅ-31వశ్లో)

అనే శ్లోకంద్వారా స్పష్టమౌతుంది. సమస్త మానవాళి కూడా ఈ పరమార్థ(త్మ) తత్త్వాన్ని ఆచరించి తరించాలి. "నిత్యమ్" అని చెప్పడంలో ఉన్న అర్థం, అంతరార్థం మనం గమనిస్తే ఈ ఆచరణ అనేది నిరంతరప్రక్రియగా ఉండాలనేది సుస్పష్టం. ఏదో కొంతసేపు పూజగదిలోనో, దేవాలయంలోనో అలాఉండి, మళ్ళీ యథాప్రకారం జీవిస్తూ, ప్రాపంచికవిషయాలపై దృష్టిని సారిస్తూ, ఆత్మాభ్యున్నతిని గమనించకుండా, అన్యాయాలకూ, అక్రమాలకూ పాల్పడుతూ ఇతరుల్ని నిందిస్తూ జీవనాన్ని కొనసాగించడంవల్ల ప్రయోజనం లేదనే వాస్తవం తేటతెల్లమౌతోంది. కాని నేటి మానవాళిఅంతా ఉదయమో, సాయంత్రమో ఏదో ఒకసమయంలో గీతను పారాయణంచేయడం లేదా

దేవాలయానికెళ్ళి పూజ, అర్చన, అభిషేకంలాంటివి చేసి బయటకు రాగానే మళ్ళీ చంచలమైన మనసుతో జీవించడం జరుగుతోంది. గీతాపారాయణం సమయంలోనో, దేవాలయంలో దేవునికి పూజ, అర్చన, అభిషేకం మొ॥ కార్యక్రమాలు చేసే సమయంలోనో ఎంతో శ్రమతో కాసేపు అలా మనదృష్టిని దేవునిపైకి మరల్చుతాం. గుడిలోనైనా కొంతసేపు ప్రశాంతంగా ఉందాం అని భావిస్తుంటాం. అలా చేయడంవల్ల ప్రయోజనం శూన్యం. కాని గీత చెప్పేది ఏమంటే గీతాపారాయణం సమయంలో, దేవాలయంలో మన దృష్టిని దేవునిపై మరల్చిన సమయంలోనూ ఉన్నటువంటి మానసికస్థితి (నిశ్చలమైన మనసు), "నిరంతరం నిన్ను తలచు మనసే తిరుమలకొండ" అన్నట్లు నిత్యం ఉండగల్గాలి. అదే చైతన్యపు స్థితిలో మనం ఉండేవిధంగా మనం మన మనసుకు బుద్ధిచెప్పాలి. ప్రతిరోజూ ఇతరులకు ఉచిత సలహాలు ఇస్తూ అనవసరవిషయాలు మాట్లాడుతూ ఉంటాం. అలాకాక నిత్యం మనసుకి సూచనలు, సలహాలు ఇస్తూ ప్రతిక్షణం దైవంతో విలీనంచెందడానికి కావలసినవిధంగా మనమనసును మనమే మలచుకోవాలి. మొత్తం భగవద్గీత అంతా శోధించినా మనం సాధించగల్గింది మాత్రం మన మనసుని మాత్రమే. ఇతరుల మనసుల్ని, ఇతరులపై ఆధిపత్యాన్ని కాదు.

"మనల్ని మనమే ప్రశ్నించుకోవాలి
మనల్ని మనమే విమర్శించుకోవాలి
మనల్ని మనమే సంస్కరించుకోవాలి
మనల్ని మనమే సాధించుకోవాలి"

"సాధనమున పనులు సమకూరు ధరలోన" అన్నట్లు సాధనద్వారా శోధించి సాధించాలి. ఈ దేహాన్ని దేవాలయంగా మార్చుకోవాలి. "జీవుడే దేవుడు, దేహమే దేవాలయం అన్న సత్యాన్ని అనుభూతించాలి. గీతాచరణే పరమధర్మం అన్న అనుభవాన్ని ఆస్వాదించి అనుభూతి చెందగల్గాలి.

"దృష్టి నిలిపె నేని దేవుఁడు దిగివచ్చు
దృష్టి నిలుపఁ డేని నష్టపడును
దృష్టిలోన సర్వసృష్టి స్పష్ట మ్మౌను
కాళికాంబ హంస కాళికాంబ"

– శ్రీమద్విరాట్ పోతులూరి వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి

అందరూ అర్జునుడిలా దివ్యదృష్టితో పరమాత్మ స్వరూపాన్ని దర్శించేంత వరకూ ఆధ్యాత్మికసాధనచేయాలి.**"సమస్త గ్రంథాలలో ఉన్న జ్ఞానమంతా నీలోనే ఉంది. ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ఎన్నడూ కోల్పోవద్దు. ఈ విశ్వంలో నీవు దేన్నైనా సాధించగలవు. ఎన్నడూ దౌర్బల్యానికి లోనుగాకు. సమస్త శక్తీ నీదే". "పురాణాలు పేర్కొన్న ముక్కోటి దేవతలపై మీకు విశ్వాసం ఉన్నప్పటికీ మీపై మీకు విశ్వాసం లేకపోతే మీకు ముక్తి కలుగదు".** అన్నారు స్వామి వివేకానందులవారు. అంటే అభివృద్ధి చెందాలంటే మొదట మనపై తరువాత భగవంతునిపై విశ్వాసం కల్గివుండాలి. కేవలం నేను మానవ మాత్రుడ్ని, నేనేంచేయగలను అనుకోకుండా ఆ దైవం మనలోనే ఉండి మనల్ని నిత్యం విజయం వైపు నడుపుతుందనే ఆత్మవిశ్వాసంతో ముందుకెళ్ళాలి.

గీతాపారాయణంకంటె ప్రధానం గీతాచరణ. గీతలో ఉన్న ప్రతి విషయం కూడా ఆచరణ యోగ్యమైనదే కాని వాచావేదాంతంకాదు అనే విషయం గీతద్వారానే స్పష్టమౌతుంది. చిత్తం రజస్తమోగుణాత్మకమై ఉన్నంతవరకు పైపైన ఎన్ని పూజలు చేసినా, స్తోత్రాలువల్లించినా ప్రయోజనంలేదు. "సర్వజీవ తిరస్కారః కేశవం ప్రతి గచ్ఛతి" అన్నట్లు ఏ జీవిని బాధించినా భగవంతుని బాధించినట్లే. ఎందుకంటే సమస్త జీవకోటి కూడా విరాట్ స్వరూపమైన పరమాత్మ యొక్క అవయవాలే. కాబట్టి సర్వభూతదయ పరమావశ్యకం. ఈ సత్యాన్ని భగవద్గీత ప్రారంభంనుండి అంతమయ్యేవరకు ఉద్బోధిస్తూనే ఉంది. ఏ మానవులు ఈ గీతాతత్త్వాన్ని శ్రద్ధతో అసూయ లేకుండా నిత్యం అనుష్ఠించుచుందురో వారు మోక్షాన్ని పొందుతారు.

ఇదం తే నాతపస్కాయ నాభక్తాయ కదాచన,
న చాశుశ్రూషవే వాచ్యం న చ మాం యో ఒ భ్యసూయతి
- (18వఅ-67వ శ్లో)

ఇది పూర్తిగా ఆచరించడంతప్ప మరోమార్గంలేదు అనేది స్పష్టం.

ఆత్మశుద్ధి లేనియాచార మది యేల
భాండశుద్ధి లేనిపాక మేల
చిత్తశుద్ధి లేనిశివపూజ లేలరా
విశ్వదాభిరామ! వినుర వేమ! అన్నాడు వేమన.

చిత్తశుద్ధి లేకపోతే జ్ఞానం ఒంటపట్టదు అని శ్రీకృష్ణుడే స్వయంగాచెప్పి ఉన్నాడు. కాబట్టి చిత్తశుద్ధితో గీతాచరణగావిస్తే సమస్తశక్తి, జ్ఞానం మనలో నిబిడీకృతమై ముందుకు నడిపిస్తుంది.

భగవద్గీత - పరమాత్మ

భారతీయసాహిత్యానికి తలమానికంగా భారతీయవిజ్ఞానసర్వస్వంగా ప్రశస్తిపొందిన మహాభారతానికి ఆత్మ, హృదయం భగవద్గీత. జీవాత్మ అయిన అర్జునుడు సంక్లిష్టపరిస్థితుల్లో విషాదంలో ఉన్నప్పుడు అతని జన్మకు కారణాన్ని అతని కార్యాచరణను గుర్తుచేసి ధర్మాన్ని కాపాడటానికి భగవంతుడు చేసిన ఉపదేశమే భగవద్గీత. ఇది సమస్తమానవాళికి చేసిన ఉపదేశమేకాని కేవలం అర్జునుడికి కాదు అనే స్పృహను ప్రతివ్యక్తి సూక్ష్మదృష్టితో గమనించాలి. మానవుడ్ని మహనీయుడుగా, దైవంగా మలచడానికి భగవంతుడు చేసిన ప్రయత్నం. అయితే అక్కడ అర్జునుడు తనను తాను మలచుకోవడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు. మనంకూడా **దేహం వేరు, దేహి వేరు** అనే దృష్టితో దేహికి కావలసిన దైవికజ్ఞానాన్ని పొందడానికి నిత్యం సిద్ధంగా ఉంటే ఆ భగవంతుని ఉపదేశాలు ప్రతి నిత్యం మనకు అందుతూ ఉంటాయి. ఆత్మ శరీరాన్ని సాధనంగా చేసుకొని మానవజన్మ తీసుకోవడంలో

ఉన్న అంతరార్థం అదే. ఇది జ్ఞానచక్షువుకు గోచరించేదే కాని భౌతిక చక్షువుకు కనబడేది కాదు.

కౌరవపాండవ యుద్ధం వాస్తవానికి ప్రతిజీవి హృదయాంతరాళంలో ప్రతి నిత్యం సంభవిస్తూనేఉంటుంది. మానవ జీవిత సంగ్రామంలో మంచి, చెడూ, ధర్మాధర్మాలు, న్యాయాన్యాయాలు, సత్యాసత్యాలు మొ॥వాటిగురించి నిరంతరం సంఘర్షణ జరుగుతూనే ఉంటుంది. అయితే అలాంటి క్లిష్ట పరిస్థితులలో బుద్ధి ఎంతో పరిశుద్ధంగా, నిశ్చయాత్మకంగా ఉండి వివేకంతో, విచక్షణతో మెలిగితే విజయం తథ్యం. అంటే బుద్ధి అనేది ఒక సారథిలా అదీ శ్రీకృష్ణపరమాత్మలా ఉండాలి.

నేటి మానవుడు అజ్ఞానంతో అహంకారంతో కేవల ప్రాపంచిక దృష్టితో గమ్యం లేని జీవితాన్ని గడుపుతున్నాడు. ఇంద్రియాలు చూపుతున్న మార్గాలవెంట పయనిస్తూ శాంతిని కోల్పోయి అస్తవ్యస్తమైన అగమ్యగోచరమైన స్థితిలో జీవితాన్ని గడుపుతున్నాడు. అంతులేని ఆశలతో, కోరికలతో సతమతమై ఆనందాన్ని అనుభవించలేకపోతున్నాడు. క్షణమైనాసరే అర్జునుడిలా దివ్యదృష్టితో చూడగల్గితే మానవుడు బాహ్యప్రపంచానికి స్వస్తిచెప్పి అంతరంగిక ప్రపంచంలోకి పయనించడానికి నాంది పలికితే స్వస్థితికి చేరుకోగల్గుతాడు. దానికి ఉపయోగపడే దివ్య సాధనం గీత. అర్జునుడు 13వ అధ్యాయం ప్రారంభంలో ఓ కృష్ణా! ప్రకృతి, పురుషుడు, క్షేత్రం, క్షేత్రజ్ఞుడు మొ॥వాటిని గురించి చెప్పండి అన్నప్పుడు శ్రీ కృష్ణుడు

"ఇదం శరీరం కౌంతేయ క్షేత్రమిత్యభిధీయతే
ఏత ద్యో వేత్తి తం ప్రాహుః క్షేత్రజ్ఞ ఇతి తద్విదః"

- (13 అ॥-2వశ్లో॥)

ఈ శరీరం పొలంతో సమానం. పొలంలో విత్తనాలుచల్లితే చల్లిన విత్తనాలతో పాటు కలుపుమొక్కలుకూడా వస్తాయి. కాని మంచి దిగుబడిని

సాధించుకోవాలనే రైతు కలుపుమొక్కలన్నీ తీసి తనకు కావలసిన మొక్కల్ని మాత్రమే పోషించి తాను కావాలనుకున్న ఫలితాన్ని పొందుతాడు. అలా మనం కూడా శరీరంలోని కలుపు మొక్కల్ని విచక్షణాదృష్టితో తీసివేయాలి. చూశారా! సమస్త మానవాళి సంస్కరణకు ఉపయోగపడేవిధంగా చేసిన ఈ ఉపదేశం ఎంత స్పష్టంగా ఉందో. అయితే దీన్ని ఎంతమంది ఆచరిస్తున్నారు? ఎంతమంది తమను తాము సంస్కరించుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. ఎవరికి వారే ప్రశ్నించుకోవాలి.

యదా హి నేన్ద్రియార్థేషు న కర్మ స్వనుషజ్జతే,
సర్వసంకల్పసన్న్యాసీ యోగారూఢ స్త దోచ్యతే.

-(6వ అ-4వశ్లో॥)

అంటే ఇంద్రియాలపై కర్మలపై ఆసక్తిని ప్రాపంచిక విషయాలకు సంబంధించిన సమస్త ఆలోచనల్ని త్యజించి ఆత్మతోమాత్రమే స్థితమై ఉంటే అప్పుడు మనిషికి యోగం సిద్ధిస్తుంది.

యోగమంటే ఏమిటి? అన్నప్పుడు **"యోగః చిత్తవృత్తినిరోధః"** మనసును ప్రశాంతంగా ఉంచుకోవడమే, ఆత్మతో మమైక్యం చెందడమే. అయితే ఇదెలా సాధ్యం

ఏదైనా మార్కెట్లో దొరుకుతుందా? లేదా అమెరికాలో, సింగపూర్‌లో దొరుకుతుందా? అలా అయితే ఎప్పుడో తెప్పించుకొనేవారు డబ్బున్న వాళ్ళంతా. ఏం చేద్దాం ఆ అవకాశమేలేదు మరి. గీతలోమాత్రమే దొరుకుతుంది. అందుకే గీత ప్రతిప్రశ్నకు సమాధానాన్ని ప్రతిసమస్యకు పరిష్కారాన్ని తెలుపుతుంది.

"ఉద్ధరే దాత్మనాౖ ఉ త్మానం నాత్మాన మవసాదయేత్
ఆత్మైవ హ్యాత్మనో బన్ధు రా త్మైవ రిపు రాత్మనః"

- (6 అ॥-5వశ్లో॥)

మానవుడు తనను తానే ఉద్ధరించుకోవాలి అనే విషయం శ్రీకృష్ణుడు స్పష్టంగా తెలిపాడు. గురువులు, శాస్త్రాలు, దైవం అన్నీకూడా దారిచూపిస్తాయే కాని నడవవలసింది తానే. ఎవరి ఆకలికి వారే అన్నం తిన్నట్లుగా, ఎవరి రోగానికి వారే మందు తిన్నట్లుగా భవరోగపీడితుడైన జీవుడు స్వయంగా సాధనచేసి తనను తానే ఉద్ధరించుకోవాలి. ఉద్ధరించే నాథుడు మరొకడు లేడు. ఉద్ధరించుకోగల్గే నాథుడు ఉన్నాడు. అది నువ్వే (మనమే). God helps those who help themselves. అయితే తనను తాను ఉద్ధరించుకునే సందర్భంలో చాలా జాగరూకతతో మెలగి ఆత్మజ్ఞాన సముపార్జనా దృష్టితో ముందుకెళ్ళాలి. అందుకే ధూర్జటి

నిను సేవింపఁగ నాపద ల్పొడమనీ నిత్యోత్సవం బబ్బనీ
జనమాత్రుం డననీ మహాత్ము డననీ, సంసారమోహంబుపై
కననీ జ్ఞానము గల్గనీ గ్రహగతుల్ కుందింపనీ, మేలువ
చ్చిన రానీ యవి నాకు భూషణములే శ్రీకాళహస్తీశ్వరా!

భగవంతుని ధ్యానించడంవల్ల ఎన్ని కష్టనష్టాలు కలిగినా అవి నాకు ఆభరణములుగా భావించి అనుభవిస్తాను అంటాడు. మానవుడు మహనీయుడుగా ఎదగాలి అంటే ఎంతో త్యాగం, సాధన, ఇంద్రియనిగ్రహం అవసరం. మహాత్ములు ఎంతో శ్రమపడి ఎన్నో కష్టాలకోర్చి ఎన్నో సంవత్సరాలు కఠినమైన సాధనచేసి ధన్యులైనారు. కాబట్టి భగవద్గీతోపదేశమే పరమాత్మోపదేశంగాభావించి తననుతాను ఉద్ధరించుకున్నప్పుడే గీతే-పరమాత్మ అనే విషయం బోధపడుతుంది.

నిశ్చలచిత్తే జీవన్ముక్తిః

సత్సంగత్వే నిస్సంగత్వం నిస్సంగత్వే నిర్మోహత్వమ్
నిర్మోహత్వే నిశ్చలతత్త్వం నిశ్చలతత్వే (చిత్తే) జీవన్ముక్తిః
- ఆదిశంకరాచార్యులు

రాగద్వేషాలకు అతీతంగా ఆత్మనిగ్రహంతో కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యాలనే అరిషడ్వర్గాల్ని నిగ్రహించుకొని క్రమశిక్షణతో ప్రవర్తించాలి.

అప్పుడే మానవ జీవనం ప్రశాంతంగా సాగుతుంది. లేకపోతే జీవితం అనర్థాలకు వినాశనానికి దారితీస్తుంది.

"Though shall not enter into the Kingdom of Heaven without they self becoming innocent" నిర్మలమైన స్వచ్ఛమైన హృదయంతో ఉన్నప్పుడే స్వర్గమనే రాజ్యంలో ప్రవేశించగలం. ఆ దేవుడి రాజ్యంలోకి ప్రవేశించాలంటే హృదయాన్ని పవిత్రం,నిర్మలంచేసుకోవాలి. ప్రతివ్యక్తి తనమనసుని తన ఆధీనంలో ఉంచుకోవాలి. నిజానికి జీవితంలో మనం బందీగా ఉండాలన్నా లేదా తామరాకుపై నీటిబొట్టులా జీవించాలన్నా మనమనసే మూలకారణం. అందుకే పెద్దలు "మన ఏవ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః" అన్నారు. మనసు మనపై అధికారంచెలాయిస్తే రాక్షసులమవుతాం. మనసు మన ఆధీనంలో ఉంటే మానవుల మవుతాం. మనసును నిరంతరం నిశ్చలస్థితిలో ఉంచితే సర్వకాలసర్వావస్థల్లోనూ స్థితప్రజ్ఞతోఉంటే దేవుళ్ళవుతాం, దైవం మానుషరూపేణ కదా!

ధ్యానసాధన + గీతాచరణ = మానవత్వం → దివ్యత్వం.

దైవత్వాన్ని అనుభవింపజేసేది ధ్యానం. దేవుడంటే ఒక శబ్దం, వస్తువు, వ్యక్తిరూపం, పేరు కాదు. అదొక శక్తి. అదే ప్రకృతి. దైవత్వాన్ని పొందాలంటే ధ్యానం తప్పనిసరి. ధ్యానసాధనద్వారానే **"ఈశావాస్య మిదగ్ం సర్వమ్ యత్కించిత్ జగత్యాం జగత్"** అని. అంటే **"దైవత్వం ఈ విశ్వమంతా ఉంది" అనే విషయం** అనుభవంలోకి వస్తుంది. ధ్యానం ద్వారా మానసిక స్థితుల మధ్య ఉండే అడ్డుగోడలు తొలగిపోయి **"పరిణామం చెందుతున్న ఒకచైతన్య ప్రవాహమే నీవు"** అన్న విషయం అనుభవంలోకి వస్తుంది.

మనసులో పేరుకుపోయిన మలినాలను శుద్ధి చేసుకొని ఆధ్యాత్మిక పరిణతిచెంది నిత్యం సంపూర్ణ ఆరోగ్య,మానసిక వికాస వంతులుగా ఎదగడానికి ధ్యానమొక్కటే మార్గం. అందుకే భగవద్గీత**"యోగీ భవ అర్జున", యోగివి కా అర్జునా"** అని ఉద్బోదిస్తుంది. అలా శుద్ధిపరచిన మనసుతో గీతను అధ్యయనంచేస్తేనే ఆచరణ సాధ్యమవుతుంది.

"సర్వభూతస్థ మాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని
ఈక్షతే యోగయుక్తాత్మా సర్వత్ర సమదర్శనః"

- (6వఅ॥-29వశ్లో॥)

యోగంతో కూడి ఉన్నవాడు అంటే ఆత్మతో మమైక్యం చెందినవాడు సమస్త చరాచర ప్రాణికోటియందు సమదృష్టి కలవాడై సకలకోటి జీవరాసులతో ఏకమై ఉన్నవాడిగా భావిస్తాడు. అదే **"అహం బ్రహ్మాస్మి"** స్థితి. (**"అంతా నేనే, నేనే అంతా"** అన్న భావనతో విశ్వంలో విలీనం చెందేస్థితి.) **"పతి పణ్ణపమో ఖంతి ఝాయినో మార బందన"** అన్నాడు బుద్ధుడు. ధ్యానసాధన చేసేవారు మృత్యువు సంకెళ్ళనుండి తమకుతామే విముక్తులవుతారు. అలా విముక్తి చెందినపుడే సర్వ సృష్టిలోని సమస్త జ్ఞానం అవగాహన అవుతుంది. **"భవత అభిరతాహంతు-గచ్ఛంతు దేవతాగతా" "ధ్యానంలో ఆనందాన్ని అనుభవించు, దైవత్వంతో కూడుకున్న జీవితాన్ని పొందు".** క్షీరసాగరమథనంలో హలాహలంతోపాటు మరెన్నో వెలువడ్డాయి. కోరిన కోరికల్ని తీర్చే కామధేనువు, శ్వేతాశ్వం, కౌస్తుభమణి, లక్ష్మి మొ॥ అయితే క్షీరసాగరమథనంలక్ష్యం అమృతం. అందుకే లక్ష్యాన్ని సాధించే వరకుకూడా సురాసురులు తమ ప్రయత్నాన్ని వీడలేదు. అలాగే మనంకూడా లక్ష్యాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని సాధించేవరకూ పోరాటాన్ని ఆపకూడదు. ఈలోగా అనుకూల ప్రతికూల ప్రతిబంధకాలెన్నో వస్తాయి. వాటిని దాటి లక్ష్యంవైపుకి

సాగాలి. అలాగే ఆధ్యాత్మికపథంలో కూడా సాధకుడు చేరుకోవలసిన తురీయస్థితి వరకు ధ్యాన సాధన చేస్తూ నిరంతరం గీతాధ్యయన, గీతాచరణగావిస్తూ అమరత్వాన్ని చేరుకునే వరకూ విశ్రాంతి తీసుకోకూడదు.

సర్వ మతాల, శాస్త్రాల సారం – భగవద్గీతః

పతంజలిమహర్షి యోగశాస్త్రంలోచెప్పిన యమ, నియమ, ఆసన ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహార, ధారణ, ధ్యాన, సమాధి వీటన్నింటినీ మనం గమనిస్తే ఇదే విషయం గీతలోని ప్రతి అక్షరంలోనూ ఉంది. అందుకే

"కోటిపూజాసమం స్తోత్రం, కోటిస్తోత్రసమం జపః
జపకోటిసమం ధ్యానం, ధ్యానకోటిసమో లయః" – ఉత్తరగీత

అన్నాడు శ్రీకృష్ణుడు. ఓ పవిత్ర జీవిగా/సాధకునిగా విశ్వసించి భక్తితో సత్యాన్వేషణ గావిస్తే సకల శాస్త్రాలసారం ఒక్కటే అన్న విషయం అవగాహన అవుతుంది. మన జీవితంలో ఎదురయ్యే సవాళ్ళకు, సమస్యలకు పరిష్కారం మన అంతరంగంలోనే దొరుకుతుంది.

Where do you go to ask?
To the Temple within
Simply ask within the silence of your own thoughts
It is always heard
Ask and it is given,
Seek and Ye (You) shall find
Knock the door and it shall be opened.

ఒక కళాకారుడు తనహృదయపు ఆత్మలోతులనుండి చిత్రరచనచేస్తే అది అద్భుతమైన కళాఖండంగా విరాజిల్లుతుంది. అలాకాక ఆ కాల పరిస్థితులలో ధన సంపాదనకోసమో, గొప్ప కోసమో, రాజకీయ నాయకుల్ని సంతృప్తి పరచడం కోసమో చిత్రరచన చేస్తే అది సృజనాత్మక కళగా వర్ధిల్లదు.

చిత్రరచన అనేది హృదయపు లోతులనుండి యేరులా సెలయేరులా ప్రవహించాలి. అలాగే మన సంకల్పాలు లక్ష్యాలు హృదయాంతరాళం నుంచి రావాలి. సాధించేంత వరకూ కృషి చేయాలి. సర్వ శాస్త్రాలు,మతాలు ఉద్బోధించేది ఇదే. భాషలు వేరు,భావం ఒక్కటే. అయితే ఎన్నో ప్రయత్నాలు చేశాను కానీ ఏ విషయంలోనూ మంచి ఫలితాలు అందలేదు అంటూ నిరుత్సాహపడుతూ ఉంటారు. ఇలాంటి పరిస్థితిలో ఉన్న వారికి గీత ఇచ్చే ధైర్యం.

"క్లైబ్యం మాస్మ గమః పార్థ నైత త్త్వ య్యుపపద్యతే
క్షుద్రం హృదయదౌర్బల్యం త్య క్త్వోత్తిష్ఠ పరన్తప"

- (2అ॥-3వశ్లో॥)

ఓ అర్జునా! అధైర్యపడకు. ఇది నీకుతగదు. పిరికితనంవద్దు అని హెచ్చరిస్తున్నాడు. ఇది నాటి అర్జునుడికి మాత్రమేకాదు నేటిసమాజానికి భవిష్య సమాజానికికూడా. అంటే వ్యక్తిలో అంతర్గతంగా దాగి ఉన్న శక్తి యుక్తుల్ని, మేల్కొలిపి కార్యాచరణకు ఉపక్రమింప చేయడంలో భగవంతుని చాకచక్యం ఎంత అద్భుతమో, అమోఘమో బోధపడుతుంది.

"ఆత్మౌపమ్యేన సర్వత్ర, సమం పశ్యతి యో ఽ ర్జున!
సుఖం వా యది వా దుఃఖం, స యోగీ పరమో మతః"

- (6అ॥-32వ శ్లో॥)

ఓ అర్జునా సమస్త ప్రాణులలో తననే ఎవడైతే చూసుకుంటాడో అట్టి యోగి శ్రేష్ఠుడు.

అసంయతాత్మనా యోగో దుష్ప్రాప ఇతి మే మతిః
వశ్యాత్మనా తు యతతా శక్యోఽ వాప్త ముపాయతః

- (6 అ॥-36వ శ్లో॥)

మనసును నిగ్రహించలేనివాడు బ్రహ్మైక్యంపొందలేడు. మనసును స్వాధీనపరచుకున్న మనిషికిమాత్రమే అది సాధ్యం. ఆత్మపై దృష్టిలేక

అంతర్ముఖత్వం చెందకుండా ఆత్మస్వరూపాన్ని అనుభవించలేడు. అంటే గీత దైవసాక్షాత్కారం పొందేమార్గాల్ని ఎంత వివరంగా లోకానికి తెలియజేస్తుందో మనకు అర్థమవుతుంది. **ఆచరణ సాధ్యమైతేనే అనుభవవేద్యమవుతుంది.** గీతను 1116 సార్లు చదివి కంఠస్థం చేస్తే వస్తుందా? కాదు **అవగాహన + ఆచరణ = ఫలితం** అప్పుడే అది సాధ్యం.

చదివింది చదివినంతనే
విన్నది విన్నంతనే
చూసింది చూసినంతనే

కాని **"అనుభవమే జ్ఞానం"** అన్నట్లు అనుభవంలోకి వస్తేనే అది జ్ఞానమవుతుంది. ఇదే విషయం మనకు అన్నమాచార్యులుకూడా తన సంకీర్తనామృతంలో అనేక చోట్ల విస్తృతంగా తెలియజేసి ఉన్నారు. ఇదే విషయాల్ని సర్వగ్రంథాలు, సర్వ శాస్త్రాలు, నిత్యం నాటినుండి నేటిదాకా ఉద్భోధిస్తూనే ఉన్నాయి. ఇది అనుభవంలోకి రావాలంటే మన మనసును నిగ్రహించి వ్యక్తిత్వాన్ని మలచుకొని ఎలా ఆత్మ సాక్షాత్కారం పొందాలనే విషయం భగవద్గీత ప్రతిపదంలోనూ దాగిఉందని గుర్తు చేస్తూ **"గీతాచరణే మన ఉద్ధరణ, మన ఉద్ధరణే లోకోద్ధరణ"**అని తెలియజేస్తూ **గీతాచరణ ద్వారానే లోకోద్ధరణ జరుగుతుందని** ఆశిస్తూన్నాము.

* * *

2. భాగవత జ్ఞానం - మోక్షానికి మార్గం

"ఇందుఁ గలఁ డందు లేఁడని
సందేహము వలదు, చక్రి సర్వోపగతుం,
డెందెందు వెదకి చూచిన,
నందందే కలడు, దానవాగ్రణి! వింటే"

శౌనకాదిమునులు నైమిశారణ్యంలో సత్రయాగం చేస్తూ అక్కడికి వచ్చిన సూతమహర్షిని పరతత్త్వజ్ఞానంగురించి చెప్పమనగా సూతమహర్షి వారికి ఇలా చెప్తాడు.

జ్ఞానం

జ్ఞానం సాక్షాత్కార రూపమైనది. ఎప్పుడు పరవిషయప్రీతి నశిస్తుందో అప్పుడు బుద్ధి ఏకాగ్రతతో ఉంటుంది. ఎప్పుడు బుద్ధి ఏకాగ్రతతో ఉంటుందో అప్పుడు జ్ఞానం ఉదయిస్తుంది. జ్ఞానం అంటే ఏకమైనది, అద్వితీయమైనది.

ఈ జ్ఞానాన్నే	ఔపనిషదులు	- బ్రహ్మమని
	హైరణ్య గర్భులు	- పరమాత్మ అని
	సాత్త్వతులు	- భగవానుడు అని చెప్తారు.

భగవద్దర్శన కాంక్షారూపమైన అనురాగం తీవ్రమైనపుడు భక్తి ఏర్పడుతుంది. ఆ భక్తి క్రమంగా వృద్ధి చెంది చిత్తాన్ని భగవత్పరం చేస్తుంది. అప్పుడు భగవానుడు మనలోనే క్షేత్రజ్ఞరూపంలో దర్శనమిస్తాడు.

భక్తి - దైవ లక్షణాలు

1. **సర్వం భగవంతుని రూపమే అన్న విశ్వాసాన్ని సంపూర్ణంగా కలిగి వుండడం.**
2. **చరాచరభూతజాతంలో అంతటా భగవంతుడ్ని చూడడం.**
3. **ఏకాగ్రతతో నిత్యం భగవంతుని ధ్యానించడం.**
4. **త్రికరణశుద్ధిగా తనను తాను భగవంతునికి సమర్పించుకోవడం.**

భగవద్ధ్యానం అనే వాడిఖడ్గంద్వారా తమలోని అహంకారగ్రంథిని తొలగించగలగాలి. ధ్యానంలో నిమగ్నమయ్యే కొద్ది వినయం వృద్ధి చెందుతుంది. చిత్తం స్తత్వ ప్రధానం అవుతుంది. అపూర్వమైన శాంతి కల్గుతుంది. తద్వారా భగవత్‌తత్త్వ విజ్ఞానం సిద్ధిస్తుంది అంటూ పరతత్వజ్ఞానం గూర్చి చక్కగా సూత మహర్షి వివరిస్తాడు.

సూతుని మాటలు విన్న శౌనకాదులు పరతత్త్వాన్ని గూర్చి మరింత వివరంగా చెప్పమంటారు. సూతుడు "మునులారా! పరతత్త్వాన్నే పరమ పురుషుడని కూడా అంటారు. పురం అంటే శరీరం. ప్రపంచం అనే శరీరానికి మూలపురుషుడుకావడంవల్ల పరమపురుషుడు అనబడుతున్నాడు. అతనే చైతన్యస్వరూపుడు. చైతన్యంలో జ్ఞానం, శక్తి, రెండూ కలిసివుంటాయి. శక్తి జ్ఞానాన్ని అనుసరించి వర్ధిల్లుతుంది. జ్ఞానం శక్తిని శాసించేది కనుక పరమపురుషుడు, పరమేశ్వరుడు అనబడుతున్నాడు.

జ్ఞానం ఎల్లవేళలా ఒకేరూపంలో ప్రకాశిస్తూ ఉంటుంది. శక్తి జ్ఞానాన్ని ఆశ్రయించి మూడు విధాలుగా ఉంటుంది. 1. సత్త్వం శుద్ధం కనుక దానిలో జ్ఞానప్రకాశం మలినంలేని అద్దంలో దీపకాంతిలా హెచ్చు తగ్గులు లేక యథాస్థితిగా ఉంటుంది. 2. తమస్సు చాలా మందం. దానిలో జ్ఞాన ప్రకాశం కేవలం మలిన దర్పణంలోని దీపికా ప్రకాశంలా మందమై లయాత్మకమై లేనట్లే ఉంటుంది. 3. రజస్సు, సత్త్వంవలె అంత పరిశుద్ధం కాదు, తమస్సువలె అంత మలినంకాదు మధ్యావస్థలో ఉంటుంది.

భగవంతుడు జ్ఞానస్వరూపుడు, జ్ఞానం ఎల్లవేళలా శక్తితో కూడి ఉంటుంది. జ్ఞానం సంకల్పించినపుడు శక్తి విస్తరిస్తుంది. ఆ విస్తారమే సృష్టి. 'కర్మ' బంధ కారణమని తెలియక జనులు కర్మలలో తగులుకుంటున్నారు. ఆ భ్రాంతి తొలగిపోతే లోకానికి మేలుకల్గుతుంది. భ్రాంతి తీరడానికి

దివ్యజ్ఞానబోధ ఒకటే పరమసాధనం. భగవంతుడు నరనారాయణ రూపాలను ధరించి శమ, దమాల తత్త్వాన్ని లోకానికి తెలియచెప్పాడు. కాలం గడిచే కొద్దీ తత్త్వ విచారం సన్నగిల్లింది. భగవానుడు అత్రిమహామునికి అనసూయ యందు దత్తాత్రేయు డనుపేరుతో జన్మించి అలర్కమహారాజుకి మరికొందరు బ్రహ్మవాదులకు ఆత్మ విద్యను బోధించి ఆ శాస్త్రాన్ని ఉద్ధరించాడు. ఆన్వీక్షకి దానిపేరు. అంటే జీవాత్మ పరమాత్మల తత్త్వాన్ని విచారించే తర్కవిద్య అంటూ వివరంగా చెప్పడంద్వారా ఆధ్యాత్మిక సాధన, ఆత్మజ్ఞానార్జన, మోక్ష మార్గానికి ఎంత సుగమమో స్పష్టమౌతుంది.

జ్ఞానం ద్వారానే ముక్తి

జీవునికి దేహానికి మధ్య జరిగే రాకపోకలుఅన్నీ సూక్ష్మశరీరంద్వారా జరుగుతుంటాయి. తద్వారా జీవుడు పూర్వదేహం నుంచి సూక్ష్మ శరీరంతో బయలుదేరి కొత్త శరీరంలోకి ప్రవేశించి అనుభవించవలసినవన్నీ అనుభవిస్తుంటాడు. ఈ సూక్ష్మ, స్థూల శరీరాల నుంచి ముక్తి కలగాలంటే జీవుడికి స్వరూపజ్ఞానం కల్గాలి. స్థూల,సూక్ష్మదేహాలు కారణకార్యరూపాలు మాత్రమేనని మాయచేత కల్పించబడ్డాయని, వాటితో తనకు ఎలాంటి సంబంధంలేదని గ్రహించడమే స్వరూపజ్ఞానం. ఇది శ్రవణం, మననం, ధ్యానం, శ్రద్ధ, భక్తి మొ॥వాటిద్వారా ఫలరూపమై సిద్ధిస్తుంది. ఆ జ్ఞానోదయం కల్గినంతనే బ్రహ్మత్వం సిద్ధిస్తుంది. తానే బ్రహ్మమని తెలుసుకుంటారు. అదే ముక్తి. దీన్ని పొందగల్గినపుడే మానవ జన్మకు సార్థకత.

జీవుడు తానే బ్రహ్మమై ఉండి కూడా భ్రమచేత తాను జీవుడనీ దేవుడు వేరుగా ఉన్నాడనీ అనుకుంటున్నాడు. ధ్యానఅభ్యాసంద్వారా 'ఆత్మ స్వరూపమైన బ్రహ్మం తానే' అన్న అనుభవం కల్గుతుంది.

ధ్యాన చైతన్యం

"మానవుని మూలాలు భూమి లోపలికి ప్రతిష్ఠించబడి జ్ఞాన వృక్షం కొమ్మ రెమ్మలతో పుష్పాలతో ఆకాశంలోకి ఎదగాలి. విశ్వంతో విలీనమే, సృష్టితో సంగమమే, దివ్యత్వం. మనలోనేకాక యావద్విశ్వం పాలుపంచుకునే ప్రక్రియే ధ్యానం. విశ్వానందస్థితిలోకి విచ్చుకోవడమే ధ్యానం." – జెన్ మేనిఫెస్టో – ఓషో

ఆత్మజ్ఞానార్జనకు నిరంతరం ధ్యానఅభ్యాసం అవసరం. నిరంతర ధ్యానం వల్ల మనస్సు స్థిరమవుతుంది. పట్టిన పట్టు విడవక విశ్వాసం, ఏకాగ్రత కల్గి ధ్యానంచేయాలి. ధ్యానించబడే నేను–ధ్యానం అనే ప్రక్రియా వేరు వేరుగాకాక సర్వవ్యాప్తమైన చైతన్యమే అనుభవ యోగ్యమవుతుంది. ఆ మహాచైతన్యమే ఆనందం. అదే ధ్యాన చైతన్యం.

దుఃఖం లేకపోవడమే ముక్తి

భూమి విత్తనాలను ధరిస్తుంది. మేఘాలు వర్షిస్తాయి. సూర్యుడు తన కిరణాలతో మొలిపిస్తాడు. భూమి, మేఘాలు, సూర్యుడు వాటి పని అవి చేసుకుపోతాయి. విత్తనాలు మొలిచినందుకు సంతోషించవు, మాడిపోతే దుఃఖించవు. అలాగే మానవుడు చలించకూడదు. ఇదే ముక్తి. భాగవతంలో ప్రతి సన్నివేశం బోధించేది దీన్నే.

ధర్మరాజు పరితాపం - భీష్ముని ఉపదేశం

భారతసంగ్రామం నాటి సంక్షోభం ధర్మరాజు మనస్సులో నాటుకొని రోజు రోజుకి శోకసముద్రంలో కుమిలిపోతుండగా వ్యాసాది మహర్షులు, శ్రీకృష్ణుడు ఎన్నో ఉపాఖ్యానాలతో ప్రబోధించారు. అయినా ధర్మరాజు నీటి బుడగవంటి శరీరంకోసం గురువులతో సహా ఇందరి చావుకు కారణమైనాను. ఎన్ని వేల యేండ్లు అయినా నాకు ముక్తికల్గుతుందన్న ఆశలేదు.

ప్రజలకోసం చేసేయుద్ధం ధర్మం అవుతుంది. కాని భారతయుద్ధం రాజ్యలోభంతో చేసిందని అందరికీ తెలిసిందే. అందులో ఏదో ధర్మసారం ఉందని వాదించి సాధించడం, విపరీతార్థాలు కల్పించడం మసిపూసి మారేడు కాయ చేసినట్లే. లోకం కళ్ళు మూసినా అంతరాత్మను మోసగించలేంకదా! అంటూ నానాటికి కృశింపసాగాడు.

ధర్మరాజు మనసెరిగిన శ్రీకృష్ణుడు సర్వధర్మాలు తెలిసిన భీష్ముడి దగ్గరకు తీసుకెళ్ళాడు. అప్పుడు భీష్ముడు "ధర్మ నందనా! అంతా దైవ తంత్రం ప్రకారమే జరుగుతుంది. భారత యుద్ధానికి గాని, ఎందరో ప్రాణాలు పోవడానికి గాని, నువ్వు కారణం కాదు. శ్రీకృష్ణుడు సాక్షాత్తు శ్రీమన్నారాయణుడు సమదర్శి. లోక కళ్యాణమే నీ ద్వారా జరిగింది. సర్వం తానే అయినప్పుడు నేను,నాది అన్న భావనలకు అవకాశం ఉండదు. నీవు నిమిత్త మాత్రుడవు, చింత మాని నీ ధర్మాన్ని నీవు నిర్వర్తించు" అని చెబుతూ 'చూడు నా ప్రాణాలను వదల దలచి భగవంతుడైన శ్రీకృష్ణ పరమాత్మను ధ్యానిస్తాను'. అంటూ ధర్మాధర్మాలను విశదంగా బోధిస్తాడు.

భీష్ముడు మహా జ్ఞాని కావడం వల్ల అతనికి తగిలిన గాయాలు నొప్పి అనిపించలేదు. కాబట్టి హితబోధ చేస్తూ సంతోషంగా శరీరాన్ని వదిలాడు. అంతాఒకటే అని తెలియపరిచాడు.

అంతా ఒక్కటే

మానవులు ఒకరి నుంచి ఒకరు వేరనుకుంటారు. కానీ అది పొరపాటు. నేను అందరిలోనూ ఉన్నాను.అందరూ నాలో వున్నారు అని భావన చేస్తూ ఉంటే అదే అనుభవం అవుతుంది. ఎవ్వరికీ ఎవ్వరు శత్రువులుకారు. అంతా ఒక్కటే అనే భావన ప్రతి అణువులోనూ నిబిడీకృతం కావాలి. ఈ హితబోధ భాగవతంలో ప్రతిపదంలోను దాగివుంది. ఇది ఆచరణయోగ్యంకావాలి. పూర్తి శ్రద్ధతో ఆ ప్రయత్నంలో లీనమైపోవాలి.

బ్రహ్మజ్ఞానం అన్నది ఆత్మజ్ఞానం ద్వారానే సాధ్యం, ఆత్మజ్ఞానం అంటే "నేను మేను కాదు, అంతా నేనే, నేనే అంతా" అని తెలుసుకోవడం.

అంటే మనసు నిత్యమూ స్వచ్ఛంగా, ఖాళీగా, శాంతంగా ఉండాలి. బాలుని తత్త్వంలో ఉండాలి. అలా ఉండకపోతే బ్రహ్మతత్త్వం రాదు. బాలునితత్త్వం అమాయకం. మాయకం కానిది అమాయకం. అంటే మాయ మర్మాలు తెలియని కపటమెరుగని మనస్తత్త్వం. ఆ స్థితిని పొందినపుడు బ్రహ్మతత్త్వం సిద్ధిస్తుంది. బహిర్ముఖులమైన మనం అంతర్ముఖులం కావాలి. మనలోకి మనం ప్రయాణించాలి. అప్పుడే మన దివ్యధర్మం తెలుసుకోగలం.

విదురుని మాటలువిని ధృతరాష్ట్రుడు, గాంధారి ఇల్లు వదలి పోయిన కారణంగా ధర్మరాజు బాధపడుతుంటాడు. అప్పుడు నారదమహర్షి వచ్చి ఇన్ని రూపాలలో ఉన్న జగత్తంతా భగవంతుడే కాని వేరు కాదు. భగవంతుడు ఒక్కరే. ఎంతో మంది ఉండరు. అయితే లోకంలో కనిపిస్తున్న భేదాలకు కారణం ఏమిటి? అనేక రూపాలలో ఎలా గోచరిస్తున్నాడని నీవు అడగవచ్చు. భోగించునట్టి, భోగింపబడునట్టి సముదాయలోకం రెండూ భగవత్ స్వరూపాలే. తన మాయా ప్రభావం వల్ల అనేక రూపాల్లో కనిపిస్తాడు. ధృతరాష్ట్రుడు సర్వకర్మసన్యాసి అయ్యాడు. అతనిని మళ్ళీ లోక వ్యవహారానికి ఈడ్చి అంతరాయం కలిగించకు. నేటికి అయిదు రోజుల్లో శరీరాన్ని త్యజిస్తాడు. గాంధారికూడా ప్రాణత్యాగం చేస్తుంది. విదురుడు అంతా చూసుకుంటాడు. అంటూ అష్టాంగయోగమార్గంగూర్చి వివరంగా చెప్పి స్వర్గానికి వెళతాడు. అష్టాంగ మార్గం అంటే ఎనిమిది అంగాలు కలిగిన మార్గం. అష్టాంగాలు

1. సమ్మాదిట్టి-సరియైన దృక్పథాలు
2. సమ్మా సంకల్పో-సరియైన సంకల్పాలు
3. సమ్మ వాచా-సరియైన వాక్కు

4. సమ్మా కమ్మంతో-సరియైన కర్మ
5. సమ్మా జీవో-సరియైన జీవనోపాయం
6. సమ్మాసతి-సరియైన ఏకాగ్రత
8. సమ్మాసమాధి-సరియైన ధ్యానం.

దమ్మపదం - గౌతమబుద్ధుడు

అష్టాంగమార్గ అనుష్ఠానంవల్లనే అవిద్య మాయమవుతుంది. అవిద్య మాయమైనపుడే జ్ఞానోదయం కల్గుతుంది.

ద్వారక నుంచి వచ్చిన అర్జునుడు శ్రీకృష్ణుని పరలోక ప్రాప్తి గురించి చెప్పగానే కుంతీదేవి ఆత్మను పరమాత్మతో అనుసంధానంచేసి దేహాన్ని త్యజిస్తుంది. ధర్మరాజు నిశ్చలచిత్తుడై స్వగమనం నిశ్చయించుకొని రాజ్యాన్ని రాజ్యభారాన్ని పాండవ వారసుడు పరీక్షిత్తుకు అప్పజెప్పి సర్వం త్యజించి పరబ్రహ్మంలో విలీనమై ఉత్తరదిక్కుకు కాలినడకన బయలుదేరుతారు. భీమార్జున నకుల సహదేవద్రౌపదులు, ధర్మరాజు అడుగుజాడల్లోనే వెన్నంటి ధ్యాన, భక్తియోగంలో విశుద్ధాత్ములై ఏకాంత నిష్ఠులై పరమపదం చేరుకున్నారు.

విశుద్ధాత్మలు అంటే విశుద్ధస్థితివరకు ఎదిగినవారు, విముక్తాత్ములు అని అర్థం. ఈ స్థితికి చేరుకోవాలంటే ప్రకృతి సహజసిద్ధంగా జరుగుతున్న ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసలను గమనిస్తూ ధ్యానఅభ్యాసంచేయాలి. తద్వారా మన శరీరంలోని మూలాధారం, స్వాధిష్ఠానం, మణిపూరకం, అనాహతం, విశుద్ధం, ఆజ్ఞ అనే షట్చక్రాలు చైతన్యవంతమవుతాయి. ఆత్మ చైతన్య అభ్యున్నతిలో ఇది ప్రధానమైనది దీనినే కుండలినీ యోగశక్తి అని అంటారు.

గోవృషభ సంవాదంలో వృషభం గోవుముఖంలో దైన్యాన్నిచూసి పరామర్శిస్తూ లోకం మహోపద్రవానికి లోనవుతూందని దుఃఖిస్తున్నావా? ప్రాణిలోకం దేహరక్షణమే పరమార్థంగా భావించి పొట్టకూటికోసం పడరాని పాట్లుపడి అదే లోకంగా పెట్టుకొని ఆత్మతత్వాన్ని బొత్తిగా మరిచినందుకు విచారిస్తున్నావా? అని అడగడంలో ప్రాపంచిక మాయలోపడి ఆధ్యాత్మిక తత్వాన్ని పూర్తిగా లక్ష్యపెట్టకపోతే రాజ్యానికి ఎంత నష్టంవాటిల్లుతుందో, ప్రకృతి వైపరీత్యాలకు ఎలా బలి కావలసివస్తుందో, అస్తిత్వాన్ని కోల్పోయిన బ్రతుకు ఎంత యాంత్రిక మవుతుందో తెలిపే విషయం మనం చూడవచ్చు.

సజ్జనసాంగత్యం

సూతుడు వాసుదేవుని కథనుంచి పరీక్షిత్‌మహారాజు చరిత్రవరకు వారు కోరినట్లు వివరించిన దాన్ని సావధాన చిత్తంతో విన్న శౌనకాది మునులు "సూతాగ్రణీ! నీవు మాకిచ్చిన గోవింద పాదారవింద మకరందాన్ని గ్రోలినందుకు మా ప్రాణాంకురాలు మళ్ళీ చిగురించాయి. మీ సాంగత్యం ద్వారా మాకు పరమభాగ్యం, పరలోక భాగ్యం కల్గింది. సజ్జన సాంగత్యం. స్వల్పకాలికమైనా మహాజ్ఞానాన్ని కల్గిస్తుంది అని చెప్పడంతో సజ్జనసాంగత్యం ద్వారా ఎంతో అపారమైన జ్ఞానాన్ని పొంది మోక్ష సాధనకు మార్గం సుగమం అవుతుందని స్పష్టం అవుతుంది. సజ్జనసాంగత్యం అంటే సర్వం తెలిసిన వారితో సాంగత్యం. మీరే దానికి తగినవారు కాబట్టి ఏ మహాపురాణం పరమజ్ఞానసాధకమో, పుణ్యసత్య శోధకమో, కర్మ భక్తీ యోగాలను ప్రకాశింపజేసి నక్షత్రాల నడుమ పూర్ణ చంద్రబింబంలా ప్రపంచానికి మేలు కలిగిస్తుందో ఆ మహాపురాణాన్ని మాకు వివరించు" అని అడుగుతారు. తద్వారా భాగవతం ఎంత జ్ఞానంతో కూడుకున్నదో ఇహానికి, పరానికి, ఎంత గొప్ప సాధనమో మనకు తెలుస్తుంది. సజ్జన సాంగత్యం గురించి ఆది శంకరాచార్యులు– **"త్రిజగతి సజ్జనసంగతి రేకా భవతి భవార్ణవతరణే నౌకా"** అన్నారు.

'సత్'జనులు అంటే సత్యం తెలుసుకున్నవాళ్ళు, ధ్యానఅభ్యాసంద్వారా దివ్య చక్షువునుపొంది, జన్మ, కర్మ, పరంపరాజ్ఞానంపొందినవారు. సజ్జనసాంగత్యం, భవసాగరాన్ని దాటడానికి సరియైనమార్గం అని స్పష్ట మవుతుంది.

పరీక్షిత్‌మహారాజు శమీకమహర్షిపట్ల ప్రవర్తించినతీరుకు పశ్చాత్తాపం చెంది గంగానదిలో ప్రాయోపవేశం చేయడానికి పూనుకున్నాడు. మునులు, ఋషులు ఎంతో మంది అక్కడికివచ్చి పరామర్శించి ప్రశంసించిన తరువాత అక్కడికి వచ్చిన అవధూతను శుకమహర్షిగాగుర్తించి మరణం ఆసన్నమైన వారి కర్తవ్యం ఏమిటి? అని అడగగా, మహర్షి సాంఖ్యయోగ ఫలాలగురించి చెబుతూ సాంఖ్యమంటే ఆత్మానాత్మవివేకం. తద్వారా తత్త్వం బోధపడుతుంది. యోగంద్వారా చిత్తశుద్ధి కలుగుతుంది. ఈ తత్త్వజ్ఞానం, చిత్తశుద్ధి 'స్వ' అనుభవం లోనికి రావాలి. ధారణాయోగం కావించి ధ్యానించాలి. తద్వారా సమాధిస్థితికి చేరుకుంటాం. ఈ స్థితిలో పరమానందం స్ఫురిస్తుంది. అదే మోక్షం అంటూ తత్త్వబోధ చేస్తాడు.

అంటే శరీరాన్ని, మనసును సాక్షిగా గమనిస్తున్నవాడికి తాను శరీరంకంటే మనసు కంటే విభన్నమైనవాడు అని తెలుస్తుంది. నిజానికి అతడు మృత్యువుని దర్శిస్తున్నాడే తప్ప, మృతుడుకాడు. మరణం అంటే శరీరాన్ని మార్చుకోవడంమాత్రమే అన్న జ్ఞానం అచేతనంగా ఉంటుంది. దీనిని సచేతనంగా ఉంచుకోవడమే ముక్తిని రహిత ప్రాప్తించుకోవడం. మృత్యువు ప్రత్యక్షంగా కనిపిస్తుంది. మృత్యు స్థితికి సంబంధించినజ్ఞానం పరోక్షంగా ఉంటుంది. అపరోక్షజ్ఞానాన్ని ప్రత్యక్షం చేసుకోగలగడమే మోక్షం. ఆమోక్షం మనలోనే ఉంది. దాన్ని ప్రతిఒక్కరు గ్రహించాలి.

దేవహూతి – కపిలుల సంవాదంలో దేవహూతి ఒకనాడు కపిలుని సమీపించి మహాత్మా! భౌతికవిషయాలన్నీ క్షణకాలమే అని తెలియక

బంధాలకుచిక్కి గాఢాంధకారంలో పడ్డాను. నాకు అధ్యాత్మవిద్య బోధించు అని అడుగుతాడు. భౌతిక ప్రపంచపు బంధం ఎంత గాఢమైనదో ఈ క్రింది పద్యంద్వారా తెలుస్తుంది.

ఉర్విలో నాయుష్య మున్నపర్యంతంబు
మాయసంసారంబు మఱిగి నరుఁడు
సకల పాపములుతా సంగ్రహించును గాని
నిన్నుఁ జేరెడి యుక్తి నేర్వలేఁడు
తుదకుఁ గాలునివద్ద దూత లిద్దఱు వచ్చి
గుంజుక చని వారు కొట్టుచుండ
హింస కోర్వఁగ లేక యేడ్చి గంతులు వైచి
దిక్కు లేదని నాల్గు దిశలు జూడ
తన్ను విడిపింప వచ్చెడి ధన్యు డేడి!
ముందె నీదాసుడై యున్న ముక్తి గలుగు
భూషణవికాస! శ్రీ ధర్మపురనివాస!
దుష్టసంహార! నరసింహ! దురితదూర!

- నరసింహ శతకం

కపిలుడు అధ్యాత్మ విద్యను ఉపదేశించడం

అమ్మా! జనాలకు సుఖదుఃఖాలు జన్మతోనే కలుగుతాయి. అవి తొలగి శ్రేయస్సును పొందగోరు వారు ఆధ్యాత్మిక యోగాన్ని ఆశ్రయించాలి. మనుషులలో మనస్సనే అంతఃకరణం ఉంటుంది. అదేబంధ, మోక్షాలకు కారణం. శరీరం తాత్కాలికమే అన్న రహస్యాన్ని గ్రహింపలేక, శరీరమే ఆత్మ అని పొరపడుతూ ఉంటారు. భార్యాపిల్లలు, సిరిసంపదలు అన్నీ క్షణికమే అంటూ అధ్యాత్మ ఉపదేశంచేసి మోక్షమార్గాన్ని చెబుతాడు. ఈవిషయాన్ని మరింత వివరంగా చెప్పే పద్యం.

తల్లిదండ్రులు భార్య తనయు లాప్తులు బావ
మఱఁదు లన్నలు మేనమామగారు
ఘనముగా బంధువుల్ గల్గి నప్పటి కైన
దాను దర్లగ వెంటఁ దగిలి రారు
యమునిదూతలు ప్రాణ మపహరించుక పోవ
మమతతోఁ బోరాడి మాన్పలేరు
బలగ మందఱు దుఃఖ పడుట మాత్రమె కాని
యించుక నాయుష్య మియ్యలేరు
చుట్టములమీది భ్రమదీసి చూరబెట్టి
సంతతము మిమ్ము నమ్ముట సార్థకంబు..

- నరసింహ శతకం

అలా ఆధ్యాత్మికచింతనతో, శ్రద్ధతో, భక్తితో జ్ఞానాన్నిపొంది నిరంతర జ్యోతిస్వరూపమై సర్వసృష్టితో మమైక్యమై ఎలాంటి పరిచ్ఛేదాలు లేకుండా వెలుగుతూ వుండాలి. **"వెలుగుతున్నదీపమే మరో దీపాన్ని వెలిగించగలదు"** జ్ఞానంద్వారా మోక్ష మార్గాన్ని తెలుసుకున్నవారే మరొకరికి దారి చూపగలరు.

ఇలా భాగవతంలో ప్రతి ఘట్టంలోనూ అంతర్లీనంగా నిండి ఉన్న జ్ఞానాన్ని అంతరాంతరాళలోకి వెళ్ళి అధ్యయనంచేసి అవగాహనచేసుకొని ఆచరించగలిగితే మోక్షానికి మార్గం స్పష్టమవుతుంది. అప్పుడే మన భువి దివిగా మారుతుంది. ఇదే భాగవతం, మనందరికి అందించే సత్యం. వ్యక్తి చైతన్యాన్ని దివ్య చైతన్యం వైపు పయనింప చేసే మహోన్నతమైన విశ్వ సత్యం.

* * *

3. వేయి పడగలు - తాత్వికత

మానవుడ్ని దేవుడిగా మార్చగల్గిన శక్తి తత్వశాస్త్రానికి ఉంది. వేదాలు **"తత్వమసి"** అని ఉద్బోధిస్తున్నాయి. శ్రీకృష్ణుడు అర్జునుడికిచేసిన ఉపదేశం భగవద్గీత అయితే విశ్వనాథవారు విశ్వానికి బోధించిన గీత వేయిపడగలు. అటు పండితులకు ఇటు పామరులకుకూడా ఎంతో సరళంగా ఆత్మతత్వాన్ని, ఆధ్యాత్మిక తత్వాన్ని చివరకు మానవుడు కోరుకునే అంతిమలక్ష్యమైన మోక్షసాధనకు కూడా ఉపయోగపడే మార్గాలు, తత్వాలు వేయిపడగలలో నిబిడీకృతమై ఉన్నాయి. అంతేకాక అది భౌతిక, ఆధ్యాత్మిక సమన్వయానికి ఒక చక్కని వారధిగానిలిచింది.

దైవదృష్టి (ధర్మదృష్టి) లేని కార్యం, పరమార్థంలేనిపని; వాసన, జీవంలేని కృత్రిమ పుష్పంవంటిది. అయితే ఎలాంటి లోపంలేకుండా దైవదృష్టిని పరమార్థతత్వాన్ని తెలియజేసి ధర్మాచరణను అలవరిచే ఆధ్యాత్మిక, తాత్విక గ్రంథంగా ప్రజల్లో తనదైన స్థానాన్ని నిలుపుకున్న నిత్య సజీవ గ్రంథం ఈ వేయిపడగలు.

ప్రవృత్తిలో నివృత్తిని, సంసారంలో సన్యాసాన్ని ప్రతిపాదిస్తుంది. రథం చక్రాలు తిరుగుతున్నా, ఇరుసు నిశ్చలంగా ఎలా ఉంటుదో అలాగే శరీరం, ఇంద్రియాలు లోకంలోని వివిధ కార్యాల్లో ఉన్నప్పటికి మనసు నిశ్చలంగా దైవంపైనే (ధర్మంపైనే) నిలకడగా ఉండాలని, అలా లేకపోతే జరిగే విపరీత వినాశకర పరిస్థితుల్ని ఎంతో స్పష్టంగా వివరంగా విశ్లేషిస్తుంది, విశదీకరిస్తుంది వేయిపడగలు.

వేదాలు, ఉపనిషత్తులు, స్మృతులు, శ్రుతులు, రామాయణం, భారతం, భాగవతం మొదలైనవాటి సారమంతా వేయిపడగలవిశ్వంలో నిక్షిప్తమై ఉంది. ఛాందోగ్యోపనిషత్తులో ఉద్దాలక ఆరుణికీ, అతని కుమారుడు శ్వేతకేతువుకూ జరిగిన ప్రశ్నోత్తర రూప సంభాషణలో పరబ్రహ్మ స్వరూపం

నిరూపణకు సాధ్యమేనా? అన్న ప్రశ్నకు శ్వేత కేతువును తండ్రి న్యగ్రోథ వృక్షఫలం తెమ్మంటాడు. తెచ్చిన పండును పగులగొట్టమని చెప్పి "అందులో నీ కేం కనిపించాయి" అంటాడు.

అప్పుడు "గింజలు" అంటాడు కుమారుడు. తండ్రి ఒక గింజను పగులగొట్టమని అందులో ఏముందని అడుగుతాడు. "శూన్యం" అంటాడు కొడుకు. ఆ కనిపించని శూన్యంలో ఇంత పెద్ద న్యగ్రోథ వృక్షం దాగివుంది నాయనా! అంటాడు తండ్రి. అప్పటికీ అర్థంకాలేదు నాన్నా అంటాడు కొడుకు. అప్పుడు ఒక గ్లాసు నీళ్ళు తెమ్మనిచెప్పి అందులో ఉప్పు వేయమంటాడు తండ్రి. బాగా కరిగిపోయిన తర్వాత ఆ నీళ్ళలో ఉప్పు తీయమంటాడు. "ఉప్పు కరిగిపోయింది తీయలేనంటాడు". ఆ తర్వాత నీళ్ళను రుచి చూడమంటే "ఉప్పగా వుంది" అంటాడు కొడుకు. అయితే ఉప్పుకన్పిస్తున్నదా? ప్రశ్నిస్తాడు తండ్రి. "లేదు" అంటాడు కొడుకు."ఉన్నది" లేనట్టు కన్పిస్తుంది "కానీ ఉన్నది" అలాగే మన శరీరంలో కూడా పరమాత్మ ఉన్నాడు. కానీ కనిపించదు. నీటిలో కరిగిన ఉప్పువలె పరతత్వం దైవత్వం సర్వత్రా వ్యాపించి ఉంది, దాన్ని దర్శించగల శక్తి సాధనవల్ల లభిస్తుంది. అది తెలుసుకోవడమే బ్రహ్మవిద్య అని సమాధానమిస్తాడు తండ్రి. ఇదే పరిస్థితి వేయిపడగల్లో మనకి కన్పిస్తుంది. తాత్విక అంశాలు ఎక్కడున్నాయని మనం తాత్విక,ఆధ్యాత్మికపరిశోధన దృష్టితో గమనిస్తే నీళ్ళలో కలిసిపోయిన ఉప్పులాగా

"ఏకో దేవ స్సర్వభూతేషు గూఢః

సర్వవ్యాపీ సర్వభూతాంతరాత్మా" – అని శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తులో చెప్పినట్లుగా వేయిపడగలనిండా వ్యాపించి ఉంది అనడంలో సందేహం లేదు. ప్రతిపాత్ర, ప్రతివర్ణన, ప్రతిచోటకూడా తాత్వికత ఏరులా, సెలయేరులా, జలజలా, గలగలా ప్రవహిస్తూనే ఉంటుంది. ఆ ప్రవాహంలో ఒకటి రెండు చుక్కలు మాత్రమే నేను స్పృశించగల్గాను.

ఇక విశ్వనాథవారి విజ్ఞానసాగరంనుండి వెలువడి, వేయిపుటల్ని ఆక్రమించిన బృహత్తర మహాకావ్యం, విశ్వకోటి పూజింపదగిన విశ్వవిజ్ఞాన మహావృక్షం, 1934లో సరిగ్గా 29 రోజుల్లోనే విశ్వనాథవారి దివ్యదృష్టినుంచి ఆవిర్భవించిన మహోన్నతమైన విశ్వసృష్టి. వివరాలలోకి మనం వెళ్తే –

ఇందులో విశ్వనాథవారు మూడుతరాల కథను తీసుకొని సమాజంలోని చాతుర్వర్ణ్యవ్యవస్థను, దాన్ని ఆశ్రయించి నడిచిన వర్ణాశ్రమధర్మాల్ని, పాశ్చాత్య నాగరికతా ప్రభావంతో క్రమంగా అవి క్షీణించిపోతున్న విధానాన్ని, పూర్వకాలపు జమిందారీ వ్యవస్థను, అందులోని వెలుగునీడల్ని ఎంతో రమ్యంగా చిత్రించారు. మనదేశంలో సంభవించిన పరిణామాల్ని తన భావనాబలంతో ఊహాశక్తితో ఎంతో సమర్థవంతంగా వ్యక్తంచేసిన ఘనత విశ్వనాథవారిదే. ఇది పాతకొత్తల మేలు కలయిక. ధర్మారావు ఈ రెంటికీ సంగమ స్థానం. ఈ స్థానంలో ఉన్న ధర్మారావు సుబ్బన్నపేట నివాసి. ఆర్షవిజ్ఞానమూర్తి అయిన రామేశ్వరశాస్త్రి కుమారుడు. తెలుగుదేశానికి తెలుగు వారి జీవితవిధానానికి సుబ్బన్న పేట కేంద్రం. అంటే సుబ్బన్నపేట భారతదేశానికి ప్రతీక. ఈ ఊరిలో జరిగిన మార్పులన్నీ ఆనాడు ఆంధ్ర దేశంలో సంభవించినవే. ఇంకా సంభవిస్తూనేవున్నాయి. విదేశీ నాగరికతవల్ల మనదేశంలో మార్పులన్నీ మనకు స్పష్టంగా ఈ నవలలో తెలుస్తాయి. రైలుమార్గాలు మొదలు క్రైస్తవ, నాటక, మహిళా సమాజాలు, వివిధ కార్యాలయాలు, ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంఘిక, నైతిక సమాజాల వ్యవస్థలో వచ్చిన మార్పులు ఇంకా ఎన్నో ఎన్నెన్నో మనకు ఈ మహాకావ్యంలో దర్శనమిస్తాయి. ప్రతి వ్యక్తి ఆంగ్ల విద్యను అభ్యసించి, స్వర్గధామాలైన పల్లెల్ని వదలి పట్టణాలకు వెళ్ళడం ఒకటేమిటి సృష్టిలో ఉన్న బ్రహ్మాండమంతా కూడా ఇందులో చోటు చేసుకుంది. ఆంధ్ర మహాభారతం గురించి ఒక ప్రసిద్ధమైన మాట ఉంది. ఆ మాటే ఈ వేయిపడగల భారతానికికూడా వర్తిస్తుందని నిస్సందేహంగా చెప్పవచ్చు.

ఈ మహాకావ్యం నాలుగుస్థంభాల ధర్మమండపం. వేణుగోపాలస్వామి, జమీందారు, బ్రాహ్మణుడు గణాచారి దీని స్తంభాలు. ఈ నాలుగుస్థంభాల మధ్య నడచిన విచిత్రమైన ఆటే "వేయిపడగలు". రాజు 4వ అధ్యాయంలో ప్రభువు రత్నగిరిని అవికాదు జావళీలుపాడు అని చెప్పగానే-

అదరెనే మోవి - తనకు దానె వదలె నేనీవి
మదిలోన వాడేమొ మంత్రించె కాబోలు
సుదతి మువ్వగోపాలు చూచినది మొదలు ။అదరె။

అన్న క్షేత్రయ్యపదంలో శృంగారరసం స్థాయిభావమైన రతిని దశావస్థలతో వర్ణించినతీరు కవికున్న అపారమైన సాహిత్య సంగీతజ్ఞానాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఇలాంటి సంగీతమేకాక సృష్టిలోని లలితకళలన్నీకూడా వేయిపడగల్లో తనదైనస్థానాన్ని సంపాదించుకున్నాయి.

అలాగే రాణి ధర్మారావుని ఆహ్వానించి ఆదరించి "బాబూ నేడేకాదశి నీవు భారతభాగవతములు చక్కగా చదివెదవు, అవి వినిపించు" అన్నప్పుడు ధర్మారావు "నల్లనివాడు"పద్యంతో ప్రార్థనచేసి రుక్మిణీకళ్యాణం చెప్పడం.

"కల్యాణాత్మక మైనవిష్ణుకథ లాకర్ణించుచున్.....అవి వినంగా గ్రొత్త లౌచుండు" అనగానే రాణి నాయనా! పోతన్నగారు ఏమన్నారయ్యా! నిజంగానే విష్ణుకథలు కొత్తగానే కనబడును సుమా అంటుంది. ఆ సందర్భంలో ధర్మారావు "ముక్త వైకల్యుం డెవ్వడు తృప్తుడౌ అనడంతో ఆయనలోని వివేకం విజ్ఞత మనకు స్పష్టమౌతుంది.

విష్ణుకథలు-వినడంద్వారా ప్రాపంచికతనుంచి భక్తిమార్గంలోకి, తద్వారా భగవంతునికి చేరువకావడానికి, అంటే మోక్షసాధనకు ఎంత ఉపకరిస్తాయో మనకు అవగతమౌతుంది. శౌనకాదిమునులు విజ్ఞానఫణిత నిఖిలపురాణ వ్రాతుడైన సూతుని అడిగిన సన్నివేశంలో కూడ "విష్ణుకథలు వినెడి వారికి మరణాగతమోహ సంభ్రమము లేదనఘా" అని చెప్పడం మనం గమనించవచ్చు.

5వ అధ్యాయంలో దేవాలయందగ్గర ధర్మారావు,, గిరిక సంభాషణ చూస్తే ధర్మారావు "భక్తి వేరు, జ్ఞానం వేరు; జ్ఞానం అందరికి కలగదు భక్తి సులభమైన మార్గం" అంటాడు. వెంటనే గిరిక "భక్తి అనగా ఏమి? జ్ఞానం అనగా ఏమి? అని ప్రశ్నిస్తుంది. "సర్వం బ్రహ్మమే. బ్రహ్మం అనగా విష్ణు మహేశ్వరులలో బ్రహ్మకాదు ఈ త్రిమూర్తులకు అతీతమైన శక్తి, అదే నిర్గుణం, సచ్చిదానంద స్వరూపం. అనేకజన్మల అనుభవంతో దైవచింతనకల్గి జ్ఞానియై సంసారబంధంనుండి విముక్తుడౌతాడు" అంటాడు ధర్మారావు. వేదాలుచెప్పే "అహంబ్రహ్మాస్మి" తత్త్వం ఆదిశంకరాచార్యులు చెప్పిన అద్వైతం ప్రారంభంలోనే చెప్పినట్లుగా సర్వశాస్త్రాల, మతాలసారం ఈ వేయిపడగల్లో నిక్షిప్తమైనట్లుగా నిరూపణ అవుతోంది. తద్వారా ఆత్మే పరబ్రహ్మ, జీవుడే దేవుడు, దేహమే దేవాలయం, అనుభవమే జ్ఞానం, జ్ఞానమే ముక్తి, మోక్షం అన్నీ కూడా. ఈ తత్వాన్ని తెలుసుకోవడమే మానవ జన్మకు సార్థకత చేసుకోవడమంటే. ఇదే వేయిపడగలు గిరిక పాత్రద్వారా విశ్వకోటికి చేస్తున్న ప్రబోధం.

కాలజ్ఞాని-దివ్యజ్ఞాని-గణాచారి

గణాచారిపాత్రలో నిక్షిప్తమైన తాత్వికతను మనం గమనిస్తే ప్రథమాధ్యాయంలో ఉన్న గణాచారి వేషధారణ 9వ అధ్యాయంలో కన్పించదు. మొదట ఆమె జుట్టు విరబోసుకొని వేపమండ ధరించినట్లు, రెండోసారి జుట్టు ముడివేసుకొని రావిమండ పట్టినట్లు కవి చిత్రించాడు. మొదట రూపానికున్న అంతరార్థం గ్రామానికంతా కాక వ్యక్తికి కూడా ఆపద సంభవిస్తుందని కవి సూచించిన తీరు మనోహరం. ఇలా మొత్తం నవల్లో ఈమె ఎనిమిదిసార్లు కన్పిస్తుంది.

రాజు పోవడంతో ధర్మస్వరూపుడైన స్వామికి భూలోకప్రతినిధి వేయిపడగల రక్షకుడు పోయాడు. రాజు రాష్ట్ర స్వరూపుడు, రాణి వ్యక్తి, తర్వాత కథలోని వన్నీ వేపమండలే. అవి దేశవినాశన సూచకాలు. తాలూకా

బోర్డు ఆఫీసుముందు మాత్రమే వేప, రావిమండలుపడ్డాయి. తర్వాత ఆమె బొట్టులేక విభూతి పెట్టుకొని నల్లని చీరదాల్చి "అమంగళాకృతి"తో వచ్చిందని కవి చేసిన వర్ణనలోవైశిష్ట్యం గమనింపదగింది. అందులోని తాత్త్విక, ఆధ్యాత్మిక భావాల్ని గమనిస్తే "అమంగళాకృతి" ఎవరు? ఆమెను ఆ సందర్భంలో కొట్టడానికివెళ్ళిన రామేశ్వరం. వ్యక్తిగా తననూ, మంగమ్మను పాడుచేసి ఆమెనూ, తద్వారా గృహస్థ ధర్మాన్నీ, సినిమాహాలు కట్టించి పేదప్రజల్నీ, దొంగడబ్బునుముద్రించి ప్రభుత్వాన్నీ మోసంచేసినవాడికంటే అమంగళాకృతి ఎవరుంటారు?

లోకానికి చెడుచేసి లోకవినాశనమే లక్ష్యంగాపెట్టుకొని సమాజానికి నష్టం చేసేవాడు.అందుకే కవి చిత్రించిన తీరు శిల్ప వైవిధ్యం అసాధారణం. నవల మొత్తం మీద శిక్ష అనుభవించిది కూడా వీడే. గిరికవంటి మహాభక్తురాల్ని కామించిన దుర్మార్గుడు. వీడి లోపలున్న అధర్మమే గణాచారి చెప్పిన అమంగళవేషం. కాబట్టి గణాచారి ఒకవ్యక్తికాదు మహాకాలజ్ఞాని అనేవిషయం మనకు నిరూపణ అవుతుంది. ఆమె మరణిస్తే స్వామికి లోకంలో నిలువ నీడ లేకుండాపోయింది. అందుకే ఆయన అవ్యక్తంలోకి జారిపోయాడు. అంటే పాము పుట్టలోకిపోయింది. అందుకే నవల ముగిసింది. ఆమె మరణంతో "స్వర్గమర్త్యముల మధ్య లంకె తెగిపోయిందని ధర్మారావు వ్యాఖ్యానించడంతో ఇహ, పర లోకాలమధ్య ఉన్న సంబంధాన్ని ఎంతో నైపుణ్యంతో కవి చిత్రించారు.

రాజు రాణి పోయిన తర్వాత 12, 20 అధ్యాయాల్లో "వేప మండలు పడగా ఊరు దగ్ధమై పోయింది. గుండేరు పొంగింది" అంటే అది అధర్మపు పొంగు ఊరు తగలబడటం అనేది ధర్మ నాశనానికి చిహ్నం. ధర్మ రక్షకుడైన రాజు, రాణి పోవడం కాలమాహాత్మ్యం. ఆ అధర్మ విజృంభణమే ఆధునిక నాగరికత. మనకు ప్రధాన లక్ష్యమైన మానవజన్మకు సార్థకతనిచ్చే మోక్ష దృష్టి ఈ ఆధునిక నాగరికతకు అసలే లేదు. అంతా కూడా యాంత్రిక

నాగరికతే. మంచివాడైన చంద్రారెడ్డికి ఎన్నికల పిచ్చిపట్టి ఆధునిక నాగరికతను తెచ్చి సస్యశ్యామలంగా ఉన్న సుబ్బన్నపేటలోని మంచితనానికి నిలువనీడ లేకుండా చేశాడు. అందుకే సుబ్బన్నపేటలో ఇళ్ళు దగ్ధమౌతుంటే అవి స్వామి కోపానల జ్వాలలని కవి ధర్మం అంతరించినతీరుని స్పష్టంగా వ్యక్తం చేశారు.

ఇలా ఈ కావ్యంలో పరమేశ్వరతత్త్వమైన, కాలాధీనమైన ధర్మ వ్యక్తీకరణ సాధనంగా మనకు కన్పిస్తుంది. "ధర్మో రక్షతి రక్షితః" అన్నట్లు సమర్థులు ధర్మాన్ని కాపాడుకోమని, నిలుపుకోమని సమాజాన్ని గణాచారి పాత్రద్వారా హెచ్చరించిన ఘనత విశ్వనాథవారిది. మొత్తంమీద గణాచారిపాత్రను మనం గమనిస్తే మనకు కాలజ్ఞానం చెప్పిన వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామిలా వేయిపడగలలో కాలజ్ఞాని గణాచారి అని చెప్పవచ్చు. ఎందుకంటే కావ్యమంతా ఆయా సందర్భాల్లో సూచనాప్రాయంగా భవిష్యత్తును చెప్తూ కాలజ్ఞానిపాత్ర వహించినట్లుగా మనకు స్పష్టమౌతుంది. ఈ విషయాన్ని ఒకచోట ధర్మారావు "గణాచారి దేవతాస్వరూపురాలు నేను మనుష్యుడను, ఆమె లింగభేదానికి అతీతురాలు, ఆమె ప్రకృతికచ్చమైనబిడ్డ, నేను వికారమూర్తిని" అంటాడు. అందుకే ఆమె దివ్య చైతన్యం ప్రబుద్ధమై వ్యక్తిత్వాన్ని అణగదొక్కి రాజ్యం చేసిన పవిత్రమైన క్షేత్రం. చైతన్యం తన స్థితిగతుల్ని లోకంలో చాటుకోవడానికి తనంతట తానుగా నిర్మించుకున్న మహా విశ్వ చైతన్యమూర్తి. ఆమె దైవజ్ఞానానికి మారుపేరు. ఎక్కడో అంతరాంతరాలలో దాగి ఉన్న శక్తిని నిత్య జాగ్రదవస్థకు తెచ్చిన దివ్యశక్తి. ఆధ్యాత్మిక, ఆధిదైవిక సమన్వయ సూత్రమే కాలగమనం. ఈ జగత్తు అంతా కూడా కాలంపై ఆధారపడి తిరుగుతోంది. అయితే వేయిపడగల జగత్తులో కాలం గణాచారి. ఈ కావ్యంలో గణాచారి ప్రధామైన, దివ్యమైన పాత్ర. అందుకే "వేయి పడగల పాము విప్పారుకొనివచ్చి కాటందుకున్నది కలలోన రాజును" అని ఈమె పాటతోనే కథ ప్రారంభం జరుగుతుంది ఇదే వేయిపడగల కథా నాందీ శ్లోకం.

మానవుడు - ప్రకృతి - పసిరిక

ఈ వేయిపడగల విశ్వవిజ్ఞాన వటవృక్షంలోని విత్తనమే ఈ పసిరిక పాత్ర. ఈ పాత్రద్వారా ఈ కావ్యం మహావృక్షమైనదా? లేదా ఈ మహావృక్షం నుంచి పసిరిక సృష్టి జరిగిందా? తేల్చడం సాధ్యంకాదు. విత్తుముందా? చెట్టుముందా? ప్రశ్నలాంటిదే ఈ పాత్ర సృష్టి.మానవుడికీ – ప్రకృతికీ ఉన్న అవినాభావ సంబంధాన్ని అవలీలగా పసిరిక పాత్రద్వారా లోకానికి అద్భుతంగా తెలిపిన ఘనత విశ్వనాథవారిది. ఈ పాత్ర 3వ అధ్యాయంలో వచ్చి 34వ అధ్యాయంలో మరణిస్తుంది. పసిరిక పైరుపచ్చ. పైరుపచ్చేవాడు దేవమాతృకాస్వరూపుడు. దేహంలోని దేహి లాంటివాడు.అంటే పసిరిక ఒక చైతన్యమూర్తి. గణాచారి సమక్షంలో మరణించినప్పుడు ఆమె–

"ఒకశిరసు నాగన్న ఒయ్యారముగ వచ్చి
నిజముగా నాతండ్రి నిన్ను కరచిందిరా" అంటుంది.

"కలిమిలేముల మధ్య చతుర్విధపురుషార్థ దృష్ట్యా బతికే ఊరు సుబ్బన్నపేట అని కవి మొదటి అధ్యాయంలోనే చెప్పారు.అయితే క్రమంగా రైతు పట్టణానికెగబాకి పచ్చదనాన్ని చంపేసిన తీరు ఈ నవలాసాంతం మనకు కన్పిస్తుంది. చివరకు పసిరికకు నిలుచుటకు స్థానంలేదు. అంటే ఆధునిక నాగరికతకు లోబడినప్పుడే, రైతుబిడ్డ చనిపోయినప్పుడే పసిరిక చనిపోయింది. ప్రాణశక్తికి ప్రతీక పసిరిక. ప్రాణశక్తి లేకపోతే మానవుడు నిర్జీవి, మృతశరీరంగా ఉంటాడు తప్ప చైతన్యవంతమైనవాడిగా ఉండలేడు. కవి ఈ పసిరిక సృష్టితో దేశంలోని మానవ జీవన స్థితిగతుల్ని ఎంత ఆర్ధ్రతతో విశ్లేషించాడో మనం ఆలోచించదగిన విషయం. ప్రతీ వ్యక్తి తననుతాను ప్రశ్నించుకోవలసిన, ఆత్మవిమర్శ చేసుకోవలసిన బాధ్యతను ఈ పాత్ర గుర్తుచేస్తుంది పసిరిక ద్వారా.

భౌతిక - తాత్త్విక సమన్వయం

లోపించిన విధానాన్ని తెలిపిన తీరు వారి ప్రతిభాపాటవానికి తార్కాణం. సుబ్బన్నపేటలోకి విద్యుత్తు ప్రవేశించినపుడే మనిషి అంతర్దృష్టిని కోల్పోయి పూర్తిగా బాహ్యదృష్టికి అలవాటైపోయాడు. తద్వారా భారతీయసంస్కృతి, సంప్రదాయాలు, కళలు అంతరించిపోయిన దైన్యస్థితి. అంతేకాక పసిరికా స్వరూపమైన వటం, చెట్టు–చేమా; పిట్టా–పాటా అన్నీపోయాయి. మొత్తంమీద **మానవుడికీ – ప్రకృతికీ, అంతరంగానికీ – బాహ్యానికీ** ఉన్న, ఉండవలసిన సమన్వయం పోగొట్టుకున్నాడు. అసలు సమన్వయం ఎక్కడుంది? జీవిత వాంఛలతో బతికేచోట కాదు, జీవితాన్ని యోగంగా భావించే చోట. సమన్వయంతో సిద్ధించేదే “సమత”. ఈ సమత “ప్రేమ” ఉన్న హృదయం నిష్పన్నమయ్యే చోట ఉంటుంది. ఆ ప్రేమకు విశ్వమంతా ఆరాధ్యమే. ఇదే భౌతిక – తాత్త్విక సమన్వయం. ఒక ప్రసిద్ధ మనస్తత్వశాస్త్రవేత్త యూంగ్ “ఇవాళ మనం పదార్థవిషయం ప్రసంగిస్తున్నాం. ప్రయోగశాలల్లో పరిశోధనచేస్తున్నాం. దాని స్వభావాన్ని కూడా వ్యక్తీకరించగల్గుతున్నాం. కానీ నేడు ఆ పదార్థమన్న శబ్దం ఎంత నీరస శుష్కకాష్ఠంగా జడ పదార్థమై పోయింది అది ఒక నిర్జీవ పదార్థంగానే మిగిలి పోయింది. కానీ ప్రాచీనులకు తత్త్వవేత్తలకు అదొక “మహాచైతన్యవంతమైన దైవం” వారి దృష్టిలో భూదేవి అన్నింటినీ కన్న తల్లి అన్నారు. అంతేకాదు దానికి కారణం

బయటకు చూస్తున్నవాడు కల గంటాడు
లోపలికి చూస్తున్నవాడు మేల్కొంటాడు – కార్ల్ యూంగ్

“ఆశ లున్నవారి కది యేది అంటదు
ఆశ లుడుగ కలుగు ఆత్మశుద్ధి
ఆత్మశుద్ధి గలుగ నందును పరమాత్మ” – వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి

"అంతరంగమందు ననువుగా శోధించి
తలఁప తలఁప ముక్తి తనకు కలుగు
బాహ్యరంగమందు భాషింప తెలియునా?" – వేమన

అలా ప్రతివ్యక్తికూడా తన దృష్టిని బాహ్యప్రపంచంవైపుమాత్రమేకాక అంతర్ దృష్టిని అలవరచుకొని అంతరాంతరాళలోకివెళ్ళి ఆత్మజ్ఞానం పొందాలి.

"అసంశయం మహాబాహో! మనో దుర్నిగ్రహం చలమ్,
అభ్యాసేన తు కౌన్తేయ! వైరాగ్యేణ చ గృహ్యతే "
– (6వఅ–35వశ్లో–భగవద్గీత)

అలా సనాతనసంస్కృతీ,సంప్రదాయాల్ని పరిరక్షించుకోవడానికి నిరంతరం ఆత్మశక్తితో శ్రమించాలి. అప్పుడే భౌతిక–ఆధ్యాత్మిక సమన్వయం. సమస్త మానవాళికి శ్రేయస్కరం.

అజ్ఞానంనుంచి జ్ఞానంవైపుకు - మంగమ్మ

ఈ పాత్ర 13వ అధ్యాయంలోవచ్చి 31వ అధ్యాయంలో అదృశ్య మౌతుంది. ఈమె సంప్రదాయాలు వైవాహికవ్యవస్థకు వ్యతిరేకంగా కన్పిస్తాయి. 17సంꞏꞏ వయసుగల పూజారి కూతురు ధనం, డబ్బు అనే గాలంలో, వ్యామోహంతో చిక్కుకుంటుంది. డబ్బుకోరికతో భర్తను పోగొట్టుకొని రాధాపతి చేతిలోపడి, అనేకులనోళ్ళలో నాని చివరకు చెంగల్రావు చేతిలో చనిపోతుంది. ధర్మారావు పరిచయంతో మంగమ్మ మనసులో వివేకబీజం మొలకెత్తి, చివరకు లోలోపల ఎంతో దుఃఖోద్వేగాల్ని అనుభవించి, అంతరగ్నిలో దగ్ధమై పోతుంది. "స్త్రీ మూలంగా లోకమెంత చెడిపోతున్నదో చూశావా" అన్న కుమారస్వామి మాటతో ఆమె ఆలోచనా స్రవంతి **అంతర్ముఖ దిశగా** అవధిలేనిదిగా పయనిస్తుంది.

"జ్ఞానాగ్నిదగ్ధకర్మాణం" అన్నట్లు జ్ఞానమనే అగ్నిలో తనకర్మలన్నీ దగ్ధమై జీవుడు దైవంవైపుగా దృష్టిని మరల్చినతీరు ఈ పాత్రలో గమనించవచ్చు ఆధునిక వ్యవస్థలోని ఇలాంటివారి మానసిక స్థితిగతుల్ని ఆలోచింపజేసి

వ్యక్తి సంస్కరణకు, తద్వారా సంఘుసంస్కరణకు కూడా తోడ్పడే విధంగా రూపాంతరం చెందిన పాత్ర.

అలాగే జీవుడు జీవితంలో తెలియకచేసిన పాపానికి తరువాత ఎంత బాధపడతాడో ఆ దుఃఖానుభవం ఎలా ఉంటుందోకూడా ఈ పాత్రలో మనకు స్పష్టమౌతోంది. 28వ అధ్యాయానికి మంగమ్మ పూర్తిగా మారిపోతుంది. 24-28 అధ్యాయాల మధ్యకాలం 20రోజుల్లో ఆమె ఎంతగా మారిపోయిందో! అదే కవి ప్రతి మానవునిలో, జీవునిలో ఆశించేది. అంటే సహజంగా అరిషడ్వర్గాలతో, మనసుతో కూడుకున్న మానవ స్వభావం నిలకడలేనిది. అయితే ఈ చంచలమైన మనసును నిశ్చలమైనస్థితికి తీసుకురావల్సిన అవసరాన్ని లోకానికి చాటిన కావ్యం ఈ వేయిపడగలు. శ్రీకృష్ణుడు ఈ విషయాన్ని -

"యతతో హ్యపి కౌన్తేయ పురుషస్య విపశ్చితః
ఇన్ద్రియాణి ప్రమాథీని హరన్తి ప్రసభం మనః"

- (2వఅ-60వ శ్లోకం)

ఓ అర్జునా! అత్యంత చంచలమైన ఇంద్రియాలు పరిపూర్ణత్వానికై ప్రయత్నిస్తున్న జ్ఞాని మనసునుకూడా బలవంతంగా లాగుతూవుంటాయి. అందుకే గౌతమబుద్ధుడు ధమ్మపదంలో "వెయ్యిమందిని వెయ్యిసార్లు ఓడించిన వీరుడికన్నా తన మనసును ఒక్కసారి జయించిన వాడే మిన్న" అంటాడు.

అంటే ప్రతిమనిషి తనమనసును బుద్ధితో స్వాధీనపరచుకొని సరైనవిధంగా ఆలోచించి **"మానవత్వంనుంచి దివ్యత్వంవైపుకు, అజ్ఞానం నుంచి జ్ఞానంవైపుకు పయనించి వ్యక్తి స్థాయినుంచి శక్తిస్థాయికి"** చేరుకోవాలనేది కవి వేదన. ఈ ప్రయత్నం ప్రతి మానవుడిలో జరిగినప్పుడు ఈ కావ్య సృష్టికి అర్థం, పరమార్థం. అలా మనసును స్వాధీనపరచుకొని ప్రశాంతంగా రాజ్యపాలనచేసిన పరిస్థితులు, అలాగే పూర్తిగా మనసుకులోబడి

తనకు, తన రాజ్యానికి పూర్తిగా ప్రజలకు, విపరీతంగా నష్టం కల్గినటువంటి పరిస్థితులు అన్నీ మనం వేయిపడగల్లో దర్శించవచ్చు.

నాగరికతలు విలాసాలు పైకి భాగ్యవంతమైనవి, శారీరక సుఖవంత మైనవి, స్థిరమైనవిగాను కన్పించినా, సామాజికస్థాయిలో మనిషికి మనస్సు స్వాధీనం తప్పితే అంతర్‌దృష్టి లేకపోతే అది ఆయా నాగరికతల వినాశనానికే దారితీస్తుంది.

అందుకే **"సాధనమున పనులు సమకూరు ధరలోన" అన్నట్లుగా దృష్టిని అంతర్ముఖత్వం వైపుగా మరల్చి, తననుతాను సంస్కరించుకొని సాత్త్విక,తాత్త్విక, ఆధ్యాత్మికదృష్టిని అలవర్చుకొని, భౌతిక-తాత్త్విక సమన్వయంతో మనం ధర్మాన్నీ, సత్యాన్నీ, ఆత్మజ్ఞానాన్ని పొందాలి.** అంతేకాదు ఈ విషయాన్ని మనవరకు మనం "సూత్రప్రాయం" గా తెలుసుకుంటే సరిపోదు. తదనంతరం మరింతగా ఆత్మానుభవాన్ని, ఆత్మజ్ఞానాన్ని, విస్తరింపజేసుకోవాలి. తదనుగుణంగా మన దైనందిన వాస్తవాన్ని సంపూర్ణంగా సృష్టించుకోవాలి. అలాగే ప్రతివ్యక్తికీ సత్యం, ధర్మంగురించి తెలపడం అనివార్యమైన కర్తవ్యం.

తననుతానే ఉద్ధరించుకొని త్రికరణశుద్ధిగా ఉండి అంతరాత్మ ప్రబోధంతో స్పష్టంగా శాంతియుతంగా మానవ జీవనమనుగడ కొనసాగించాలని కోరుతూ, ..వేయిపడగలు విశ్వానికిచేస్తున్న ప్రబోధం ఇదే అని తెలియచేస్తూ... స్వస్తి.

గమనిక

కవి ప్రతిపాదన - ధర్మమే దైవమని; పసరిక=పచ్చదనం, హరిత

* * *

4. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు - ఆధ్యాత్మికత

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు విజయనగర సామ్రాజ్యానికి అధిపతి అయినా ఆధ్యాత్మిక తత్త్వానికి, భక్తి సామ్రాజ్యానికి ఒక యోగిగా దివ్యమైన తాత్త్విక వేత్తగా ఆధ్యాత్మిక శక్తిగా కనిపిస్తుంటాడు. ఆయన ఆత్మచైతన్య భూమిక నుండి వెలువడినదే ఆముక్తమాల్యద.

ఈ ప్రబంధంలో విష్ణుచిత్తునికథ, ఖాండిక్య కేశిధ్వజ సంవాదం, యామునాచార్య చరిత్ర, మాలదాసరి కథ, గోదాదేవికథ, వీటన్నింటినీ ఏ కోణం నుంచి గమనించినా ఆధ్యాత్మికత, ఆత్మచింతన, సత్యాన్వేషణ, పునర్జన్మసిద్ధాంతం, కర్మసిద్ధాంతం, భక్తి మన కళ్ళకు కట్టినట్టుగా కనిపిస్తుంది. భగవంతుడు ఆత్మస్వరూపుడు కాగా, అతనికి నివసించడానికి కావలసిన స్థలం శరీరం. అందుకే వేదాలు

ఆత్మే పరబ్రహ్మ
జీవుడే దేవుడు
దేహమే దేవాలయం అని ప్రబోధిస్తాయి.

శరీరాన్ని ఆత్మ సాధనంగాగ్రహించి స్వకార్యప్రవృత్తిని కల్పించడమే విశ్వసృష్టి ప్రయోజనం.

"యస్య చేతనస్య యద్ద్రవ్యం సర్వాత్మనా
స్వార్థే నియంతుం ధారయితుం చ
శక్యం తత్ చేష్టైక స్వరూపం చ తత్తస్య శరీరం" - (2-1-9)

అని శ్రీభాష్యంలో శరీర నిర్వచనం. లోకానికి ఆత్మజ్ఞానసందేశం ఇవ్వడానికి కావ్యం ఒక సాధనం. అందుకే విష్ణుచిత్తునివంటి ముక్తులు రాజ, రాక్షసాది బద్ధజీవులను ముక్తులను చేయడం మనం గమనించవచ్చు. ఇలాంటి కార్యక్రమాలు జరిపించడానికి ఏర్పడ్డ రంగ భూమే ఈ విశ్వం.

ఈ విశ్వంలో ప్రకృతిదే ప్రధానపాత్ర. లోకరక్షణమే కావ్య ప్రయోజనం. సూత్రాత్మ నడిపించే కథే కావ్యం. ఇదంతా లోకకళ్యాణార్థమే. ఆయా భక్తులద్వారా లోకంలో జీవిరక్షణ జరిపించడమే అవతార ప్రయోజనం.

రాయల ప్రబంధం ఆధ్యాత్మికతతో ప్రారంభమైనది అన్న విషయం కవి స్వప్నవృత్తాంతంద్వారా మనకు తెలుస్తుంది. ఆయన మహాయోగి కనుకనే స్వప్నావస్థలోను దైవప్రబోధమే వినిపించింది. కవి ఇష్టదేవతాస్తుతిలోని అంతరార్థం చూసినప్పుడు, లౌకిక మానవుని తరింపజేసేది గురువులే. కనుక భగవంతునికి లోకానికి మధ్య అనగా దివ్యలోకాలకు, భూలోకాలకు మధ్య ఉన్నవారు గురువులైన ఆళ్వారులు. వీరు మనిషిని పరిమిత పరిధినుండి విశాలదృష్టితో, విశ్వశక్తితో లీనం కావడానికి సృష్టించబడిన సాధనాశాలయే ఈ సృష్టి అన్న తత్త్వాన్ని తెలియజేయడానికి కారణజన్ములుగా భువిపైన జన్మిస్తారు.

కావ్య ప్రారంభమే ప్రకృతి వర్ణనతో ఋతువర్ణనతో మొదలుపెట్టడంతో యోగి లక్షణాలుగా మనకు కనిపిస్తాయి. అందుకే శ్రీ విలిపుత్తూరులోని పొలాలు, తోటలూ, దొడ్లూ, దిగుడుబావులూ, చెఱువులూ, బాతులూ అంతా ఒక మధుర సృష్టి, కావ్యంలో ఆతృణ బ్రహ్మపర్యంతమూ వస్తువే.

భారతంలో ఆనుశాసనిక పర్వంలో ఒక కుమ్మరి పురుగు కథ చెప్పబడినది. దేనికా కథ? సృష్టిలో సకలజీవరాసులకు సముచితస్థానం ఉన్నది. ఈ పురుగునుండి పరమాత్మవరకు అందరూ విశ్వనాటకంలో పాత్రలే. అలాగే ఆముక్తమాల్యదలోనూ రాయి–రప్పా; చెట్టూ– పుట్టా; గాలీ–నీరూ; పక్షీ–వృక్షమూ; పేదా–సాదా; మనిషి–రాక్షసుడు; రాజూ–రైతు; ఆళ్వారూ–దాసరీ అందరూ సమానంగా ప్రతిబింబించిన పాత్రలే.

"రాజభూమిక దాల్చి రాజునకును" అనగల్గిన పండితోత్తముడు రాయల వారు. విష్ణుచిత్తుని స్వభావంగురించి చూసినప్పుడు ఇక్కడ ఈశ్వర

సంబంధమైన ఆత్మజ్ఞానం కలవాడుగా చూడవచ్చు. పూర్వకాలంలో సింధు రాజునకు గురుత్వాన్ని అంగీకరించి, బోధించి ముక్తికి పంపిన జడభరతుని వలె భావనకు అందని భగవత్ జ్ఞానంకలవాడై మన్నారుస్వామికి పూజ చేయడమే యోగంగా బతుకుతున్నాడు. ఎందుకంటే వైకుంఠంలో కూడా దివ్యదేహాలు ధరించి భగవంతునికి సేవలుచేస్తూ లీనమవడం పరమ పురుషార్థంగా భావిస్తారు.

జడభరతుని కథ పురాణ ప్రసిద్ధమైంది. ఇందులో తనను దండించడానికి వచ్చిన రాజుకు తత్త్వబోధచేయగా రాజు జడభరతుని పాదాలపైపడి ఆత్మవిద్యను ఉపదేశించమని వేడుకుంటే ఆ ముని అతనికి అధ్యాత్మవిద్యను బోధించి, ముక్తికి పంపిన కథ భాగవతంలో 5వ స్కంధంలో మొదటి ఆశ్వాసంలో ఉంది.

పాండ్యరాజు అత్యాసక్తితో మరొకవీథిలోని అంతఃపురంలాగా ఉండే భోగిని గృహానికి వెళ్తుండగా వీధి అరుగుమీద పరుండి సుభాషితాలు చదువుతున్న బ్రాహ్మణుల మాటలు విన్నాడు. దాని అర్థం ఏమంటే వానాకాలంలో సుఖపడాలంటే మిగిలిన ఎనిమిదినెలలు కష్టపడాలి. రాత్రిపూట సుఖంకోసం పగలు కష్టపడాలి. ముసలితనంలో సుఖంగా బ్రతకాలంటే యవ్వనంలోనే కష్టపడాలి. అలాగే పరలోక సుఖంకోసం ఈ లోకంలోనే కష్టపడాలి. ఆత్మఅభ్యున్నతిని ఆత్మదేహంలో ఉన్నప్పుడే సాధన, సత్యాన్వేషణద్వారా సాధించుకోవాలి అన్న మాటలు రాజు హృదయాన్ని కలిచివేసాయి. వెంటనే

ఎక్కడిరాజ్యవైభవము? లెక్కడి భోగము? లేటి సంభ్రమం
బక్కట! బుద్బుదప్రతిమ మైనశరీరము నమ్మి మోక్షపుం
జక్కి గణింపకుంటి; యుగసంధుల నిల్చియుఁ గాలుచేతిబల్
త్రొక్కుల నమ్మనుప్రభృతులున్ దుద రూపఱకుండ నేర్చిరే! (2-78)

అనుకుంటూ ఉదయమే పాండ్యరాజు నిండుకొలువు ఏర్పాటుచేసి మోక్షం ఇచ్చే దేవుడు ఎవరో నిశ్చయింపమన్నాడు. మన్నారుస్వామి ఆదేశాల మేరకు ఈసభకు హాజరై వాదించి విష్ణుచిత్తుడు గెలిచి అక్కడి పండితులందరి చేత పూజ్యుడైనాడు. ఆ తరువాత పరమాత్ముని బ్రహ్మసూత్రాలతోను, ఉపనిషత్ వాక్యాలతోను నిరూపించి పరమాత్ముని తత్వాన్ని, విశిష్టాద్వైతాన్ని పెక్కు ప్రమాణాలతో తేటతెల్లమయ్యేట్లుగా ఉపన్యసించారు.

"మరిశ్రుతి స్మృతిసూత్ర సమాజమునకు
నైకకంఠ్యంబు కల్పించి యాత్మమతము
జగ మెఱుంగఁగ రాద్ధాంతముగ నొనర్చి" (3-6)

అని చెప్పి పరమేశ్వరుడ్ని దర్శించడానికి తగిన యోగంచెప్తాను విను. అని ఖాండిక్య - కేశిధ్వజుల సంవాదం వివరిస్తాడు. అంటే సాధకునికి కథారూపమున వివరిస్తే మనస్సుకు హత్తుకోవడానికి అవకాశం ఎక్కువ. కర్మిష్టి అయిన ఖాండిక్యుడు, బ్రహ్మజ్ఞాని అయిన కేశిధ్వజుడు రాజ్యంకోసం చాలాకాలం పోరాడారు. పరాజితుడై అడవిలో ఉన్న ఖాండిక్యునిదగ్గరికి కేశిధ్వజుడు యజ్ఞం పూర్తిచేయించమని కోరి వెళ్ళాడు. అనంతరం ప్రతిఫలంగా గురుదక్షిణ కోరుకోమని చెప్పగానే ఖాండిక్యుడు ఎంతో దూరదృష్టితో **"ఏ విద్య సంసార దుఃఖనాశకమో ఏ విద్య అయితే మోక్ష ప్రదమో"** దానిని బోధించమని అడిగాడు. కేశిధ్వజుడు నవ్వి ఆధ్యాత్మిక విద్యను ఏల అడిగితివి? అని ప్రశ్నించాడు. రాజ్యాన్ని కోరుకోక పోవడానికి కారణం చెప్తాను అని ఇలా అంటాడు. ఆధ్యాత్మవిద్య మోక్షసాధనము, ఇదే శాశ్వతమైంది. రాజ్యం రాజ్యాధికారం అన్నీ దేహంచేత అనుభవింపబడేవి. "దేహి"వి కావు. నిత్యసత్యమైన ఆత్మవిద్యయే ప్రధానమైంది అని సమాధానం ఇచ్చాడు. అప్పుడు కేశిధ్వజుడు "ఏ జ్ఞాని యోగంలో పునర్జన్మ పొందక బ్రహ్మసాన్నిధ్యాన్ని పొందుతాడో ఆ యోగాన్ని చెపుతాను విను"

కం. నరనాథ! పాంచభౌతిక
శరీరమున దేహి మోహసాంద్రతమతమః
పరివృతుఁడై, యే, నిది నా
పరికర మని యవధి లేని భ్రమపడి తిరుగున్ – (3-67)

పంచభూతాలకంటే అతీతుడైన ఆత్మ వేరే ఉండగా శరీరమే ఆత్మ అని ఎవరనుకుంటారు? ప్రాపంచిక వ్యామోహంలో పడుతున్నాడు మానవుడు. సంసారి అనే బాటసారి వేలకొలది జన్మలు తీసుకుంటూ జననమరణ రూపమయిన మార్గంలో నడుస్తుంటాడు. ఎప్పుడు జ్ఞానం అనే నీటిలో స్నానం చేస్తాడో అప్పుడు ఆ ధూళి కడగబడుతుంది.

"ప్రాణికోటి కెల్ల బంధంబు మోక్షంబు
చేరుటకును మనసు కారణంబు;
విషయసంగి యైన, విను బంధకారి; ని
ర్విషయ మైన, ముక్తివిభవకారి" – (3-73)

"కర్మ భుక్తి కొఱకుఁ గాదిట్టి తల్లీల
యతఁడు సకలజాతులందుఁ బుట్టు
పుట్టినట్టియతని భూరిచేష్టితము ల
వాహ్య తముల రావణాదివలన" – (3-83)

అలా కేశిధ్వజుని ఉపదేశానికి ముగ్ధుడై తానున్న అరణ్యాన్నే తపోవనంగా భావించి భక్తియోగాన్ని అనుసరించి మోక్షాన్ని పొందుతాడు. విష్ణుచిత్తుడు తిరిగి శ్రీవిలిపుత్తూరుకి పోతూ ఉండగా భగవంతుడు సాక్షాత్కరించాడు, విష్ణుచిత్తుడు శ్రీమహావిష్ణువుని స్తుతించాడు. ఆ తరువాత విష్ణువు దశావతారాలుగా దర్శనమిచ్చి ఆదరించి అదృశ్యమైనాడు.

విష్ణుప్రేరణతో యామునాచార్యుదు పాండ్యసభకు వెళ్ళి సర్వభూతాలకు అంతర్యామియై ఈ విశ్వాన్ని ఎవడు ప్రేరేపిస్తున్నాడో ఆ భగవంతుని ఆనతే

నన్ను ఇక్కడికి రప్పించింది. నాకు తెలిసిననాలుగుమాటలు చెప్పి మీరు ఏమిచేసినా శిరసా వహిస్తాను అని తొమ్మిదిమంది వాదనకు సమాధాన మిచ్చి అందర్నీ గెలిచి విష్ణుదేవుడు **పరతత్త్వం** అని నిరూపించాడు. ఆ సమయంలో ఎదురుగా ఉన్న రావిచెట్టునుంచి "ఓహెూ రాజా! ఇది నిజం! నారాయణుడే పరమదైవతం. అతణ్ణే కొలువు" అని వినిపించింది చెట్టు కూడా భగవంతుని అంశాత్మే అన్న ఆధ్యాత్మికభావనతోపాటు అతనివాక్యాలు సత్యమని ధ్రువీకరించింది. ఇలా రాజ్యాన్ని ఏలుకుంటూ యామునుడు యోగసామ్రాజ్యాన్ని మరచిపోయి ఉన్న సందర్భంలో నారదముని ప్రశిష్యుడైన పుండరీకాక్షునిద్వారా యోగవిద్యను తెలుసుకొని మహాయోగిగా మారాడు.

గోదాదేవికథలో ఆమెకు శైత్యోపచారాలు చేసేసందర్భంలో మూర్ఛ పోయినపుడు ధ్యానంద్వారా మళ్ళీ నిశ్చలస్థితికిరావడం చూడవచ్చు. అలాగే ఆశ్వాసాంతంలో ఓ నీలమేఘశ్యామా! యోగి నాభిలోని మణిపూరకచక్రంలో ఉండే కుండలినీశక్తి యోగవిశేషంతో మేల్కొని శిరస్సులోని సహస్రకమలం నుండి కారే అమృతం పాలసముద్రంలాగా చేసుకున్న ఓ నారాయణ! అని చెప్పడంలో మానవశరీరంలో ఉన్న మూలాధారం, స్వాధిష్ఠానం, మణిపూరకం, అనాహతం, విశుద్ధం, ఆజ్ఞ, సహస్రార చక్రాల విషయవిశేషాలు తెలిసిన పరమాత్మునిలా దర్శనమిస్తున్నాడు. మాలదాసరి కథలో దాసరి రాక్షసుని బంధనంలో చిక్కుకున్నపుడు ఎవని చూపుతో జగం జన్మిస్తుందో ఎవ్వని యందు జగంనివసిస్తుందో అలాంటి వాడే విష్ణువు అని చెప్పడంద్వారా సకలచరాచరసృష్టిలో తానే ఏకమై ఉన్నాడు, తనలోనే సకలసృష్టి ఏకమై ఉన్నది అన్న ఆధ్యాత్మికచైతన్యం కల్గుతుంది.

బ్రహ్మ రాక్షసుడు దాసరితో విష్ణువు గానఫలం ఇస్తే అత్యంత ధర్మసాధనమైన నీ మేను ఇల్లు చేరుతుంది. అన్న మాటలకు దాసరి ఇలా అంటాడు.

సీ. దిక్పాలతనువెత్తి తిరిపంపు తనుతోన
యెన్ని మార్లెత్త మీ యేను నీవు?
గేసరి తనువెత్తి కీటంపు తనుతోన
యెన్ని మార్లెత్త మీ యేను నీవు?
మాతంగ తనువెత్తి మశకంపు తనుతోన
యెన్ని మార్లెత్త మీ యేను నీవు?
ధరణీశ తను వెత్తి దాస్యంపు తనుతోన
యెన్ని మార్లెత్త మీ యేను నీవు?

తే. సోమ యాజుల మెన్ని మార్లాము శ్వపచ
ఖగకులుల మెన్ని మాఱులుగాము పాము
గాములము నెన్ని మాఱులు గాము వెండి
కంసరిపుభక్తుల మొకండె కాము కాని - (6-61)

అని చెప్పి నేను నీకిచ్చిన మాట నా శరీరమాంసమే తప్ప విష్ణుకీర్తన ఫలితం కాదు. అన్నీ మానేసి నా దేహాన్ని గ్రహించు. అన్నమాటలకు ఆశ్చర్యంతో దాసరి పాదాలపైపడి ఆధ్యాత్మికవిద్యను నేర్పమని అడుగుతాడు. ఇలా ఆముక్తమాల్యదలో పరతత్త్వమే లోకకళ్యాణార్థం ఐదుమూర్తులను దాల్చింది.

భూదేవిని ఉద్ధరించడం, తద్వారా జీవిసృష్టి, ఇది సంకల్పసృష్టి. క్రియాసృష్టి కావ్యం. ఇందులో పరతత్త్వమే కిందకు దిగివచ్చింది. అంతర్యామిగా యామునాచార్యునికి ప్రబోధించింది, అర్చావతారంగా విష్ణుచిత్తుని ప్రేరేపించింది, మానవ సన్నిహితుడుగా మన్నారు స్వామి మొ॥ అన్నీ భగవత్ కృపాలక్షణాలు ఉండడం రక్షణ - శిక్షణ అన్నీ కూడా సృష్టిప్రయోజంలో భాగమే. ఇలా కావ్యమంతా ఆధ్యాత్మికతే అంతరంగికంగా దర్శనమిస్తుంది.

* * *

5. నీవు 'మారు'
సమాజం తనంతట తానే మారుతుంది

నీవు 'మారు' అంటే "నేను మారాలి". "నేను"అంటే 'వ్యక్తి' "వ్యక్తిమార్పే సామాజిక-మార్పు" అదే ప్రపంచ-మార్పు. వ్యక్తిలో మార్పు కల్గాలంటే అది తన మనసుద్వారానే సాధ్యం. మానవుడు తాను కల్పించుకున్న దేశం, కాలంహద్దుల్ని, చర్మచక్షువుతో కూడుకున్న పరిమితవిషయాల్ని దాటి ఏమీ తెలుసుకోలేక పోతున్నాడు. ప్రతివ్యక్తి తన మనసు" స్థితిని దాటి "బుద్ధి" స్థితికి చేరుకోవాలి. మనసుకి అందని విషయాల్ని మనసుకు లోబడి బతుకుతున్న మనిషి అర్థంచేసుకోవాలి. ప్రతిమనిషి తననుతానే సంస్కరించుకొని "మహామనీషి"గా రూపాంతరం చెందాలి. అందుకే శ్రీకృష్ణుడు

ఇదం శరీరం కౌంతేయ! క్షేత్ర మి త్యభిధీయతే,
ఏత ద్యో వేత్తి తం ప్రాహుః క్షేత్రజ్ఞ ఇతి తద్విదః.

- (13వఅ-2వ శ్లో)

ఈ శరీరం అద్భుతమైన క్షేత్రం. దీన్ని తెలుసుకున్నవాడే క్షేత్రయ్య. క్షేత్రం అన్న మాటకు "పొలం" అని అర్థం. ఈ పొలంలో (ఈ శరీరంలో) ఏ పంట పండించాలన్నది మన చేతుల్లో ఉంటుంది. నేలను దున్నకుండా, నీరు పెట్టకుండా, ఎరువు వెయ్యకుండా ఉంటే పంటలు సరిగాపండవు. అంతేకాక కలుపుమొక్కలు కూడా పెరుగుతాయి. మన శరీరమైనా అంతే. తనను తాను సరిదిద్దుకొనే సాధన చేయకుండా వదిలేస్తే మెట్టభూమిలా, కలుపుమొక్కల్లా నిరుపయోగమవుతుంది. అందుకే ఈ శరీరం అనే పసిడినేలను ఆధ్యాత్మికసాధనతో క్షేత్రంలా, దేవాలయంలా తయారుచెయ్యాలి. దానికి ఉన్న ఏకైక ప్రక్రియ "శ్వాస". ఎందుకంటే మనం నిత్యం శ్వాసిస్తున్నాం. శ్వాస ఆగితే మరుక్షణానికి ఈ శరీరం శవమౌతుంది. శ్వాసే మనకు ప్రాణాధారం. కాబట్టి "శ్వాసమీద ధ్యాస" అనే సాధనద్వారా మనసు స్వస్థితికిచేరి ప్రశాంతతను పొందుతుంది.

అదే "ధ్యాన స్థితి" అంటే తన అస్తిత్వాన్ని తాను తెలుసుకునే మార్గం. ఇలా సాధన చేస్తున్నప్పుడు మనసుకు ఇతర విషయాలను, వేరే కార్యక్రమాలనుగూర్చి ఆలోచనలు వచ్చినప్పటికి తిరిగి మళ్ళీ మనధ్యాసను శ్వాసపైకి మరల్చాలి. అలా ప్రతిరోజు కనీసం గంటసేపైనా మన సాధనను కొనసాగించాలి. ఇదే "ధ్యానసాధన". యోగులు, ఋషులు, మహనీయులు మొదలైనవారందరూ చేసిన ప్రక్రియకూడా ఇదే. ఈ ధ్యానసాధనద్వారా అపారమైన విశ్వశక్తినిపొంది మన "అంతరాత్మ" పిలుపుతో జీవించగల్గుతాం. అప్పుడే ప్రపంచనాటకంలో ఈ భూమండలమనే వేదికపై మన పాత్రను మనం పరిపూర్ణంగా పోషించగల్గుతాం. "మన లోపలున్న సమాధానాలకోసం మనం బయట వెతుకుతున్నాం, నీ హృదయంలోకి తొంగిచూసినప్పుడే నీ "విజన్" ఏమిటో స్పష్టమౌతుంది". – కార్ల్ జంగ్.

అంటే మన అంతరంగంపై మనం దృష్టిని సారించాలి. ఎందుకంటే **"బాహ్యప్రపంచంకన్నా అంతఃప్రపంచమే మిన్న"** అందుకే "ఆల్‌బర్ట్‌ఐన్‌స్టీన్" ఇలా అంటాడు – **"నేనేంచేసినా అది ఈ ప్రపంచాన్ని మార్చలేదు, కాని నా అంతర్వాణిని వినడంద్వారా, అంతఃప్రబోధాన్ని అందుకోవడం ద్వారా ఈ ప్రపంచంలో అన్నిటికన్నా అతీతమైన విషయాలకు, మనుషుల మధ్య సామరస్యానికి, ప్రపంచ శాంతికి నేను సహాయపడగలనేమో!"** అంటారు. అంటే ప్రతి ఒక్కరు తన "అంతర్వాణి" ద్వారా జీవితలక్ష్యాన్ని తెలుసుకోగల్గాలి. ఉన్నతమైన లక్ష్యాలు ఆశయాలు, ఏర్పరచుకున్న ప్రతిమనిషి తన జీవితంలో ఎవరికి వారుగా వేసుకోవాల్సిన అత్యవసర ప్రశ్నలు –

1. మనిషి అంటే ఏమిటి? అతని విధులు ఏవి? మన జన్మకు కారణం ఏమిటి?
2. నేనెందుకు ఇక్కడ ఉన్నాను? నేనేమి చేస్తున్నాను?
3. నాకు నిజంగా కావల్సిందేమి?
4. నేను ఏమి చేయాలనుకుంటున్నాను?

5. నేను అత్యంత శ్రద్ధతో అంకితమై నిర్వర్తించాల్సిన కర్తవ్యం ఏమిటి?
6. ఏ పని చేస్తుంటే నాకు ఆనందం కల్గుతోంది?
7. ప్రపంచానికి నేను చేయగల్గే సహాయం ఏది?
8. నేను ఇతరులతో పంచుకోవాల్సిన గొప్ప విషయాలు ఏవి?
9. నాలో దాగి ఉన్న గొప్ప టాలెంట్ ఏది?
10. ఏ పనికి నేను జీవితాన్ని అంకితం చేయడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాను?

మొదలైనవన్నీ మనలో మనమే ప్రశ్నించుకొని మనలోనే సమాధానాలు పొంది మనజీవితాన్ని మనమే సరైనబాటలో నడిపించాలి. అప్పుడే త్రికరణశుద్ధితో, తనువు, మనసు, హృదయం, ఆత్మ ఏకమై నిత్యం లక్ష్యసాధనలో లీనమై ఉంటుంది. కాబట్టి లక్ష్యాన్ని అవలీలగా చేరుకోగలం. ఎందుకంటే **"శ్రమ మన ఆయుధమైతే విజయం మన బానిస అవుతుంది".** ప్రతివ్యక్తి, ప్రతి క్షణంకూడ బుద్ధుడు చెప్పినట్లుగా సరియైన కర్మను చేపట్టాలి. కర్మ అంటే శారీరకంగా కాని, మానసికంగా చేసినపని. పని పూర్తికాకుండా చేస్తున్నట్లైతే అది క్రియ అవుతుంది.

"క్రియతే అనేన ఇతి కర్మ" చేయబడేది ఏదైన కర్మయే. ఏమనిషైనా, ఏకాలంలోనైన ప్రతిక్షణం కర్మలనుచేస్తూ ఉండాలి. అవి మూడురకాలుగా వుంటాయి.

1. మానసికంగా ఆలోచనా రూపంలో

2. శారీరకంగా చేతల రూపంలో

3. మాటల ద్వారా వాగ్రూపంలో

మనంచేసే కర్మలే మనకి చక్కనిఫలితాల్ని అందిస్తుంది. అది మంచైనా, చెడైనా. "విత్తుబట్టి చెట్టు కర్మబట్టి ఫలితంలాగా". ఈ లోకంలో మానవులు అనుభవించే సుఖ, దుఃఖాలు గతజన్మల కర్మఫలితాల్నిబట్టే ఉంటాయి– కాళిదాసు. ఇది ఏ మతానికి సంబంధించింది కాదు. మనిషికి సంబంధించిన విషయం. ఎవరు నమ్మినా నమ్మకపోయినా సరే వాటినియమాలు సర్వులకు,

సర్వదా, సర్వత్రా సమానంగా వర్తిస్తాయి. ఓ బంతిని గోడకేసి కొడితే అది తిరిగి మనవైపే ఎలావస్తుందో అలా మనంచేసిన కర్మకు ఫలితం తిరిగి మననే వచ్చి తాకుతుంది. ఇది “విశ్వశాసనం” (Universal Law). మనిషి సరికాని కర్మలుచేయడానికి మరో మూలకారణం అహం. అందులో ముఖ్యమైనది ఈ శరీరమే నేను అనే భావనే. నిజానికి మనం ఈ “శరీరంలో” జీవిస్తున్నాం అనేఅవగాహన శరీరాన్ని ధరించిన ప్రతీమనిషికి అవసరం. ఈ అవగాహన లేకపోతే మనిషిని “అహం” పరిపాలిస్తుంది. ఈ అహం మనిషిలో ఉన్నంతకాలం “మనీషిగా” అభివృద్ధి చెందలేడని “యోగవాసిష్ఠం” చాలా వివరంగా చెప్తుంది. మనిషిలో ఈ అహం నశించడమే మోక్షం. ఈ అహమే జీవికీ, పరమాత్మకీగల ఏకైకమైన అడ్డుగోడ అని వేదాలు, శాస్త్రాలు బోధిస్తూనే ఉన్నాయి. మృత్యువు సమీపించివున్నా మనలోని అహంపోదని చెప్పేకథ కేనోపనిషత్తులో ఉంది.

పూర్వం కాశీలో ఓగొప్పరూపశిల్పి (మేకప్ మాన్) ఉండేవాడు. అతను ఎవరికైన ఇంకో మనిషిగా మేకప్ చేస్తే అది ఎంత గొప్పగా ఉండేదంటే ఆ మనిషికి, దృష్టిలో ఉంచుకొని మేకప్‌చేసిన మనిషికి మధ్య ఎలాంటి భేదం ఉండేదికాదు. అతనిలో అంత నైపుణ్యం ఉండేది. అతను వృద్ధుడైనాక, అచ్చం తనలాగే కనపడేట్లుగా 9మందికి మేకప్‌చేశాడు. తన మరణకాలం సమీపించగానే అతనితో పాటుగా వారంతా ఓ గదిలో నేలమీద పడుకున్నారు. శిల్పి మెడలో పాశాన్ని బిగించి అతని ప్రాణాల్ని తీసుకెళ్ళాలని వచ్చిన యమభటులకు దుప్పట్లుకప్పుకొని పడుకొనివున్న 10 మంది కన్పించారు. అందరి ముఖాలపై దుప్పట్లను తొలగించి చూస్తే పదిమంది ఒకేలా కన్పించారు. వారిలో ఎవరు ఆయువు తీరినవారో వారికి అర్థంకాలేదు. అందరిముఖాల్లో జీవకళ, వర్చస్సు, రంగు ఒకేలావున్నాయి. పొరపాటున కూడా ఆయువుతీరనివ్యక్తి ప్రాణాల్ని తీసుకెళ్ళడానికి ఇష్టపడని ఆ యమభటులు తమలోతాము తర్కించుకొని వెళ్ళి యముడితో జరిగింది చెప్పారు. వెంటనే యమధర్మరాజు అక్కడికి వచ్చి ఆ పదిమందినీ చూశాడు.

నాకు పెద్ద చిక్కే వచ్చిపడింది. ఎవడో గొప్ప రూపశిల్పి తనలా మరో 9 మందికి మేకప్ చేశాడు. ఏంచేయాలి! అని ఆలోచించాడు. ఓ వ్యక్తి ముందు ఆగి పరీక్షగా చూస్తూ యమ భటులతో ఇలా చెప్పాడు "ఎంతగొప్ప రూపశిల్పి అయినా ఇతనికి మేకప్ చేసేటప్పుడు ఇంత పెద్ద తప్పు చేశాడేమిటి?!" అనగానే ఆ మాటలు విన్న రూపశిల్పి లేచి కూర్చొని నేను ఏం పొరపాటు చేసాను? ఎక్కడ? అని యముడ్ని అడిగాడు. అందుకు యముడు "నేను" అన్న అహాన్ని వదిలించుకోలేకపోవడమే నువ్వుచేసిన పొరపాటు. అని తక్షణం తనచేతిలోని పాశాన్ని అతని మెడకిబిగించి అతని ప్రాణాలను తీసుకెళ్ళాడు. అతనిలో తాను గొప్ప రూపశిల్పి అనేఅహమే అతన్ని మాట్లాడించింది.

కాబట్టి మనిషికి మృత్యువు తరుము కొస్తుందన్న భయం వున్నా కూడా అహం పోదు. అహం పోతే మృత్యువు కూడా ఏంచేయలేదు అదే "మోక్షస్థితి". అందుకే మొదటగా నేను కేవలం శరీరమే అన్న భావన తొలగించుకొని నాలో శ్వాస శక్తి ఉంది, నేను శ్వాసిస్తున్నాను కనుక నేను ఒక వ్యక్తిని మాత్రమే కాదు, శక్తిని కూడా అనే ఆలోచన మనలో ఉండాలి. మనదృష్టి పరిమితపరిధిలో ఉండకుండా విశాలదృక్పథంతో ఆలోచించాలి. విశాలహృదయాన్ని మెల్లగా అలవరుచుకోవాలి. ఎందుకంటే మానవుడు సృష్టి కర్త. **"శక్తి ఉన్నప్పుడే సృష్టి జరుగుతుంది, కర్మ జరిగినప్పుడే జ్ఞానం ఉదయిస్తుంది".** నేడు ఆధునికసమాజంలో అనేక వస్తువులను పరికరాలను సృష్టిస్తున్నది మానవుడే. మన శక్తియొక్క ప్రతిరూపమే అవన్నీ కూడా. మన శక్తే ఆయా రూపాల్లో మనకు ఉపయోగ పడుతోంది. ఇలా సృష్టించే శక్తి ఉన్న మానవుడు దేన్నైనా సృష్టించగలడు. అయితే ఏది సృష్టించాలన్న నిర్ణయంకూడా తనదే. తనను తాను చక్కదిద్దుకోవాలన్న తనలోని విపరీతంగా పెరిగే కోర్కెలను అదుపులో ఉంచుకోవాలన్నాకూడా తనపైనే ఆధారపడి ఉంది. ఒక వ్యక్తి తన్ను తానే సంస్కరించుకోవాలి కాని, ఒకరు మరొకరిని సంస్కరించలేరు.

ఎలా అయితే ఎవరి ఆకలి వారు భోజనం చేస్తేనే తీరుతుందో వ్యక్తిసంస్కరణ కూడా అలాంటిదే. ఎప్పుడైతే వ్యక్తిసంస్కరణ జరుగుతుందో అప్పుడే ప్రపంచ సంస్కరణ జరుగుతుంది. కాని ప్రస్తుతమున్న ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో కూడా అలాంటి దాఖలాలు మనకు కన్పించడం లేదు. అంతా కూడా రాతలకే పరిమితమైపోయాయికాని, ఆచరణకు నోచుకోనేలేదనేది సత్యం. మరి ఆచరణలేనప్పుడు ఫలితం శూన్యం. అదే నేడు మనసమాజంలో జరుగుతున్న అస్తవ్యస్తమైన పరిస్థితి. మానవుడు మారుతున్న సమాజానికి అనుగుణంగా యాంత్రికంగా ఎదుగుతున్నాడు కాని, అంతర్గతంగా ఎదగలేక పోతున్నాడు. తన ఆలోచనా ధోరణిని మార్చుకోలేకపోతున్నాడు. విపరీతమైన కోరికలకు మానవదేహాలు నిలయమైపోయాయి. **"ఆధునిక పరిజ్ఞానంతో మానవుడు యాంత్రికంగా ఎంతఎత్తుకు ఎదిగినా మనిషి యంత్రంకాలేడు"** అనే సత్యాన్ని తెలుసుకున్నా, దానికి చేరువకాలేకపోతున్నాడు. ఎన్నో, ఎన్నెన్నో ఉద్యమాలు వెలిశాయి. ఎంతోమంది ప్రభుత్వాన్ని పరిపాలిస్తున్నారు. కాని ఫలితం శూన్యం. కనుక వ్యక్తి మొదటగా తననుతాను సంస్కరించుకోవడానికి ప్రయత్నించాలి. తననుతాను విమర్శించుకోవాలి. తానుమాట్లాడే ప్రతిమాట, చేస్తున్న ప్రతిపని, తాను ఆలోచించే ప్రతి ఆలోచన, సరియైనదో, కాదో, ఎంతవరకు సమంజసమో? అది ఎంతవరకు ఇతరులకు ఉపకారం కాకపోయినా, అపకారం తలపెట్టకుండా ఉంటుందో? ఆలోచించగల్గాలి. **"మన ఆలోచనాదిశ సరైనదిగా ఉంటే ఆ దిశే తన దశను మార్చుతుంది".** మన ఆనందానికైనా దుఃఖానికైనా మనమే, మన ఆలోచనే కారణం అనే వాస్తవాన్ని తెలుసుకోవాలి. ఈ అద్భుతమైన భూమండలంలో మనం జన్మతీసుకున్నది, జీవితాన్ని ఆనందంగా ఆస్వాదిస్తూ, ఇతరులను ఇబ్బంది పెట్టకుండా, మనం ఇబ్బందిపడకుండా జీవించడానికే. అన్ని వస్తువులను సద్వినియోగం చేసుకోవడానికే. అన్ని విషయాలపట్ల సరైన అవగాహన పెంచుకోవడానికే. సకలకళలనూ, సకలవిద్యలనూ, అభ్యసించడానికే. భౌతిక, ఆధ్యాత్మికశాస్త్రాలను క్షుణ్ణంగా తెలుసుకొని, పరమాత్మగా

జీవించడానికే. తన చైతన్యపుప్రవాహాన్ని ఈ ప్రపంచానికి పంచడానికే. అంతేకాక ప్రకృతిలో ఎంతోశక్తి దాగి ఉంది. మనం ఎన్నోఎన్నెన్నో పరమ సత్యాలను తెలుసు కోవడానికే ఈ జన్మ తీసుకున్నాం. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే **"మానవత్వం నుంచి దివ్యత్వంవైపుకు పయనించడానికే"** అన్న కనీసపు అవగాహన ఉండాలి. అలాకాక మన పతనానికి మనమే కారణం కాకూడదు. మనదృష్టి అంతా ప్రతినిత్యం మనసంస్కరణవైపే ఉండాలి. నిత్యం సంతోషంగా, ఆనందంగా ఉంటూ సదా అన్ని కోణాలలోనూ జీవితాన్ని సరైనవిధంగా జీవించాలి. "మానవ జీవితం ఎంత అద్భుతమైందో జీవితంలో ఎంతటి ఆనందం ఉందో తెలుసుకొని ఆస్వాదించగల్గాలి. ఈ జీవితకాలం చాలా చిన్నది. **"ప్రాణాపాయకరమైన గాయం నుండి ఏకధారగా ప్రవహిస్తున్న రక్తంవలె జీవితం గడచిపోతున్నట్లు మనకు తెలియదు."** కనుక జీవితంలోని ప్రతి అనుభవాన్ని ఆస్వాదించి, అనుభూతి చెందాలి.

"గతించినకాలంకోసం చింతించకు
రాబోయేకాలంకోసం ఆలోచించకు
వర్తమానంలోనే జీవించు."

అన్నట్లు అనునిత్యం వర్తమానంలో జీవించాలి. అంటే ప్రస్తుతంలో జీవించడం. ఏక్షణంలో చెయ్యాల్సినపనిని ఆక్షణంలో చెయ్యగలగాలి. లేకపోతే దానిద్వారా అందాల్సినఫలాలు అందకపోవచ్చు."దీపం ఉన్నప్పుడే ఇల్లు దిద్దుకోవాలి" అన్నట్లుగా. అంటే "మనకు తెలిసిన నాటినుండి రాబోయే చివరిక్షణంవరకు గల కొలవలేని ఈ సమస్తలోకంలోనూ, కాలంలోనూ నిత్యం నూతనసృష్టి జరుగుతూనే ఉంటుంది".

అలా క్షణంక్షణం రూపాంతరం చెందుతూ ఉండే ప్రతిక్షణంలోనూ ప్రతి పరిస్థితిలోనూ తగిన కర్తవ్యదక్షతను కల్గిఉండాలి. నడిచేటప్పుడు నడవాలి. తినేటప్పుడు తినాలి అన్నాడు బుద్ధుడు. అంటే చేతిలో ఉన్న పనినివదలి మనసు ఒకక్షణమైనా పరధ్యాసలో ఉండరాదు, అనే ఆంతర్యాన్ని అవగాహనచేసుకోవాలి. అంతేకాక అవగాహనతోపాటు ఆచరణయోగ్యం

కావాలి. **ఆచరణ+అవగాహన= ఫలితం.** వ్యక్తి శారీరకంగాకాని, మానసికంగా కాని, ఆధ్యాత్మికంగాకాని **ఉన్నస్థితినుంచి ఉన్నతస్థితికి** ఎదగాలంటే ఏకైక శాశ్వతపరిష్కారం తననుతాను సంస్కరిచుకోవడమే. అయితే తననుతాను సంస్కరించుకోవడానికి కావలసిన ప్రధానమైన ప్రాథమిక లక్షణాలు.

1. ప్రతి వ్యక్తికీ మనసు ఉంటేచాలదు,మంచితనం ఉండాలి.
2. కళ్ళు ఉంటే చాలదు, సమదృష్టి ఉండాలి.
3. అందం ఉంటే చాలదు, ఆత్మ సౌందర్యం ఉండాలి.
4. కలిసి ఉంటే చాలదు, ఐక్యత ఉండాలి.
5. ధనం ఉంటే చాలదు, దానగుణం ఉండాలి.(ఎలాంటిదానం? జ్ఞానదానం)

వీటన్నిటిని అలవరుచుకున్న తరువాత ప్రధానంగా మనం గమనించాల్సింది. **"ప్రతిమాటకీ పదును ఉంది, శక్తి ఉంది. అలాగే మనలోని ప్రతి ఆలోచనకూ అర్థం ఉండాలి, ఔచిత్యం ఉండాలి".** అంటే మననోట్లోంచి ఒక్క అనవసరపు మాటకూడా రాకూడదు. అప్పుడు అపారమైనశక్తి మనలో నిబిడీకృతమవుతుంది. ఆ శక్తే మన శారీరక, మానసిక, ఆధ్యాత్మిక శుద్ధతకూ, వికాసానికీ, పరాకాష్ఠకూ దోహదపడుతుంది. అంటే మనమాట, ఆలోచన సరైందిగా ఉన్నప్పుడు మనం చేసే ప్రతిదీ సరైందిగా ఉంటుంది. వ్యక్తిలో **"ఆలోచన దిశలు మారాలి అసలు తత్వం చెలరేగాలి"**. అప్పుడు మనకు అంతా మంచే జరుగుతుంది. తద్వారా మనం పరిపూర్ణ సంకల్పవంతులుగా తయారవుతాం. భయంలాంటివి మన దగ్గర చేరే అవకాశమేలేదు. మనద్వారా పక్కవారికి ఇబ్బంది, భయం కల్గనప్పుడు అవి మనల్ని ఆవహించే ప్రసక్తే లేదు. ఇవన్నీ జరిగినప్పుడు ప్రేమతత్త్వం ఉద్భవిస్తుంది. ఈ అద్భుతమైన భూమి అనే పాఠశాలలో చేరింది ఇక్కడి నేలల్ని, నదుల్ని, అడవుల్ని, పక్షుల్ని, పశువుల్ని, గాలిని, నీటిని ప్రేమగా చూసుకోవడానికి, ఆస్వాదించడానికి అనుభవించడానికే, అనుభూతి చెందడానికే అనే అవగాహనకల్గుతుంది. అప్పుడు ఒక్కచెట్టుదగ్గరకు, ఒక రాయిదగ్గరకు, ఒక జలపాతందగ్గరకు వెళ్ళినా ప్రకృతిలో ఆత్మీయంగా గడిపేశక్తి

పొందుతాం. ఈ భూమిలోని సమస్తాన్నీ ప్రేమించడం ద్వారా ఈ మానవదేహం ప్రేమమయమౌతుంది. అది వ్యక్తి ప్రేమగాకాక "విశ్వప్రేమ"గా పరిణతి చెందుతుంది. శరీర అవయవాల్లో అణువణువునా ప్రేమతో నిమిడీకృత మవుతుంది. అప్పుడు ఈ దేహంలో ఈర్ష్య, పగ, ద్వేషాలకు ఏమాత్రం తావుండదు. ప్రేమవేరు, కామంవేరు అన్న అవగాహన కల్గుతుంది. కామం శరీరానికి సంబంధించింది. ప్రేమ దైవత్వానికి సంబంధించింది. అప్పుడే

"దేశమును ప్రేమించుమన్నా
మంచి అన్నది పెంచుమన్నా ....
దేశమంటే మట్టి కాదోయ్
దేశమంటే మనుషులోయ్....."

అన్న గురజాడ మాటలకు సార్థకత. అది రాతలకేకాక అనుభవంలోకి వచ్చినప్పుడే, అపూర్వమైనప్రేమ, అభిమానాలను ఇతరులకు పంచినప్పుడే, వ్యక్తి ప్రేమ విశ్వప్రేమలో విలీనం కాగలదు. అప్పుడే తన ప్రేమమయమైన దివ్యచైతన్యంతో ప్రపంచం మారుతుంది. అప్పుడే **"నీవు మారు. ప్రపంచ మంతా మారుతుంది"** అన్నమాటలకు జీవంకల్గి చైతన్యవంతమవుతుంది. అప్పుడు ప్రతివ్యక్తి కూడా సాత్విక, తాత్విక, చైతన్యంతో ఉంటూ **"మానవ జీవితం అనే పొలాలనుండి కాంతి జల్లుల్ని, చైతన్యపు పంటలను పడించగలరు. ఎక్కడ చైతన్యపు పంటలు పండుతాయో అక్కడ దివ్యలోకం వెలసినట్లే"** అంటే ప్రపంచశాంతి కల్గినట్లే. సమసమాజ నిర్మాణం జరిగినట్లే. సమసమాజ నిర్మాణానికి ఏ డబ్బులు, బిల్లులూ అక్కరలేదు, ప్రభుత్వంతో అసలు పనిలేదు, తననుతానే సంస్కరించుకోవాలి. ఇదే వాస్తవం, సత్యం. అలాంటి దివ్యలోకంకోసం మనందరు వేచి చూద్దాం!.

మనందరూ **"మానవత్వంనుంచి దివ్యత్వంవైపుకు"** పయనిద్దాం.

"మనమార్పే ప్రపంచంమార్పు"

* * *

6. మహాభారతంలో మహిళాచైతన్యం

మహాభారతం మన జాతీయకావ్యం.ఇది పంచమవేదంగా భారతీయ విజ్ఞానసర్వస్వంగా ప్రసిద్ధిగాంచింది. సూతుడు శౌనకాదిమునులకు భారత కథనంతాచెప్పి చివర ఇలా అంటాడు.

"య ది హాస్తి తదన్యత్ర, యన్నే హాస్తి న తత్ క్వచిత్". "What is in Mahabharatha is every where; what is not in Mahabharatha is no where". "ఇందులో ఉండేదే ఎక్కడైనా ఉంటుంది. ఇందులోలేనిది ఎక్కడా ఉండదు".

మహాభారతంలో పాండవుల ఉత్తమచరిత్ర, కౌరవులదుర్వృత్తం చక్కగా ఆవిష్కరించారు. ఇందులో పాండవులు ధార్మిక, సాత్త్విక దైవశక్తులు, కౌరవులు అధార్మిక, రాజస, తామసిక అసురశక్తులు. ఇందులో ధార్మికశక్తులకు జయాన్ని కల్గించి అధర్మశక్తుల్ని అంతంచేసి అవతారపురుషుడిగా వెలసిన దివ్యశక్తి శ్రీకృష్ణుడు.

వ్యాసుడు మానవజీవితమనే మహాసముద్రాన్ని మథించి మానవాళికి అందించిన అమృతకలశం మహాభారతం. మానవ ధార్మికజీవనప్రవృత్తికి ప్రాణాధారం. వేదాలుమొదలు పురాణాలవరకుగల భారతీయవాఙ్మయ సారాంశాన్ని అందించడమే కాక ఆయా సందర్భాలలో విరోధం ఏర్పడినప్పుడు వాటికి పరిష్కారమార్గాల్ని కూడా నిర్దేశించే సమన్వయసంహిత. మానవ జీవనగమనాన్ని సమగ్రంగా చిత్రించిన ఈకావ్యంలో మహిళలపాత్రలు అనేకచోట్ల ఎంతో చైతన్యంతో ఉండి చాకచక్యంగా ప్రవర్తించి తన అస్తిత్వాన్ని నిలబెట్టుకున్న సందర్భాలు. అలాగే అనాలోచితంగా తన ఉనికినికోల్పోయి జీవితంలో అనేకకష్టాలను తెచ్చుకున్న సందర్భాలు, అజ్ఞానపుటంధకారంలో మునిగి కుటుంబాన్ని సరిదిద్దుకోలేని పరిస్థితులు కోకొల్లలు.

ధర్మాశ్రితమైన జీవనవిధానాన్ని ప్రజలలో వ్యాపింపజేసి సామాజిక వ్యవస్థను సరిదిద్దడమే ఈగ్రంథం ప్రధాన ఉద్దేశం. మానవుడు జీవించి ఉన్నంతవరకు జీవితానికి సంబంధించిన కనువిప్పు కల్గించడమేకాక మరణానంతర జీవితానికి సంబంధించిన కనువిప్పు కల్గించే అపూర్వమైన తత్త్వఇతిహాస గ్రంథం. విశ్వశ్రేయస్సుకోసం విశ్వరూపాన్ని దాల్చిన ఈ గ్రంథంద్వారా మానవుడు తనను తాను సంస్కరించుకొని సరైనవిధంగా ఆత్మనిగ్రహంతో, అవగాహనతో, ఆచరణతో జీవితాన్ని కొనసాగించి ఆదర్శ మానవుడిగా నడుచుకోవాలనేది ప్రధానలక్ష్యం.

సామాజికశ్రేయస్సుకు వ్యక్తులమధ్య సమన్వయం, తాదాత్మ్యం అవసరం. జీవితాన్ని యోగంగాభావిస్తే ఇది సాధ్యమవుతుంది. ప్రతివ్యక్తికి సత్యాసత్యవివేక, విచార, విచక్షణ ఉన్నప్పుడే న్యాయాన్ని, ధర్మాన్ని రక్షించ గలరు. కాబట్టి ప్రతివ్యక్తి నిత్యం సత్యాన్వేషణ, ఆత్మవిమర్శ, జ్ఞానసముపార్జన అనే మూడు అంశాల్ని అవగాహనచేసుకొని ఆచరించగల్గాలి. అప్పుడు వ్యక్తి మార్పే, ప్రత్యేకించి మహిళమార్పే సామాజికమార్పు కాబట్టి, మహిళద్వారా కుటుంబం, కుటుంబంద్వారా సమాజం చైతన్యవంతం కాగలదనే విషయాన్ని మహాభారతంలోని మహిళలపాత్రల ఆధారంగా విశ్లేషించడమే ఈవ్యాసం ప్రధాన ఉద్దేశం.

సత్యవతి

దాశరాజుకు మత్స్యగంధి అనే కూతురుంది. అద్రిక అనే అప్సరస బ్రహ్మశాపంవల్ల యమునలో చేపగా తిరుగుతున్నప్పుడు ఆమెకు ఉపరిచరవసువు వీర్యంవల్ల పుట్టింది. ఆమెను దాశరాజు కన్నబిడ్డవలె పెంచుకుంటున్నాడు. చేప కడుపులో పుట్టడంవల్ల శరీరమంతా చేపవాసన కొడుతూవుండేది.అందువల్ల ఆమెను మత్స్యగంధి అని పిలిచేవారు. ఆమెకు యౌవనంవచ్చింది. యమునానదిపై పడవ నడిపిస్తూ యాత్రికులసేవ చేసుకోమని తన తండ్రి ఆమెను నియోగించినాడు. ఆమె శ్రద్ధాభక్తులతో ఆ

పని చేస్తూవుండేది. ఆ సమయంలో వశిష్ఠమహర్షి మనమడు, శక్తిపుత్రుడు, మహాతపస్వి అయిన పరాశరముని యమునానది దాటడానికి పడవరేవుకు వచ్చి మత్స్యగంధిని చూశాడు. ఆమె సౌందర్యం చూడగానే ఆ మహర్షి ఆకర్షితుడై తనకోర్కెను ఏకాంతంగా తెలిపాడు. ముని మాట కాదంటే శాపమిస్తాడనే భయంతో పరాశరునితో మత్స్యగంధి ఇలా అంటుంది. "మహర్షీ! నేనా కన్యకను. పై పెచ్చు నా మేనల్లా చేపల కంపు. మీ మాట నేను అంగీకరిస్తే నాకన్యకావ్రతం ముగిసిపోతుంది. అప్పుడు మాతండ్రి గారింటికి నేనెలా వెళ్ళగలను? అని ప్రశ్నించినతీరు ఒక స్త్రీగా ఆమె ఎంతదూర ఆలోచన కలిగి ఉందో గమనింపదగినఅంశం. ఒకమహిళగా ఆమెలో కల్గినచైతన్యం ఎంతో ఆదర్శవంతమైనది. సమాజంలో నాడైనా, నేడైనా ఇలాంటి పరిస్థితులు సర్వసాధారణం. కానీ, ఒక స్త్రీగా అలాంటి సందర్భాలలో కూడా ఎంతో ఓర్పుతో, నేర్పుతో జాగ్రదవస్థలో ఉండి తననుతాను కాపాడుకోవలసిన బాధ్యత స్త్రీదే అని చెప్పకతప్పదు. ఎందుకంటే మనలో అజాగృతచైతన్యం ఉన్నప్పుడు ఎలాంటివారైనా సరే ఆ ప్రవాహంలో కొట్టుకుపోక తప్పదు. సర్వకాల సర్వవిషయ సర్వావస్థలలోకూడా ప్రత్యేకించి మహిళలు సచేతనంగా ఉండాలనేది ఇందులో సందేశం. తాత్కాలికమైన ఇంద్రియసుఖాలద్వారా వ్యక్తిత్వాన్ని కోల్పోవడం తప్ప మరోప్రయోజనం లేదనేది వాస్తవం. అలౌకిక ఆధ్యాత్మిక అనుభవంద్వారా మాత్రమే వ్యక్తి చైతన్యవంతం కాగలడనేది సత్యం. ఆమత్స్యగంధి అసలుపేరే సత్యవతి. తరువాత కౌరవవంశచరిత్రలోనే కీలకపాత్ర వహించింది. సమస్తజ్ఞానంతో చిక్కుపడిన వేదాలను విభజించిన వేదవ్యాసుడి జననానికి కారణమైంది.

గంగాదేవి

ఆదిపర్వం చతుర్థాశ్వాసంలో గంగాదేవి అడుగడుగునా ఎంతో చైతన్యంతో ప్రవర్తించింది, ఈభూలోకమాయకు ఎక్కడాకూడా ఆమె ఆకర్షితురాలుకాలేదు –

ఉర్విలో నాయుష్య మున్నపర్యంతంబు
మాయసంసారంబు మరిగి నరుడు
సకలపాపములుతా సంగ్రహించును గాని
నిన్ను జేరెడియుక్తి నేర్వలేడు"
"దేహ మున్నవరకు మోహసాగరమందు
మునుగుచుందురు శుద్ధమూఢజనులు
సలలితైశ్వర్యముల్ శాశ్వతం బనుకొని
షడ్భ్రమలను మానజాల రెవరు

సర్వకాలము మాయ సంసారబద్ధులై
గురునికారుణ్యంబు కోరుకొనరు"

అనే పెద్దలమాటకు భిన్నంగా నడుచుకుంది. గంగాదేవి మాత్రం ఎక్కడాకూడా ప్రాపంచిక సంసారమాయలో చిక్కుకోకుండా తన లక్ష్యంపైనే దృష్టి నిలిపింది.

దృష్టి నిలిపె నేని దేవుఁడే దిగివచ్చు
దృష్టి నిలప దేని నష్టపడును
దృష్టిలోన సర్వసృష్టి పుష్ట మ్మౌను
కాళికాంబ హంస కాళికాంబ అన్నారు వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి.

అలా తన లక్ష్యాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని అవలీలగా నెరవేర్చుకున్న విధానం మనల్ని ఎంతగానో ఆలోచింపజేస్తుంది. అంటే మానవహృదయాల్ని ఒక్కసారిగా **"దివ్యత్వంవైపు ప్రయాణింపజేసే"** అద్భుతమైనపాత్ర గంగాదేవి. గంగానది స్త్రీ రూపంధరించి భూలోకంవచ్చి మొదట ప్రతీపుడి వద్దకువెళ్లి ఎంతో తెలివిగా కుడితొడపై కూర్చుని శంతనుడిని పెళ్ళాడడానికి కావలసిన ఏర్పాట్లు చేసుకుంది. దారిలో వసువులతో మాట్లాడి అక్కడకూడా ఎంతో చాకచక్యంతో తనకు దీర్ఘాయువుగల ఒకకొడుకు కావాలని కోరడం, తగిన

విధంగా వసువులతో కూడా మాట తీసుకోవడం. మళ్ళీ శంతనుడివద్దకు వచ్చినప్పుడు చాలాయుక్తితో

భూనాథ నీకు భార్యం
గానన్నుఁ బరిగ్రహింప గడుకొని యిష్టం
బేని సమయంబు సేయుము
మానుగ నాకిష్ట మయినమార్గము బ్రీతిన్ - (4-149)

''నీవెప్పుడేని నన్ను నప్రియంబులు పలుకుదప్పుడు నిన్ను బాసిపోదు''అని ప్రమాణం చేయించుకొని శంతనుని పెళ్లిచేసుకుంది, తరువాత తనకుపుట్టిన ప్రతిబిడ్డను నీళ్ళలో వదిలివేసింది, చివరకు శంతనుడు ఈ బాధను తట్టుకోలేక బిడ్డను చంపకుండా అడ్డుకున్నాడు "నీపొత్తు ఇంతటితో సరి" అని తన విశ్వరూపాన్ని చూపి తన జన్మవిశేషాలంతా శంతనుడికి చెప్తుంది. అలాగే వసువులశాపాన్ని వివరించి, శంతనుని ఒప్పించి, తనకొడుకుని తీసుకొని దేవలోకం వెళ్లిపోతుంది. అంతటితో ఆగక ఇచ్చినమాటప్రకారం మరల శంతనుని గంగానది దగ్గరకు రప్పించి తనకొడుకును తండ్రికి అప్పగిస్తుంది. ఎక్కడా కూడా గంగాదేవి తనకున్న లక్ష్యంమీద నుంచి దృష్టిని మరల్చలేదు, ఇహ పరలోకాల్ని మెప్పిస్తూ అవలీలగా నడుచుకున్న పాత్ర గంగాదేవి. తన బాధ్యతను విస్మరించినట్లుగా ఎక్కడా కనిపించదు. అంతటి చైతన్యమూర్తి గంగాదేవి.

దేవయాని - శర్మిష్ఠ

వృషపర్వుని కూతురు శర్మిష్ఠ, దేవయానికి ప్రాణ స్నేహితురాలు. ఒకరోజు దేవయాని వేయిమంది కన్యలతో కూడిన శర్మిష్ఠతో సరోవరానికి వెళ్తుంది. అందరూ తమచీరల్ని ఒడ్డుమీద ఉంచి నీటిలో జలక్రీడలాడుతున్నారు. అంతలో సుడిగాలి వచ్చి ఒడ్డుపై ఉన్న గుడ్డలన్నీ కుప్పగా కలిసిపోయాయి.

జలక్రీడానంతరం ఎవరి దుస్తులు వారు వెతుక్కుని కట్టుకున్నారు. ఆ తొందరలో శర్మిష్ఠ దేవయాని చీర కట్టుకుంది. దేవయానికి శర్మిష్ఠ చీర మిగిలింది. దేవయానికి ఆచీర కట్టుకోవడం ఇష్టం లేదు. నేను లోకోత్తర చరిత్రుడైన శుక్రాచార్యుని కుమార్తెను, భూసుర కన్యను, నీకు పూజ్యురాలిని. నీ బట్టలు నేను కట్టుకోవచ్చా! అని శర్మిష్ఠను గద్దించింది. శర్మిష్ఠ తెల్లబోయి మానాన్నగారి దగ్గర మీనాన్నగారు పనిచేస్తారు. వారుకూడా మా తండ్రిని దీవించి హితం చేకూర్చుతూ ఉంటారు. వారిద్దరి మధ్య ఎలాంటి తేడాలు లేవు. మరి మనిద్దరి మధ్య ఎందుకు? అంది. దేవయాని తన పట్టువీడ లేదు. శర్మిష్ఠ తనరోషం మానలేదు.

మాటామాటా పెరిగింది ఇద్దరూ వాదించుకున్నారు. శర్మిష్ఠ దేవయానిని ఆ పక్కనే ఉన్న పాడుబడ్డబావిలో తోసి ఇంటికి వెళ్ళిపోయింది. ఇక్కడ చిన్నవిషయానికి ఎవరో ఒకరు సర్దుకొని ఉండాల్సింది. శర్మిష్ఠ చిన్నపిల్ల. దేవయానికి అహంకారం. ఈవిషయం “నీకంటే నేను గొప్ప. నేను శుక్రాచార్యుని పుత్రికను” అని చెప్పడంలోనే తెలుస్తుంది. ఈ అహం పతనానికే కారణమైంది. అంటే ఇక్కడ శర్మిష్ఠ చేసింది సరైందని నేను చెప్పడం లేదు. కాని దేవయాని సరైన విధంగా ఆలోచించి విచక్షణతో మెలిగి ఉంటే తనకు ఇలాంటి ఆపద వచ్చేది కాదు. **అహంకారం వ్యక్తిని ఆవహిస్తే అది ఆ వ్యక్తినే సర్వనాశనం చేస్తుందనడానికి ఇది నిదర్శనం.** సర్వశాస్త్రాలూ, సర్వరహస్యాలూ తెలిసిన శుక్రాచార్యుని కూతురిగా విశాలహృదయంతో వ్యవహరించి ఉంటే **“జగడమాడుటకంటెను చావు మేలు”** అన్నట్లు సమస్యను పొడిగించకుండా సమతాభావాన్ని వహించి ఉంటే ఇలాంటి ఆపదలో చిక్కుకోవాల్సిన అవసరం ఉండేది కాదు. నేటి సమాజంలో జీవిస్తున్న మనంకూడా ఇలాంటి అనేక సందర్భాల్లో ఎలా మెలగాలి? అనేది ఇక్కడ మనలోమనం తర్కించుకోవాల్సిన అంశం. అంటే దేవయాని శర్మిష్ఠల్ని గురించికాదు మనంచూడాల్సింది. మనల్ని మనమే ప్రశ్నించుకోవాల్సిన విషయం ఇది.

దేవయాని - యయాతి

నహుషపుత్రుడైన యయాతి వేటకైవచ్చి నీరు తాగడానికి సరోవరం దగ్గరకు వస్తాడు. ఆ సందర్భంలో యయాతి, దేవయాని ఆర్తనాదాల్ని విని అక్కడికి వెళ్ళాడు. రక్షించమని కోరుతూ ఉన్న ఆమె దయనీయమైన స్థితిని చూసి దయార్ద్రహృదయుడై ఆమెను కాపాడాడు. మళ్ళీ ఆమె మొండిపట్టు వీడకుండా శర్మిష్ఠ చేసిన అవమానాన్ని నేను భరించలేను. ఆ నగరంలోనే నేను ప్రవేశించనని చెప్పి తన తండ్రిని అక్కడకు రప్పించుకుంటుంది. శుక్రాచార్యుడు క్రోధంవల్ల కల్గే అనర్థాల్ని భావించి కుమార్తెకు ఇలా హితబోధ చేస్తాడు.

కం. అనుపమనియమాన్వితులై
యనూనదక్షిణలఁ గ్రతుసహస్రంబులు సే
సినవారికంటె నక్రో
ధనుఁడ కరం బధికుఁ డండ్రు తత్త్వవిధిజ్ఞుల్

కం. అలిగిన నలుగక, యెగ్గులు
పలికిన మఱి విననియట్ల ప్రతివచనంబుల్
పలుకక, బన్నము వడి యెడఁ
దలఁపక యున్నతఁడ చూవె ధర్మజ్ఞుఁ డిలన్ - (3-147)

అమ్మా! దేవయాని కోపాన్ని అణచుకున్నవారు ఎంతో ఉత్తములు. అనేక విషయాల కోర్చి అపారదక్షిణలనిచ్చి వేలయజ్ఞాలు చేసిన వారికంటే కోపంలేనివారు గొప్పవారని తత్వవేత్తలు చెప్తారు. ఎదుటివారు కోపగించినా తాము కోపగించుకోనివారు, ఎదుటివారు ఎగ్గులు పలికినా నిర్లిప్తంగా ఉండి మారు పలకనివారు, అవమానాలపాలైనా పగ సాధించక ఓర్పువహించేవారు ధర్మజ్ఞులని లోకులు కీర్తిస్తారు. కాబట్టి బుద్ధికలవారికి క్రోధం మంచిది కాదు. శర్మిష్ఠ రాజకుమార్తె. చిన్నపిల్ల. దానితో నీకు పంతమెందుకు" అని ఎంతో ఓర్పుగా తన కుమార్తెను అనునయించాడు.

ఈ సందేశం నాటి దేవయానికే కాదు నేటి సమాజంలోని ప్రతి వ్యక్తికీ అని మనం గుర్తించాలి. ఎంత ఓర్పుతో ప్రశాంతతతో ఉంటే మన మానవుల మనుగడ అంత ప్రశాంతంగా ఉంటుంది. అప్పుడే అద్భుతమైన ఈ మానవజన్మకు సార్థకత.

అప్పుడే వ్యక్తి తన జీవితాన్ని సంఘజీవితంలో సమన్వయం చేసుకొని నిజస్థితిలో జీవించగలడు. ప్రపంచంలో అల్పవిషయం ఏదీ లేదు. ప్రపంచంలోని శతసహస్ర స్వరూపమైన భిన్న ప్రకృతులలో ఏకత్వాన్ని గుర్తించగల సాధకుడే నిజమైన మార్గంలో నడవగలడు. హాక్స్‌లీ ఒక మాటంటాడు.

"జ్ఞానికి సంసారమూ, నిర్వాణమూ రెండూ ఒకటే. భౌతికప్రపంచం దైవాంశసంభూతం. దైవంలో భౌతికప్రపంచం ప్రతిబింబితం" ఈ సత్యాన్ని అవగతం చేసుకుంటే ఈ విషయం బోధపడుతుంది.

శకుంతల

మేనకా విశ్వామిత్రుల పుత్రిక శకుంతల. ఈమె పుట్టగానే అడవిలో వదలి వెళ్ళిపోతుంది. కణ్వమహర్షిచూసి తీసుకెళ్ళి కంటికిరెప్పలా పెంచుతాడు. ఒకరోజు వేటకై వెళ్తూ ఆశ్రమానికి వచ్చిన దుష్యంతుడు ఆమెనుచూసి వివరాలు తెలుసుకొని గాంధర్వ వివాహం చేసుకుంటాడు. ఆ తరువాత అమాత్యుల్ని మహర్షి వద్దకు పంపి ఆమెను అంతఃపురానికి రప్పించుకుంటానని చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు. తిరిగి రానేలేదు. ఆడినమాటను నిలబెట్టుకోడానికి ప్రయత్నంకూడా చేయలేదు. దుర్వాసునిశాపం అటుంచితే ఆ సందర్భంలో ఎంతకాలం శకుంతల మానసికక్షోభ అనుభవించిందో, ఎంత అన్యాయానికి గురైందో సాటిమనిషిగా మనం గ్రహించగలం.

కొంతకాలం తరువాత కణ్వుడి ఆజ్ఞ ప్రకారం అత్తవారింటికి కొడుకుతో సహా బయలుదేరి హస్తినాపురం చేరింది. భర్త నిరాకరణకు గురై ఎంతో ఆవేదన చెందింది. అయితే ఓర్పుతో ఆమె కణ్వాశ్రమంలో జరిగిన వారిద్దరి

కలయికను గుర్తుచేస్తుంది. అంతా విని కూడా దుష్యంతుడు ఏమీ తెలియనట్లు ఉండిపోతాడు. అంత దుఃఖంలో ఉండికూడ ఆమె దుష్యంతుడ్ని నిందించ లేదు. గృహస్థధర్మం నిలపాలనే ఉద్దేశంతో గంభీరకంఠంతో ధర్మోపన్యాసం చేసింది. తనసతీతత్వాన్ని, మాతృత్వాన్ని చెప్పి దుష్యంతుని పతిత్వాన్ని సత్యంతో ప్రకటించుకోమని హెచ్చరించింది.

గృహస్థాశ్రమంలో స్త్రీగా, భార్యగా, తల్లిగా, తనయగా, ఉపాధ్యాయినిగా, వివేకవతిగా, ధర్మోద్ధారకురాలిగా వివిధ భూమికల్ని నిర్వహించి తన వ్యక్తిత్వాన్ని నిలుపుకుంది. గృహస్థధర్మానికి భార్య, భర్త, పిల్లలు, సత్యం అనేవి నాల్గు స్థంభాలనీ, వాటిమీదే సామాజికవ్యవస్థ పదిలంగా ఉంటుందని ఆమె నమ్మింది. దాన్నే ఆచరించింది. దుష్యంతుని నిండుసభలో కూడా ఆత్మవిశ్వాసంతో దాన్నే బోధించింది. భారతీయగృహస్థధర్మానుసారం తననుతాను రక్షించుకొనే సామర్థ్యం స్త్రీకి ఉందనే సత్యాన్ని నిరూపించిన భరతమాత శకుంతల. తనకు జరిగిన అన్యాయానికి న్యాయం చేకూర్చుకోవాలనే ఉద్దేశంతో తన శాయశక్తులా కృషిచేసింది. చివరకు తాను అనుకున్నది సాధించుకున్న ఒక మంచి వ్యక్తిగా, సామాజిక శక్తిగా నిల్చిన ఆదర్శమూర్తి శకుంతల.

ద్రౌపది

పురాణాల్లో గాని, చరిత్రలో గాని మనం పరిశీలిస్తే ధర్మాధర్మాల్ని తెలిసిన సాత్త్వికులు చాలామంది కనిపిస్తారు. హరిశ్చంద్రుడు, నలుడు మొ॥ ప్రసిద్ధ నాయకులు ధర్మం తెలిసి ఆచరిస్తూ లోకానికి ఆదర్శంగా నిలిచినవారు. ధర్మరాజుకు ఎన్ని ధర్మాలు తెలిసినా ఇంకా చాలామంది మహర్షులు, వృద్ధులు మొ॥ వారిద్వారా వింటూనే ఉంటాడు. స్త్రీలలో కూడా చంద్రమతి, దమయంతి వంటి ధర్మం తెలిసినవారు వారిభర్తల ధర్మానుచరణానికి అనుగుణంగా నడుచుకున్నవారు. రాక్షసుల విషయానికొస్తే హిరణ్యకశిపుని భార్య లీలావతి, రావణుని భార్య మండోదరి మొ॥ వారందరూ కూడా

వారి భర్తలకు ధర్మాన్ని నీతిని బోధించారు. మండోదరి మహాపతివ్రత అయినా భర్త మనసు మార్చలేకపోయింది. ఈ నలుగురికి లేని లోకజ్ఞానం, ధైర్యంతోపాటు ధర్మశాస్త్రాల్ని బాగా తెలిసిందిగా ద్రౌపది కనిపిస్తుంది. ఫలానా స్త్రీ ధర్మాధర్మాల్ని బాగా తెలిసిందీ, బోధించిందీ, ఆచరించిందీ అంటే ఒక్క ద్రౌపది మాత్రమేనని నిస్సందేహంగా చెప్పవచ్చు. ఆమె మహిళా లోకానికే తలమానికం. ఈమెకు తెలియని ధర్మాలు లేవనిపిస్తుంది. తెలియడమే కాదు ఆ ధర్మాల్ని, నీతుల్ని మిత్రులతోపాటు శత్రువులకు కూడా బోధిస్తుంది. ధర్మాన్ని సక్రమంగా నిర్వర్తించనప్పుడు భర్తలైనా సరే వారికి ధర్మాన్ని, కర్తవ్యాన్ని ఉద్బోధిస్తుంది. ఆమె తన జీవితంలోని ప్రతి సంఘటనను ప్రతి సమస్యను ఎదుర్కోవడంలో ఒక ప్రత్యేకతను చాటుకుంది. ఏ పురుషుడు, ఏ స్త్రీ ఎదుర్కోని సమస్యల్ని, పరాభవాల్ని, కష్టాల్ని ఎదుర్కొంది.

సభాపర్వం ద్వితీయాశ్వాసంలో ధర్మరాజు జూదంలో ఓడిపోయిన తరువాత దుర్యోధనుడు ఆజ్ఞప్రకారం సూతనందనుడైన ప్రాతికామి పాండవ పట్టమహిషి అయిన ద్రౌపది దగ్గరకువెళ్ళి భక్తితో నమస్కరించి ఇలా అంటాడు "ధర్మరాజు జూదమాడి కౌరవులకు తన ధనసంపదల్ని, రాజ్యాల్ని, కొడుకుల్ని, తమ్ముల్ని తన్ను నిన్ను ఓడిపోయాడు. కౌరవ శ్రేష్ఠుడైన దుర్యోధనుని పనుపుపై నిన్ను వెంటనే తీసుకెళ్ళడానికి వచ్చాను. కౌరవేశ్వరుని దగ్గరికి రా" అనగానే ద్రౌపది అతనికి వేసిన ప్రశ్న చూస్తే ఒక మహిళలో ఇంతటి శక్తిప్రవాహం ఎలా వచ్చిందో అని ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. మహాశక్తి స్వరూపిణి ప్రశ్నల వర్షాన్ని కురిపిస్తుంది.

ఆ॥ ఏయుగంబునందు నెట్టి దుష్కితవుండు
భార్య నొడ్డి యోటు పడినభర్త
గలఁడె? యిది వినంగఁ గడు నపూర్వం బయ్యె
నిట్లు సేయునొక్కొ యిందుకులుఁడు? - (2-208)

ఏ యుగంలోనైనా ఎంతటి చెడ్డ జూదగాడైనా భార్యను పణంగా ఒడ్డి ఓడిపోయిన భర్త ఉన్నాడా? వినటానికే ఇది ఆశ్చర్యంగా ఉంది? చంద్ర వంశ ప్రభువైన ధర్మరాజు ఇలా చేశాడా?

తే. మున్ను దన్నోటువడి మరి నన్ను నోటు
వడియెనో, నన్ను ము న్నోటువడి విభుండు
గ్రన్న దన్నోటువడియెనో యన్న! నాకు
నెఱుఁగఁజెప్పుము దీని నీ వెఱుఁగు దేని" - (2-209)

నాభర్త మొదట తన్నోడి తరువాత నన్నోడెనా? లేకముందే నన్నోడి తరువాత తానోడెనా అన్నా నీకు తెలిస్తే ఆ సంగతి నాకు చెప్పు అంటుంది. నీకు తెలియకపోతే ఆ జూదగాడిని అడిగి తెలుసుకొనిరా! అనే ఒకవాక్యంతో ఆ ప్రాతికామిని తిప్పిపంపిన ద్రౌపది వ్యక్తిత్వంలోని నిందుతనం గమనింపదగింది. ఆమె, ఆత్మస్థైర్యం మారు మాట్లాడడానికి అవకాశం లేని విధంగా ప్రశ్నించి తిప్పిపంపిన తీరు గమనిస్తే ఆమెలోని మహోన్నతమైన వ్యక్తిత్వం మనకు స్పష్టమవుతుంది. ప్రత్యేకించి ధర్మరాజుపై ఆమెకున్న నిరసన కూడా వ్యక్తమవుతుంది. సామాన్య స్త్రీ అయితే ఈ పరిస్థితుల్లో దుఃఖంతో చతికిల పడిపోయేది. కాని ఆమె ధీరవనిత కాబట్టి ఎంతో ధైర్యంగా ఎదురీదింది.

తరువాత ప్రాతికామి మళ్ళీరావడంతో పాంచాలికి పరిస్థితుల తీవ్రత అర్థమవుతుంది. దుర్యోధనుని దుర్మార్గ విజృంభణాన్ని ధర్మరాజు నిస్సహాయతను గుర్తించింది. ఒక్క మాటతో తిప్పిపంపిన గంభీర స్త్రీమూర్తి సవినయంగా కౌరవసభకు నడిచింది. దుశ్శాసనుడు ఆమెను జుట్టుపట్టి కౌరవసభకు ఈడ్చుకొస్తున్న సమయంలో ఆమె ధర్మరాజులోని ధర్మతత్త్వాన్ని చెప్తూ ధర్మరాజు ఎల్లప్పుడూ ధర్మం అనే సంపదతోనే ప్రకాశిస్తాడుకాని ధర్మమార్గాన్ని వీడడు అనే సందేశాన్ని నిండుకౌరవసభలో ఎంతో ధైర్యంగా ఉద్బోధిస్తుంది.

అనుపమదైవయోగహతుఁ డయ్యు నవశ్యము ధర్మసంపదం
దనరున కాక ధర్మజుఁడు ధన్యుఁడు ధర్మపథంబు తప్ప ద్రొ
క్కునె కురువృద్ధులార! భృశకోపనుఁ డీతఁడు నన్ను నేల దు
ర్జనుఁ డిట యీడ్చి తెచ్చె నవిచారపరుం డయి దుర్మదంబునన్
- (2-218)

లౌకికసంపదలు కోల్పోయినా ధర్మరాజు నిత్య ధర్మసంపన్నుడు అనే విషయాన్ని చాలా స్పష్టంగా చెప్తుంది. తద్వారా ఆ పరిస్థితుల్లోకూడా ధర్మరాజుపై ఆమెకున్న గౌరవం అవగతమవుతుంది.

పాండవులు తృణబిందు ఆశ్రమంలో అరణ్యవాసం గడుపుతున్నప్పుడు సైంధవుడు పాండవుల్ని లెక్కచెయ్యకుండా ద్రౌపదిని తీసుకుపోతున్నప్పుడు తన భర్తల పరాక్రమాల్ని చెప్పి ద్రౌపది అతన్ని భయపెట్టింది. సాధారణ స్త్రీ అయితే నేను చచ్చిపోతానని బెదిరించడమో లేదా భయపడడమో జరిగేది. కాని నాభర్తలు నిన్ను చంపుతారని దీటుగా హెచ్చరించింది. అంతేకాదు "నేను నీకు సోదరి నవుతాను, చెల్లెను చెరపట్టడం ధర్మంకాదు, పరస్త్రీనని చూడకపోయినా కనీసం వావివరసనైనా గుర్తించాలి. ఇలా నువ్వు ప్రవర్తించడం అధర్మం.

నయమును ధర్మము గలయ
న్వయమున జనియించినాఁడ వక్కట ధర్మ
క్రియ యెఱుగఁగా వలదె యు
భయలోకవిరుద్ధ మైన పథ మేమిటికిన్ అంటుంది. **- (6-169)**

చెల్లెల్ని కామించడం ఏలోకంలోనూ లేదు. వావివరసలు లేని దేవతలు కూడా చెల్లెల్ని కోరరు. నువ్వు చేస్తున్న ఈ అక్రమం రెండు లోకాల ధర్మాలకు విరుద్ధమైంది ఆ మార్గం వద్దు అని బాంధవ్యధర్మాన్ని బోధిస్తుంది.

విరాటపర్వం మహాభారతంలో ఒక అపూర్వమైన ఘట్టం. 12 ఏండ్ల అరణ్యవాసం 1 ఏడు అజ్ఞాతవాసం గడపాలని నిర్ణయం. అయితే పాండవులు పాంచాలితో సహా అజ్ఞాతవాసంలో ఉండటం అంత సులభమైన పనేం కాదు. అందుకేనేమో యక్షప్రశ్నల్లో యముడు ధర్మరాజుకు అజ్ఞాతవాసంలో ఉన్న పాండవుల్ని ఎవరూ గుర్తుపట్టలేరనే వరాన్ని ప్రసాదించాడు. ఐదు ఆశ్వాసాలు ఉన్న ఈ విరాటపర్వంలో అడుగడుగునా ద్రౌపది ఎదుర్కొన్న కష్టాలు, సమస్యలు వాటిని ఎంతో ఎరుకతో, జాగరూకతతో సంపూర్ణ చైతన్యంతో ద్రౌపది పరిష్కరించుకున్న విధానం అద్వితీయం అనన్య సామాన్యం. తనను తాను కాపాడుకోవడానికి ద్రౌపది పన్నిన ప్రతి ఉపాయం, ప్రతి ఆలోచన, అపూర్వమే.

విరాటపర్వంలో అజ్ఞాతవాసంలో మాలినిరూపంలో ఉన్న ద్రౌపదిని చూసి కీచకుడు విరహతప్తుడై ఆమె సౌందర్యాన్ని సంకీర్తనం చేస్తాడు. ఆమెను పొందలేకపోతే తనకు ప్రాణాలుపోతాయన్నాడు. ఆ సందర్భంలో కూడా ద్రౌపది ఎంతో నేర్పుతో, నైపుణ్యంతో ప్రవర్తించింది.

కం. నాయున్న బాముఁ దలపవ
యీయెడ లీచీర యిట్టియేవపుఁజందం
బోయన్న మదనవికృతిం
జేయు ననుట యెంతయును నిషిద్ధము గాదే - (2-49)

ఓ అన్నా! కష్టాలలో ఉన్న నా పరిస్థితిలో నీవు ఇలా మాట్లాడటం భావ్యంకాదు అని చెప్పింది. అన్నా అని బంధువాచకంతో పిలిచి తనను కామించడం ధర్మవిరుద్ధమని ద్రౌపది పరోక్షంగా హెచ్చరించింది.

తే. చనునె యిమ్మాటలాడ సజ్జనుల? కాదు
బుట్టువులతోడ నీవును బుట్టినాఁడ
వట్లు గాకయు హీనవంశాభిజాత
నైన పతివ్రత నగుదన్ను నడుగ దగునె - (2-50)

మంచివారు ఇలా మాట్లాడవచ్చా. తోబుట్టువులు కల నీవు అందరినీ ఆడపడుచులుగా భావించాలి. తక్కువకులంలో పుట్టినదాన్ని, పతివ్రత అయిన నన్ను ఇలా మాట్లాడవచ్చా అంటూ ఎంతో ధైర్యంగా హితబోధచేస్తుంది. ఎన్ని చెప్పినా కీచకుడి మొండి పట్టుదల, కామము వీడలేదు. తమ్ముడి బాధ చూడలేక సుధేష్ణ మద్యం తీసుకురమ్మని ద్రౌపదిని బలవంతంగా కీచకుని మందిరానికి పంపుతుంది. అప్పుడు కీచకుడు బలత్కారం చేస్తాడు. ద్రౌపది తప్పించుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. అయినా ఆమెను వెంబడిస్తాడు. తన భంగపాటుని విరాటునితో చెప్తూ

కం. ఈనరపతి యాస్థానము
లో నొక్కరుఁడైన ధర్మలోపభయమునన్
బూని తగ వైన వెడపలు
కైనను బలుకంగఁ జాల డయ్యెను నకటా!   – (2-141)

ఈ విరాటమహారాజు సభలో ఒక్కరైనా ధర్మాన్ని నిలబెట్టడానికి ప్రయత్నం చెయ్యరా? అని ప్రశ్నిస్తుంది. తరువాత ద్రౌపది వంటశాలలో నిద్రిస్తున్న భీముడి దగ్గరికి రహస్యంగా వెళ్ళి మహాబలులైన మీరందరూ భర్తలుగా ఉన్నా ఆ నాడు దుశ్శాసనుడు ఆ సభలో ఆ విధంగా అవమానం చేశాడు. తరువాత సైంధవుడు అలా అనుచితంగా వ్యవహరించాడు. ఇప్పుడు కీచకుడు ఇలా పరాభవించాడు అని వాపోయింది. ఆమె మాటలకు భీముడు ఉద్రిక్తుడై "నన్ను ధర్మరాజు వారించకుండా ఉన్నట్లయితే వాడిని అక్కడే మట్టుపెట్టేవాడ్ని" అన్నాడు. వెంటనే ద్రౌపది చాలా దూరదృష్టితో ఇలా అంటుంది. "దానివల్ల అజ్ఞాతవాసం భంగమయ్యేది, మరలా అరణ్య అజ్ఞాతవాసాలు చేయాల్సివచ్చేది, ఆ విపత్తుకు మనమిద్దరం కారకులం అయ్యేవాళ్ళం. అందువల్లే ధర్మరాజు మనల్ని వారించాడు. ఆయన సత్యవ్రత నిష్ఠుడు" అంటూ భీముడి మనసులో ధర్మరాజుపై భక్తి కుదిరేటట్లుగా తెలివిగా ధర్మరాజును కీర్తిస్తుంది.

సీ॥ ఎవ్వనివాకిట నిభమదపంకంబు
రాజభూషణరజోరాజి నడఁగు
నెవ్వనిచారిత్ర మెల్లలోకములకు
నొజ్జ యై వినయంబు నొఱపు గఱపు
నెవ్వనికడకంట నివ్వటిల్లెడుచూడ్కి
మానితసంపద లీనుచుండు
నెవ్వనిగుణలత లేడు వారాసుల
కడపటికొండపైఁ గలయఁబ్రాకు

తే॥ నతడు భూరిప్రతాపమహాప్రదీప
దూరవిఘటితగర్వాంధకారవైరి
వీరకోటీరమణివేష్టితాంఘ్రి
తలుడు కేవలమర్త్యుఁడే ధర్మసుతుఁడు – (2–191)

అంటూ ధర్మరాజు నాయకత్వంలో ధైర్యాన్ని వీడకుండా ధర్మాన్ని సాధించమని భీముని ప్రోత్సహించిన తీరుచూస్తే ఏ స్త్రీ అయినా మేల్కొనాల్సిందే. ఎలాంటి స్త్రీలో అయినా చైతన్యప్రవాహం యేరులా సాగాల్సిందే. సమయభంగం కాకుండా కీచకుడిని చంపకపోతే తాను ఉరివేసుకొనిగాని, నీట మునిగిగాని, అగ్నిలోపడికాని, విషంతీసుకొనిగాని చనిపోతానని చెప్తుంది. ఇలా ద్రౌపది మహాభారతమంతా అనేక రూపాలతో విశ్వవిహారం చేసి తనకు తానే సాటి అనిపించుకున్న విశ్వశక్తి స్వరూపంగా మనకు దర్శనమిస్తుంది.

* * *

7. వేమన తాత్త్వికత

తత్త్వాన్ని తెలుసుకొన్న సాధకులు గొప్ప బోధకులవుతారు. పరమార్థాన్ని గ్రహించిన పరిపూర్ణులు తమజ్ఞానాన్ని తనలోనే మిగుల్చుకోరు, లోకానికి పంచిపెడతారు. లోకులందరూ సమాజంలోని వ్యక్తులే. ఒకవ్యవస్థలోని పౌరులే. ఎవరైనా ఒకతల్లి కడుపున పుట్టవలసినవారే. ఎప్పటికైనా గిట్టవలసిన వారే. పుట్టడంలో, చావడంలో మానవులు సమానులే. కాని బతకడంలో ఎందుకు ఇంత అసమానతలు. ఈ తేడాలు ఎక్కడనుంచి వచ్చాయి? ఎవరు తెచ్చిపెట్టారు? ఎందుకు తెచ్చిపెట్టారు? ధర్మార్థకామమోక్షాలనే పురుషార్థాలలో ఆర్థికపురుషార్థమే, కామపురుషార్థమే ప్రపంచాన్ని నడుపుతోంది. ఇన్ని అసమానతలు సంఘంలో ఎలా ఏర్పడ్డాయో విశ్లేషించగలదార్శనికులే సర్వమానవసమానత్వాన్ని ప్రబోధించగలరు. ఆ బోధనద్వారా సంఘాన్ని మార్చగలరు. అలా సమాజాన్ని తీర్చిదిద్దినవారే మన విశ్వవిఖ్యాత, సంఘసంస్కర్త వేమన.

నీతి తెలియఁ జెప్ప నిజముగ వేమన
పాతకముల నెల్ల పారబట్టి
లోతుతత్త్వ మరసి లోకులకును జెప్పె
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ.

నిజంగా నీతిని తెలియజేయడానికి వేమన పాపాలన్నింటిని నిరోధించి, తత్వాన్ని లోతులకెళ్ళిచూశాక లోకులకు చెప్పారనే విషయం ఈ పద్యంద్వారా మనకు తెలుస్తుంది. అయితే నీతి అంటే ఏమిటి? మంచి నడతను, ప్రవర్తనను, బోధించి మనల్ని సన్మార్గంలో నడిపించేదని అర్థం చేసుకోవాలి. లోకానికి సంబంధించిన నీతిని వేమన తెలియజేస్తూనే, లోతులకెళ్ళి తరచి తరచి చూస్తేనే తత్త్వం బోధపడుతుందంటాడు. అంటే మానవమానస సరోవరపు లోతులకెళ్ళాలని, మనం లోచూపుని అలవరచుకోవాలని అర్థం.

మన తత్త్వశాస్త్రాలన్నీ సంస్కృతంలోనే ఉంటాయి. అందరికీ అర్థమయ్యే విధంగా లేదని నిరసిస్తూ

టిప్పణములు చేసి చప్పనిమాటలు
చెప్పుచుందు రన్ని స్మృతులు శ్రుతులు
విప్పి చెప్ప రేల వేదాంతసారంబు

అన్నాడు. భారతీయధర్మానికి స్మృతులు, శ్రుతులు, పరమప్రమాణాలు. వేదాల్ని శ్రుతులు అంటే, ధర్మశాస్త్రాల్ని స్మృతులు అంటారు. వీటికి పూర్వులుచేసిన టిప్పణాలు అర్థవంతంగా లేవని, చప్పవని, నిస్సారమని వేమనవాదం. అనేక గ్రంథాలు చదివినా, అనేకభాషలు మాట్లాడే శక్తి ఉన్నా, ఎన్ని పలికినా ఓర్పు అలవరచుకోవడం చాలా కష్టం. సహనం అనే మాటకు క్షమ, శాంతం, నెమ్మది, కుదిరిక అనే అర్థాలు ఉన్నాయి. ఇందులో సహనముంటేనే ప్రగతి సాధించగలం అని చెప్తున్నాడు వేమన.

శాంతము లేక సౌఖ్యము లేదు సారస దళనయన
దాంతుని కైన వేదాంతుని కైన యాగాదికర్మము లన్నియు చేసిన
బాగుగ సకలహృద్భావము తెలిసిన ఆగమశాస్త్రము లన్నియు చదివిన
భాగవతు లనుచు బాగుగ పేరైన..... - త్యాగరాజస్వామి

మనసును ప్రశాంతంగా ఉంచుకోలేకపోతే ఎంత పెద్ద వేదాంతిఐనా, శాస్త్రజ్ఞుడైనా ఫలితంలేదని అర్థం. శాంతంగా ఉండటమే మానవజీవితానికి సార్థకత. సహనం, శాంతం ఉన్నవాడు సామాన్యుడులాగా ప్రవర్తించడు. కయ్యానికి కాలుదువ్వడు. లేనిపోనిపాండిత్యాన్ని ప్రదర్శించడు. నిజమైన మంచి పండితుడు, సమర్థుడు అన్నివేళలా చల్లగా శాంతంగా ఉంటాడు.

సంపూర్ణజ్ఞానం లేనివాళ్ళు ఎన్ని సద్గ్రంథాలు చదివినా ఆ చదువుకున్నంత సేపే. కొలనులో వికసించిన తామర పువ్వుపై కప్ప కూర్చుంటే మండూకం మహాలక్ష్మి కాగలదా! కప్ప తామర పువ్వులో కూర్చున్నా కలిమి ఇవ్వలేనట్లే

అజ్ఞానులు తాము చదివే పుస్తకాలవల్ల సత్ఫలితాల్ని పొందలేరు, **జ్ఞానం ఉదయిస్తే తప్ప** ఈ విషయాన్నే వేమన చెప్పిన తీరు చూడండి

ఎఱుక లేనివార లే మేమి చదివినా
చదివినంతసేపె సద్గుణంబు
కదిసి తామరందు కప్ప కూర్చుండదా

అంటే సంపూర్ణమైన ఎరుకతో, జాగురూకతతో, చదివిన ప్రతి అంశంలోను అర్థాన్ని, భావాన్ని, ఆంతర్యాన్ని తెలుసుకొని చదువుకోవాలని వేమన భావన. అర్థంలేని చదువు వ్యర్థంకదా. ఈ విషయాన్ని చదువు పూర్తిచేసుకొని తండ్రివద్దకు వచ్చిన ప్రహ్లాదుడు ఇలా అన్నాడు.

చదివించిరి నను గురువులు
చదివితి ధర్మార్థముఖ్యశాస్త్రంబులు నేఁ
జదివినవి గలవు పెక్కులు
చదువులలో మర్మ మెల్లఁ జదివితి దండ్రీ!

- (భాగవతం-7-166)

సదసద్వివేక చతురత కోసమేకాక చదువులలో మర్మాలన్నీ తెలుసుకొనడానికి చదివినవాడే జ్ఞానమార్గంలోపడిన తత్వాన్వేషకుడు. వేమన పవిత్రమైన దాంపత్యజీవితాన్ని గురించి ఎంతో చక్కగా చెప్పాడు.

ఇంటియాలి విడిచి యిల జారకాంతల
వెంట తిరుగువాడు వెర్రివాడు
పంటచేను విడిచి పరిగ లేరినయట్లు

సమృద్ధిగాపండిన సొంతచేను విడిచి పక్కచేల్లో పరిగలేరుకొని తినడం కన్నా వెర్రితనం మరొకటిలేదు. "పరాధీనం వృథా జన్మ. పరస్త్రీషు వృథాసుఖమ్" అని సుభాషితం. పరాధీనమైన జన్మ, పరస్త్రీలతో సుఖం

వ్యర్థం. ఇంటియాలు వలపులపంట. **స్వధర్మాచరణం ఉత్తమం, పరధర్మాచరణం అధర్మం, స్వపత్నీసహవాసం స్వర్గతుల్యం, పరస్త్రీసంగమం వ్యర్థం, అర్థశూన్యం.** సతీపతుల జంటలోనే రక్తి ముక్తి ఉన్నాయి. వేమన ఇంకో పద్యంలో ఇలా అంటారు.

పతి యొప్పిన సతి యొప్పును
బతి సతు లొక టైన పరమపావన మగురా
సతి పతి విధ మదె మోక్షం
బతులితపరమాత్మ నైక్య మగురా వేమా.

వేమనగారు సర్వసాధారణంగా ఆటవెలదులోనే తమ ప్రబోధం చేస్తారు. అయినా వేమన పద్యాలుగా, కొన్ని కందపద్యాలూ, ఇతర ఛందస్సులోని పద్యాలూ ప్రచారంలో ఉన్నాయి. ఈ కందపద్యంలోని భావాల్నిబట్టి వేమన తత్త్వానికి సంబంధించినవేనని అర్థం చేసుకోవచ్చు. తాము సర్వసంగ పరిత్యాగంచేసి సన్యసించినా మానవులను సంసారయోగంలో సద్గతి పొందమని ప్రబోధిస్తున్నారు. అంతేకాక భారతీయ సంస్కృతి, సంప్రదాయాలలో ప్రధానమైన దాంపత్యజీవనంపై వేమనకు గౌరవం అధికం.

తరువ తరువఁ బుట్టు తరువున ననలంబు
తరువ తరువఁ బుట్టు దధిని ఘృతము
తలఁప తలఁపఁ బుట్టు తనువున తత్త్వంబు

తరచగా తరచగా చెట్టునుండి నిప్పుపుడుతుంది. చిలకగా చిలకగా పెరుగునుండి నెయ్యి వస్తుంది. ఆలోచించగా, ఆలోచించగా తనలోనే తత్త్వం జనిస్తుంది. అంటే చింతనవల్లనే చేతనం వికసించి చైతన్యం వస్తుంది. చైతన్యమే తత్త్వం అంటే. తద్వారా ఆధ్యాత్మికసాధన అలవడుతుంది. అప్పుడే వ్యక్తి సాత్వికచైతన్యాన్ని సాధించి తాత్వికుడు అవుతాడు.

తల్లిగర్భమందుఁ దాఁ బుట్టినప్పుడు
మొదలు బట్ట లేదు తుదకు లేదు
నడుమ బట్ట కట్ట నగుబాటు కాదొకో

ఆదిమ సమాజంలో స్త్రీ పురుషులకు బట్టలు లేనేలేవు. ఎండకుఎండి, వానకుతడిసే మానవుడు చలికి తాళలేక ఏదో కప్పుకోవలసివచ్చేది. మానం కప్పుకోవాలన్న భావం చాలాకాలానికి గాని రాలేదు. వాతావరణాన్ని బట్టి వలువలు ధరించే పరిణామం కూడా మానవసమాజంలో వచ్చింది. రానురాను వలువలకే ప్రాధాన్యం ఏర్పడింది. ఇందుకు కవి ఆరుద్ర అనుభవం చూద్దాం."చిన్నప్పుడు చదివిన కథ ఒకటి జ్ఞాపకం వస్తోంది. గొప్పింటివాళ్ళ విందుకు చింకిపాతలు కట్టిన పేదవాడు వెళ్ళాడు. గేటుదగ్గర కావలి వాళ్ళు ఆపేశారు. వెనక్కి పంపేశారు. అతగాడు మెరుపు దుస్తులు ధరించివెళ్ళాడు. లోనికి సగౌరవంగా పంపారు. విందుకు కూర్చుని ఆయన వస్త్రాలకు వంటకాలు తినిపించసాగాడు. విందు ఇచ్చిన ఆయన ఇదేమిటని అడిగాడు. ఈ దుస్తులనుబట్టి నన్ను లోనికి వదిలారు. నిజంగా ఇవే విందుకు అర్హమైనవి అన్నాడట". ఇందలినీతి. చెప్పనక్కర్లేకుండానే తెలుస్తుంది. సౌకర్యంగా ధరించే దుస్తులు అంతస్తుకి గుర్తుగా మారిపోతే అంతకన్నా అనర్థం ఉండబోదనే సత్యాన్ని వేమన ఎంత చక్కగా చెప్పాడో!

పట్టు పట్టరాదు పట్టి విడువరాదు
పట్టె నేని బిగియ పట్టవలయు
పట్టి విడుట కన్న పడిచచ్చుటే మేలు

ఒక పంతం పట్టే ముందు ఒక దీక్ష స్వీకరించడానికి పూర్వం ఒక ఆదర్శానికి అంకితమవడానికి ఆ పంతం తగునా, ఆ దీక్ష అవసరమా, ఆదర్శం సత్యమైనదేనా అనే విచక్షణ అవసరం. అటువంటి విచక్షణ లేకుండా పట్టు పట్టరాదు. విచక్షణలో యోగ్యమైనదని తేలాక దానిని పట్టుకోవాలి. ఎంత

మాత్రం పట్టువిడువకూడదు. ఒకసారి ఒక ఆదర్శాన్ని, ఒక నిజాన్ని, ఒకఇజాన్ని నమ్ముకొన్నాక, పట్టుకొన్నాక ఆ పట్టు మరీగట్టిగా బిగుసుకుపోవాలి. మధ్యలోవచ్చే అంతరాయాలకూ, అపాయాలకు, ప్రలోభాలకులోనై పట్టినపట్టు విడవడంకన్నా పడి చావడమే మేలు. మానుషం ఉన్నవాడు అసువులైనా అర్పిస్తాడుగానీ ఆదర్శాన్ని వీడలేదు. అయితే పట్టిన ఆ ఆదర్శం ప్రజాక్షేమానికి తోడ్పడాలి.

స్వానుభూతి లేక శాస్త్రవాసనలచే
సంశయంబు విడదు సాధకునకు
చిత్రదీపమున చీకటి తొలగునా

శాస్త్రాలలో చెప్పింది అవగాహన చేసుకొని స్వానుభవంతో దానిని మేళవించి సమస్యను పరిష్కరించుకొంటేనే గాని సాధకునికి సంశయం తీరదు. శాస్త్రంలో ఒక విధిని గాని, ఒక నిషేధాన్నిగాని చెబితే దానిని గుడ్డిగా పాటిస్తే ఫలంలేదు. స్వానుభవంవల్ల కారణాన్ని తెలుసుకొని సాధనచేయాలి. చీకటిలో కూర్చుని కాగితంమీద గీసిన కాగడాబొమ్మనో, అఖండజ్యోతి తైలవర్ణపటాన్నో దగ్గరపెట్టుకుంటే చీకటి తొలగుతుందా! నిజమైన దీపంవల్లనే అంధకారం తొలగుతుంది. శాస్త్రవాసన (అనగా శాస్త్రజ్ఞానం) చిత్రదీపంలాంటిది. స్వానుభూతి సత్యమైన దీపకళిక. అనవరతపరిశీలన వల్లనే సాధకుడు అనుభవం సాధిస్తాడు.

గొఱ్ఱె లొక్కమంద కూడియుండినచోట
తల్లి నెఱిఁగి వచ్చు దానికొదమ
పరమయోగి నెఱిఁగి భక్తుండు వచ్చురా

గొర్రెలమంద, మేస్తున్నప్పుడు చెల్లాచెదరై విడిపోయినా, ఎంత పెద్ద గుంపులోనైనా తల్లిని గుర్తుపట్టి దానిపిల్ల దాని తల్లి వద్దకే చేరుకొంటుంది. అలాగే భక్తుడు పరమయోగిని తెలుసుకొని తనంతటతానే వస్తాడు. శిష్యుడు

గురువుని చేరుకుంటాడు. నిజానికి గురువు అనేపదానికి తండ్రి అనే అర్థం ఉంది. జీవింతంలో ప్రతి వ్యక్తికీ తండ్రులు అయిదు రకాలుగా ఉంటారు. వీళ్ళనే పితృ పంచకం అంటారు.

జనితా చోపనేతా చ య శ్చ విద్యాం ప్రయచ్ఛతి
అన్నదాతా భయత్రాతా పంచైతే పితరః స్మృతాః

వారు – 1. తన్ను కన్నవాడు 2. తనకు వడుగుచేసిన వాడు 3. చదువు చెప్పినవాడు 4. ఆపదలో అన్నంపెట్టి కాపాడినవాడు 5. ప్రమాదంలో భయంతీర్చి రక్షించేవాడు. వీళ్ళందరూ గురువులే. అయితే గొర్రెపిల్ల చేరుకున్నట్టు గురువుని వెతుక్కుంటూ శిష్యుడు చేరుతాడని చెప్పడంచూస్తే వేమన ఉద్దేశంలో తల్లి మొదటిగురువు అనే విషయం స్పష్టం.

దేవుఁ డనఁగ వేరుదేశమం దున్నాడె
దేవుఁ డనఁగ తనదుదేహమందు
వాహనంబు లైదు వడి తోలుచున్నాఁడు.

అంటే దేవుడు మరెక్కడో లేడు. మనిషిలోనే, మనలోనే ఉన్నాడు. పంచేంద్రియాలనే వాహనాల్ని తోలుతూ మనలోనే ఉండి మనల్ని నడిపిస్తూ ఉంటాడని అర్థం. **అంతర్దృష్టి** ఉన్నవారికే ఈ విషయం అవగతమవుతుంది. అందుచేత నిన్ను నువ్వు తెలుసుకుంటే దేవుడ్ని తెలుసుకొన్నట్టే.

కామి గానివాఁడు కవి గాఁడు రవి గాఁడు
కామి గాక, మోక్షకామి గాఁడు
కామి యైనవాఁడు కవి యగు రవియగు

భోగి కానివాడు కవి కాలేడని, కీర్తిని పొందలేడని, కామి అయినవాడే మోక్షగామి అవుతాడని, నిజమైన కామి కవీ, రవియని చెప్పడాన్నిబట్టి చూస్తే సంసారాన్ని పూర్తిగా అనుభవించినవారికే సన్యాసం అలవడుతుందని

అర్థమవుతుంది. యోగం సిద్ధించాలంటే సామాన్య విషయంకాదు. ధ్యానం సిద్ధించాలి. నారదమునిచే 'రామ' తారకమంత్రాన్ని తదేక ధ్యానంతో జపించిన ఒక బోయవాడు, వాల్మీకిగా మారాడు. తదేక భోగలాలసతో కోరికలను అనుభవించి, వైరాగ్యభావనవల్ల యోగిగా మారాడు వేమన. అందుకే ఒకటి కాదు, రెండుకాదు వేవేల నగ్నసత్యాలను అలవోకగా లోకానికి అందించాడు. వేమనపద్యం తెలియని తెలుగువాడుండడు అనేది యథార్థం.

ఎన్ని యాత్రలు తిరిగినా, ఎన్ని దేవతారూపాలను దర్శించినా మదిలో కపట కల్మషాలు తొలగకపోతే అన్నీ వ్యర్థమే అన్న సత్యాన్ని కుండబద్దలు కొట్టినట్లు చెప్పాడు –

నీళ్ళ మునఁగ నేల నిధులు ముట్టఁగ నేల?
మొనసి వేల్పులకును మొక్క నేల?
కపటకల్మషములు కడుపులో నుండఁగా....

అన్నాడు. ప్రతి మనిషి మనోనిర్మల మానవతా పరిమళాల్ని వెదజల్లాలన్న సత్యాన్ని పైవిధంగా తెలిపాడు. దేవుడు శిలల్లోకన్నా జీవుల్లోనే వెలుగుతుంటాడని **జీవుడే దేవుడని** అందరికీ చాటాడు.

లోకమంతా ఒకే కుటుంబం, అంతా ఒక కుంటుంబంలోని వారే అనేది వేమనవాదం. తెలుగు ప్రజానీకానికి వేమన ఒకమహాయోగి. మట్టిలోపుట్టి మహోన్నత శిఖరాలనందుకున్న మానవతామూర్తి. మనుషుల మధ్య తిరుగుతూనే మానవజీవిత సత్యాసత్యాలను నిత్యాన్వేషణశీలంతో దర్శించి విమర్శించిన వివేకి. ఆయన యోగమంతా అన్వేషణ. అన్వేషణలో అందివచ్చిన అనుభవాల్ని ఆటవెలదుల్లో అలవోకగా లోకానికందించిన మహానుభావుడు. ఆయన సూక్తి ఆయన అంతర్వ్యక్తికి అద్దంపట్టిన అభివ్యక్తి. ఆయన అంతస్సాధన ఆయనకు ముక్తినిచ్చిందో లేదో కాని ఆయన సూక్తిలోని శక్తిమాత్రం జాతికొకనూత్న వ్యక్తిత్వాన్ని ప్రసాదించింది.

వేమన సాధకుడు, బోధకుడు. జీవితమహాసాగరాన్ని మథించి చేదును కుత్తుకలో, అమృతాన్ని అంతరంగంలో నిలుపుకొన్న విధం ఆయన సాధనం. అమృతమయమైన సత్యాన్ని చేదునిజాలతో నిరూపించి హృదయాలకు హత్తేటట్టు చెప్పటం ఆయన ప్రత్యేకత. ఆయన దర్శించిన అపూర్వ సత్యాలు ఆయన్ని ద్రష్టను చేశాయి. అలాగే ఆయన చెప్పిన సూక్తిమౌక్తికాలు ఆయన్ని స్రష్టను చేశాయి. అందువల్లనే ఆయన ప్రజలకు యోగిలా సాక్షాత్కరిస్తాడు. ఆయనకు పాండిత్యంకంటె పరమార్థం గొప్ప. అందువల్లనే పాండిత్యంకోసం పండితుల పాదాల నంటలేదు. పరమార్థంకోసం జీవితాన్ని గురువుగా ఎంచుకున్నాడు. వేమనదృష్టిలో మనిషి దేవుడు. ఆయన తత్త్వం మానవతావాదం. మనిషి తనకు తాను గాని, మరో మనిషికి గాని ద్రోహం చేసినా, ఆత్మవంచనే, దైవవంచనే అవుతుందంటాడు వేమన.

అంతేకాదు. మనిషిలో మానవత్వాన్ని చంపే మతాన్ని గర్హిస్తాడు. ఉన్నత మానవతాగుణాలను ప్రబోధిస్తాడు. వేమనదృష్టిలో ప్రబోధమెంత ప్రధానమో సంస్కరణ అంతే అవసరం. మూఢవిశ్వాసాలనూ, అర్థరహితమైన ఆచారాలనూ, స్వార్థపోషకాలైన వర్గభేదాలనూ సంస్కరణదృష్టితో హెచ్చరిస్తాడు. ఆయన ఆత్మోద్ధరణతోపాటు సమాజ సముద్ధరణాన్ని కాంక్షించిన కర్మయోగి, మానవుడే మాధవుడని చెప్పిన జ్ఞానయోగి. అందుకే నేటికీ మనకు వేమనవాక్కు వేదంలా వినిపిస్తుంది.

మనిషి కేవలం మనిషిగానే మిగలకుండా (పుట్టినవాడు పుట్టినట్లే ఉండకుండా) 'మనీషి'గా ఎదగాలనే సత్యాన్ని లోకానికి ఎలుగెత్తిచాటిన "మహామనీషి" వేమన.

* * *

8. ఆముక్తమాల్యద - ఋతువర్ణన - జనజీవనవిధానం

సీ. నిర్ఝరప్రబలవేణికి లింకఁ జఱ్ఱాల; బేరిన ప్రాచి పెన్నేటు లెగసె;
నెఱుకులు పడియ నీ రివుర గువ్వలఁబట్టఁ; బోయునీ రాడాడఁ
బొలము నెఱసె
సురగాలి దవదగ్ధతనుపర్ణతతి రేఁప; బావురా లని డేగ పదుపు దూఱె;
నిద్రితద్రుచ్ఛాయ నిలువక జరుగ, వెం; బడిన యధ్వగపంక్తి పొరలు వెట్టె;

తే. క్షేత్రపాలున కుదికినచీర లాఋ
చాకిరేవులగములయ్యె సకలదిశలు
దెలుపులుగఁ దోఁచె నెండమావుల బయళ్లఁ
గందె నివి యెండ నన దిఙ్ముఖములు రాఁజె.... (2-46)

– వేసవికాల వర్ణన

ఈ పద్యం రాయల అపూర్వసృష్టి. ఋతువర్ణనలో రాయలు ప్రకృతి సౌందర్యంతో పాటు జనజీవనవిధానం వర్ణనచేయడం తెలుగుసాహిత్యంలో ఒక అపూర్వం. కావ్యంలో కథ ఉంటుంది. కాబట్టి ఏ వర్ణనచేసినా దానికి ఉచితంగా ఉండాలి. కథ రసానికి ఆలంబనం. కావ్య నిర్మాణ సూత్రమేదో దానికి అనుగుణంగా కథానిర్మాణం, ఆయా వర్ణనలు ఉండాలి.

ద్వితీయాశ్వాసంలో పాండ్యచక్రవర్తి ఈతిబాధలు లేకుండా రాజ్యపాలన చేస్తున్నట్లు చెప్పారు. అయితే ఇతనిలో ఒకటే లోపం. దైవదృష్టిలేకపోవడం. ఇతని పాలనాకాలం క్రీ.శ. 710 – 740. ఇతని ఆస్థానానికి వెళ్ళి రాజును వైష్ణవునిగా చేసిన విష్ణుచిత్తుని కాలం క్రీ.శ. 725. అతని కూతురు గోదాదేవి శ్రీరంగేశ్వరునిలో లీనమైన కాలం క్రీ.శ. 776. ఇతడు లౌకికచక్రవర్తి కాబట్టి భారతీయ ఆర్షచక్రవర్తిగా పరిణమింపచేయడానికి భగవంతుడైన శ్రీ విలుపుత్తూరు మన్నారుస్వామి విష్ణుచిత్తుని ఇతని ఆస్థానానికి పంపించాడు.

ఇతడు వెళ్ళి పాండ్యరాజును భారతీయ ఆదర్శ చక్రవర్తిగా పరిణమింపజేశాడు. విష్ణుచిత్తుడు వెళ్ళడానికిపూర్వం కథలో గ్రీష్మఋతువర్ణన చేశాడు. అంటే ఈ ఋతువు భక్తుడుకాని లౌకికచక్రవర్తి మనస్తత్వానికి ప్రతీకగా రాయలవారు సంఘటించినట్లుగా స్పష్టమౌతుంది.

నాల్గవఆశ్వాసంలో యామునాచార్యునికథలో ఆచార్యవర్యుడైన యామునాచార్యుని పాలనా వైభవాన్ని, భంగ్యంతరంగా చెప్పడానికి వర్షఋతువర్ణన చేశాడు. ఇది దేశ సుభిక్ష స్థితికి ప్రతీక. దీన్నిబట్టి ఆయా ఋతువర్ణనలు కథా తాత్పర్యాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని చేసినట్లు స్పష్టమౌతుంది. అందువల్ల విష్ణుచిత్తుడు పాండ్యరాజు కొలువులో కాలుపెట్టడానికి పూర్వం ఉన్న రాజ్యపాలనలోకి లౌకిక వాతావరణానికి చిహ్నంగా గ్రీష్మఋతువర్ణన ప్రవేశపెట్టారు. ఈ ఋతువర్ణన చివర్లో పరదేశి విప్రుని వర్ణన ఒకటి వస్తుంది.

క. **అప్పెనువేసవి విభవము**
విప్పగ దన్నగరనికటవృషగిరి హరికిం
దెప్పతిరునాళ్ళ రా,ముద
మొప్ప న్బరదేశి విప్రుఁ డొక్కఁడు భక్తిన్ – **(2–71)**

క. **సేవించి పోవుతఱి నామధు**
రావిభవముఁ జూడ వచ్చి శ్రాంతిమెయిన్ మా
పావైఘ నీట గృతసం
ధ్యావిధియై నృపపురోహితావాసమున్ – **(2–72)**

ఈ పద్యాల వల్ల రాబోయే మహాభక్తుడైన విష్ణుచిత్తుని విషయం ధ్వనిస్తుంది. అంటే లౌకికచక్రవర్తి అయిన పాండ్యరాజు అలౌకిక ఆదర్శ చక్రవర్తిని చేయబోతున్న విషయం కథలో భగవత్ ప్రవేశాన్ని సూచిస్తుంది. కాబట్టి గ్రీష్మంలో విష్ణుచిత్తుని ద్వారా భక్తి అనే ఆర్ద్రతను ప్రవేశపెట్టడం మనం చూడవచ్చు.

కాని ప్రతిఋతువులోను ఒక అందం ఉంటుంది. ప్రతివ్యక్తిలోను భగవంతు డుంటాడు. కాకపోతే మహాత్ములలో జాగ్రదవస్థలో ఉంటే సాధారణ వ్యక్తుల్లో సుషుప్తావస్థలో ఉంటాడు. నిత్యజాగ్రదవస్థలో ఉండి మేల్కొన్నవాడు విష్ణుచిత్తుడు (విష్ణువును చిత్తమందు ధరించినవాడు). సాధారణవ్యక్తి పాండ్యరాజు. **"ఈ పాండ్యరాజనే గ్రీష్మఋతువులో విష్ణుచిత్తుడనే వర్షం ప్రవేశించి రాజ్యాన్ని, భూమిని సస్యశ్యామలం చేసింది"**. ఇది కథా నిర్మాణ సూత్రానికి సంబంధించిన విషయం.

గ్రీష్మసౌందర్యం చూస్తే గ్రీష్మఋతువులో ఎండమావులుంటాయి. బూరుగు చెట్లు, పాటలవృక్షాలు పుష్పిస్తాయి. ఈ వర్ణనతో గ్రీష్మఋతువు ప్రారంభం చేశారు రాయలు.

తే॥ పాటల వసుంధరారుహ భాగధేయ
మాతత మరీచికాంబువర్షాగమంబు
ధరణిఁ బొడసూపె నంత నిదాఘసమయ
మదటుతో శాల్మలీఫలవిదళనంబు - (2-45)

గ్రీష్మఋతువు పాటలవృక్షాల అదృష్టదేవత. అలాగే ఎండమావులకు వానకాలం రాక,బూరుగుచెట్ల కాయల్ని పగుల గొట్టేది, ఇది గ్రీష్మఋతువు లక్షణం. వేసవికాలం రావడంవల్ల సెలయేళ్ళు, నదులు ఇంకిపోయి, వాటి నడుమవున్న బండరాళ్ళు బయటపడ్డవి. తరువాతి పద్యంలోని వర్ణన ఏమంటే (2-46) వానిపైన ప్రవాహం ఉన్నప్పుడు పేరుకొనిపోయిన పాకుడు ఎండిపోయి పగిలిపోయిందట. అడవిలో ఎరుకలవారు గువ్వల్ని పట్టుకోవడానికి పోసిన నీరు అక్కడక్కడ మెరుస్తూ ఉంది. (సూర్యకాంతి పడి) సుడిగాలిరేగి ఎండిపోయినఆకుల్ని ఆకాశంలోకి ఎగదన్నుకుపోతే, అవి పావురాలని భ్రాంతిపడిన డేగలు వాటి వెంటపడ్డాయి. ఎండ వేడిని తట్టుకోలేక చెట్లనీడల్లో పడుకున్న బాటసారులు ఎండ సోకుతున్నకొద్దీ నీడకు పొర్లుతూ ఉన్నారు.

దిశలన్నీ ఎండమావులు వ్యాపించి దింగంతాలు కందిపోయినట్లుగా ఎర్రబడ్డాయి. ఇదొక ప్రచండమైన ఎండాకాలపు వర్ణన. ఒకటి, మూడుపాదాల్లో సెలయేళ్ళు ఇంకిపోయి బయటపడ్డ రాళ్ళపైన పాకుడు ఎండిపోవడం, సుడిగాలికి ఎగిరిపోయిన పాకుడుని డేగలు వెంటపడటం, ఇవన్నీ గ్రామసీమకు బయటి వర్ణనలు. అంటే అడవికి సంబంధించినవి. అలాగే ఎరుకవాళ్ళు గువ్వలు పట్టడానికి పోసిననీరు అక్కడక్కడా మెరుస్తున్నవి. అన్న వర్ణనకు కూడా అడవిని సూచిస్తుంది. నాల్గవపాదం మాత్రం బాటసారుల అగచాట్లు వర్ణించినందున వర్ణనకు మానవత్వపు స్పర్శ తగిలింది.

అడవిలో ఏనుగులు, పందులు, దున్నలు వీటివీపులపై పేరుకున్న బురద కూడా ఎండిపోయింది. సుడిగాలులు ఆకాశంలోకివ్యాపించి పైకిపోయినకొద్దీ వైడల్పై అంచులమీద ఆకూ-అలమూ అల్లాడుతుండగా రోదసీ కుహరమంతా వ్యాపించిందట. వేసవికాలంలో పగళ్ళు దీర్ఘమైనవి. దానికి కారణం సూర్యరథానికి కట్టిన పాములు అన్న పగ్గాలు జారిపోవడంవల్ల నీరసించి మాటిమాటికి జారిపోతున్నాయి. వాటిని సారథి అయిన కుంటివాడు (అనూరుడు) సరిదిద్దుకుంటూ రథాన్ని నడపడంవల్ల సూర్యరథగమనవేగం తగ్గిపోయింది. అందువల్ల పగళ్ళు దీర్ఘమయ్యాయి. ఆకాశమంతా బూరుగు కాయలు పగిలిపోయి వాటినుండి బయటపడిన దూదిని గాలి నలు దిక్కులకూ వ్యాపింపజేసింది. నదీప్రవాహాలింకిపోయి నీళ్ళు లేనందువల్ల బాటసారులు నీటి పాయల పక్కన తవ్విన నీటిగుంటల్లో సూర్యకాంతిపడి తళుక్కున మెరుస్తున్నది. ఏటి జాలివెంట పొడవుగా ఉన్న నీటిగుంటలు, నదీకాంతులు సముద్రుని కలియలేనందువల్ల ఏర్పడిన విరహవేదనకు తట్టుకోలేక చల్లదనానికి తరించిన ముత్యాలహారాల్లాగా ఉన్నాయి. సూర్యకాంతిలా తళతళా మెరుస్తున్నది (నదులు). తరువాత రాయలు అద్భుతమైన వర్ణన చూస్తే -

మ॥ అతివృష్టి న్మను వారి గూర్చి నెడకాఁ డౌటం దమి గూర్చున
న్మతి లంచంబుగ హేమటంకములు మింటం బొల్చు పర్జన్యదే
వత కీ నెత్తినకేల నాఁ బొలిచె నిర్వారిస్రవంతిన్భయ
శ్చ్యుతినమ్రచ్ఛదదృశ్యకర్ణికము లై యున్నాళనాళీకముల్ -(2-52)

వర్షాకాలంలో వానదేవత వర్షించడంవల్ల నది నిండుగా ప్రవహిస్తూ భర్త అయిన సముద్రుని కలుస్తుంది. ఎండాకాలం రావడంవల్ల వర్షదేవత కరుణించడం లేదు. అందువల్ల నదీకాంత విరహంతో వాడిపోయిన కలువకాడ అన్న చేతినిచాచి హస్తంలో ఉన్న బంగారుకాంతికల దిమ్మెనునింపి వర్షాదేవతకు చూపిస్తూ తనను కరుణించాల్సిందిగా కోరుతున్నది. వాడిపోయిన కలువకాడ నదీకాంత చేయి. హస్తం వాడిపోయిన వేలాడే పూవురేకులు. అందులోని దిమ్మె బంగారునాణేలు. వాటిని లంచంగా చూపిస్తూ వర్షదేవతను కరుణించమని ప్రార్థిస్తున్నట్లున్నది.

తరువాతి పద్యంలో ఒక కొంగవర్ణన. ఆ కొంగ చెరువులో చేపల్ని వేటాడుతున్నది. చెరువునీరు ఎండిపోయింది. నాచు బయటపడటంతో ఆ నాచుతీగల్ని ఆకలి తీర్చుకోవడంకోసం కొరికితింటున్నది. అవి వగరుగా ఉన్నాయి. వాటిని కొరుకుతూ ఊస్తూ, అవతలి ఒడ్డుకుపోతూ చిన్నచిన్న నత్తలు చేపలు తింటూ పోతున్నది. ఇంతలో ఒక ఎంద్రకాయ దాని కాలుపట్టి కొరికింది. అది ఎగిరి గంతువేసి తనవాడియైన ముక్కుతో దాన్ని పొడిచి తిన్నది. ఇంతలో మధ్యాహ్నమైంది. ఎండవేడి పెరిగిపోయింది. కాబట్టి దాన్ని తట్టుకోలేక తామర తీగలగుంపులనీడలో సేదతీరింది. అలాంటికొంగ వేటకు చెరువులు వర్ణనచేశారు. ఇలా రాయలు వేసవిని కథలు కథలుగా వర్ణించడం ద్వారా అసామాన్యపాండిత్యం అవగతమౌతుంది.

ఇదే కొంగ నీళ్ళున్నప్పుడు చేపల్ని పుష్కలంగా తిన్నది. ఇప్పుడు నీరు ఇంకిపోయింది. బురదకూడా ఎండిపోయింది. ఆ బురదలోపల ఉన్న

బొమ్మడాయిచేపల్ని పొడుచుకుతిన్నది. ఆ చేపలు బురదలో గుచ్చిన కర్ర పుల్లల్లా ఎండిపోయి ఉంది. ఇదంతా ఊరిబయటకు సంబంధించింది. ఊర్లోకివస్తే తోటలున్నవి. ఆ తోటల్లో తోటమాలి ఏతంతో నీరు తోడి చెట్లకు ప్రవహింపజేస్తున్నాడు. వారు ఏతం తొక్కుతూ జానపదగేయాలు పాడుకొంటున్నారు. దానికి వంతవాద్యాలుగా నీటిలో మునుగుతున్న ఏతపు బాన గొయి, గొయిమని ధ్వనిస్తున్నది. అవి మద్దెల చప్పుళ్ళుగా ఉన్నాయి. మల్లె పొదలన్నీ ఎండతాకినందువల్ల మొగ్గలన్నీ ఎండ బొబ్బల్లాగా వాడిపోయి కన్పిస్తుంది.

ఆ రోజుల్లో బాటసారులకు దప్పిక తీర్చడానికి చలివేంద్రాలుండేవి. అక్కడ నీరు పోయడానికి ఆడవాళ్ళుండేవారు. వారి వర్ణన తరువాతి రెండు పద్యాల్లోచేశారు. ఈ వర్ణన గాథాసప్తశతిని గుర్తుకు తెస్తుంది. ఆ స్త్రీలు జలదేవతల్లాగా ఉన్నారు. ప్రవాహంలో సుడులుంటాయికదా! ఆ సుడులే వీరి నాభిప్రదేశాలు. నేత్రాలే పద్మాలు. అక్కడ నాచు ఇక్కడ కొప్పులు. వారి నవ్వులే నీటిపై తేలే నురుగులు. అంటే వారి ఆకారమే బాటసారుల దప్పికను తీర్చే జలదేవతల్లాగా ఉన్నాయి. ఎండలో మండి వాడిపోయిన ముఖాలతో, ఎండిపోయిన గొంతుకలతో బాటసారులు చలివేంద్రాలకు వచ్చి అక్కా! అమ్మా! అని దైన్యంగా నీటికోసం యాచించి, వారు నీరుపోస్తే దప్పిక తీర్చుకున్నాక సేదదీరి, నీరు పోసిన స్త్రీల శరీరసౌందర్యాన్ని చూస్తూ గుటకలు మింగుతున్నారని ఒక పద్యంలో చేసిన వర్ణన మానవస్వభావ వైచిత్రిని అద్భుతంగా చిత్రిస్తుంది. సాయంకాలమైంది. పొద్దుగుంకింది. భూమండలంపై వెన్నల వ్యాపించింది. ఆ వెన్నెల్లో చల్లదనంలేదు. అది వేడిగానే ఉంది. ఆ వెన్నెల భూమండలం అనే పెనంమీద పోసిన చాపట్టు లాగుంది. అంటే పగలు బాగా కాలిన భూమి అనే పెనంపై చకోరపక్షులకోసం పోసిన పలుచని దోసెలాగా ఉంది వెన్నెల అర్థం.

సీ॥ పవ లెల్ల దీర్ఘికాంబువు చల్లు పోరాట;
నలసి మృణాళికాజడములైన
బాహువుల్ తమదుకూర్పరముల కెదురుగా
మలచి మూపుల గరతలము లునిచి;
ప్రాల్మాలి మిగుల నార్ప నికమ్మక్రొమ్ముడి
దనిమొగ్గ విరవాదిదండ విరియ;
ధౌతగంధామోదిశీతలస్తనములు
వొంద కౌగిళ్ళతో బోరగిల్లి;

తే॥ నారికేళాసవపు దీపుటూరు పొలయ
వలిపె యొంటొల్లెతో నురస్ స్థులుల గూర్కు
ప్రియల వేకువ దొడనెచ్చరించి కలసి
రెలమి ధన్యులు దరపి వెన్నెల బయళ్ళ - (2-61)

ఇంత మండువేసవిలో కూడా దాంపత్యశృంగారానికి కొదువలేదు. పగలంతా దిగుడుబావుల్లో జలక్రీడలాడి అలసిపోయిన స్త్రీలు నీరసంగా తమ చేతుల్ని చాచి భర్తల వక్షస్థలంపై పరుండగా తడిసి ఆర్పకుండా ఉన్న కొప్పులు వీడిపోయి అందులోని వెలజాజుల దండ అర్ధరాత్రికి విచ్చుకొని వాసనేస్తుండగా తమ చల్లని వక్షఃస్థలాలు భర్తలరొమ్ములకు ఆనించి ఓరగిల్లి పండుకొనగా సాయంకాలంతాగిన కొబ్బరిచెట్టునుండి తీసిన కల్లు నోటినుండి వాసనవస్తూ ఉంటే నిద్రించారు. ఈ వర్ణన మానవజీవితానికి చల్లని వెన్నెల వంటిది. మానవస్వభావంలో ఒకలక్షణం ఏమంటే కష్టంలో కూడ సుఖాన్ని వెతుక్కోవడం. జీవితంలో కష్టాలు గ్రీష్మఋతువువంటిదైతే సుఖాలు వెన్నెలలో దాంపత్య జీవితం.

ఇలా అనేక పద్యాల్లో మండువేసవిలో ఉన్న ప్రకృతిసౌందర్యాన్ని మానవజీవితంలో ఉన్న మనోజ్ఞతను రాయలవారు వర్ణించారు. వారు

ఋతువర్ణనలు తెలుగు సరస్వతికి ఒక వింతసొబగును చేకూర్చాయి. వారి వర్ణనలన్నీ కూడా ఆయన దర్శించిన ప్రకృతినుండి ఆయన పొందిన అనుభవ విశేషాలే తప్ప ప్రాచీన కవుల్ని అనుకరించి చేసిన వర్ణనలు కావు. రాయలవారు ఏది చెప్పినా స్వతంత్రమే. కాని అనుకరణలు కావు. సర్వం వారి దర్శనమే, అనుభవమే, అనుభూతే. ఇది కావ్యంలో ప్రతి అంగుళమూ మనకు కన్పించే సత్యం. ఆయా ఋతువుల్లో మానవజీవితాలు ఎలా ఉండేవి? వారి అనుభవాలెలా ఉంటాయి? మొదలైన విషయాలన్నింటినీ కూడా మానవస్వభావానికి అనుగుణంగా ప్రకృతిని వర్ణించడం వారి కవితా వైశిష్ట్యానికి తార్కాణం.

ఈ ఋతువులు కాలక్రమంలో సహజంగా ఎలా ఏర్పడతాయో, అవి ఆయా ప్రాణులకు కష్టసుఖాలుగా ఎలా అనిపిస్తాయో, అదేవిధంగా మానవజీవితం కూడా కష్టసుఖాల అనుభూతుల మేళవింపేనన్న నగ్నసత్యాన్ని ఈ ఋతువర్ణనల ద్వారా రాయలవారు మనకందించారు.

* * *

9. శ్రీకాళహస్తీశ్వరశతకం - ముక్తికి మార్గం

అంతా మిథ్య తలంచి చూచిన నరుం డ ట్లౌ టెఱింగిన్ సదా
కాంతల్‌పుత్రులు నర్థముల్ తనువు నిక్కంబంచున్ మోహార్ణవ
భ్రాంతిం జెంది చరించుఁ గాని, పరమార్థం బైననీయందుఁ దాఁ
జింతాకంతయు చింత నిల్పఁడు కదా! శ్రీకాళహస్తీశ్వరా!

దక్షిణ భారతదేశంలోనే శ్రీకాళహస్తి అత్యంత ప్రసిద్ధమైన శైవక్షేత్రం. పురాణాలు ఈ క్షేత్రాన్ని దక్షిణకాశి, దక్షిణకైలాసమని చెప్తున్నాయి. శ్రీకాళహస్తీశ్వరుని మహిమల్ని గురించి తెలిపే కథలు కోకొల్లలు. శ్రీకృష్ణదేవరాయల ఆస్థానంలోని అష్టదిగ్గజములలో ప్రముఖుడు కాళహస్తి నివాసియైన ధూర్జటి. ఆయన శ్రీకాళహస్తీశ్వరుని పేరుతో రచించిన శ్రీకాళహస్తిమహాత్మ్యం, శ్రీకాళహస్తీశ్వరశతకం మొ॥ గ్రంథాల్లో భగవంతునిపై వారికున్న అపారమైన, అద్వితీయమైన భక్తి కనిపిస్తుంది, అనిపిస్తుంది, అనుభవంలోకివస్తుంది. మనల్ని నెమ్మదిగా భగవంతునిలో లీనం చేస్తుంది. మనం భగవంతుని చేరడానికి కావలసిన వారధి శ్రీకాళహస్తీశ్వరశతకం. మానవుడు భగవంతుని చేరుకోవడమే ముక్తి. ఆ ముక్తినిగూర్చి చెప్పిన ఉక్తే ఈ శతకం. ఆత్మను పరమాత్మతో లయింపచేయడమే దీని లక్ష్యం. భూమిపై జన్మ కలిగిన తరువాత ప్రతి మానవుడు ప్రాపంచిక విషయాల వ్యామోహంలో చిక్కుకొని

"దేహ మున్నవరకు మోహసాగరమందు
మునుగుచుందురు శుద్ధమూఢజనులు
సలలితైశ్వర్యముల్ శాశ్వతం బనుకొని
షడ్భ్రమలను మానజాల రెవరు"

అన్నట్లుగా తనలోని ఆధ్యాత్మిక చింతనను, దైవచింతనను మరచిపోతాడు. ఈ అశాశ్వతమైన ఐశ్వర్యం, అధికారం శాశ్వతమనుకొని భ్రమపడుతూ ఉంటాడు.

కనీసం దైవాన్ని స్మరించడానికి కూడా తీరికలేదన్నంత పరిస్థితుల్లో గమ్యం తెలియనిప్రయాణంలో కొట్టుమిట్టాడుతూ ఉంటాడు. **ఎప్పుడూ ముక్తి కావాలని కోరుకుంటాడే తప్ప ముక్తికి కావలసిన మార్గాల్ని,సాధనను అన్వేషించడు.** ఒకవేళ అన్వేషించినా, ఆ రీతిలో సాధన చేయడానికి సుముఖత చూపించడు. ఎందుకంటే భూలోకపు మాయ, ఆకర్షణ మనిషిని వేధిస్తూ ఉంటుంది. ఒకవేళ సాధనకు పూనుకుందామనుకున్నా ఇప్పుడే ఎందుకులే, వయస్సు మళ్ళినతర్వాత వృద్ధాప్యంలో చేసుకోవచ్చని అనుకుంటూ ఉంటారు.

కానీ అలాకాక అందరూ చిన్నవయస్సునుంచే ముక్తిమార్గాలను అన్వేషించి తగినవిధంగా సాధనచేసి, భక్తితో దైవశక్తిని పొంది శరణాగతితో ముక్తిని పొందాలనేది ధూర్జటి అభిప్రాయం. అంటే మన దైనందిన కార్యక్రమాల్లో ఉంటూనే మోక్షసాధనకు కావలసిన సమయాన్ని నిత్యమూ కేటాయించాలి. శరీరంలో బలం తగ్గకముందే దైవస్మరణచేయాలి అనేవిషయాన్ని ధూర్జటి ఈ పద్యంద్వారా వివరిస్తాడు.

దంతంబు ల్పడనప్పుడే, తనువునం దారూఢి యున్నప్పుడే
కాంతాసంఘము రోయనప్పుడె, జరాక్రాంతంబు గానప్పుడే
వింత ల్మేన చరించనప్పుడె కురు ల్వెల్వెల్ల గానప్పుడే
చింతింప న్వలె నీపదాంబుజములన్ శ్రీకాళహస్తీశ్వరా! (116)

అలాగే మోక్షము పొందడానికి మానవునివ్యక్తిత్వం ఎలావుండాలి? మానవుని మనుగడలో ఆలోచనాస్థితిగతులు ఏవిధంగావుండాలి? శరీరంలోని కోరికల్ని, అరిషడ్వర్గాల్ని ఎలా ఛేదించాలో దూర్జటి తన పద్యాలద్వారా సూచించాడు. అంటే సర్వకాల, సర్వావస్థల్లో స్థితప్రజ్ఞతో ఉండాలని వీటి అర్థం. జీవితంలో అనుక్షణం ఎదురయ్యే సమస్యల్ని ఎంతో చాకచక్యంగా పరిష్కరించుకొని ప్రశాంతమైన జీవితాన్ని కొనసాగించాలి. పొలంలో పంటతోపాటు కలుపుమొక్కలు వచ్చినట్లు మన ఆలోచనలు కూడా

సరైనవి, సరికానివి ఉంటాయి. వాటిని గమనించి ఆత్మవిమర్శ చేసుకొని, సరైన ఆలోచనలతో, సంకల్పంతో ముందుకు నడచి ఉన్నతమైన స్థాయిలో జీవించాలి. ఈ విషయాన్ని ధూర్జటి ఈ క్రింది పద్యంద్వారా తెలియజేశారు.

సంపద్గర్వముఁ బారఁద్రోలి, రిపులన్ జంకించి, యాకాంక్షలన్
దంపుట్టి, కళంకములెల్లఁ జెకి, బంధుక్లేశదోషంబులన్
చింపుల్జేసి, వయోవిలాసములు సంక్షేపించి, భూతంబులన్
చెంప ల్వేయక నిన్నుఁ గాననగునా శ్రీకాళహస్తీశ్వరా! (87)

మన ఆలోచనల్ని, కోరికల్ని అదుపులో ఉంచుకుంటే, అవి మోక్షసాధనకు ఎలా మార్గాల్ని సుగమంచేస్తాయో వివరించే అద్భుతమైన పద్యం.

ఈ క్రమంలో ఎలాంటి కష్టనష్టాలు ఎదురైనా వాటిని ఆభరణాలుగా భావించి అనుభవించాలి అంటాడు దూర్జటి. మనకు అనుకోకుండా ఇన్ని కష్టాలు వచ్చాయే! అనుకుంటూ వుంటాం. కానీ వాటిని ఒక శిక్షలాకాక శిక్షణలా భావించాలి. అప్పుడే మనం సహనము, ఓర్పు, నేర్పు, నైపుణ్యంతో మెలిగితే ప్రగతిని సాధిస్తాం. ఈ విషయాన్ని ధూర్జటి ఇలా అంటాడు.

నిను సేవింపగ నాపద ల్పొడమనీ, నిత్యోత్సవం బబ్బనీ
జనమాత్రుం డననీ, మహాత్ముఁ డననీ, సంసారమోహంబు పై
కొననీ, జ్ఞానము గల్గనీ, గ్రహగతుల్ కుందింపనీ, మేలు వ
చ్చిన రానీ, యవి నాకు భూషణములే శ్రీకాళహస్తీశ్వరా! (12)

జీవుడు దేహభ్రాంతితో మనస్సు ఇంద్రియాలతృప్తికోసం జీవితాన్ని గడుపుతూ సుఖదుఃఖాలను బాధలను కష్టాలను అనుభవిస్తున్నాడు. ఈ విషయం

అంతా మిథ్య తలంచిచూచిన అనే పద్యంద్వారా తెలుస్తుంది.

దివ్యత్వం పొందిన మానవుడే మాధవుడు! మనమంతా మానవ రూపంలో ఉన్న మాధవులమే! శక్తి చైతన్యం, జ్ఞానాల కలయికే దైవం. అదే

దేవుని స్వరూపం! ఆత్మజ్ఞానాన్ని పొంది దాని అపరిమిత శక్తి గురించి నిరంతరం పరిశోధించేవాడు దేవుడు! మనిషి తనలోని దివ్యత్వాన్ని తెలుసుకోవడానికి ఏకైక మార్గం 'శ్వాస మీద ధ్యాస' అనే ధ్యాన ప్రక్రియ. పూజ, మంత్రము, జపము, భజన మొ॥ నేను దేవుడు అనే స్థితికి జీవుణ్ణి చేర్చలేవు. అందుకే ప్రతి ఒక్కరు విధిగా వారి వయస్సు ఎన్ని సంవత్సరాలో కనీసం అన్ని నిమిషాలు (ఒకే సిట్టింగ్‌లో) 'శ్వాస మీద ధ్యాస' ధ్యాన సాధన చేసి తీరాలి. అయితే ఈ విషయం తెలియక మానవులు సంసారమనే మాయలో పడి దివ్యతను సాధించుటలో విఫలమౌతున్నారు. ఇదే ఈ శతకమిచ్చే నిత్య సత్య సందేశం.

ఇలా శ్రీకాళహస్తీశ్వర శతకం మానవజీవనవికాసానికి తోడ్పడడమేకాక వ్యక్తిని మహాశక్తిగా తయారుచేసి ముక్తికిమార్గాలు చూపుతుందనడంలో సందేహంలేదు. కావున ప్రతిఒక్కరూ శ్రీకాళహస్తీశ్వర శతకాన్ని పఠించి, అర్థంచేసుకొని, అంతరార్థాన్ని తెలుసుకొని, సర్వతోముఖంగా ఎదగాలన్నదే ఈ వ్యాసం ప్రధాన ఉద్దేశం.**"ఆకాశం కన్నా అవకాశమే మిన్న"** అన్నట్లుగా చిన్న వయస్సు నుంచే వ్యక్తిత్వాన్ని మలచుకొని, మనస్సును అధీనంలో ఉంచుకొని సంపూర్ణమైన శారీరక, మానసిక ఆరోగ్యంతో ఉంటూ దైవలక్షణాలను పుణికి పుచ్చుకొని ముక్తిని పొందాలని ఆశిస్తూన్నాము..

* * *

10. దాంపత్యజీవనవికాసానికి సోపానం - రావూరివారి మాట

కొందరు గొప్పవారుగా జన్మిస్తారు
కొందరికి గొప్పదనం ఆపాదిస్తారు
ఏ ఒక్కరో గొప్పదనాన్ని సాధిస్తారు

అలా సాధించుకున్నవాళ్ళు తమచైతన్యపరిధిని విస్తృతం చేసుకుంటారు. అలా తమ శక్తిని విశ్వమంతా వ్యాపింపజేసినవాడు రావూరిభరద్వాజ. భారతీయతకు పునాది అయిన దాంపత్యజీవితాన్ని పరిపూర్ణంగా, త్రికరణ శుద్ధిగా కొనసాగించేవారు నేటిసమాజంలో ఎందరున్నారో జగమెరిగినసత్యం. దాంపత్యజీవితాన్ని గడిపేవారేతప్ప నిజంగా దంపతులుగా జీవించేవారి సంఖ్య చాలా తక్కువ. జీవించడమంటే జీవంతో ఉండడం. అంతేకాని నేడు దాంపత్యజీవితానికి మనసు కుళ్ళి, వయసు మళ్ళి, పళ్ళూడిపోయే పరిస్థితిలో ఉంది. దానికి ప్రాణంలేదు, జీవం లేదు. ఈ పరిస్థితిలో ప్రతిఒక్కరి దాంపత్యజీవితానికి ఈ పరిశోధనాపత్రం ప్రాణంపోస్తుందని నా ఆశయం. నేటిదంపతులు, కుటుంబం అంతా కూడా ఆస్తుల్ని కూడబెట్టడంలోనూ, ఇతరత్రా భౌతికకార్యకలాపాల్లోనూ నిమగ్నమైవున్న ఈ తరుణంలో దాంపత్య జీవితంలోనే సర్వం ఉందనే విషయాన్ని వారి మాటల్లోనే.....

"నేనెంత అభాగ్యుడ్ని. నేనెంత దురదృష్టవంతుడ్ని, నేనెంత నిర్భాగ్యుడ్ని ఎలా చెప్పుకోను కాంతమ్మా! నన్నువీడి నానించి వెళ్ళిపోయిన సత్యాన్ని ఈ రోజు సాయంత్రం 5.30 గంటల నుండీ నేను చనిపోయే దాకాభరించమని... నానించి వెళ్ళిపోయాక నేనిప్పుడు సీత లేని రాముడ్ని, పార్వతిలేని శివుడ్ని, ఎందరున్నా అందిరి మధ్యా ఒంటరివాడ్ని."

మన భారతీయ సంస్కృతీసంప్రదాయాలు, దాంపత్యజీవితం విదేశీయుల్ని సైతం సమ్మోహన పరిచిన సందర్భాలు కోకొల్లలు. "యత్ర నార్యస్తు పూజ్యంతే

రమంతే తత్ర దేవతాః" ఎక్కడ స్త్రీ పూజింపబడుతుందో అక్కడ దేవతలు సంతోషిస్తారు అన్న మాటకు నిలువెత్తుసాక్ష్యం రావూరిభరద్వాజ.

దాంపత్యజీవితాన్ని ఆచరించి అనుభవించి ఆస్వాదించిన ధన్యజీవి. స్త్రీకున్న మహత్తరమైన శక్తిని, యుక్తిని గుర్తించి అభినందించడానికి చాల ధైర్యంకావాలి. అలాంటి ధైర్యస్థైర్యాలకు లోటులేనిమనిషి రావూరి. ఈ విషయానికి నిరూపణ– "1948 జూన్‌లో భార్యగా నాజీవితంలోకి తొంగిచూసి 1952 అగస్టులో నా జీవితంలోకి ప్రవేశించి, అదృష్టాన్ని, ఆనందాన్ని జుబ్బన జూరలుగా నాకిచ్చి నన్నూ, నా వంశాన్ని పునీతంచేసి నా సమస్త సుఖదుఃఖాలనూ సమానంగా పంచుకొని నా బతుకుపొలంలో, బంగారు పంటలుపండించి నన్ను శ్రీరాముడ్నీ, శ్రీశంకరుడ్నీ చేసి, నన్ను తండ్రిగా, అన్నగా స్నేహితునిగా, చాలాసార్లు పసిబిడ్డగా లాలించి, పాలించి నా సమస్తమూ తానే అయినందుకూ, ఆ పాదమస్తకమూ, ప్రతి అణువునూ నాలో నింపుకొని, నా సర్వస్వం తానే అయి, త్వమేవాహమ్ అయిన క్షణ క్షణమూ, క్షణంలోని సహస్రాంశంలోనూ దైవత్వాన్ని దర్శింపజేసిన కాంతమ్మను మట్టిచేశాను ఈ సాయంకాలం." అంటే దాంపత్యజీవితంలో దైవాన్ని దర్శించిన పుణ్యజీవి. ఈ సృష్టికి పునఃసృష్టి చేయగల మహోన్నత మైన దివ్యశక్తి... పవిత్రమైన దాంపత్యజీవితానికి మాత్రమే ఉందనే విషయం సుస్పష్టం.

బాహ్యప్రపంచంకన్నా అంతర్లీనంగా ఉండే ఆధ్యాత్మిక ప్రపంచం మిన్న. ఆధ్యాత్మిక చైతన్యం అనేది ఒక మహిమాన్వితమైన కళ. అపరిమితమైన జ్ఞానాన్ని ఆచరణలోకి తెచ్చుకోవడమే ఆధ్యాత్మికచైతన్యం. దీన్ని తనలో పరిపూర్ణంగా నింపుకున్నవారే రావూరి భరద్వాజ. ఇందుకు సాక్ష్యం వారి మాటల్లోనే...

"కాంతమ్మ ఆధిభౌతికంగా ఆమె నాలోనే, నా అణువులోనే ఉన్నది. ఆమె తొరతొరగా వెళ్ళిపోయింది. వెళ్ళిపోయి నాకోసం ఎదురుచూస్తుంది,

అనుకొంటున్నాను గానీ, ఎక్కడకూ వెళ్ళలేదు, నాలోకి వచ్చేసింది. తను వేరూ, నేను వేరూ నన్న భావాన్ని కూడా తాను సహించలేక, ఇందుకోసం రెండుశరీరాలు ఎందుకనుకొని, తన శరీరాన్ని వదిలేసి నాలోకివచ్చి చేరిపోయింది."

నిన్న పెళ్ళి. ఈ రోజు విడాకులు. ఈ రోజు పెళ్ళి. రేపటి విడాకులు. అంటూ దాంపత్యజీవితం డబ్బుతో ఆస్తులతో పెనవేసుకుపోయిన నేటి యాంత్రిక ఆధునిక ప్రపంచానికి కనువిప్పు కల్గించి స్వస్థితిలోకి మనదృష్టిని మరల్చే మహోన్నతమైన సందేశం.

"ఎన్నోజన్మల పుణ్యంవల్లగానీ అలాంటి ఉత్తమురాలు నాకు భార్యగా దొరకదు. నాకింకో జన్మంటూ ఉంటే కాంతమ్మ గర్భాన జన్మించి ఆమె ఋణం తీర్చుకుంటాను. చాలామందికి తమ భార్యంటే తమకు వండిపెట్టె యంత్రము, తమ వాంఛల్ని తీర్చే రబ్బరుబొమ్మ మాత్రమే. నాకలాకాదు.ఆమె నాకు నెచ్చెలి, స్నేహితురాలు, నాతపస్సు, నాధ్యానం, నాబిడ్డ, నాయోగం నానవ్వు, నాచెల్లి, నాతల్లి, జన్మజన్మాలుగా నేను చేసిన పుణ్యకార్యాల ప్రోవు. భగవంతుడు నా కిచ్చిన గొప్పవరం. దారిద్ర్యంలో నిండిన నాబతుకును పునీతంచేసిన దేవత. తనహితోక్తితో, చిరునవ్వుతో నన్ను నన్నుగా మలచిన అపురూపవరం. దుర్గమారణ్యాల్లోంచి కఠినశిలామయపథాల్లోంచి చేయి పట్టుకు నడిపించి పరమేశ్వరుని దర్శించగల సన్మార్గం చూపించిన యోగిని." అంటూ వైవాహిక జీవిత స్త్రీని ఆవిష్కరించిన వైనం చూడవచ్చు.

మానవజీవితం బుద్బుదప్రాయం. అంటే నీటిమీద మెరిసే నీటి బుడగ. స్వల్పమైన జీవితం, కానీ నీటి బుడగ సూర్యకిరణాలచే పరావర్తనంచెంది అద్భుతంగా మెరుస్తూ కనిపిస్తుంది. అందుకే ఒక కవి అంటాడు. అనంత కాలగమనంలో ఈ జీవితం రవ్వంత పయనమేనోయ్ అని. ఆ రవ్వంత పయనంలో జరిగే జననమరణచక్రంలోని జననమరణాల్నిగూర్చి

ఈశరీరావయవాలకున్న పరిమిత జ్ఞానంవల్ల అశరీరవాణిగా ఉన్న కాంతమ్మను స్పర్శించలేకపోతున్నందుకు నీవేమో దివ్యరూపంలోకి మారిపోయావు; నేనింకా పాతరూపంలోనే ఉన్నాను. నేను నిన్ను కలుసు కోవాలంటే మరణంతప్ప మరోమార్గంలేదు అంటూ

“అటు కదలినా ఇటు కదలినా ఆమె,
అంతటా అన్నిటా ఆమె ,
నేను పిచ్చివాడినయితే
నేను మతి పోగొట్టుకొంటే,
నేను అనుక్షణగాఢనిద్రాబంధితు డ్నయితే
కాంతమ్మను మరిచి పోవచ్చు ననుకొంటాను గానీ
ఎంత భ్రమ,
నాలోంచి
నాఅణు వణు వణువుల్లోంచి
నాకాంతమ్మను విడదీయడమెలా?
ఎలా? ఎలా?

అని తనలోనే ప్రశ్నించుకుంటాడు. అంటే కవి మరణానంతరజీవితాన్ని గురించి చాలా స్పష్టంగా తెలియజేశాడు. ఉత్తమ సృష్టికోసం ఈ పరమేశ్వరుడు పడుతున్న మథనకు, ఉత్తమసృష్టికోసం స్త్రీ పడుతున్న మథనకు నాదృష్టిలో తేడా లేదు. భగవంతుడు తనభక్తుడ్ని ఎలా చూస్తాడో తెలుసుకోవాలనుకునే వారికి నా జవాబు ఒక్కటే. అన్నింటికీ తనమీదనే ఆధారపడిన పసిబిడ్డకేసి తల్లి చూసే చూపు గమనిస్తే చాలు అంటూ ప్రతి స్త్రీలోనూ దైవాన్ని చూడగల్గిన సర్వాంతర్యామిలా కనిపిస్తారు రావూరి.

ఈచరాచరజగత్తులోని ప్రతి అణువుకూ కొన్ని నిర్దిష్ట ధర్మాలున్నాయి. ఆయాధర్మాల్ని ఆయా అణువులు పాటిస్తూ అందుకనుగుణంగా స్పందిస్తూ

ఉంటాయి. దీన్ని వైజ్ఞానికశాస్త్రవేత్తలు, తత్త్వవేత్తలూ అంగీకరించారు. అలాగే అణుసంపుటీకరణమైన ఈశరీరానిక్కూడా కొన్ని ధర్మాలున్నాయి. ఆయా ధర్మాల్ని ఆ శరీరం నిర్వహిస్తూ ఉంటుంది. మానవశరీరంకూడా అంతే. కొందరు తమపూర్వజన్మసుకృతవిశేషం, తపోబలం, దైవబలంవల్ల తమ శరీరాలనుండి తమను వేరుచేసుకోగల్గారు. అలాంటి సుకృతాలకు ఈ శరీరాలు సాధనాలుగా ఉపకరిస్తాయి. దేహాన్ని ఆశ్రయించి ఉన్నంతకాలం వారు దైహికధర్మాలు, పరిమితులకు లోబడి ఉన్నా వాటి నుండి విడివడ గల్గితే, అంటే తామరాకుమీద నీటిబొట్టులా జీవించగల్గితే ఆయా ప్రకృతి సహజసిద్ధమైన ధర్మాల్ని జననం, మరణం మొదలైనవాటిని ఎంతో వినోదంగా మాత్రమే చూస్తుంటారు. ఇది అక్షరాల దర్శించినవారు రావూరిభరద్వాజ. ఎందుకంటే ప్రతిరోజు, ఈరోజు ఇలా చేస్తాను కాంతం, ఈ రోజు ఫలానా ఊరికి ఉపన్యాసానికి వెళ్ళాను కాంతం. ప్రతిరోజూ ఆయన అశరీరవాణితో, దివ్యశరీరంతో సంభాషిస్తున్న విధానం చూస్తే దివ్యనేత్రాన్నికల్గిన దివ్యుడుగా మనకు నిరూపణవుతుంది.

అంతేకాదు రావూరికి కల్లో స్వామి ప్రత్యక్షమై బాగా ఆలోచించి చెప్పు, నేను చెప్పేవాటిలో ఒకే ఒకవరం కోరుకో. ఉన్నతమైన పదవులుకావాలా? సమస్త సదుపాయలతో నిండిన రాజభవనాలు కావాలా? దేశదేశాలలో నీ కీర్తిపతాకం గగనతలాన్ని చుంబించాలా? నానా లోకసందర్శనం కావాలా? ఈశ్వర సందర్శనం కావాలా? అన్నప్పుడు ఈశ్వర పాదపీఠం ముందు అన్ని పదవులూ అశాశ్వతమైనవి. అశాశ్వతమైన ఈ జగత్తులో ఏ భౌతికసంపదా శాశ్వతంకాదు. నా పాదాలకింద ఉన్న రెండడుగుల నేలనే నేను అర్థం చేసుకోలేకపోతున్నాను. నానాలోకాలూ సందర్శించి నేనేం తెలుసుకోను. నాకు కీర్తి కాంక్షలేదు. అన్నింటిలోనూ ఈశ్వరుడ్ని చూస్తున్నాను. నాకు ప్రత్యేక ఈశ్వరదర్శనం అవసరంలేదు అన్నాడు. అంతటి మహా మహోన్నత మానవాతీతమైన మనీషి రావూరి. అయినా మనిషి స్థాయికిదిగి

సమాజాన్ని, భూలోకంలోని కల్లోలాల్ని బాగా అధ్యయనంచేశారు, ఆవేదన చెందారు. ఇందుకు సాక్ష్యం వారి మాటల్లోనే –

"వేదాంతులు, శాస్త్రవేత్తలు, తత్వవేత్తలు, యోగులు, సృష్టిరహస్యాన్ని తెలుసుకొనేందుకు తమ సర్వశక్తులనూ, ధారపోస్తున్నారు, చర్చిస్తున్నారు, పరిశోధిస్తున్నారు. వాదోపవాదాలు జరుపుతున్నారు. ఏం తేలింది? ఎవరికెలా కావాలంటే అలానే కనబడింది సృష్టి. తమకు కనబడింది తమకు తెలిసింది సత్యమంటున్నారు. మన్నులోంచి, మిన్నులోంచి, నిప్పులోంచి, నీటిలోంచి, గాలిలోంచి ఒక్కో నలుసు ఎగిరివొచ్చి ఓ చోట కలుసుకొని కాసేపు కదిలి, తరవాత కదలడం మానేశాయి. ఎక్కణ్నుంచి వచ్చాయో, అక్కడికే ఆ నలుసులన్నీ వెళ్ళిపోయాయి. ఈ రాకపోకల మధ్యనున్న అతిస్వల్ప కాలంలోనే, ఈ సుఖాలు, దుఃఖాలు, మమకారాలు, ఆగ్రహాలు, ఆవేశాలు, ఈర్ష్యలు, ద్వేషాలు అనుభవిస్తున్నాయి. ఆ నలుసులకూటాలు. ద్వేషించుకొని, కొరుక్కొని, నెత్తురులు కార్చుకొని, నశించిపోతున్నాయి. ఇంతేనా జీవితం? ఇంకేమి లేదా?" అంటూ

"సత్సంగత్వే నిస్సంగత్వం నిస్సంగత్వే నిర్మోహత్వమ్
నిర్మోహత్వే నిశ్చలతత్త్వం నిశ్చలతత్త్వే (చిత్తే) జీవన్ముక్తిః"

అని ఆదిశంకరాచార్యులు చెప్పిన విషయం రావూరిమాటల్లో మనకు నిరూపణవుతుంది. జననమరణాలమధ్య అంటే ఈ రాకపోకలమధ్య ఉన్న అతి స్వల్పమైన, అద్భుతమైనజీవితాన్ని నిత్యం ఆనందమయంగా మలచుకోవాలని వారి ఆలోచన. వారి ఆలోచనే మన ఆశయం కావాలని కృషిచేద్దాం. అలానే నిత్యం నిశ్చలస్థితిలో ఉండటానికి ప్రయత్నంచేద్దాం.

"సర్వే భవంతు సుఖినః, సర్వే సంతు నిరామయాః
సర్వే భద్రాణి పశ్యంతు, మా కశ్చిద్ దుఃఖభా గ్భవేత్"

ఈ లోకంలో ఎవ్వరూ దుఃఖపీడితులు కాకూడదు. సర్వులూ, సర్వత్రా ప్రసన్నులై ఉండాలి. అన్నదే వారిలక్ష్యం, మనం ఒకింత ప్రశాంతతను మనలో వెతుక్కోలేమా ఆలోచించండి. అశాశ్వతమైన శరీరం, శాశ్వతమైన ఆత్మ అనునిత్యం కలసిచేసే విన్యాసమే జీవితం. ఎంతకాలం జీవించామన్నది కాదు, ఎలా జీవించామన్నదే ముఖ్యం. ఈ విలువైన జీవితాన్ని ఏవిధంగా జీవించామో? అన్నదే ముఖ్యం. బ్రహ్మదేవుని సృష్టిలోని చరాచరజగత్తులో అన్నిజీవులూ ముఖ్యమే అయినా మానవజన్మను సర్వోత్కృష్టమైందిగా భావిస్తారు. అయితే ఈజీవితాన్ని ఎలా మలచుకోవాలో అదికూడా మానవుడిపైన ఆధారపడి ఉంది. శిలవు నీవే, శిల్పివీ నీవే, శిల్పము నీవే. కదా!...

అంతేకాదు “సశేషం” అనే కావ్యంలో అమృతమూర్తి అనే పాత్రతో నా వెంట ఏమీ రావని తెలిసికూడా, నేనెందుకిలా ఆరాటపడుతున్నాను. నా చుట్టూ ఉన్నవేవీ శాశ్వతం కావని తెలిసికూడా, వాటి కోసమే నేనెందుకింత తపన పడుతున్నాను అనిపించి సమాజంలోని ప్రతివ్యక్తిని ఆలోచింపజేస్తాడు.

అలాగే “కాదంబరి” నవల్లో రచయితకు గల అపారమైన లౌకికజ్ఞానం సమకాలీన సామాజికస్పృహ ప్రధానంగా రాజకీయ, ఆర్థికరంగాల్లోని వ్యవహారాలు దర్శనమిస్తాయి. ప్రధానంగా రామక్రిష్ణయ్య పాత్ర సృష్టి ఆ పాత్రను ఆయన మలచిన తీరు వారిప్రతిభకు తార్కాణం. మొదట రామక్రిష్ణయ్య ఎలా నిరుపేదనుంచి శ్రీమంతుడైనాడో చూపారు. తరువాత రాజకీయరంగంలో వ్యవహారదక్షతతో తన ప్రతిప్రణాళికను ఎలా సాధించుకున్నాడో మన కళ్ళముందుంచారు.

“రామక్రిష్ణయ్య” జీవితమనే పద్మవ్యూహంలో ఎంతో సాహసంతో తన ప్రయాణాన్ని కొనసాగించి విజయం సాధించాడు. రైతులు, పేదలు, ప్రాజెక్టు నిర్మాణం మొ॥ వాటి కోసం అహర్నిశలూ శ్రమించిన వ్యక్తి. తను వ్యాపారం

చేసేటప్పుడు రైతుదగ్గర కొన్న రేటు కంటే ఎక్కువ లెక్క చూసి ఇచ్చేవాడు. మీరు సరుకిచ్చారు నేను కొన్నాను, భగవంతుడి దయవల్ల మీ సరుక్కు మంచిరేటు పలికింది. లాభాలు బాగావచ్చాయి. నేనేమి నాబొడ్డు దగ్గరనుంచి తీసి మీకివ్వడంలేదు. మీకు ప్రత్యేకంగా చేస్తున్న మెహర్బానీ కూడాలేదు. మీసరుకు కొనుగోలువల్ల నా కొచ్చిందాంట్లో కొంత మీకిస్తున్నాను. ఎక్కువ భాగం నేనే తింటున్నాను, అని స్పష్టంగా చెప్పేవాడు. ఇదే పద్ధతి ఆయనచేసిన ప్రతివ్యాపారంలో పాటించేట్టు ఆపాత్రను తీర్చిదిద్దినవైనం రచయితది. అంతేకాదు అవినీతి, స్వార్థం, కల్మషం లోకంలో ఎక్కువైపోయింది అనే వారు కొందరు, అంటూనే వారు ఆ పనిలోనే మునిగిపోతుంటారు. మనుషుల్ని ద్వేషించకుండా, సమాజాన్ని దూషించకుండా ఆత్మవిశ్వాసంతో ముందుకు సాగిపోయి విజయాన్ని, పరిపూర్ణతనూ సాధించడమే మానవుడు చేయవలసిన పని అని కుండ బద్దలయ్యేట్లుగా మన కళ్ళముందుంచారు రచయిత.

మనిషి డబ్బుద్వారా ప్రశాంతమైన, నిర్మలమైనజీవితాన్ని గడిపేసూత్రం తెలుసుకోవాలే కాని అది మనకు ప్రశాంతత లేకుండా చేసేట్లుగా ఉండకూడదు. జీవితం డబ్బుకన్నా విలువైంది, అమూల్యమైంది. అందుకే ఈ నవల్లో జగన్నాథం కౌముదితో అన్న మాటలు “జీవితంనుంచి సుఖాన్ని పిండుకోగల నైపుణ్యాన్ని నువ్వు పోగొట్టుకున్నావు” అంటే జీవితంలో సుఖాన్ని పిండుకోగల్గే నైపుణ్యాన్ని పెంచుకోవాలే కాని తద్వారా జీవితం నాశనం కాకూడదనే సత్యాన్ని, జీవితమంటే ఆనందమయమే అనే విషయాల్ని అక్షరాల ఆవిష్కరించారు.

ఈ నవల్లో మరో ప్రత్యేకత ఏమంటే చాలా గొప్ప భావాలు ఏర్పరుచుకునే స్త్రీగా, ఇల్లాలుగా రూపాంతరం చెందించిన తీరు చూస్తే వారికి రచనా దృష్టి గగనతలాల్ని తాకిందనడంలో సందేహం లేదు. ఇదొక అపూర్వసృష్టి,

కౌముదికి మనమే ఎక్కువ అనే భావనలోంచి మనమే కాదు అందరూ గొప్పవాళ్ళే అనే ఆత్మజ్ఞానం కల్గించి ఆ పాత్రను పతాకస్థాయికి తీసుకెళ్ళి ఆ పాత్రద్వారా అటు స్త్రీలకు, ఇటు పురుషులకు కనువిప్పు కల్గించారంటే వారి ఆలోచనా ధోరణి ఏ తీరులో ఉందో మనకు స్పష్టమౌతుంది. భవిష్య సమాజానికి ఈ పాత్ర ఆదర్శంకూడా. ఆ స్త్రీ చివరకు నాకు కావలసింది మానవాతీతుడైన మొగుడుకాదు, అతను చాలా సగటు మనిషై ఉండాలి అంటుంది. ఇదీ రావూరి అపూర్వపాత్ర సృష్టికి నిదర్శనం. ఈ విషయం మనకు విశ్వవిఖ్యాత నవలా రచయిత రోమారోలా రచించిన జీ క్రిస్తోఫ్ నవలలో స్త్రీ పాత్రల్ని కూడా స్ఫురింపజేస్తాయి.

అసలు రావూరి వారి ప్రతిరచనల్లోనూ సంపూర్ణ దాంపత్యజీవితం నిబిడీకృతమై ఉంటుంది. ఎలాంటి అసమగ్ర స్త్రీ అయినా, పురుషుడైనా వీరిరచనలు చదివితే వారు సంపూర్ణత్వాన్ని నింపుకొని సమగ్ర స్త్రీ, పురుషులుగా తయారై పరిపూర్ణ దాంపత్యజీవితాన్ని ఆస్వాదించగల్గుతారు. ఇవి నేటి సమాజంలోని యాంత్రికమైన దాంపత్యజీవితాన్ని గడిపేవారికి అసలుసిసలైన దాంపత్యజీవితాన్ని ఆస్వాదించడానికి ఉపయోగపడే సోపానాలు. భరద్వాజమాట దంపతుల ఆనందమయజీవితానికి పూలబాట. ఉన్నతమైన భరద్వాజభావాల్ని అర్థంచేసుకుని, ఉన్నతమైన భావాలతో కూడుకున్న నవసమాజసృష్టికి కారకులవుతారని ఆశిస్తూ,.. **ఆత్మశక్తి వ్యక్తి రూపం దాల్చినతరువాత ఆవ్యక్తి విలువల్ని పాటించాలి, పెంచిపోషించాలి. అదే మానవజన్మకు సార్థకత.**

(ఇగోలున్నంతకాలం ఏబంధంలోనూ స్థిరమూ, బలమూ ఉండదు.)

* * *

11. గురజాడ రచనలు - ఆధ్యాత్మిక దృక్పథం

"పరిత్రాణాయ సాధూనాం, వినాశాయ చ దుష్కృతామ్
ధర్మసంస్థాపనార్థాయ, సంభవామి యుగే యుగే"

సాధుసజ్జనులను సంరక్షించి అధర్మాన్ని రూపుమాపి ధర్మాన్ని స్థాపించడానికి నేను ప్రతియుగంలోను అవతరిస్తూ ఉంటాను అన్నాడు శ్రీకృష్ణుడు. కరుడుగట్టి ఘనీభవించి, సామాజికవ్యవస్థ అస్తవ్యస్తమై మానవత్వంకూడా కోల్పోయి అన్యాయం, అక్రమం, రాక్షసత్వం రాజ్యమేలుతున్నరోజుల్లో అవతరించారు గురజాడ.

అనేక సాహిత్య ప్రక్రియలతో అటు సమాజాన్ని ఇటు తెలుగు సాహిత్య ప్రపంచపు అడుగుల్ని తన వెలుగుజాడలతో నింపారు. మానవసంబంధాల్ని గురించి మానవాతీతమైన దైవశక్తిగురించి వారు చేసిన గాఢమైన పరిశోధన అంతా ఇంతా కాదు.

మానవ మానస సరోవరపులోతుల్ని తరచిచూడగల దృష్టిని అలవరచుకొని ప్రతివ్యక్తిని ఆత్మపరిశోధన చేయించి సన్మార్గంలో నడిపించగల్గిన ధీరుడు. అధిక్షేపణకంటే, ఆవేశానికంటె పటుతరమైన మరో మహాయుధాన్ని చేదాల్చి ప్రతి ఒక వ్యక్తి శక్తిగా మారడానికి కావలసిన జ్ఞాన భాండాగారాన్ని ఈ లోకానికి అందించారు. వీరు కుల, మత, లింగ, వర్ణ, వర్గ విభేదాలకు అతీతంగా జీవించినవిధానం సాక్షాత్తు దైవశక్తే వీరిని నడిపించిందనడానికి నిదర్శనం.

"శిలలను చూసి శివు దని భావింత్రు
శిలలు శిలలే కాని శివుడు కాడు
తనదులోన శివుని తానేల తెలియడో"

అని వేమన అన్నట్లుగా విగ్రహాలలో దైవాన్ని చూడగల మనుషులు మనిషిలోని దైవాన్ని ఎందుకు చూడలేకపోతున్నారనేది గురజాడ భావన.

మంచిచెడ్డలు మనుజులందున
యెంచి చూడగ రెండె కులములు
మంచి యన్నది మాల యైతే మాల నే నగుదున్

"అని ఏకత్వాన్ని ప్రబోధించాడు. ఎంతో అవలీలగా మానవ హృదయాలలోకి మెరుపులా ప్రవేశించి సంస్కరించగల మానసికసంస్కర్త. అన్నిటినీ మించి అసాధ్యాన్ని సాధించిన మహాసిద్ధుడు. వీరి దృష్టినుంచి వెలువడిన ప్రతిసృష్టి అద్భుతమే. ఎక్కడాకూడా అవినీతిని అప్రయత్నంగానైనా ఆదరించరు. ఆయన గురి అంతా కూడా మానవ మానససంస్కరణ.

పుస్తకములు చదువ పూర్ణత్వ మబ్బదు
హృదయసంపుటములు చదువ వలయు
పారిశుద్ధ్య మొకటె పరమాత్మ చేర్చును

అన్నట్లు స్వీయసంస్కరణ చేసుకోమని హెచ్చరించిన ఘనత గురజాడవారిది. గురజాడ సృష్టించింది చిదానంద ప్రపంచం. అంటే దైవ ప్రపంచం. మానవుడ్ని మానవత్వం నుంచి దివ్యత్వం వైపుగా అడుగులు వేయించడానికి, దివ్యదృష్టిని అలవరచడానికి వారుచేసిన ప్రయత్నం అద్వితీయం. తేటమాటల రచనతో పుస్తకాల్లో ఉన్న సౌందర్యాన్నే కాక సొంతంగా తాను దర్శించి, గుర్తించిన ఆత్మసౌందర్యాన్ని రచనల్లో పొదిగి ఇమడ్చడం వారి ప్రత్యేకత. తన చైతన్యమే కన్నుగా, ప్రతిభే దారిచూపేజ్యోతిగా సాగిపోయి చైతన్య ప్రవాహమైంది వారి కవిత్వం.

విరులు కన్నులు విచ్చి చూశాయట, చెట్లు చేమలు కోటి చెలులను గ్రోలి యలరగ పాటపాడే పల్లవాధరికి తాటివనమున నాగి చంద్రుడు తాను చెవి యొగ్గెనట, కరము బట్టి ఉరంబు ఉరమునజేర్చి ముద్దిడి కురులుదువ్వితే తాళవనమును వెడలి చంద్రుడు ఫక్కున నవ్వేడట. ముసలిమగని ఇంటికిపోయే

పూర్ణమ్మకి బలబల కన్నీరొలుకుతుంది. కన్నులు తుడుచుకు కలకల నవ్వింది పుత్తడిబొమ్మ పూర్ణమ్మ. ముని వేషధారియై అర్జునుడు ద్వారకకు వెళ్ళినపుడు

కపటమౌని జూచి కన్నియ జూచుచు
గన్నె జూచి కపటమౌని జూచి
చిత్తమలర దలచె చిత్తజజనకుండు

అప్పారావు "సుభద్ర" చెరకు తునక. వారు ఆ కావ్యాన్ని పూర్తి చేయకపోవడం మన దురదృష్టం.

గురజాడ రచనల్లో చెప్పే విషయం, చెప్పే పద్ధతి వేరుగా కనిపించదు. రెండూ ఒకటైపోతాయి. వారు సృష్టించే ప్రపంచం మనకు పరిచితమైన ప్రపంచమే. ఆ ప్రపంచంలో తూర్పు బలబల తెల్లవారుతుంది, కోళ్ళు మేలుకొలుపులు కూస్తాయి, ఎక్కడో ఒక చెట్టు మాటునుంచి కోయిల పలకడం మొదలుపెడ్తుంది.

కొండలనడుమ నున్నకోనలలో కిలకిల మని పలుకుతాయి కీరములు. తాడివనముల తూర్పు కొండను గొడుగులెత్తుతాయి. చల్లగాలులు అలలుగా సాగి జల్లు జల్లున పూలు రాలుస్తాయి. ఈ ప్రపంచంలోని వ్యక్తులో! మాలెతను చూడండి? తెలివియొలికెడి తేటకన్నులూ, ముద్దు మొగమూ, ఆమె తండ్రిని చూస్తే పండుగెడ్డం, కన్నుల నిండ శాంతరసము, పలుకుల కదలి గాంభీర్యమూ, ఒడలిన దివ్యతేజమూ! మానవుల లోతుల్ని తరచిచూడగల సూక్ష్మదృష్టిని అలవరుచుకున్నారు కనుకనే ప్రాణం తొణికిసలాడే పాత్రల్ని సృష్టించారు. Man is mortal, But love is immortal -- మనిషి అశాశ్వతం, ప్రేమ అమరం. బాహ్యసౌందర్యాన్ని కాదు ప్రేమించాల్సింది, ఆత్మసౌందర్యాన్ని ప్రేమించడం, అనుభవించడం, ఆస్వాదించడం అలవరచుకుంటే మనకు స్వర్గమే కరతలామలక మవుతుందనే విషయాన్ని తమ రచనల్లో స్పష్టం చేశారు.

ఎల్ల లోకము లొక్క యిల్లై
వర్ణ భేదము లెల్ల కల్లై
వేల నెరుగని ప్రేమబంధము
వేడుకలు కురియ వలెనని ఒక సాంఘికుడు,
మరులు ప్రేమని మది దలంచకు,
మరులు మరలును వయసుతోడను,
మాయ మర్మం లేని నేస్తం, మగువలకు
మగవారి కొకటె బతుకు సుఖముకు రాజమార్గము. అని ఒక ప్రియుడు,
ప్రేమ నిచ్చిన ప్రేమ వచ్చును,
ప్రేమ నిలిపిన ప్రేమ నిలుచును "కాసుల" – లో కురిపించే విశ్వప్రేమ.
నాటునను గల యట్టి యిడుములు
కాటియందున కలవు,ఓరిమి
యేటికైనను మందు,కలిగిన
కలుగు సౌఖ్యంబుల్"– అని రావికింద రచ్చశిలపై కూర్చునే పల్లెపెద్ద,
పట్న మేలే రాజువైతే రాజు నేలే దైవ ముండడొ,
పరువు నిలుపను పౌరుషము మీ కేల కలుగ దొకొ"'? అని రెచ్చగొట్టే కన్యక,
కన్నులకాంతులు కలువల చేరెను
మేలిమి చేరెను మేనిపసల్
హంసల చేరెను నడకలబెడుగులు
దుర్గను చేరెను పూర్ణమ్మ"

అంటూ పూర్ణమ్మ దుర్గలో లీనమైన ఘట్టాన్ని గురజాడ చిత్రించిన తీరు అసాధారణం. అంటే ఆమె భౌతికదేహం నశించలేదు. పాంచభౌతిక శరీరం పంచభూతాలలో కలసిపోవడం కవికున్న అపారమైన ఆధ్యాత్మిక దృష్టికి నిలువెత్తు సాక్ష్యం.

సత్యవతీ శతకం

“బతికేవిధానం తెలుసుకోవాలి, బాధల్నిదాటి బతికి పరలోకానికి పోయే జ్ఞానంపొందే మార్గాల్ని అన్వేషించాలి. అంతేకాదు “మానవుని ఒకింత ప్రేమతో చూసేశక్తిని వెతకాలిగాని ఇతర బాహ్యవిషయాలపై దృష్టి నిలపడంలో ప్రయోజనంలేదు. అంటూ ఆత్మజ్ఞానాన్ని పొందేమార్గాల్ని వెతుక్కోమని “సత్యవతీ శతకం” ద్వారా విడమరచి చెప్పిన తీరు అద్వితీయం.

కన్యాశుల్కం

కన్యాశుల్కం నాటకంలో దురాచారందగ్గర ప్రారంభించి మొత్తం స్త్రీజాతి నిస్సహాయతను నిరూపించడం, దానితోపాటు సమకాలీన సమాజంలో మానవత్వాన్ని అథఃపాతాళానికి అణగదొక్కి అవినీతి విశ్వరూపం దాల్చిన తీరు చిత్రింపబడింది. ఆనాటి సంక్షుభిత సమగ్ర సమాజాన్ని కన్యాశుల్కంలో ఇమిడ్చి చివరగా భగవద్గీతద్వారా ఆమె నా పయనం ఎటు? అని ప్రశ్నించుకొని ఆత్మపరిశోధన చేసుకొనేటట్లు ఆ పాత్రను తీర్చిదిద్దినవైనంలో వారికి వారే సాటి.

యస్య సర్వే సమారమ్భాః కామసంకల్పవర్జితాః
జ్ఞానాగ్నిదగ్ధ కర్మాణం త మాహుః పణ్డితం బుధాః - (2వ అ, 19వ శ్లో)

అన్నట్లు మీనాక్షి, మధురవాణిలాంటి పాత్రల్నిసైతం ఆధ్యాత్మికచింతన వైపు పయనింపజేసి ఆత్మజ్ఞానం కల్గించిన విధానం చూడవచ్చు. ప్రతి ఒక్కరు కూడా తనను తాను సంస్కరించుకొని ఆత్మచింతనవైపు దృష్టిని మరల్చి, మనీషిగా రూపాంతరం చెందించుకోవాలనే సందేశాన్ని లోకానికి తెలియ జేయడమే వారి ఆశయం.

మీపేరేమిటి

దేవుడుచేసిన మనుషుల్లారా! మనుషులు చేసిన దేవుళ్ళారా! మీపేరేమిటి? అని ఒక పెద్ద ప్రశ్నను మన ముందు విసిరారు. రెండు వాక్యాల్లో

ఇతి వృత్తాన్ని ఇమిడ్చిన ఘనత గురజాడ వారిది. ఈ కథ సాటిలేనిది. దీన్ని మించిన కథానిక మన సాహిత్యంలో ఇప్పటికీ రాలేదు అంటే అతిశయోక్తి కాదు. "మతాలు గందర గోళమైనవి, ఆచరణ యోగ్యం కానివి" అనే గురజాడ అభిప్రాయానికి అద్దంపట్టిన రచన. మత మౌఢ్యం ప్రజల్ని ఎలా విడదీస్తుందో, మతంపేరుతో ఎన్ని అనర్థాలు జరుగుతున్నాయో చూపిందీకథ. అన్ని మతాలు ఒక్కటే, అందరు దేవుళ్ళు ఒక్కటే అంటూ "తత్వమసి, అహం బ్రహ్మాస్మి" అని చెప్పినట్లుగా ఈ కథ సర్వశాస్త్రాల, సర్వగ్రంథాల, సర్వమతాల సారాన్ని ఏక కంఠంతో ఉద్బోధించింది. శివుడన్నా, విష్ణువన్నా, బుద్ధుడన్నా, ఆ పరమాత్మ ఒక్కడేకదా! అని గురువు పాత్రతో అనిపించడంలో ప్రజలందర్నీ ఏకం చేయాలన్నది గురజాడ వారి లక్ష్యం, ఆశయం. అందులో గురజాడ ప్రయత్నం సఫలమైంది అనడంలో సందేహం లేదు. మీపేరేమిటి?, మతము-విమతము; ఈ రెండు కథలద్వారా మతంలోని స్వార్థపరశక్తుల్ని చిత్రించి మతంలో ఆధ్యాత్మికతపట్ల, దేవుడిపట్ల భక్తివిశ్వాసాలు ఎలా లోపించాయో చాలాస్పష్టంగా తెలియజేశాడు. కనుకనే గురజాడ ప్రతిసృష్టిలోనూ ఆధ్యాత్మికదృష్టి అంతర్లీనమై ఉందని నా అభిప్రాయం. ఈ విషయం-

మనిషి చేసిన రాయి రప్పకి
మహిమ కలదని సాగి మొక్కుతు
మనుషులంటే రాయి రప్పల
కన్న కనిష్ఠంగాను చూస్తా వేల?బేలా?
దేవుడెకడో దాగెనంటూ
కొండకోనల వెతుకులాడే వేలా?
కన్ను తెరిచిన కానబడడో
మనిషి మాత్రుడి యందు లేడో?
యెరిగి కోరిన కరిగి యీడో? ముక్తి

అనే కవితాఖండికద్వారా మనకు స్పష్టమవుతుంది. ఇదే విషయాన్ని "ముసుగులోన శివుడు పొసగి ఉన్నాడయా" అన్నాడు వేమన

దేహీ నిత్య మవధ్యో౽యం దేహే సర్వస్య భారత
తస్మా త్సర్వాణి భూతాని న త్వం శోచితు మర్హసి – (2వ అ, 30వ శ్లో)

సమస్తప్రాణికోట్ల దేహాదులలోను నివసించి ఉన్నది ఆత్మే అంటోంది భగవద్గీత. **"కాయపుటూపిరిలోనే గనివున్నది, ఊపిరిలోనే దేవుడున్నాడు యోగీంద్రులకు"** అంటాడు అన్నమయ్య. ఇలా శ్రీకృష్ణుడు, వేమన, అన్నమయ్య, గురజాడ ఎందరో మహానుభావులు, అందరూ చెప్పేది ఒక్కటే. దైవం మనలోనే ఉంది, దేవుడు మనలోనే ఉన్నాడు అనే సత్యాన్ని గ్రహించమని. అందుకే గురజాడ కన్ను తెరిచిన కానబడడో అంటే **"మూడోకన్ను, జ్ఞాననేత్రం"** ఈ నేత్రంతోచూస్తే తనలోని దైవాన్ని దర్శించవచ్చు. అదే **ఆత్మ సాక్షాత్కారం,** అదే **ముక్తి,** అంటున్నాడు గురజాడ.

డామన్, పితియస్

స్నేహానికి ప్రతీకైన డామన్, పితియస్ కథలో డామన్, పితియస్ అనే పాశ్చాత్యులు అపూర్వమైన స్నేహసంపదకు ప్రతీకగా కన్పిస్తారు. అయితే మరికొంత లోతుల్లోకి వెళ్ళి చూస్తే అందులో ఎంత ఆధ్యాత్మిక దృక్పథం, తత్వం ఇమిడి ఉందో అవగతమవుతుంది. ఒకరోజు ఆ దేశపురాజు అమితమైన కోపంతో డామన్ శిరస్సుని ఖండించండని ఆజ్ఞ వేస్తాడు. అప్పుడు

చెక్కు చెదరక నిలిచి దమనుడు
నిక్కమే కద చావు నరునకు
యెక్కడెప్పుడు యెటుల గూడిన
నొక్కటే కదా!
క్రమ్మందుటన్నది బొందె మార్చుట

ముందు భవమున కలుగు విభవము
నందె జేయుటె కాదె, ఏలిక
దండమను మిషను"

నరునికి చావు తప్పదు,అది ఎలాగైనా రావచ్చు. చావడమంటే ఈ శరీరం వదలి మరోశరీరం తీసుకోవడమేకదా! అని డామన్, పితియస్‌లో డామన్‌తో వేదవాక్కులు పలికిస్తాడు.

సమం సర్వేషు భూతేషు తిష్ఠన్తం పరమేశ్వరమ్
వినశ్య త్స్వవినశ్యన్తం యః పశ్యతి స పశ్యతి - (13వ అ-28వ శ్లో)

సమస్త ప్రాణులలోను సమానంగా ఉన్న పరమాత్మను ఆయా ప్రాణుల దేహాదులు నశించినా, తాను నశించనివానిలాగా ఎవరైతే చూస్తున్నారో, అతడే నిజంగా చూస్తున్నవాడు. వినశ్యత్సు అవినశ్యన్తమ్ - దేహాలు నశించినా అందున్న ఆత్మ, పరమేశ్వరుడు నశించుటలేదు. యః పశ్యతి, సః పశ్యతి - ఈ విషయాన్ని చూడగల్గిన వారే నిజంగా చూడగల్గిన వారని అర్థం. కాబట్టి ఈ సత్యం తెలుసుకోని వారంతా నేత్రాలు ఉన్నాకూడా నేత్రవిహీనులే అని స్పష్టమవుతోంది. అంటూ జ్ఞాననేత్రం లేక కేవలం భౌతికనేత్రం మాత్రమే ఉంటే వారు భగవంతునిదృష్టిలో గుడ్డివారితో సమానమే.

ఇక్కడ ఈ కథలో అక్షరాలా జ్ఞానదృష్టిని కల్గినవాడుగా "జీవుని ప్రయాణకాలంబు సిద్ధమైన, నిలచునా దేహమందు ఒక్క నిమిషమైన" అన్న సత్యాన్ని తెలిసినజ్ఞానిగా కన్పిస్తాడు డామన్. అంతేకాదు అటు బాహ్యజీవితంపై, ఇటు అంతర్జీవితంపై సమదృష్టితో జీవించడం గమనింపదగిన అంశం.

ఎందుకంటే రాజు దండనవిధించిన తరువాత అంగీకరించి ఇలా అంటాడు **"నాకు రాజుదండన కారణంగా మరణం సంభవిస్తోంది, ఓ రాజా ఒకసారి ఇంటికి పోయి ఆలుబిడ్డల్నిచూసి చేయవలసినపనుల్ని చక్క బెట్టుకుని**

వస్తాను అనుమతించండి" అంటాడు. అయినా రాజు నమ్మక బదులుగా వేరొకరిని చూపి వెళ్ళమంటాడు. పితియస్ వెంటనేలేచి డామన్‌కి బదులుగా నేను ఉంటానని అంగీకరించి తన పూచీతో డామన్‌ని పంపుతాడు. డామన్ ఇంటికివెళ్ళి అన్నీపనులు చక్కబెట్టుకొని "నేను రాజు దగ్గర రెండు మూడులు ఒక్కటే, కోటి సంఖ్యలు కూడ ఒక్కటే, అన్నింటినీ ఒక్కటిగా చూసేవాడు నిజమైన ప్రాజ్ఞుడు" అన్నాను, రాజు కోపగించుకొని నీకూ నాకూ భేదంలేదా? మనమిద్దరం ఒక్కటేనా? అంటూ మరణదండన ఖరారుచేశాడనిచెప్పి, గడువు సమయానికి తిరిగిరావడం, రాజు చాలా ఆశ్చర్యంతో "బతుకు బతుకు.... నీవు నీ స్నేహితుడూ సుఖంగా ఉండండని" దీవించాడు.

వే దావినాశినం నిత్యం య ఏన మజ మవ్యయమ్
కథం స పురుషః పార్థ కం ఘాతయతి హన్తి కమ్ - (2వ అ- 21వ శ్లో)

ఓ అర్జునా! ఆత్మను ఎవరైతే జననమరణాలు లేనివాడిగ, నాశరహితుడిగ తెలుసుకుంటాడో వాడెట్లు ఒకరిని చంపగలడు? మరొకరితో చంపించగలడు? అని శ్రీకృష్ణుడు అర్జునుడుకి జ్ఞానోదయం కల్గించినట్లు,**"చావుపుట్టుకలేని చదువేల చదువరో"** అంటూ చావు, పుట్టుకల మధ్య ఉన్న సంబంధాన్ని ఆత్మతత్త్వాన్ని వివరించి రాజుకి జ్ఞానోదయం కల్పిస్తాడు. ఇలా ఎన్నో ఎన్నెన్నో గురజాడ కలంనుంచి వెలువడిన **ఆత్మజ్యోతిని వెలిగించే దివ్యజ్యోతుల్ని వారు చెప్పినట్లుగానే జ్ఞానదృష్టితో, మనోదృష్టితో దర్శించాలనికోరుతూ** "శిలవు నీవే, శిల్పం నీవే, శిల్పివి నీవే" అన్న స్వామి వివేకానందుల మాటను గుర్తు చేసుకోవలసిన అవసరం ఉంది.

* * *

12. వాల్మీకి రామాయణం - ఔన్నత్యం

సాగరంలో నావ ప్రశాంత వాతావరణంలో ఏ ఒడిదుడుకులు లేకుండా ముందుకు సాగిపోతుంది. ప్రకృతి బీభత్సాలు సంభవించినప్పుడు సాగరంలోని నావ తల్లడిల్లుతుంది. ప్రకృతి బీభత్సాలు ఎందుకువస్తాయో, నావను తలకిందులుగా ఎందుకు చేస్తాయో, ఎవరూ చెప్పలేరు. సంసారసాగరంలో జీవితం నావలాంటిది. ప్రకృతి బీభత్సాలవంటివే జీవితంలోని అదృష్ట-దురదృష్టాలు, అనుకోని సంఘటనలు. అయితే అలాంటి సంసారసాగరంలో జీవితాన్ని ఎలా సఫలంచేసుకోవాలో, వ్యక్తి ఎంత ఓర్పుతో, నేర్పుతో, నైపుణ్యంతో సంసారాన్ని చక్కదిద్దుకోవాలో మనకు కళ్ళకు కట్టినట్లు తెలిపేదే వాల్మీకి రామాయణం.

ఎందుకంటే భారతీయ సంప్రదాయంలో కుటుంబానికి అత్యున్నతమైన స్థానం ఉంది. దీన్నే గృహస్థాశ్రమంగా వ్యవహరిస్తాం. అంతటి ప్రధానమైన కుటుంబధర్మాన్ని శ్రీరాముడుపాటించి ఆదర్శమానవుడిగా నిలిచినవైనం వాల్మీకి రామాయణంలో చూడవచ్చు. అంతేకాక రామాయణంలో లేని అంశం ప్రపంచంలో ఎక్కడాలేదు అనే విషయం కూడా మనకు వాల్మీకి రామాయణం స్పష్టంచేస్తుంది. అలాగే మన జీవితంలోని ప్రతిసమస్యకు పరిష్కారాన్ని, ప్రతిరోగానికి ఔషధాన్ని తెలియజేస్తూ వ్యక్తి సర్వతోముఖ వికాసానికి దోహదపడుతున్న దివ్య ఔషధమే వాల్మీకి రామాయణం.

అయితే ఈ కావ్య రచనాకాలం ఎప్పుడు జరిగింది? శ్రీరాముడు వాల్మీకి మహర్షుల పరిచయం మొదలైన అంశాలతోపాటు రామాయణంలోని విశిష్ట అంశాలు, భారతీయ సంస్కృతి, ఆదర్శ రాజకీయవేత్తలకుండాల్సిన లక్షణాలు మొ॥ అంశాల్ని గురించి తెలియజేయడం ఈ వ్యాసం ఉద్దేశం. అంతేకాక నాటి రామాయణంలో ఉన్న వైజ్ఞానిక విశేషాల్నిచూస్తే నేటిసమాజం విజ్ఞానపరంగా ఎంత అభివృద్ధి సాధించాలనే విషయం ఈ వ్యాసంద్వారా

స్పష్టమౌతుంది. అలాగే కళ సామాజిక ప్రయోజనమే అనే సత్యం, ఆయుర్వేదం, శస్త్రచికిత్స మొదలైనవన్నీ రామాయణం రచననాటికే ఉన్నాయనే విషయంకూడా ఈ వ్యాసంద్వారా తెలుసుకోవచ్చు.

భారతీయ సాహిత్యంలో అత్యంత మహోన్నతమైన స్థానాన్ని పొందిన గ్రంథం రామాయణం. సమాజానికి అన్నివిధాల ఉన్నతమైన విలువల్ని అందిస్తూ వ్యక్తిని శక్తితో 'మమైక్యం' చెందిస్తూన్న ఆదికావ్యం. ప్రతి వ్యక్తికి సత్యాన్ని, ధర్మాన్ని ఆచరణపూర్వకంగా చూపి ఆదర్శమానవుడిగా ఆవిష్కరించిన గ్రంథం రామాయణం. నాటికీ, నేటికీ, నవ్యమై, భవ్యమై వెలుగొందుతున్న మహాదివ్యతేజం రామాయణం. శ్రీరాముడు, రావణుడు, సీత మొదలైన పాత్రలద్వారా లోకానికి జ్ఞానకాంతుల్ని ప్రసరింపజేసిన ఘనత వాల్మీకిది. ఈ విషయం వాల్మీకి నారదమహర్షిని ప్రశ్నించిన తీరులోనే చాలా స్పష్టంగా అర్థమౌతోంది.

ఈ లోకంలో ఈనాటికాలంలో గుణవంతుడు, పరాక్రమవంతుడు మొ॥మంచి లక్షణాలున్న వారెవరైనా ఉన్నారా?అని అడిగాడు. అంటే ఆనాడు చరిత్రకు ప్రసిద్ధికెక్కిన విశిష్టమైన ఉన్నతమైన మానవుడ్నిగూర్చి మాత్రమే అడిగాడని మనకు స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. అందులో ఆంతర్యం ఏమంటే ప్రతి ఒక వ్యక్తి అలాంటి గొప్ప గుణగణాలు అలవరుచుకొని విశిష్టలక్షణాలతో మెలగాలనే ఒకానొక మేల్కొలుపు, సందేశం మనం గమనించవచ్చు. ఒకవేళ లేకపోతే చదివినప్పటికైనా కనీసం తనను తాను విమర్శించుకొని తనలోపాన్ని తెలుసుకొని మంచి వ్యక్తిత్వాన్ని అలవరచుకొని సంస్కారం పొందడానికే అనే విషయం మనకు స్పష్టమౌతుంది.

వాల్మీకిమహర్షి తన కావ్యంలో రాముడ్ని దేవుడిగా భావించలేదు. అంటే దైవం మానుషరూపేణ అన్నట్లుగా మానవుడిగా ఉంటూ మాధవుడిగా మెలగాలి అనేది వాల్మీకి ఉద్దేశం. మానవునిలో దాగి ఉన్న ఆ దైవత్వాన్ని

మేల్కొలపాలి అనేది వాల్మీకి రామాయణం నిండా మనకు గోచరించే ప్రధానాంశం. అలాగే నారదుడుకూడా అలాంటివాడు "శ్రీరాముడు" అంటూ సర్వసాధారణ మానవుడ్ని సూచించడంద్వారా మానవుడే మాధవుడు అని స్పష్టంగాతేలింది. ఎందుకంటే రాముడు సాధారణ మానవుడేకాని అతని వ్యక్తిత్వం మానవాతీతమైంది. అందుకే రాముడ్ని ప్రతిఒక్కరు దేవుడిగా భావిస్తారు. అంతేకాదు ఆ గుణాలు కల్గిన ఏవ్యక్తైనా అవతారపురుషుడే కాగలడని, మానవుడే మాధవుడుగా రూపొందగలడనే సందేశాన్ని వాల్మీకి మహర్షి తన కావ్యంద్వారా ఆవిష్కరించాడు. అయితే కావ్య రచనాకాలం, శ్రీరాముడు వాల్మీకి మహర్షుల పరిచయం ఎప్పుడు జరిగింది? మొదలైన విషయాలు గమనిస్తే –

రామాయణ రచన ఎప్పుడు జరిగింది?

శ్రీరామ పట్టాభిషేకానంతరం అడవికి వెళ్ళిన సీతాదేవి వాల్మీకి మహర్షి ఆశ్రమంలో ఉండగా జరిగి ఉండవచ్చునని పండితుల అభిప్రాయం. కుశలవులు వాల్మీకివద్దనే పెరిగి పెద్దవారవుతున్న సందర్భంలో వాల్మీకి నారదునివల్ల సంక్షిప్త రామాయణం విన్నాడు. ఆ తర్వాత తన ధ్యానంలో బ్రహ్మదేవుని సందేశాన్ని అందుకున్నాడు. సీతాసాధ్విపై కల్గిన అపవాదుకు ఆయన హృదయం చలించింది. వెంటనే సీతాదేవి రావణవధను చేర్చి "కావ్యం రామాయణం కృత్స్నం సీతాయాశ్చరితం మహత్ పౌలవస్త్యధమిత్యేవ చకార చరితవ్రతః" (బాల 4–7) అని మహా గ్రంథాన్ని రాసి కుశలవులకు నేర్పించాడు.

శ్రీరాముడు వాల్మీకిని ఇది వరకు ఎరుగడా?

చిత్రకూటపర్వతంలో పర్ణశాల కట్టుకొని ఉండటానికి సీతారామ లక్ష్మణులు వెళ్తూ ఉంటే అక్కడ తన ఆశ్రమంలో రామునికి వాల్మీకి దర్శన మిచ్చాడు. ఆ సమయంలో అప్పటివరకు తన వృత్తాంతాన్ని రాముడు

తెలియజేశాడు. ఆ తర్వాత తిరిగి సీత వాల్మీకి ఆశ్రయంపొందినప్పుడు ఆయా సందర్భాల్లో ఆకథను తెలుసుకొని వివరించారు.

వాల్మీకి రామాయణం విజ్ఞాన శాస్త్ర విశేషాలు

నేటి ప్రపంచం ఆధునిక శాస్త్ర సహాయంతో అంతరిక్షయానం, కృత్రిమ గర్భోత్పత్తి మొదలైన అనేక విషయాలలో ఎంతో ముందంజలో ఉంది. అలాంటి తరుణంలో ఈ రామాయణం, భారతం పరిశోధనలు ఎందుకు? అనే ప్రశ్న కలుగుతుంది. అయితే ప్రస్తుత వర్తమాన విజ్ఞానశాస్త్రస్థాయికి కూడా అందనిది, నేటి శాస్త్రపరిధిలో ఇప్పటికి ప్రవేశింపనివి, భావితరాల వారికికూడా సూచనలిచ్చే మరికొన్ని విషయాలు రామాయణంలో చోటు చేసుకున్నాయి. వాటిలో కొన్ని–

1. రామలక్ష్మణులు వానరసైన్యంతో సముద్రాన్ని దాటి లంకలో ప్రవేశించడానికి 101×10 పొడవు, వెడల్పు గల పునాదులులేని నీటిలో తేలే వంతెనను నిర్మించారు. నలుడు అనే వానరోత్తముడు తన తండ్రివద్ద అభ్యసించిన శిల్పవిద్యవల్ల (construction technology) ఈ మహాసేతువును నిర్మించాడు. అదికూడా ఫాల్గుణ బహుళ చవితి మొదలు సప్తమివరకుగల నాలుగు రోజుల్లో ఈ నిర్మాణం పూర్తి అయింది. నలుడే ఈ నిర్మాణం చేయగలడని సముద్రుడు రామునితో చెప్పాడు. అలల తాకిడినుండి కాపాడుతుందనికూడా చెప్పాడు. ఇలా నలుని నేతృత్వంతో కట్టిన వారధి ఈనాడు ఎంతో అపురూపంగా స్వదేశవిదేశాలలో కట్టబడిన నీటిపై తేలే వంతెనలా ఉంది. అంటే ఆనాడే ఇప్పటి వంతెనలకంటే మహోన్నతమైనవి ఉన్నాయి. ఈ నాటి వంతెనలకు అవే మూలకారణమని మనకు స్పష్టంగా తెలుస్తుంది.

2. లంకలో హనుమంతుడుచూసిన పుష్పకవిమానం అపూర్వమైంది. ఎందరు ఎక్కినా ఇంకా స్థలం ఉండేటటువంటిది. చోదకుడు చెప్పినదిశకు

కావలసినవేగంతో వెళ్ళగలది. మన శాస్త్రీయపరిజ్ఞానం నేడెంత ఉన్నతస్థాయికి ఎదిగినా అలాంటిది ఇంకా తయారుకావలసి ఉంది. వాల్మీకి వర్ణించిన విమానంవంటి దాన్ని నిర్మించడానికి తగిన స్ఫూర్తి సాంకేతికపరమైన కొత్త ఉద్దేశాలు, సూచనలు మనకీనాడు రామాయణంలో లభిస్తున్నాయి. అంతేకాక విమానం అనే మాట అన్ని భారతీయ భాషల్లోకి రామాయణంనుండే లభించిదనే విషయం సుస్పష్టం.

3. ఆకాశానికి మేఘాలచాటునుండి యుద్ధంచేసే నేర్పు రావణ కుమారులైన ఇంద్రజిత్తు, అక్షయుడు ప్రదర్శించారు. వారికి సమానంగా మేఘాల ఎత్తుకు ఎగిరి హనుమంతుడు వారితో యుద్ధంచేశాడు. నేడు విపరీత సాంకేతికపరిజ్ఞానం అలా అగ్రరాజ్యాలు, శాస్త్రజ్ఞులు ఆకాశ సమరరంగాలను రూపొందించే ప్రణాళిక చేపట్టారు. ఈ శాస్త్ర ప్రగతికి ఆనాటి కథా సందర్భవర్ణన ఒక సూచనవంటిదని చెప్పవచ్చును.

4. శస్త్రచికిత్స విధానంలో ఆనాటి ప్రతిభను మనం గమనిస్తే అహల్యతో అక్రమకేళి సలిపిన ఇంద్రుడికి గౌతమమహర్షి శాపంవల్ల వృషణాలు తెగి నేలపైపడ్డాయి. ఆ సందర్భంలో అతడు గోలపెడితే అశ్వనీ దేవతలు మేష వృషణాల్ని తెచ్చి శస్త్రచికిత్స ద్వారా అతికించారు. ఇందులోని శాస్త్రీయ పరమైన విద్యావిధానం గమనించదగినది. అలాగే మూత్రపిండాలు, నేత్రాలు రోగులకు అమర్చటం నేటి శస్త్రచికిత్స విధానంలో మనం చూస్తూనే ఉన్నాం. అలాగే అలర్కరాజు తన నేత్రాన్ని ఒక బ్రాహ్మణుడికి దానంచేసినట్లు కైకేయి తన వరాల్ని అడిగే సందర్భంలో దశరథుడికి గుర్తుచేస్తుంది. అంటే నేత్రదానం వంటి శస్త్రచికిత్స విధానాలు ఆనాడే ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది.

5. లక్ష్మణుని బతికించడానికి హనుమంతుడు సంజీవని తెస్తాడు. ఇక్కడ మనం గమనించాల్సిన విషయం కేవలం పర్వతాన్ని మోసుకొని రావడం కాదు. వారు లక్ష్మణునికి చేసిన వైద్యం అంటే అది నిస్సందేహంగా

మూలికా వైద్యమే. అంటే భారతీయ వైద్యవిధానం అయిన ఆయుర్వేదం అతి ప్రాచీనమైందని తెలుస్తోంది. అందులోని వైద్యవిధానం అంతా వనమూలికలపై ఆధారమైందే. కాబట్టి అలాంటి ఆయుర్వేద పద్ధతిపై నేడు ఇంకా కృషి జరగాల్సిన అవసరం ఉంది.

ఇలాంటి శాస్త్రాంశాల దృష్టితో ఆనాటి సమాజం సాధించిన ప్రగతిని గూర్చి పరిశోధిస్తే నేటి శాస్త్రజ్ఞులకుకూడా కొత్తవిషయాలు స్ఫురించే అవకాశం ఉంది. దీన్నిబట్టి రామాయణం సజీవశాస్త్రం, సామాజిక శ్రేయోదాయకం అని మనకు స్పష్టంగా బోధపడుతుంది.

వాల్మీకి రామాయణం - భారతీయ సంస్కృతి

వాల్మీకిమహర్షి తన రామాయణంలో భారతీయసంస్కృతి విశిష్టతను చక్కగా ప్రకటించాడు. ఈ సంస్కృతి అనేపదం చాలా విశాలమైన అర్థంతో కూడినట్టిది. వీటిలో నృత్యం, గానం, చిత్రలేఖనం మొదలైనవి ప్రజలకు ఆనందాన్నిచ్చేవి మాత్రమేకాదు, వ్యసనాలద్వారా ప్రాప్తించే ఇంద్రియసుఖాల్ని అదుపులోపెట్టే శక్తికూడా కలిగినవి. ఇంతటి శక్తిగల కళద్వారా సరైన సామాజిక ప్రయోజనాన్ని పొందవచ్చనే విషయం రామాయణంలో అడుగడుగునా స్పష్టంగా వ్యక్తమౌతుంది.

మానవుడు సంఘజీవి కాబట్టి సమాజ శ్రేయస్సుకు తాను భాగస్వామి కావాలి. దీనికై మొదటగా తాను సంస్కరింపబడిన వ్యక్తిగా రూపొందాలి. ఈ విధంగా సమాజ శ్రేయస్సు - వ్యక్తి సంస్కారం ఈ రెంటినీ సాధించిన రోమపాద - ఋష్యశృంగుల కథలలో వేశ్యాంగనలపాత్ర అద్భుతమైంది. తమ నృత్య, గాన కళావిన్యాసంతో అతన్ని ఆకర్షించి తమతోపాటు తిరిగి దేశానికి తీసుకెళ్ళడం వారి ఉద్దేశం. వారు ఆ పనిని విజయవంతంగా పూర్తిచేయగల్గారు. కళద్వారా సమాజం సంస్కరించబడుతుందని నిరూపించడానికి రెండవ నిదర్శనం కుశలవుల రామాయణం కథాగానం.

వాల్మీకి రచించిన రామాయణాన్ని ఆ బాలకులిద్దరూ నేర్చుకొని తగిన సమయంలో అయోధ్యాపుర వీథులలోను, చివరకు రాజనగరంలోను గానం చేస్తారు. ప్రజలకు సీతాదేవి ఔన్నత్యం అవగతమౌతుంది. అంటే ఒక కళ ద్వారా చేకూరే ప్రయోజనం ఎంతగొప్పదో మనం తెలుసుకోవచ్చు. ఎవరి భుజబలంవలన వచ్చిన విజయంకాదు ఇది కేవలం కళావిజయం మాత్రమే.

కళ – కళకోసమే, శాస్త్రం – శాస్త్రం కోసమే అనే నినాదం ఉన్నా కూడా మానవుడు చేసే ప్రతిపనికి, నేర్చినవిద్యకు, తనకు సమాజానికికూడా ప్రయోజనం ఉండాలి. లౌకిక ప్రధానమైన ఉద్దేశాన్ని వాల్మీకి తన రామాయణంలో ఎంతో చక్కగా ఆవిష్కరించాడు.

రామాయణంలో ఆధ్యాత్మిక–భౌతిక విషయాల్ని సమపాళ్ళలో, సమదృష్టితో చూడటం ఆదర్శ జీవితలక్ష్యమనే సందేశం కూడా గమనించవచ్చు. తరచూ మనలో కన్పించే నిరాశ నిస్పృహలతోకూడిన వాదాన్ని ఒకటి ఉదహరిస్తూ తగిన సమాధానం ఇస్తాడు.

లక్ష్మణుడు ఒకసారి అన్నా! ధర్మాచరణవల్ల లాభంలేదు. అధర్మపరులు ఎంతో సుఖసంపదలతో ఉన్నారు. అధర్మంగా నడవటమే ధర్మం. ఆ రావణుని చూడు. మనకెందుకీ అవస్థలు అన్నప్పుడు శ్రీరామచంద్రుడు తమ్ముడా! ఈ ఆలోచన నీకెందుకు కల్గింది.

అవశ్య మేవ లభతే ఫలం పాపస్య కర్మణః
భర్తఃపర్యాగతే కాలే కర్తా హ్యస్య్య సంశయః

సమయం వచ్చినపుడు ఆ అధర్మాలే వారివినాశనానికి హేతువులవుతాయి. అని తమ్ముడిని ఊరడించాడు. అంటే ప్రతివ్యక్తి ఎంతటి ప్రళయంవచ్చినా అధర్మాలకు పాల్పడకూడదనే సందేశం ఎంతో విపరంగా మనకు స్పష్ట మౌతుంది.

అలాగే మరోచోట దుఃఖిస్తూ కూర్చుంటే ఏమిలాభం? పురుష ప్రయత్నం చేయాలి అని లక్ష్మణుడు అన్నను హెచ్చరిస్తాడు. ఇలాంటివి ప్రతిమానవునికీ వస్తూ ఉంటాయి. అప్పుడే వ్యక్తిత్వపువిలువలు కన్పిస్తాయి అంటూ రాముడు సమాధానమిస్తాడు. అంటే వ్యక్తికి ఉండాల్సిన విలువల్ని కోల్పోకూడదు అనే విషయాన్ని గుర్తుచేస్తూ సమాజానికి చేసిన హెచ్చరికగా మనం భావించడానికే వాల్మీకి ఇలా రాశాడనేది గమనించదగిన అంశం.

లంకా నగరంయొక్క అద్భుత నిర్మాణాన్ని సిరిసంపదల్ని చూసి ఒకసారి లక్ష్మణుడు తాము ఇక్కడే ఉండి పాలించాలనే భావం వ్యక్తపరుస్తాడు. దానికి రాముడు

అపి స్వర్ణమయీ లంకా న మే లక్ష్మణ రోచతే
జననీ జన్మభూమి శ్చ స్వర్గా దపి గరీయసీ" అంటాడు

నేడు మనం అనుకుంటున్న ఈ మాట నాటిరామాయణంలోనిదే. ఇలాంటివి అనేకం రామాయణంలో ఉన్నాయి. రామాయణంలో చూపిన సమష్టి కుంటుంబ భావన, తల్లితండ్రులపట్ల గౌరవం, పెద్దవాళ్ళపట్ల చూపాల్సిన వినయ విధేయతలు సోదరులపట్ల ప్రేమానురాగాలు మొదదలైనవి భారతీయ సంస్కృతి పట్లగల ఔనత్యాన్ని చాటుతాయి. అంతేకాక రామాయణంలో చక్కని రాజనీతిని కూడా మనం గమనించవచ్చు. అది నేటి రాజకీయవేత్తలకు కూడా ఆదర్శనీయం.

శ్రీరాముని తిరిగి అయోధ్యకు రప్పించి రాజ్యాధికారం స్వీకరింప జేయాలనే దృఢసంకల్పంతో భరతుడు చిత్రకూటానికి వస్తాడు. ముందుగా భరతుడు ఎన్నోవిధాలుగా రామునికి నచ్చజెప్పే ప్రయత్నం చేస్తాడు. ఆ సందర్భంలో భరతుని ప్రయత్నాన్ని విరమింపజేయడానికి, రాముడు చెప్పిన మాటలు సర్వకాలాలకూ ఉపయోగించే సందేశం. నేటి పరిపాలకులుకూడా వాటిని ఆధునికదృష్టితో పరిశీలించి ఈ తరానికి అనుగుణంగా మలచుకొని

సరైన విధంగా రాజ్యాన్ని పాలించాలి. దృఢసంకల్పం కలగాలనేది వాల్మీకి ఉద్దేశం.

ఇలా రామాయణం అడుగుగునా సమాజానికి కావలసిన జ్ఞానాన్ని అందిస్తుంది. ఏ ఒక్క విషయాన్ని వదిలి పెట్టకుండా మానవ జీవిత విధానాన్ని బహుముఖకోణాల్లో కళ్ళకు కట్టినట్లుగా ఆవిష్కరిస్తుంది. మనిషికి – మహా మనిషికి మధ్య ఉన్న తెరనుతొలగించి విజ్ఞానవీచికలలో ముంచుతుంది. కాబట్టి రామాయణాన్ని త్రికరణశుద్ధిగా చదివి అవగాహన చేసుకొని ఆచరించగల్గితే

"ప్రతి వ్యక్తి శక్తి కాగలదు
ప్రతి మనిషి మనీషి కాగలదు
ప్రతి అజ్ఞాని జ్ఞాని కాగలదు
నిత్యం విశ్వంలో మమేకం చెందగలదు"

ఎవరికి వారుగా ఈ కావ్యాన్ని స్వయంగా స్వేచ్ఛగా నిశిత పరిశీలనా దృష్టితో విమర్శనాత్మకంగా, పరిశోధనాత్మకంగా పఠించి అందులోని ఆంతర్యాన్ని గమనించి దివ్యులుగా విరాజిల్లాలి అన్నదే కవి ఉద్దేశం. దాన్ని ప్రజలు గుర్తించినప్పుడే కావ్య ప్రయోజనం సిద్ధిస్తుంది.

"ప్రపంచం విశాలం ప్రకృతిలో వైవిధ్యం
మన ముంగిట శ్రీమద్రామాయణ మహాకావ్యం
మరి మనలో సంపూర్ణత్వం"

"నాటికీ నేటికీ వెలుగునిచ్చే అద్భుతమైన ఆత్మదీపం" ఇదే రామాయణ మహాకావ్య ఔన్నత్యం.

* * *

13. అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లో భక్తితత్త్వం

"లోకాల్లో అద్భుతమైన లోకం భూలోకం, జన్మల్లో అద్భుతమైన జన్మ మానవ జన్మ" అంటారు పెద్దలు. ఎందుకంటే మానవజన్మద్వారానే మానవుడు మాధవుడుగా మారగలడు.

మానవజన్మ పరంపరను ఒకసారి గమనిస్తే ఆత్మ మొదటగా ఖనిజ సామ్రాజ్యం, వృక్షసామ్రాజ్యం, జంతుసామ్రాజ్యం ఇలా పరివర్తనం చెందుతూ మానవ సామ్రాజ్యంలోకి ప్రవేశిస్తుంది. ఈ మానవజన్మ పరంపర చివరి స్థితులలో మానవుడు జ్ఞానవంతుడౌతాడు. ఈ విషయాన్నే శ్రీకృష్ణుడు –

"బహూనాం జన్మనా మంతే జ్ఞానవాన్ మాం ప్రపద్యతే" అన్నాడు. ఇలా అనేక జన్మలు అనుభవాల తరువాత మానవుడు అపారమైనజ్ఞానాన్ని పొంది దైవసామ్రాజ్యంలోకి ప్రవేశించడానికి ప్రయత్నిస్తూ ఉంటాడు. ఆ స్థితినే భక్తి అంటాం. **"స్వస్వరూపానుసంధానం భక్తి రి త్యభిధీయతే"** అన్నారు. దీన్నిబట్టి స్వ స్వరూపంతో అనుసంధానం చేయడమే భక్తి. ఆత్మను పరమాత్మతో అనుసంధానం చేయడం. అలా చేసినవాడే అన్నమయ్య. జీవుడు దేవుడికి చేరువ కావడానికి తోడ్పడే మహోన్నతమైన సాధనం భక్తి. **"మోక్షసాధనసామగ్ర్యాం భక్తి రేవ గరీయసీ"** అంటారు పెద్దలు. కాబట్టి మానవుడ్ని మాధవునిదగ్గరకు నడిపించే శ్రేష్ఠమైన సాధనం భక్తి.

మానవుడు తననుతాను చేరుకోవడానికి, తననుతాను కలుసుకోవడానికి అంటే తన అంతరంగప్రయాణంద్వారా భగవంతునిలో మమేకంచెందడానికి ఉన్న ఏకైకమార్గం భక్తియోగంమాత్రమే. భక్తికి చిట్టచివరి ఫలమే మోక్షం. ఈ మోక్షాన్ని పోందే మార్గమే భక్తి. మోక్షాన్ని పొందడానికి భక్తి వినా వేరేమార్గం లేదు. ఈ విషయాన్ని భాగవతం స్పష్టంగా తెలియజేసింది.

పరీక్షిత్ మహారాజు శుకమహర్షిని ముక్తిమార్గంగురించి అడిగినపుడు శుకమహర్షి భక్తిమార్గాన్నితెలిపి భక్తివిశిష్టతను వివరిస్తాడు. బ్రహ్మదేవుడు

కూడా మూడుసార్లు వేదాన్ని పరామర్శించి భక్తివల్లమాత్రమే ముక్తి సాధ్య పడుతుందని తెలియజేశాడు. కర్మజ్ఞానయోగాలకంటేకూడా భక్తి ఎంతో శ్రేష్ఠమైందని నారదుడు అభిప్రాయపడ్డాడు. మహాపురుషులందరూ కూడా భక్తి ముక్తికి మహెూత్కృష్టమైన సాధనంగా చెప్పినట్లు నారద భక్తి సూత్రాల్లో ఉంది. ఇంతటి మహత్తరమైన భక్తిని తెలియజేసి ప్రతివ్యక్తిలోనూ భక్తి అనే శక్తిని నింపి, ప్రతివ్యక్తి ముక్తికీ కారణమవుతున్నవాడు అన్నమయ్య. వీరి కీర్తనలన్నింటిలోనూ భక్తి తొణికిసలాడటం నిర్వివాదాంశం. అన్నమయ్య తన సంకీర్తనల్లో ఆవిష్కరించిన భక్తిని పరిశీలించడం నా శక్తికి మించిన పనే. అయినా ప్రయత్నిస్తాను.

ఏవేల్పు సర్వేశు డేవేల్పు పరమేశు
డేవేల్పు భువనైక హితమనోభావకుడు
ఏవేల్పు కడు సూక్ష్మ మేవేల్పు కడు ఘనము
ఆవేల్పు తిరువేంకటాద్రి విభుడు

అంటూ మనసా వాచా కర్మణా జీవితాంతం ఆ వేంకటేశ్వరుని భక్తితో సేవించాడు. అన్నమయ్య జగమంతానిండిన వేంకటవిభుని తత్వాన్ని భక్తులకు తన సంకీర్తనలద్వారా విశ్లేషించిచెప్పిన ఘనుడు. ప్రకృతిలోని ప్రతి అణువులోనూ పరమాత్మను దర్శించాడు. ఎల్లప్పుడు భగవంతుని పాదాల్ని త్రికరణశుద్ధిగా సేవించాలని చెప్తూ, సేవా తత్పరతను ఘనతను తన కీర్తనల్లో అనేకవిధాలుగా కొనియాడాడు.

అన్నియును తన ఆచార్యాధీనము
చెన్ను మీర హరిపాదసేవ చేయ మనసా
శ్రీవేంకటేశ్వరునిసేవ చేతిలోని మోక్షమై
కేవలపు ప్రపంచము గెలిపించును

అంటే శ్రీవేంకటేశ్వరుని భక్తితో సేవిస్తే మోక్షం మన చేతిలోనే ఉండి ఈ భౌతిక ప్రపంచాన్ని గెలిపిస్తుంది. అన్నిటికీ అతీతంగా ఉండగల్గే శక్తి భక్తిద్వారానే సాధ్యం అని నిరూపించినవాడు అన్నమయ్య.

లౌకికదృష్టితో ఉంటూ అశాశ్వతమైన జీవితంలో కొట్టుమిట్టాడుతున్న ప్రతి మానవునిలోను భక్తినినింపి అలౌకిక దృష్టివైపు మరల్చిన ధన్యజీవి. మనల్ని తన సంకీర్తనలద్వారా దివ్యత్వంవైపుకు మరల్చిన, మరల్చుతున్న మహాపురుషుడు.

విష్ణుకీర్తనలు విననికర్ణంబులు
కొండలబిలములు కువలయేశ

విష్ణుకీర్తన వినని వీనులు ఎంత వ్యర్థమైనవో భాగవతం తెలియజేస్తుంది. సౌభాగ్యకరమైన విష్ణుకథనువిని తరించమని విశ్వజనుల్ని ఉద్బోధిస్తూ వెనుబలం కూడ అదే అని అన్నమయ్య స్పష్టం చేసిన తీరు–

వినరో భాగ్యము విష్ణుకథ
వెనుబలమిదివో విష్ణుకథ

ఈ సంకీర్తనలో స్పష్టమవుతుంది. ఇలా భక్తితో భగవంతుని స్మరించాల్సిన ఆవశ్యకతను తెలుపుతూ రాసిన సంకీర్తనలు కోకొల్లలు.

యెవ్వరు మనసులోన నిందిరేశు దలచిన
అవ్వల బాయక ఉండునదియే వైకుంఠము
దవ్వులకు నేగ వద్దు తపము వద్దు జపము వద్దు
ఇవ్వల నిదే కీలు యెరిగినవారికి

అంటే ఇందిరేశుని స్మరించే వారికి వైకుంఠం కరతలామలకం, జప, తపాలకన్నా భగవంతుని భక్తితో కొలవడమే మిన్న అంటాడు అన్నమయ్య. హరిస్మరణలేని ఇతరసుఖాలు సుఖాలుకావని అన్నమయ్య స్పష్టంగా తెలిపాడు.

ఆతుమ గల వేంకటపతి నాత్మ దలచు సుఖింపక
యేతరి సుఖముల దిరిగిన నింపుల దనకేనా

అంటే మనలో ఉన్న వేంకటేశుని (ఆత్మను) దర్శించి సుఖించాలే గాని ఇతర ప్రాపంచిక విషయాలద్వారా సుఖంరాదు అనే విషయం సుస్పష్టం.

కేవలం లౌకిక కార్యక్రమాలకు మాత్రమే పరిమితం కాకుండా కాసేపు వాటిని పక్కన కట్టిపెట్టి అలౌకికమైన భక్తితో శ్రీవేంకటేశ్వరుని నిత్యం స్మరించాలంటూ

విడువుము మనసా వీరిడి చేతలు
తడయక శ్రీహరి దలచవొ ఇకన

అంటూ ఉద్బోధించాడు. అంటే, నిత్యం విషయవాంఛలతో అనేకరకాల బంధాలలో చిక్కుకున్న మానవుడ్ని మేల్కొలిపి దైవచింతనవైపు మనసుని మరల్చే అద్భుతమైన కీర్తన ఇది.

ప్రాపంచికవిషయాలతోను, సంసారసాగరంలోనుపడి ఎడతెగని ఇక్కట్లకు గురవుతూ ఉన్న జీవునిదృష్టిని దేవునివైపు ప్రయాణింపచేసే పరమసాధనమే ఈ సంకీర్తన.

"అంతయు నీవే హరి పుండరీకాక్ష
చెంత నాకు నీవే శ్రీ రఘురామా!" అంతే కాదు
"కులమును నీవే గోవిందుడా నా
కలిమియు నీవే కరుణానిధీ,
తలపులు నీవే ధరణీధరా నా
నెలవును నీవే నీరజనాభా"

అంటూ కులము, కలిమి, తలపు, నెలవు, తనువు, మనికి, వినికి, వెనుక–ముందు, పుట్టుగు–కొన అంతా నారాయణ స్వరూపుడైన ఆ శ్రీవెంకటేశ్వరుడే అని తెలియజేస్తూ, సర్వంనీవే, సర్వసృష్టినీవే అని సర్వసృష్టితో మమేకం

చెందిన తీరును గమనిస్తే ఎలాంటివారిలోనైనా భక్తి అనే శక్తి సెలయేరులా ప్రవహిస్తూనే ఉంటుందనడంలో సందేహం లేదు.

ఇలా అన్నమయ్య సంకీర్తనల్లోని ప్రతి అక్షరంలోను భక్తితత్వం ఉట్టిపడుతూ వుంటుంది. భక్తుడిని భగవంతుని దగ్గరకు చేర్చి మనిషిని మహా మనీషిగా తీర్చిదిద్దిన మహనీయుడు అన్నమయ్య. మానవునిలో మానవునిగా అవతరించి వ్యక్తి శక్తిగా మారడానికి, మోక్షాన్ని పొందడానికి కావలసిన జ్ఞానాన్నంతా తమ సంకీర్తల్లో పొందుపరిచిన మహోన్నతమైన మహాపురుషుడు.

నిండైన భక్తి తప్ప మరేదీ మానవుని ముక్తికి ఉపకరించదనే అభిప్రాయాన్ని లోకానికి స్పష్టం చేసినవాడు అన్నమయ్య.

ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే అశాశ్వతమైన లౌకికజీవిని ప్రపంచంనుండి శాశ్వతమైన అలౌకిక జీవనమార్గానికి నడిపించి (సంకీర్తనలద్వారా) దివ్యత్వానికి దగ్గరచేసిన మహాపురుషుడు.

భాగవతంలో గజేంద్రుడు మొసలిచేతచిక్కుకొని ఎంతోకాలం పోరాడి నిర్వీర్యమైపోయిన స్థితిలో చివరగా ఈ జగత్తుకు మూలకారణమైన భగవంతుడే దిక్కని తెలుసుకొని త్రికరణశుద్ధితో శరణాగతి పొంది దైవాన్ని ప్రత్యక్షం చేసుకొని ముక్తిని పొందినవైనం మనంచూడవచ్చు. కాబట్టి సర్వశాస్త్రాలసారం అంతాకూడా **భక్తియే ముక్తి** అని. ఈ విషయాన్ని గ్రహించి ఆ మార్గాల్ని అనుసరించాలని తెలియజేస్తూ... మరో మాట:–

"బాహ్యప్రపంచంకన్నా ఆంతరప్రపంచమే మిన్న; అంతరంగం అంతు చిక్కనిది". కాబట్టి అంతుచిక్కని అంతరంగంలోకి వెళ్ళి అంతరాంతరాళాలలో నిక్షిప్తమైవున్న భక్తి అనే శక్తినిపట్టుకొని ముక్తినిపొందాలని కోరుతూన్నాము.

* * *

14. అన్నమయ్య - ఆధ్యాత్మికత

మానవజీవనసాఫల్యానికికావలసిన ఆత్మజ్ఞానసంపదను, విజ్ఞాన విశేషాల్ని, పరబ్రహ్మతత్త్వాన్ని తన కలంద్వారా, గళంద్వారా సమాజానికి అందించి ప్రతిమానవుడ్ని **దివ్యత్వం వైపుగా** పయనింపజేయడానికి కారణమైన మహోన్నత దివ్యతేజమే అన్నమయ్య.

ఈ జగత్తు-శరీరం అశాశ్వతమైనా, పరిణామశీలమైనా భగవంతుని అనుగ్రహమే. కాబట్టి వీటినే మోక్షసాధనాలుగా గ్రహించాలి. భగవంతుడు ఆత్మస్వరూపుడు అంటే శరీరాన్ని ధరించి ఉన్నాడే తప్ప తానే శరీరం కాదు కదా! అందుకే వేదాలు ఆత్మే పరబ్రహ్మం, జీవుడే దేవుడు, దేహమే దేవాలయం అని ప్రబోధిస్తాయి.

వేదం

వేదంవల్ల మానవులు అభ్యుదయ శ్రేయస్సునుపొందగలరు. వేదాలు దైవవాక్కులు, భగవన్నిశ్వాసాలు, అనంతాలు. ప్రజ్ఞానిలయాలు. ఇవి సర్వకాల సర్వావస్థలలోను, సర్వులకు దివ్యఫలాలనే సమకూరుస్తాయి. సర్వజ్ఞుడు, సర్వవ్యాపకుడు అయిన భగవంతుని జ్ఞానమే వేదం. అందుకే విశ్వవ్యాప్తాలు. మానవుడిని దివ్యపథంలో నడిపించేవే వేదాలు. లోకానికి ఆత్మజ్ఞాన సందేశాన్నివ్వడానికి, భక్తిని ఒక సాధనంగా చేసుకొని బద్ధజీవులకు ముక్తిని ప్రసాదించడానికి దివినుండి భువికేతెంచిన మహాచైతన్య స్వరూపమే అన్నమయ్య.

మానవుడు - దేవుడు - అన్నమయ్య

మానవుడు అంటే శ్వాస(ఆత్మ)తో కూడి ఉన్నవాడు. శ్వాస (ఆత్మ) లేకపోతే దేహం శవమవుతుంది. ఈ దేహంలో ఆత్మ (శ్వాస)ఉన్నప్పుడే ఈ

వైభవం అంతాకూడాను. ఈ సత్యాన్ని ప్రతిఒక్కరుకూడా గుర్తించాలి అంటున్నాడు అన్నమయ్య. లోకకళ్యాణార్థం కోటి సంకల్పాలతో మానవజన్మ తీసుకుంటాం. పరబ్రహ్మ స్వరూపమైన భగవంతుడు ఈ భూమిపై మానవులు అనే విత్తనాలను చల్లాడు. పొలంలో విత్తనాలు ఫలితాలను ఇచ్చినట్లుగా పుట్టిన ప్రతిమానవులుకూడా దేవుడు అనే ఫలితాల్ని ఇవ్వాలి. దైవలక్షణాల్ని పుణికి పుచ్చుకోవాలి. దివ్యాత్మగా విరాజిల్లాలి. కాని ఆ సత్యాన్ని మరచి పోయాం.

కాని అన్నమయ్య మానవునిగా అవతరించి తన ప్రణాళికను చక్కగా నిర్వర్తించాడు. కలియుగ దైవంగా, పరమాత్మగా, విశ్వాత్మగా ఎదిగాడు. తన చైతన్య ప్రవాహాన్ని సకలలోకాలకు అందిస్తున్న **"అహం బ్రహ్మాస్మి"** అన్నమయ్య. అందుకే ఆత్మ సత్యం, నిత్యం అని తెలిపే ఎంతో భావయుక్తమైన ఈ కీర్తన చూద్దాం.

నిత్యాత్ముడై యుండి నిత్యుడై వెలుగొందు
సత్యాత్ముడై యుండి సత్యమై తానుండు
ప్రత్యక్షమై యుండి బ్రహ్మమై యుండు సం
స్తుత్యుడీ తిరువేంకటాద్రివిభుడు

"మాయ"ను అధిగమించడం

'మాయ' అంటే ప్రస్తుతం ఉండి తరువాత లేనిది. అంటే లేనిదంతా ఉన్నట్టుగా కనిపించేదే మాయ. ప్రతిమానవుడు మాయలో (భ్రమలో) చిక్కుకొని తీవ్ర దుఃఖితుడౌతున్నాడు. లేనిదాన్ని ఉన్నట్టుగా భావించడం దానిమీద మోహం పెంచుకోవడం, చివరకు దూరమయ్యేసరికి విపరీతమైన దుఃఖానికిలోనవడం. ఆనందానికైనా, దుఃఖానికైనా కారణమైన ఈ ధోరణిని వేమన –

సతులు సుతులు మాయ, సంసారములు మాయ,
ధనము ఘనము మాయ, తనువు మాయ,
మాయగెల్చు వాడు మర్మజ్ఞ యోగిరా" అన్నాడు.

మన ఆలోచనాదిశ ఉత్తమంగా, ఉదాత్తంగా ఉంటే ఆదిశే మనదశను మారుస్తుంది. దుఃఖరాహిత్యదశనుగూర్చి స్పష్టమైన అవగాహన ఉన్నవాడు అన్నమయ్య. పాండవులు నిర్మించిన మయసభలో లేనివన్నీ ఉన్నవనుకుని దుర్యోధనుడు భంగపడ్డాడు.

విశేషమైన, విస్తృతమైన విజ్ఞానాన్ని, వేంకటేశ్వర పరమాత్మతత్వాన్నీ, సకలజనులకూ పంచేందుకు అన్నమయ్యచేసిన ప్రయత్నమే 32000 సంకీర్తనలు. వాటిలో ఒక కీర్తననైనాసరే అర్థాన్ని, భావాన్ని, అంతర్యాన్ని పరిపూర్ణంగా అవగాహన చేసుకొని ఆచరిస్తే ప్రతి ఒక వ్యక్తి, శక్తిగా రూపాంతరంచెందగలడు.

ఆయన దివ్యదృష్టి, దార్శనికత ఎంతవిశాలమైందో వారి సంకీర్తనల్లో గమనించవచ్చు. అంతేగాక సర్వసాధారణమైన ప్రజానీకానికికూడా అర్థమయ్యే భాష, యాస, శైలి అనన్యసామాన్యమైనవి. మచ్చుకు –

"ఇతరము లన్నియు నడమంత్రములే యెంచి చూసినను యింతానూ
హితవగు బందుగు డీశ్వరు డొకడే యీతని మరువకు మీ జీవాత్మా"

ఆత్మ ఒక్కటే శాశ్వతమైనదనీ, ఇతరములు చావు–పుట్టుక, సంతోషం–విషాదం, సుఖం–దుఃఖం, బంధాలు–కోరికలు అన్నీ కూడా అశాశ్వతమే! అంటూ ఈ అనంత విశ్వవిశాలతత్వాన్ని, విశ్లేషణావిధానాన్ని విపులంగా విప్పిచెప్పిన అన్నమయ్య పుణ్యాన్ని ఏమని చెపుదాం?! ఎంతని చెపుదాం!!?? అరిషడ్వర్గాలకు లోబడి దైహికసుఖాలు, సిరిసంపదలే శాశ్వతమనుకొని భ్రమించి, భక్తి, జ్ఞాన, వైరాగ్యాలకు దూరమైన మనఃస్థితిని ఈ కీర్తనలో చూద్దాం –

సీ॥ దేహమున్నవఱకు మోహసాగరమందు
మునుఁగుచుందురు శుద్ధమూఢజనులు
సలలి తైశ్వర్యముల్ శాశ్వతం బనుకొని
షడ్భ్రమలను మాన జాల రెవరు
సర్వకాలము మాయ సంసారబద్ధులై
గురునికారుణ్యంబు కోరుకొనరు
జ్ఞాన భక్తి విరక్తులైన పెద్దలన్ జూచి
నింద చేయక తాము నిలువలేరు

తే. మత్తు లైనట్టి దుర్జాతి మనుజులెల్ల
నిన్ను గనలేరు మొదటికే నీరజాక్ష – నరసింహ శతకం

ఈ దేహం ఉన్నంతవరకు ఆశలకులోబడి ఐశ్వర్యములే స్థిరమనుకొని కామ క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యాదులకు లోబడి; జ్ఞాన, వైరాగ్య మార్గాల్ని తెలుసుకోలేకపోతున్నారు. అనంతవిశ్వంలోని విజ్ఞానాన్ని పొందడానికి అనుక్షణం మనం ప్రయత్నిస్తూ ఉండాలి. అలా ప్రయత్నించి –

అతీతమైన శక్తిని
అతీతమైన చైతన్యాన్ని
అతీతమైన బ్రహ్మజ్ఞానాన్ని

అవలీలగా అనుభవించి, ఆస్వాదించి సాక్షాత్కరింపజేసుకున్నవాడు అన్నమయ్య. దివ్యజ్ఞానజ్యోతిని వెలిగించడానికే జన్మించిన మహాయోగి అన్నమయ్య.

"ధాన్యం పండించేవి పొలాలైతే
జ్ఞానచైతన్యపు తరంగాలను ఫలాలుగా"

పండించిన వాడు అన్నమయ్య.

మానవుడుగా పుట్టాడు, విశ్వవిజ్ఞానిగా వెలిగాడు. అఖండజ్యోతిగా తన ఆత్మచైతన్యాన్ని పెంచుకొన్నాడు. ఏరులా ప్రపంచంలోకి ప్రవహించాడు. ఆ ప్రవాహంలో తడిసి తరించాల్సిన బాధ్యతమనది.

"ఎవ్వరెవ్వరివాడో ఈజీవుడు
ఎవ్వరికి ఏమౌనో ఈజీవుడు"

ఈకీర్తనలో జనన మరణ చక్రంలో ఆత్మ అనేక రకాల దేహాలను ధరిస్తూ వెళుతుంది. దీనికి కుల, మత, లింగ, వర్ణ, వర్గ విభేదాలు ఉండవు. మనందరం కూడా వివిధ దేహాలను ధరించిన అంశాత్మలమనే సత్యాన్ని తెలుసుకోవడానికే ఈ భూమండలం అన్న విశాలమైన పాఠశాలలో ఆత్మోద్ధరణ కోసం జన్మించాం.

అన్నమయ్య - సర్వాంతర్యామితత్త్వం

మానవత్వంనుంచి అంటే శారీరకస్థితినుంచి చైతన్యస్థితివైపు దృష్టిని మరల్చి నిలకడగా బ్రహ్మజ్ఞానాన్ని అందించిన అన్నమయ్య గానఫలం అనుపమం, అద్వితీయం.

మానవుడ్ని దివ్యుడుగా తీర్చిదిద్దడానికి, దైవలక్షణాలను సంతరించడానికి, ఆచరించడానికి ఉపయోగపడే అత్యుత్తమ సాధనంగా, అన్నమయ్య ఆత్మచైతన్య భూమిక నుంచి వెలువడిన సంకీర్తనామంత్రాలు చిరంజీవాలు. మనలో దివ్యలక్షణాలను అంకురింపజేస్తున్న అమృతబిందువులు బ్రహ్మతత్త్వానికి అద్దంపట్టిన ఆలాపనలు. అన్నమయ్య ఆలోచనే ఆలాపన, సంవేదనే సంకీర్తన. ఈ లోకంలో బ్రహ్మతత్త్వం విశ్వమంతా వ్యాపించి ఉందనడానికి నిదర్శనాలు.

రాయల ఆముక్తమాల్యదలో బ్రహ్మరాక్షసుడి బంధనంలో చిక్కుకున్న దాసరిని, విష్ణుగానఫలంఇస్తే ధర్మసాధనమైన నీ మేను ఇల్లుచేరుతుంది అన్న మాటలకు దాసరి నేను నీకిస్తానన్నది నాశరీరమే కాని విష్ణుకీర్తన

ఫలితంకాదు. అన్నీ మానేసి నాదేహాన్ని గ్రహించు. అన్నింటియందు నేనున్నాను! అన్నమాటలకు ఆశ్చర్యపోయి దాసరి పాదాలపైపడి మోక్షవిద్య నేర్పించమని అడుగుతాడు.

అంటే అంతటి అజ్ఞానులనుకూడా చైతన్యపరచే శక్తి, సర్వాంతర్యామి అయిన సంకీర్తనలకు ఉంది. గజేంద్రమోక్షంలో చక్రిసర్వోపగతతను తెలిపే తత్త్వం, ఏనుగు నీరు త్రాగుటకువెళ్ళి సరస్సులో మొసలిదగ్గర చిక్కుకున్నపుదు–

"ఎవ్వనిచే జనించు జగ మెవ్వని లోపల నుండు లీనమై
ఎవ్వనియందు డిందు పరమేశ్వరుఁ డెవ్వఁడు మూలకారణం
బెవ్వఁ డనాదిమధ్యలయుఁ డెవ్వఁడు సర్వము దానయైనవా
డెవ్వఁడు వాని నాత్మభవు నీశ్వరునే శరణంబు వేఁడెదన్"

– గజేంద్ర మోక్షం

ఒక ఏనుగుద్వారా పోతన చక్రిసర్వోపగతతను నిరూపించారు. అలాగే అన్నమయ్య కూడా సర్వాంతర్యామిని గూర్చి –

పల్లవి: అంతయు నీవే హరి పుండరీకాక్ష
చెంత నాకు నీవే శ్రీరఘురామా

చరణం: కులమును నీవే గోవిందుడా, నా
కలిమియు నీవే కరుణానిధీ
తలపును నీవే ధరణీధరా నా
నెలవును నీవే నీరజనాభా ॥

అంటే సర్వమూనీవే, సర్వసృష్టినీవే, సకలచరాచరసృష్టిలో నీవే ఏకమై ఉన్నావు. సర్వసృష్టి నీలోనే ఏకమై ఉంది, అని కొలిచిన అన్నమయ్య కూడా పోతన సరసనే చేరిపోయాడు. ఎందుకంటే అణువణువూ సృష్టే. అడుగడుగునా పరమాత్మే. అదే మహామూల చైతన్యపదార్థ యథార్థం.

సీ. అడవి పక్షుల కెవ్వ దాహార మిచ్చెను?
మృగ జాతి కెవ్వడు మేత పెట్టె?
వనచరాదులకు భోజన మెవ్వడిప్పించె?
చెట్ల కెవ్వడు నీరు చేదిపోసె
స్త్రీల గర్భం బందు శిశువు నెవ్వడు పెంచె?
ఫణుల కెవ్వడు పోసె బరగ పాలు
జీవ కోట్లను పోషింప నీవె కాని
వేఱె యొక దాత లేడయ్య వెదకి చూడ.

అనే విశ్వమయతకు సాక్షిగా నిలిచాడు అన్నమయ్య.

అన్నమయ్య దివ్య శృంగారం

భౌతికప్రపంచమంతా నిస్సారమని భావించి సర్వసంగ పరిత్యాగిగా, గృహస్థుడిగా ఇద్దరు భార్యలతో సంసారంచేస్తూ ఏకకాలంలో జీవాత్మగా, పరమాత్మగా జీవించిన ఘనత అన్నమయ్యకే దక్కుతుంది. సంసారంలోనే సన్యాసాన్ని మేళవించిన మహాభాగ్యుడు అన్నమయ్య. తనమనస్సుని ఇహ-పరలోకాలపై చరద్భ్రమరంగా నిలుపగల్గిన స్థితప్రజ్ఞను కల్గి ఉండటం అసాధారణం. సంకీర్తనల్లో శృంగార, భక్తి, వేదాంతాలు అవినాభావంగా కన్పిస్తాయి. వేమనవలె రక్తిలోముక్తిని ఇహంలో పరాన్ని దర్శించిన దార్శనికుడు.

ఉదా : "ఏ మొకో చిగురుటధరమున యెడ నెడ కస్తూరి నిండెను"

ఇది శృంగారాన్నీ-ఆధ్యాత్మికాన్నీ రమణీయంగా సంఘటితంచేసిన అద్భుతసృష్టి. భగవత్‌పరమైనశృంగారాన్ని, దివ్యశృంగారాన్ని తనపదాల్లో వర్ణించి తరించిన వాగ్గేయకారుడు.

"అన్నమయ్య శృంగారసంకీర్తనలు వేంకటశైలవల్లభరతిక్రీడా రహస్యాలు" అని తాళ్ళపాక చిన్నన్నవల్ల తెలుస్తుంది. అలాగే "పలుకు తేనెలతల్లి పవళించెను కలికితనముల విభుని కలసినదిగాన" ఈ కీర్తనలో దివ్యసంభోగ శృంగారాన్ని ఎంతో మనోహరంగా, మధురంగా ధ్వనింపచేశాడు. ఇదే ఆయన భావుకతకు ఊహకు నిదర్శనం. ఆధ్యాత్మికచింతనకు శృంగారం అడ్డుకాదని ఇక్కడ నిరూపణైంది.

అన్నమయ్య వర్ణించిన శృంగారం ఆత్మ – పరమాత్మల కలయికతో కూడుకున్న దివ్యశృంగారం. ఇది అలౌకికమైనది. జీవాత్మ – పరమాత్మల మధ్య ప్రవర్తిల్లే శృంగారం అద్వితీయం. ఇది "ఇహలోకం నుంచి పరలోకానికి చేసే ప్రయాణం" అని అన్నమయ్య భావన. "సంభోగం నుండి సమాధివైపుకు" అని "ఓషోరజనీష్" అన్నట్లుగా జీవాత్మ, పరమాత్మనుపొందడానికి ఉపకరించే సాధనం శృంగారం. లౌకికదశనుంచి తాత్త్వికదశకు చేరుకొనేటటువంటి అనిర్వచనీయమైన ఆనందాన్నినింపే అద్భుత భావం అన్నమయ్య.

అన్నమయ్య తాత్త్వికత

భక్తిద్వారా ప్రాథమికపాఠాలు నేర్చుకున్నతర్వాత ఉన్నతోన్నత శిఖరాలను అందుకోవడానికి, మహాచైతన్యపు మూలాలను గ్రహించడానికి, జాతి జాగృతి కావలి. జాతిని జాగృతపరచగల్గిన మహనీయులు ప్రతియుగంలోనూ ఉంటారు. వారిద్వారా జాతి జవజీవాలు పరిపుష్టమౌతాయి. అలాంటి మహనీయులలో అన్నమయ్య ఒకడు. భక్తి, సంగీత, సాహిత్యాది కళారూపాల ద్వారా జాతిని మేల్కొపవచ్చునేది నిర్వివాదాంశం.

తెలుగు సాహిత్యానికి, సంగీతానికి, తాత్త్వికదృక్పథానికి, భాషాపటిమకు నిదర్శనం అన్నమయ్య. అతన్ని మధురకవిగానో, శృంగారకవిగానో, పదకవిగానో, ఆధ్యాత్మికకవిగానో పరిమితంచేయలేము.

ఒక మహా తత్త్వవేత్తగా మాత్రమే మనం చూడాలి.

విశ్వప్రకాశునకు వెలి యేడ లో నేడ
శాశ్వతున కూహింప జన్మ మిక నేడ

దివ్యమైన ఈ మూర్తి సమస్తలోకాల్లో వ్యాపించి సమస్తలోకాల్లోని రూపాలన్నింటిని ధరిస్తూ **"అణో రణీయాన్ మహతో మహీయాన్"** అన్నమయ్య. పదకవితల్లో అణురేణుపరిపూర్ణతత్వాన్ని వైవిధ్యభరితంగా ఆవిష్కరించారు

ఈ కలియుగానికి అన్నమయ్య ఒక వ్యక్తిగా, శక్తిగా, దివ్యశక్తిగా, ఆత్మగా, దివ్యాత్మగా, పరమాత్మగా, అఖండజ్ఞానజ్యోతిగా, మనందరికీ దర్శన మిస్తున్న ఆమహా మహోన్నత విశ్వచైతన్యమూర్తికి శతకోటి నమస్సులు.

* * *

15. తమిళం తెలుగు జానపదకళలు - హరికథ కళాప్రాశస్త్యం

"కలిదోషనివారకమై

యలఘుయశుల్ పొగడునట్టి <u>హరికథ</u>నము ని

ర్మల మతి గోరెదు ………" (1-45; ఆంధ్రమహాభాగవతం)

గాఢ అనుభూతిని సమాధిలో దర్శించి, ధ్యాన, ధారణాదులచే మూర్తికల్పన గావించి స్వరరూపంలోగాని, శబ్దరూపంలోగాని, రేఖారూపంలోగాని వ్యక్తీకరించిన తపస్సుల రమణీయరసమయసృష్టియే కళ. ఆత్మ ఔన్నత్యానికి, అభివృద్ధికి మూలసాధనమే కళారాధన.

సకల కళలూ, సర్వవిద్యలూ, సమస్తశాస్త్రాలూ భగవదున్ముఖాలై, పరమార్థసాధనాలై ఉండాలి. విజ్ఞానాన్ని పంచడం, వివేకాన్ని పెంచడం, ఆనందాన్ని అందించడం, వికారాన్ని తుంచడం కళకు పరమార్థం.

"ధర్మార్థకామమోక్షేషు వైచక్షణ్యం కళాసు చ" అని అగ్నిపురాణం చెప్తుంది.

"కళలతోమాత్రమే మానవుడు జీవిస్తాడా?అంటే జీవించలేడు. అలాగని కళలులేకుండా జీవిస్తాడా అంటే అదీ సంభవంకాదు. మనిషి ఆర్థిక, సాంఘిక, వైజ్ఞానికజీవి. వీటికి తోడు కళాజీవి కూడా. కళకానిదేదీ సృష్టిలోలేదు. సృష్టి అంతా కళాత్మకమే. "మానవుడు ఆర్థిక, సాంఘిక, వైజ్ఞానిక రంగాల్లో మాత్రమే వికాసం చెందితే ఆర్థికపుష్టి, సాంఘిక గౌరవం, విజ్ఞానదీప్తి అభివృద్ధి చెందుతాయి. కాని జీవితంలో ఒక శుష్కత్వం, ఒక నీరసభావం, ఒక నిరానందంమాత్రం తొంగిచూస్తూనే ఉంటుంది. ఈ లోటును కళారంగం తొలగిస్తుంది" అన్నారు సుప్రసిద్ధ కళాకారులూ, సాహితీ విమర్శకులైన "సంజీవదేవ్"గారు.

కళాకారులు ద్రష్టలు, స్రష్టలు. కళ జీవితానికి పరిపూర్ణతను, సౌష్టవాన్ని ప్రసాదిస్తుంది. **యోగః కర్మసు కౌశలం** అన్నాడు శ్రీకృష్ణుడు భగవద్గీతలో.

అంటే కళ ప్రకృతిని దర్శించి స్వతంత్రతనూ, విశిష్టతనూ ఆవిష్కరిస్తుంది. కళారాధన, కళాసాధన, కళాబోధన, కళాస్వాదనవల్ల సభ్యత, సంస్కారం అలవడటమేకాక, మనిషి ఆధ్యాత్మిక వికాసంతో చైతన్యవంతుడౌతాడు. ఎంతో మానసిక ధైర్యంతో జీవితంలోని ఒడిదుడుకులను తట్టుకొని అర్థవంత మైన, ఆనందమయమైన, ఆరోగ్యవంతమైన జీవితాన్ని కొనసాగించగల్గుతాడు.

లోకుల్ని స్వధర్మనిరతులుగా సమస్త ధర్మపాలనా చతురులుగా తీర్చిదిద్దడానికి ఇంద్రాదిదేవతలు బ్రహ్మదేవుడ్ని దర్శించి సార్వవర్ణికమైన ఒక క్రీడనీయకాన్ని ప్రసాదించాల్సిందిగా వేడుకున్నారు. ఆ సందర్భంలో ఆయన వేదచతుష్టయంలోని నాట్యంగాల్ని సమీకరించి నాట్యవేదాన్ని నిర్మించి గ్రహణధారణా ప్రయోగ పటువులైన భరతాదులకు బోధించినట్లు నాట్యశాస్త్రం వివరిస్తుంది.

– (భరతుని నాట్యశాస్త్రం)

లోకమంతా ప్రశాంతంగాజీవించడానికి, మానవుడు మాధవుడిగా రూపాంతరం చెందడానికి కళలు ఎలా దోహదపడుతాయో మనకు స్పష్టంగా తెలుస్తోంది. అంటే కళలు మానవ మానససరోవరపు లోతులలోకి ప్రవేశించి బుద్ధినీ,ఆత్మనూ తన కళా చైతన్యంతోనింపి వ్యక్తిని మహాశక్తివంతునిగా తయారుచేస్తాయి అనడంలో సందేహంలేదు. అంతటి శక్తిమంతమైన కళలలో ఒకటైన హరికథను గూర్చి పరిశీలించినప్పుడు ప్రస్తుత చర్చాపరిధిలోని హరికథ తెలుగువారి గొప్పదనాన్నీ, కొత్తదనాన్నీ చాటే ఒక అపూర్వ కళాసృష్టి అని చెప్పవచ్చు.

పండుగలకూ, పబ్బాలకూ పల్లెల్లోనూ, పట్టణాల్లోనూ ఎడతెరపిలేకుండా హరికథా కాలక్షేపాలు జరుగుతూనే ఉంటాయి. ప్రజారంజనం, సాంఘిక

ప్రయోజనం మాత్రమేకాక స్రష్టకూ, రసాస్వాదన చతురులకూ దివ్యానుభూతిని ప్రసాదించే ఉత్తమ కళారూపాలలో హరికథ ఒకటి. హరికథ అనేది సార్వకాలికం, సార్వవర్ణికం, సకలకళాసమ్మేళనంతో కూడిన కళా విశేషం.

శౌనకాదిమునులు విజ్ఞానఫణితనిఖిలపురాణవ్రాతుడైన సూతునిఅడిగిన సన్నివేశంలో **<u>హరికథలు</u> వినెడివారికి మరణగతమోహ సంభ్రమములేదనఘా"** (1-436). అలాగే శౌనకుడు సూతుని ప్రశ్నించిన సందర్భంలో

ఒప్పెడి హరికథ లెయ్యవి
సెప్పెడినో యనుచు మాకు జిత్తోత్కంఠల్
గుప్పలు గొనుచున్నవి రుచు
లుప్పతిల న్నీమనోహరోక్తులు వినగన్" **(2-43)**

కృష్ణమాచార్యుల కీర్తనలో **"ఆత్మరూపుడగు <u>హరికథా</u>మృతమును గర్ణపుటంబుల గాంక్ష దీర గ్రోలుచునుండెడు ధన్యులు"** అన్నారు.

అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మ సంకీర్తనలో

"చేపట్టి వేదపు శ్రీ<u>హరికథ</u>లు
యేపొద్దు వినని హీనులము"

కూచిపూడి వారి భామాకలాప గ్రంథపీఠికలో

"జనులార వినుడు <u>హరికథ</u>
వినువేడుక గల్గె నేని <u>హరికథ</u> అన్నారు.

ఇలా మొదట్లో విష్ణుకథలనే హరిస్తుతినే హరికథలుగా చెప్పేవారు. కాలక్రమంగా తరువాత కాలంలో "సమకాలీన రాజకీయ విషయాల్నికూడా హరికథలుగా చెపుతున్నారు. దీనితో హరికథ వ్యుత్పత్త్యర్థం నశించి ఒక ప్రత్యేక కళాకథారూపానికి పేరుగా పరిణమించింది" అని శ్రీనివాసచక్రవర్తిగారు కూడా తమ అభిప్రాయాన్ని వెలిబుచ్చారు. కాలక్రమంలో "దేవానాం చ

ఋషీణాం చ రాజ్ఞాం చోత్కృష్టమేధసాం పూర్వవృత్తానుచరితం.." అనేరీతిలో దేవతాకోటికీ, శాంతి దూతలకూ, రాజకీయపక్షాలకూ... మొదలైన వారికీ బాబాలకూ, బీబీలకూ, చివరకు మామూలు రైతుకూ సంబంధించిన ఇతివృత్తాలకు ఈ హరికథ వ్యాప్తించింది.

Harikathas are as the name indicates, stories of Vishnu but in course of time, the name was used for a particular branch of literature.

When the literal meaning is lost, there may be Harikathas of any deity of personality. We have more Harikathas of Raja Ram Mohan Roy, of Gandhiji, of Potti Sriramulu (3).

ఆటలు ముద్దు పాటలు ముద్దు
ఆలాపించిన <u>హరికథ</u> ముద్దు

అనే బాలగేయం కూడావుంది. ఏదిఏమైనా హరికథకున్న ప్రచారం ప్రాశస్త్యం మాత్రం నేటికీ నిలిచివుంది.

జానపదకళారూపాల్లో ప్రబోధంసాగించడం సముచితమని భావించిన లోకమాన్య బాలగంగాధరతిలక్‌కూడా తాను పత్రికారచయితకాకుండావుంటే హరికథకుడుగా తయారైఉండేవాడినని మిత్రులతో ముచ్చటించేవారట. అంటే వారికి హరికథపై ఉన్న మక్కువ, హరికథకున్న ప్రాభవం అటువంటిది.

"భక్తితో హరికథలల్లి తత్ప్రకటనార్థము కాలికి గజ్జెకట్టి యద్దిర మన నృత్యగీతి తతి "దిం ధిమితోమ్మని" చిందు ద్రొక్కా.." చతుర్వేది అమరేశ్వర శాస్త్రి వానమామలై వరదాచార్యుల మామగారు హరిదాసకేసరి బిరుదాంకితులు చెన్నూరుకు చెందిన కొదమగుళ్ళ జగన్నాథాచార్యులు ." పల్లెల బట్టణాల కీర్తివడసె నెల్ల దేశములు దిర్గిసదా హరికీర్తనాదులన్..."

- వరదాచార్యుల పోతన చరిత్రం (ప-103).

తమిళదేశంలో హరికథకళా ఆవిర్భావవికాసాన్ని గమనిస్తే చరిత్రకందిన కాలం నుంచీ తమిళదేశంలో ప్రజారంజకాలూ. ప్రజాబోధకాలూ అయిన అనేకానేక కళారూపాలు ప్రవర్తిల్లుతూ ఉన్నాయి. తంజావూరు సకల లలితకళలకు తీర్థభూమిగా పేరుగాంచింది. తమిళ భక్తి వాఙ్మయంతోనూ, ఆంధ్రుల మధురభక్తి సాహిత్యంతోనూ ఆర్ద్రమైన కళాభూమి తంజావూరు. సంగీత త్రిమూర్తులుగా సంభావితులైన ప్రసిద్ధ కర్ణాటకవాగ్గేయకారులు త్యాగయ్య (1759-1847), ముత్తుస్వామిదీక్షితులు (1775-1835), శ్యామ శాస్త్రి (1763-1827) రచనల ఆధారంగా ఆనాడు హరికథాకాలక్షేపాలు విశేషంగా ప్రచారంలో వున్నట్లు తెలుస్తోంది. శ్యామశాస్త్రి తండ్రి విశ్వనాథ శాస్త్రి (తులజాజి మహారాజుల సమకాలికులు 1729-1735) హరికథా గానంలో అందెవేసినచేయని కళాకోవిదులు నిర్ధారించారు (1). త్యాగరాజ స్వామి రచించిన ప్రహ్లాదచరిత్ర నౌకాచరిత్రల ఆధారంగా ఆనాటికే హరికథా కాలక్షేపాలు వాడుకలో ఉన్నట్లు తెలుస్తోంది.

మహారాష్ట్ర పాలకులవెంట తంజావూరు తరలివచ్చిన కీర్తనకారులు, విద్వద్గాయకులు, కర్ణాటక పద్ధతికి గొప్ప ప్రభావాన్ని ప్రసరింపజేశారు. పయత్నశీలురైన పాలకులకోరికపై మరాట్వాడానుంచి అప్పుడప్పుడు అనేకులు ప్రతిభాశీలురైన హరిదాసులు, కీర్తనకారులు, గాయకులు తంజావూరువచ్చి నెలలతరబడి తమ విద్యలను ప్రదర్శించేవారు. తుకారాం, నామదేవు, సమర్థరామదాసు మొదలైన భక్తుల పద్ధతికి ప్రచారకులుగా వీరు పనిచేశారు. మరాఠీభాషకు చెందిన ఆభంగ, ఓవీ, దిండి, ధ్రాపద్, లావణి మొ॥ ఛందోభేదాలతోనిండిన కీర్తన సంప్రదాయం తమిళ కళాకారుల్ని బాగా ఆకర్షించింది.

తంజావూరు రాజసచివులలో ముఖ్యులైన పెరియసామిశాస్త్రి కళారాధనలో, పోషణలో పేరుగాంచిన వారు. ఈయనకు తంజావూరు

కొలువుకూటాలలోనూ, రచ్చచావళ్ళలోనూ, దేవళాలలోనూ గమనించిన మహారాష్ట్ర కథాకథన విధానాన్ని స్థానికభాషాముఖంగా ప్రచారానికి తేవాలన్న సంకల్పంకల్గింది. పసితనంలోనే తండ్రిని కోల్పోయిన "తంజావూరు కృష్ణ" అనే బాలుడ్నిచేరదీసి తగిన శిక్షణ ఇప్పించాడు. ఈ బాలుడే అనంతర కాలంలో తంజావూరు కృష్ణ భాగవతిగా పేరుగాంచాడు. గోపాలకృష్ణ భారతి రచించిన 'నందనార్ చరిత్ర' అనే హరికథా కాలక్షేప గ్రంథం కృష్ణభాగవతి ప్రతిభకు మరింత వన్నెతెచ్చిపెట్టింది. ఆంధ్రకవితా పితామహుడుగా ప్రశస్తి పొందిన "ఆదిభట్లనారాయణదాసు" లాగే తంజావూరు కృష్ణభాగవతి పేరు ప్రఖ్యాతులు గాంచారు.

త్యాగరాజస్వామికి సమకాలికుడైన "తిల్లయ్ స్థానం నరసింహ భాగవతార్" మొదట్లో ప్రాచీన సంప్రదాయానుసారంగా హరికథ నిర్వహించే వారు. త్యాగయ్య కృతులు యథావిధిగా అభ్యసించిన సంగీతకళానిధి. లోతైనపాండిత్యం, నిగూఢజ్ఞానంగల వీరుకూడా తరువాత తంజావూరు కృష్ణభాగవతార్ పద్ధతినే అనుసరించారు. అంటే తంజావూరుకృష్ణగారి అశేషజ్ఞానం స్పష్టం. తరువాత కుంభకోణ వాస్తవ్యులైన తిరుప్పయణం పంచాపకేశశాస్త్రి, ఇంకా అనేకమంది కథకులు తమ హరికథలతో తమ తమిళదేశాన్ని ఉర్రూతలూగించారు. ఇంకా కుంభకోణానికి చెందిన కృపానంద వారియర్ నవీన హరికథాకళాకారులలో ఉత్తమస్థాయికి చెందిన వారు. దక్షిణ భారతదేశంలో ప్రప్రథమ హరికథాగాయనిగా రంగమెక్కిన మహిళ కీర్తనపటు, గాయనపటు బిరుదుపొందిన సి. సరస్వతీబాయి. అయితే అన్ని రంగాలలోనూ తమిళ మహిళాలోకం ముందంజ వేస్తున్నప్పటికీ ఈ విషయంలో తెలుగు మహిళే మెరుగని చెప్పకతప్పదు.

మనం గమనిస్తే మొత్తం మీద తమిళదేశంలో హరికథవ్యాప్తికిగల కారణం దక్షిణ దేశపు హరికథ శాఖను గూర్చి విస్తృత పరిశోధన, పర్యాలోచన

గావించిన ఎం.ఎం.రామస్వామి అయ్యర్. తమిళనాడులోని హరికథ మరాఠీశైలి మూలంగా గొప్ప పరిణామాల్ని పొందినట్లు అంగీకరించారు. సుప్రసిద్ధ జానపద కళాపరిశోధకులు శ్యామ్ పరమార్ సైతం తమిళనాడు కర్ణాటక సీమలకు చెందిన హరికథాకాలక్షేపాలలోని ముఖ్యలక్షణాలు అన్నీ మహారాష్ట్రదేశం నుంచి ఎరవు తెచ్చినవనే నిర్ధారించారు.

తెలుగులోహరికథ ప్రాచీనతను ఆవిర్భావవికాసాల్ని గమనిస్తే, హరికథల స్వరూపం వేదకాలంనాటిదని తెలుస్తోంది. సర్వజ్ఞులైన అగ్నివేశాది మహర్షులు హరికథాశిల్పాన్ని మొట్టమొదటగా సృష్టించారని పండితులు నిర్ధారించారు. బ్రహ్మమానసపుత్రుడైన నారదుడు భక్తిసూత్రాల్ని ఉపదేశిస్తూ హరికథాగానం చేస్తుంటాడని ప్రతీతి. వేదవిభజన చేసి అష్టాదశ పురాణాలు లిఖించినా మనశ్శాంతి పొందని శ్రీ వ్యాసుడు శ్రీమద్భాగవతాన్ని రచించి (నారదుడికి హరికథామృతాన్ని పంచిపెడ్తూ) మానవోద్ధరణం గావించమని ఆదేశించాడు.

తరువాత శుకుడు,శౌనకాదిమునులు,సూతుడు హరికథారూపకమైన భాగవతాన్ని భారతదేశమంతా ప్రచారంచేశారు. ఈవిషయాన్ని పాతూరి ప్రసన్నంగారు హరికథాకాలాన్నిగూర్చి తన అభిప్రాయాన్ని వెలిబుచ్చారు. అంటే హరికథ, వేదకాలం నాటికే బీజరూపంలో ఉన్నట్లు ఇతిహాసయుగంలో కుశలవుల రామాయణగానం మొదలైన సందర్భంలోనే దీనిరూపం విస్తరించినట్లుగా తెలుస్తోంది.

దీన్నిబట్టి హరికథలు ఈనాటివికావు. పురాణాల్లోకూడ నారదుడు హరికథకుడిగా ప్రసిద్ధి పొంది ఉన్నందువల్ల ఈ కళ ఎంతో ప్రాచీనమైంది, అనాదిగా వస్తున్నదేననీ తెలుస్తోంది.

ఇక్కడ గమనింపదగిన అంశం ఏమంటే కళద్వారా వ్యక్తి, తద్వారా సమాజం సంస్కరింపబడుతుందని నిరూపితమౌతోంది. వాల్మీకి రామాయణాన్ని

కుశలవులు నేర్చుకొని, తగినసమయంలో అయోధ్యాపుర వీధుల్లోను చివరకు రాజనగరంలో తమ హరికథాగానం చేశారు. తద్వారా సీతాదేవి ఔన్నత్యం ప్రజలకు అవగతమైంది. అంటే ఈ కళద్వారా చేకూరే ప్రయోజనం మనం అర్థంచేసుకోవచ్చు. ఇది కేవలం కళా విజయం మాత్రమే.

హరికథకుడ్ని తెలుగులో కథకుడు, కథాగాయకుడు. కథాప్రసంగి, హరిదాసు, భాగవతి, భాగవతుడు మొదలైనపేర్లతో పిలుస్తాం. తమిళనాడులో "భాగవతార్" అని మరాఠీ దేశాల్లో "కీర్తనకార్" అని పిలుస్తారు. "ఆర్" పత్యయాన్ని చేర్చడం తమిళభాషాసంప్రదాయం. అందువల్ల తమిళంలో అవ్వైయార్, చెట్టియార్, మొదలియార్, రెడ్డియార్ మొదలైనవి వాడుకలో వున్నట్లే భాగవతార్ అయ్యింది. హరికథతో నానారుచి సమాశ్రయమైన సామాజిక లోకాన్ని ఒప్పించడం, మెప్పించడం కత్తిమీదసామువంటిది అనే విషయం

"కవిత గట్టిగ వచ్చును, గాన సభలు
సేయవచ్చును, హరికథల్ చెప్పుటన్న
బయిపయిని లేదు రెండింటిప్రజ్ఞ గుదురు
వానికే తప్ప నొరులకు వలను కాదు"

అన్న చెళ్ళపిళ్ళవారి మాటలద్వారా ఋజువైంది. ఇది ఇహపరాల్నిగూర్చి ఆలోచించినవారికిమాత్రమే సాధ్యమవుతుంది ప్రాపంచిక, ఆధ్యాత్మిక చింతనతో, దైవభక్తిలో లీనమై సాధనచేసి రెండింటినీ సమస్థాయిలో అవగాహన చేసుకున్నవారికి మాత్రమే సాధ్యమవుతుందనేది అక్షరసత్యం. హరికథలో ప్రధానమైన అంశం పిట్టకథలు. కథాగాన ప్రదర్శనవేళలో ఈ పిట్టకథలద్వారా ప్రధానకథాబలాన్ని, సన్నివేశాన్ని బలపరచే కట్టుకథ ఒకటి హరికథక ప్రపంచంలో ఉంది. తనకుదాసుడైన కుంభకర్ణుని సంహరించి పరమయోగ్యమైన తన ఆశ్రమానికి భంగం కల్గించాడనే అక్కసుతో నిద్రాదేవి

పగబట్టిందట. ప్రతీకార వాంఛా పరిపూర్తికోసం రామావతారం చివరివరకూ వేచి చూసిందట. పట్టాభిషేక అనంతరం సీతా సహవాసంవల్ల కొన్నేళ్ళూ, సీతాప్రవాసం వల్ల కొన్నేళ్ళూ, మొత్తం శేషించిన అవతారకాలమంతా వ్యగ్రమనస్కుడైన ఆయన కంటికి కునుకు పట్టనేలేదు. 'అవిదితగతయామా రాత్రి రేవ వ్యరం సీత" చూసి చూసి ఎటూ దిక్కుతోచక విసిగివేసారిన నిద్రాదేవి, ఆయన కథ (హరికథ) జరుగుతున్నపుడు ఎకాయెకీ వచ్చి కథా శ్రవణ విఘ్నకారకంగా శ్రోతల నావహించి నిద్రబుచ్చి పాతపగ తీర్చుకుంటుందట.

త్రేతా, ద్వాపరయుగాలు గడచి కలియుగం కొన్ని వేల సంవత్సరాలు గడచినా ఆ దీర్ఘకోపన కోపతాపాలతీవ్రత కొంతకూడా తగ్గలేదేమో. దీర్ఘవైర వృత్తిగల ఆవిడ ప్రగాఢ, ప్రకోప ప్రభావానికి గురైన శ్రోతలు నిద్రావశులుగాక తప్పదు. అందుకని ప్రవచన సమయంలో నిద్రాదేవీవశులైన శ్రోతల నిద్దుర నిషాను తొలగించి హుషారు కల్గించి, వారిని దృఢ అవధానపరులుగా చక్కదిద్దడానికి పిట్టకథలు చెప్తారట. అయితే కథాశ్రవణ సందర్భంలో పిట్టకథల అవతరణకు కారణమైన ఈ కథకూడా పిట్టకథే.

కథాకాల నిద్రావశులమాట అలా ఉంచి, చెప్తున్న కథ బరువుగా తోచిన సందర్భంలో శ్రోతలు కొంత తేలికగా తేరుకోవడానికి వీలుగా కథాంతర కథనం తప్పనిసరి. పిట్టకథ ముగిశాక "శ్రీ మద్రమారమణ గోవిందో హరి" అని పలికి శ్రోతలతో పలికించి అసలు కథను అందుకుంటారు.

హరికథకళనుగూర్చి చెప్పుకొనేటప్పుడు హరికథకు ముఖ్య అంగాలైన సంగీత సాహిత్యాలనూ, తాళవాయిద్యాలను వాటి విశేషాలనూ గుర్తు చేసుకోవడం ఎంతైనా అవసరం. హరికథలోని సంగీతవిశేషాల్ని మనంచూస్తే "హరికథ" ప్రచార పద్ధతికి చెందిన జానపద మాధ్యమ కళారూపం. అందుకని ఇందులో నియోజితమయ్యే సంగీతం ''శాస్త్రకట్టు'' సంప్రదాయానికి

కొంతదూరంగా ఉంటుందని కొందరి శాస్త్రీయసంగీత గాయకుల దృష్టి. కాని వర్తమానజనులను రంజింపజేయడానికి కొత్తకొత్త తోవలను తొక్కుట దేశీయసంగీతానికి ఒక భూషణమేకాని దూషణం కాదని మరికొందరి సంగీతజ్ఞుల అభిప్రాయం. ఏది ఏమైనా హరికథాగానాలలో సంగీతం గాత్రం ప్రధానం. గాత్రానికి జంత్రసంగీతం సహకారిమాత్రమే. అయితే ప్రకరణాను సారంగా గాత్రంసైతం జంత్రవిశేషాలకనుగుణంగా ప్రవర్తిల్లడం రక్తి. సంగీత, నృత్య ప్రధాన మైనరీతి హరికథలలో ప్రధానస్థానం ఆక్రమిస్తుంది. తెలుగు హరికథారచనలలో రాగముద్రా సంప్రదాయానికి సముచిత స్థానం కల్పించారు. ఆదిభట్ల నారాయణదాసు మొదలైనవారి రచనల్లో ఇది కన్పిస్తుంది. ఉదా॥ ధూళిపాల కృష్ణకవి మార్కండేయచరిత్రలో ఆదితాళం – కళ్యాణి రాగంతో "రావె రావె పరదేవీ భార్గవి" అన్న కీర్తనలో కళ్యాణి రమావాణి అనే రాగముద్ర కన్పిస్తుంది. కథావశేషులు బీర్నీడి మోషేకవిరచనల్లో రాగంపేరేకాక తాళంపేర్లుకూడా ఇమిడివుండటం కన్పిస్తుంది. ఉదా॥ "మరువకే కళ్యాణి ముందున్నది ఖండగతి" వంటివి అనేకం ఉన్నాయి. బాబు పి.ఎస్ నౌషర్‌జీ కవి తమ సీతాకళ్యాణ హరికథ దైవస్తుతిలో నవరాగ రత్నమాలలోని తొమ్మిది రాగాల పేర్లు పొందుపరిచారు.

నాట : నారాయణ నీ నామము పిన్న <u>నాట</u> నుండి నే దలచితి గదరా

గౌళ : పారావారాద్యఖిల భావన బంగాళ <u>గౌళ</u> రాష్ట్రముల జెలంగిన ॥నారా॥

ఆరభి : మన<u>సార భి</u>త్తరులవలల దవిలి మరచితిని నీ పాద భజలసలుఏక

వరాళి : గగన పాత్రుడేననుచు రోయక <u>వరాళు</u>లొసగి బ్రోవుమయ్యా ॥నారా॥

శ్రీరంగ : <u>శ్రీరంగ</u> దయానిధివనియంతరంగ భక్తులెంతోయుప్పొంగగ

సారంగ : <u>సారంగ</u>లోచన లెల్ల నీ కీర్తిని సంతోషంబున పాడుచునడగ ॥నారా॥

కేదార : వేసట బెట్టుకు <u>కేదార</u> నాథప్రియ వేగమె నను పాలింపుము రా

తోడి : యాస <u>తోడి</u> నీ పదములె గతి యంటియార్తత్రాణ పరాయణ ॥నారా॥

యదుకుల కాంభోజి : లలితాంగి శ్రీ రుక్మిణీ రమణి లాలింపగ శేషశయ్యపై
లీలా వినోద నేషర్ పాలా <u>యదుకుల</u> బాలగోపాల
॥నారా॥

సీతాకళ్యాణ హరికథలో తాళం పేర్లను "తాళమంజరి" పేరుతో పేర్కొనడం గమనింపదగిన అంశం. దీన్ని తాళముద్రగా చెప్పవచ్చు.

ఆది : <u>ఆది</u>ని చతురగతిని దలతానుయమిత భక్త కవిగాయక చంద్రుల

రూపక: భేద రహిత జ్ఞానులైన పెద్దల నీ <u>రూపక</u> గతి

అట : ఏకమై <u>నట</u> మిశ్రమమైన నఖిలంబు తానై లోకమెల్లెడ

జంప : <u>జంప</u>క కరవీర వకుళ చామంతియు విరిసరముల

మఠ్య : భావ<u>మట్టె</u>దెలిసి పాటబాడు భక్తుల

ధ్రువ : <u>ధ్రువు</u>ని బ్రోచినది విని దోషముల బోనిత్తువనుచును

త్రిశ్ర : సంతతంబునేక <u>త్రి</u>గుణ స్వరూపము

చతురస్ర : పంతము మీరగ <u>చతుర</u>త భక్తులు

రసానుకూలమైన రాగనిర్దేశంపట్ల ఇటు హరికథారచయితలు,అటు హరికథాగాయకులు సహృదయరంజనం గావించగలరు.

భారతీయ పురాణేతిహాసాదులలోని గాథల్ని చదువుకోవడానికి శక్తి, ఆసక్తిలేని ప్రజలకు అందించడానికి దోహదంచేసే ప్రచారకళలలో సర్వకళా సమ్మేళనంతో కూడినటువంటి హరికథకళ ఎంతో ప్రధానమైంది. మానవుని

నిత్యజీవితంలో హృదయంలోచేరే దుమ్ముధూళులను ఊడ్చివేసే ఈకళ భగ్నహృదయులకు సంజీవని వంటిది. మానవుని భావనాదృక్పథంలో వాడిపోతున్న శాంతి కుసుమాల్ని రాలిపోకుండా నిలబెట్టే సంజీవని ఈ హరికథ.

కథ మానవుని ప్రధానవిజ్ఞానకాంక్షల ప్రతిఫలం జీవితానికి పరిపూర్ణత చేకూర్చడం, జీవిత రహస్యాల్ని విస్తరింపజేయడమే కళ పరమావధి. మానవుని తత్త్వము జిజ్ఞాస కళలనుండి వచ్చినవే. ఇలాంటి మహోన్నతమైన కళ కనుమరుగుకాకుండా కళాభిమానులు ఆలోచించి సజీవంగా ఉంచటానికి సహకరించడం ధర్మం. యుగయుగాలుగా మానవకోటికి సునిశితజ్ఞానాన్ని అందిస్తూన్న ఆధ్యాత్మిక, ధార్మిక, నైతిక, సాంఘిక లలితకళాదీప్తి ఈ హరికథ.

"శ్రీమద్రమారమణగోవిందా...... హరే" – శుభమస్తు....

* * *

16. వేయిపడగలమణిప్రభలు

తెలుగులో మొట్ట మొదటి జ్ఞానపీఠ అవార్డు గ్రహీత, కవి సమ్రాట్ శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ వేయిపడగలు 37 అధ్యాయాల మహేతిహాసం. విశ్వనాథవారి రామాయణ కల్పవృక్షం, ఇదీ ఒకే కాలంలో ఒకే బీజం నుండి వినిర్గమించిన రెండు స్కంధాలు. కవి ప్రతిభా బీజంలోని రెండు దళాలు. ఈ రెండూ రెండు స్కంధాలున్న ఏకవృక్షం.

వేల సంవత్సరాల భారతీయ సనాతనసంస్కృతి నాశనమౌతున్న రోజుల్లో మహాకవిమేధనుండి వెలువడిన ఆక్రోశపుబుసలే వేయిపడగలు. ఈ గ్రంథం ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్రలోనే ఒక ప్రత్యేకమైన స్థానాన్ని సంపాదించుకుంది. ఈ గ్రంథానికి ఆచార్య తుమ్మపూడికోటేశ్వరరావుగారి సుహృద్విమర్శనాత్మక గ్రంథమే ఈ వేయిపడగల మణిప్రభలు. వీరి విమర్శనాత్మక ప్రతిభా పాటవాల్ని విశ్వనాథవారే స్వయంగా ఎన్నో సందర్భాల్లో ప్రశంసించినట్లు పెద్దలుచెప్పగా విన్నానని ప్రముఖ అవధాని మేడసానిమోహన్‌గారు ఈ గ్రంథానికి రాసిన కైమోడ్పులో ప్రస్తావించారు. దీన్నిబట్టి రచయితపాండిత్యం మనకు స్పష్టం. వేయిపడగల్లో అణువణువునా దాగివున్న ఆత్మశక్తిని అవలీలగా అందుకోవడానికి ఉపయోగపడే ఏకైక సాధనమే ఈ వేయిపడగలమణిప్రభలు. విశ్వనాథ వేయిపడగలు ఆత్మ, శరీరంతో (దేహం, దేహి) కలసి ఉన్న ఒక సంపూర్ణమానవస్వరూపం అనుకుంటే గ్రంథకర్త తాత్త్విక, ఆధ్యాత్మిక చింతనద్వారా తన యోగదృష్టితో, జ్ఞానదృష్టితో అన్వేషించి అందులోవున్న ఆత్మను దర్శించి ఆవిష్కరించిన ద్రష్ట ఈ రచయిత.

వేయిపడగల అంతరాంతరాలలోకివెళ్ళి అనిర్వచనీయమైన ఆత్మను అనుభవించి, ఆస్వాదించి మనందరికి అందించిన బహుముఖప్రజ్ఞాశాలి. విశ్వనాథ హృదయంలోకి ప్రవేశించి ఆత్మతో మమైక్యంచెందిన జ్ఞాని. ఆత్మను

పరమాత్మతో అనుసంధానం చేయడమే మానవజన్మకు సార్థకత నివ్వడమంటే. అలాచూస్తే వీరిద్దరూ ధన్యజీవులే. విశ్వనాథవారు సృష్టించారు, కోటేశ్వరరావు గారు దర్శించారు. విశ్వనాథ సృష్టికే ప్రతిసృష్టి గావించి అపరబ్రహ్మ అయ్యారు. విశ్వజనీన సుప్త చైతన్యందాకా ఇవాళ మానవుడు తొంగి చూడగల్గుతున్నాడు. ఇది సంపూర్ణ మానవత్వమే. ఇదే ఆధునిక కళాసూత్రం. ఈ దృష్టిలేని నడిమికాలపు భౌతిక, చారిత్రక హేతువాద దృష్టి భారతీయ కళాదికాన్ని జుగుప్సావహంగా చిత్రించింది. ఆ సందర్భంలో తత్త్వవేత్తలైన మహామనీషులు, దార్శనికులు శ్రీ అరవిందయోగి మొదలైన భారతీయ సంప్రదాయవేత్తలు ఈ విషయాన్ని విమర్శించి భారతీయతను స్థాపించారు. సుక్తంకరు "మహాభారతార్థం" అనే గ్రంథంలో భారత, భాగవత, పురాణ, ఇతిహాసాల్ని గురించి పాశ్చాత్యపండితులుచేసిన అవహేళనకు సమాధానాలుచెప్తూ ఇతిహాస తత్త్వాన్ని ఆవిష్కరించారు. ఆనందకుమార స్వామి శివతాండవంవంటి గ్రంథాలద్వారా పశ్చిమ విమర్శకు సమాధానంగా అనేక రహస్యాల్ని ప్రకటించారు. ఈ ధోరణిలో విశ్వనాథవారు కూడా మహాకవిగా పాశ్చాత్యుల విమర్శకు సమాధానరూపంగా భారతీయ పరమధర్మాన్ని వేయిపడగలుగా ఆవిష్కరించారు. ఇందులో వారు ఒక వైపు దుర్విమర్శకు సమాధానం చెప్తూనే భారతీయ తత్త్వాన్ని సమగ్రంగా కవిత్వాత్మకంగా పరిణమింపజేశారు. ఒకచోట కుమారస్వామి (వేయిపడగల లోనిపాత్ర) తన ఉద్యోగానికి రాజీనామాచేస్తూ పత్రికాధిపతికి ఒక ఉత్తరంరాశాడు. ఆ ఉత్తర సారాంశమేమంటే విద్యారణ్యులకంటే పాశ్చాత్య పండితుడికి వేదపరమార్థం తెలుసని మీరన్నమాట నా మనస్సుకు బాధ కల్గించింది. అందువల్ల నేనీఉద్యోగానికి రాజీనామా చేస్తున్నాను. అంటే భారతీయతత్త్వాన్ని హేళనచేసినందువల్ల ఆ పాత్ర అక్కడ హృదయవేదనకు గురై ఉద్యోగానికిసైతం రాజీనామాచేసినవిధంగా కవి సృష్టించినతీరు ప్రసంశనీయం. అంటే ఆ కాలంలో ప్రచలితమైన దుర్విమర్శల్ని ఎదిరించి

భారతీయ నాగరికత విశ్వస్వరూపాన్ని నిరూపణ చేసిన మహాగ్రంథం వేయిపడగలు. చారిత్రక దృష్టితో చూసినప్పుడు మనకు కన్పించే బాహ్య నేపథ్యమిది.

జీవుని వేదన

వైదికధర్మాన్ని, విశ్వసత్యాన్ని దర్శించడానికి కవి పడిన తపనను, వేదనను, గ్రంథకర్త జీవునివేదన అనే అధ్యాయంలో ఆధ్యాత్మిక, తాత్త్విక దృష్టితో చిత్రించిన తీరు అద్భుతం. కవి ఒక ప్రాంతం, జాతి, దేశ సంబంధం కలవాడు, ఇది అతని చైతన్యంలోని ఉపరిచ్ఛదం – పైపొర. దేశ చైతన్యమనేది లోపలిపొర. దాని చుట్టూ విశ్వచైతన్య వృత్తం ఉంది. ఈ త్రివృత్తాల్లో మొదటిది రాష్ట్రం, రెండవది దేశం, మూడవది విశ్వం. జీవుని వేదన అనే కళాబీజంలో రెండు దళాలు మనకు కన్పిస్తాయి. 1. వ్యష్టితపన(వ్యక్తిధర్మం) 2. సమష్టితపన. (లోకధర్మం) మొదటిదానిలో తానూ, ఈశ్వరుడు ఉండగా, రెండవదానిలో తానూ, సంఘమూ ఉన్నాయి. అది రామాయణం, ఇది వేయిపడగలు. రెండూ ఒకేసారి భళ్ళున హృదయ క్షేత్రాన్ని చీల్చుకొని వచ్చిన వటవృక్షాలు. ఈ రెండూ మహాకవిలో కలిసే ఉంటాయి. విడిగా ఉండవు. విశ్వనాథ సృష్టి ప్రతి అంగుళంలోనూ ఈ రెండూ ధ్వనిస్తూ ఉంటాయి. ఉదా : స్టాలిన్ ప్రభుత్వంలో మన ప్రవృత్తిని ఆరాధించారు. కళ సమాజపరంకావాలి కాబట్టి అధివాస్తవికత, ప్రతీక ఆధ్యాత్మిక కళాసూత్రాన్ని ఆమోదించలేదు. ఇందుకే చాగల్ రష్యానుంచి ఫ్రాన్సుకు వెళ్ళాడు. మరొక మహా తాత్త్వికుడైన కళాశిల్పి కాన్‌డన్‌స్కీ కళాస్రష్ట జర్మనీ పోవాల్సి వచ్చింది. అంటే కళాచైతన్యాన్ని నిరోధించడం కుదరదు. దేశబహిష్కార శిక్ష విధించవచ్చు తప్ప ప్రభుత్వం కళాంకురాన్ని ధ్వంసం చేయలేదు. కాబట్టి సాంఘిక, ఆధ్యాత్మిక భావ సమన్వయమే కళ.

తెరచిరాజు నవలలో సారథి అన్నట్లు కవి, కళాకారుడు జీవితంలో వేదన పొందకపోతే కళాసృష్టి చేయలేడు. ఎవడా వేదనను గుండెలదాకా అదుముకుంటాడో వాడే కళాకారుడు. ఈ వేదన బాహ్య జీవితానికి సంబంధించింది. అప్పటికి విశ్వనాథ వారికి భార్య, మిత్ర(హంపీక్షేత్రకర్త), ఉద్యోగ వియోగాదులు తటస్థించడంవంటి లౌకిక వేదనలు వారి అంతరగ్నిని ప్రజ్వలింపజేశాయనికూడా చెప్పవచ్చు. ఎందుకంటే ప్రతి బాహ్యసంఘటన మరొక అంశానికి ప్రతీక. కాబట్టి లౌకిక వేదనలనుండి కవి పుట్టడానికి ప్రకృతికల్పించే అవకాశమే బాహ్య జీవితఘటన. కాబట్టి ప్రతి మహా కావ్యానికి ఈ రెండూ అన్వయిస్తాయి. సృష్టి సమిష్టి భూమికల్లో, స్వదేశీ విశ్వచైతన్యాల్లో వర్తమానానికీ త్రికాలాలకూ అన్వయిస్తుంది.

వోరింగరీ అనే జర్మనీ తత్వవేత్త చెప్పినట్లు మనిషికి జీవ సంబంధమైన అలౌకిక సామాజికవిలువలు నశించి పోతాయేమో అన్న సాంఘిక భీతి కూడా ఉంటుంది. కాబట్టి తాత్త్వికభీతినుండి కల్పవృక్షం, సాంఘిక భీతినుండి వేయిపడగలు ఉద్భవించాయి. ఇలా జీవునివేదనా రహస్యాన్ని గ్రంథకర్త అనేక ఉదాహరణలతో, సాక్ష్యాలతో నిరూపించారు. ఈ అధ్యాయంలో రచయిత సమన్వయమనేది ఆధ్యాత్మికం, ఆధిదైవికం. ఆధిభౌతికం అని మూడు రకాలుగా పేర్కొని విశ్లేషించారు.

1. సమస్త మానవజాతి పురుషుడై వీరుడై బాహ్య ప్రపంచాన్ని జయించి అధిగమించి ప్రణయినీ పేశలమైన హృదయంతో దైవసమన్వయంపొందడం. ఇక్కడ జీవుడు తానొక ప్రత్యేకవ్యక్తిగా కాక బాహ్యజీవితాన్నంతా పరతత్త్వాను కూలంగా మలచుకుంటూ దైవతాదాత్మ్యంచెందుతాడు. ఇక్కడ ద్వంద్వం వేణుగోపాలస్వామి, గిరిక.

2. జీవప్రకృతి సర్వస్వమూ తన చుట్టూ ఉన్న అంతరిక్షంతో, ఆకాశంతో సమన్వయం పొందటం. సమస్తజీవజాలం విశ్వప్రకృతికి అనుగుణంగా

కాలూ, గొంతూ కదపటం,విశ్వమంతా ఒకే పాటగా, ఆటగా రూపొందించు కోవడం. వ్యక్తి తాను సమస్త విశ్వతాదాత్మ్యం పొందటం. దీన్నే నాట్యమని నాట్యశాస్త్రకారులన్నారు.

అంగికం భువనం యస్య వాచికం సర్వవాఙ్మయమ్
ఆహార్యం చంద్రతారాది తం వందే సాత్త్వికం శివమ్

ఈ శ్లోకం సమస్త విశ్వమూ కలసి చేసే నాట్య పరిభ్రమణాన్ని చిత్రిస్తోంది.

3. ఇక్కడ గృహస్థాశ్రమదశలో స్త్రీ+పురుషులు; రాష్ట్రదశలో రాజు+ప్రజలు; విద్యావ్యవస్థలో గురు+శిష్యులు; సంఘం దశలో వ్యక్తి+సమూహం- ఇవి ద్వంద్వాలు. ఇవి ఆధిభౌతిక సమన్వయం. ఇలా ఏక వ్యక్తిపై నాల్గు వ్యవస్థల్లో నాలుగు రకాల మానవుడై ఆయాదశల్లోని విరుద్ధసూత్రాల సమన్వయం సాధించుకుంటాడు. వేయిపడగల్లో అరుంధతీధర్మారావు, శశిరేఖాకిరీటులు ద్వంద్వం. రాష్ట్రదశలో కృష్ణమనాయుడు+ప్రజలు. ఇది వేయిపడగల ఇతివృత్తతత్వం. ఇదే ఇతిహాసస్థాయి. ఎక్కడ ఈమూడురకాల సమన్వయం కథారూపంలో సాధిస్తుందో దాన్ని భారతీయ ఇతిహాసం అన్నారు.

విశ్వనాథ వారుకూడా సీతాయా శ్చరితం మహత్ అన్న చిన్న పుస్తకంలో ఇతిహాసకథనుగురించి చెప్తూ కథ పైపొరలో మామూలు మానవులకథ ఉండగా లోపలిపొరలో ఋషి అయిన కవి త్రైకాలికమైన ఆధ్యాత్మికకథను సంకేతిస్తాడు అన్నారు. కాబట్టి బాహ్య - ఆంతర జీవితసమన్వయం భారతీయ ఇతిహస సూత్రంగా భావించాలంటే జీవితాన్ని యోగంగా భావించేచోట సమన్వయం ఉంటుంది. సమన్వయంతో సిద్ధించేది సమత. ఇది తాత్త్వికం తప్ప రాజకీయంకాదు. ఈ సమత ప్రేమ అనే హృదయం ఉన్నచోట ఉద్భవిస్తుంది. ఈ ప్రేమకు విశ్వమంతా ఆరాధ్యమే. ఇదే ఆధ్యాత్మిక, తాత్త్విక

మతదృష్టి కాని నేడు ఉన్నదంతా ప్రయోగశాలల్లో లభించిన భౌతిక దృష్టి. ప్రఖ్యాత మనస్తత్వ శాస్త్రవేత్త యూంగ్ అంటాడు : ఇవాళ మనం పదార్థ విషయం ప్రసంగిస్తున్నాం. ప్రయోగశాలల్లో పరిశోధన చేస్తున్నాం. దాని స్వభావాల్ని వ్యక్తీకరించగల్గుతున్నాం. కాని ఆ పదార్థమన్న శబ్దం ఎంత నీరసశుష్కకాష్ఠంగా జడపదార్థమైపోయింది?. ఇది బౌద్ధిక విషయం తప్ప చైతన్యవంతమైంది కాదు. అది మన అంతరాంతరాల్ని స్పందింపచేయలేక పోతున్నది. ఒక నిర్జీవపదార్థంగా మిగిలి పోయింది. కానీ ప్రాచీనులకు అదొక మహా చైతన్యవంతమైన దైవం. పదార్థంలోని దైవాన్ని దర్శించారు కాబట్టి వారికి మహాచైతన్యవంతమైన దైవమయ్యింది. ఎందుకంటే యథార్థంలేని పదార్థం నిర్జీవం. పదార్థంలేని యథార్థం వ్యర్థం. కాని పదార్థం తాత్కాలికం, అశాశ్వతం. యథార్థం నశ్వరం, శాశ్వతం. వేయిపడగల్లో వర్ణన, పాత్రలు, ప్రవర్తన మనంచూస్తే ఒక చోట ధర్మారావంటాడు.

“సర్వజంతుసంతానమునందు, వృక్షములయందు, శిలలయందు, పచ్చిగడ్డియందు ప్రాణమున్నదన్న మా ఋషుల సిద్ధాంతాలు నేడు పరాస్తము లైనవి. పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రజ్ఞులు రుజువుచేసి చూపించినగాని మేము నమ్మము. మా మతము దేవుడున్నాడని కాదు. ఆ దేవుడుండనిమ్ము, చావనిమ్ము. సర్వసృష్టియందు ప్రాణము,జీవము, ఆత్మ కళకళలాడుతున్నవని మాపూర్వ ఋషులు చూచిరి. సర్వవస్తుగతప్రాణమును సమారాధించిరి”.

అంటే ఈదృష్టి లేకపోవడంవల్లనే ప్రాచీనత నశించిందని కవి నిరూపించినసత్యం. ఈదృష్టితో వేయిపడగలవర్ణనల్ని భావించి తన్మయత్వం పొందాలి.

సమన్వయసిద్ధాంతస్వరూపం

సమన్వయం గృహస్థాశ్రమపరంగా చూస్తే విరుద్ధ సూత్రాలైనా స్త్రీ – పురుషుల సమన్వయం దాంపత్యంగా భావిస్తాం. రాష్ట్రదశలో రాజు ప్రజా

సమన్వయం, మతదశలో మనిషి – భగవంతుడు. అంటే రాజుకు ప్రజలే శరీరం, ప్రజలకు రాజే ఆత్మ. వేయి పడగలలో కృష్ణమనాయని మరణంతో ఈదేశంలో రాజు మరణించాడని దుఃఖపడ్డాడు. అంటే భారతీయ రాజ్షీత్వం నశించిందని. అంతేకాక ఈ సమన్వయానికి రక్షాకవచమైన భారతీయ చక్రవర్తిత్వం పోయిందనేది కవి వేదన. సన్యాసం, గృహస్థాశ్రమం రెండూ ఎక్కడైతే పెనవేసుకొని ఉంటాయో అక్కడ భారతీయ మనస్తత్వం ఉంటుంది. ఈ రెండూ స్పర్థా సూత్రాలకు లంకె గణాచారి. అందుకే "వేయిపడగలపాము విప్పారుకొనివచ్చి కాటందుకున్నది కలలోన రాజును" అంటూ నవల ఈ పాత్రతోనే ప్రారంభమైంది.

విశ్వనాథవారు జీవునిలో ఉన్న ఆధ్యాత్మిక చింతనకు పరమావధి అయిన ప్రతీకగా గిరిక, వేణుగోపాలస్వామి పాత్రల్ని సృష్టించారంటూ వేయిపడగలలోని ఆధ్యాత్మిక సమన్వయాన్ని సవివరంగా విశ్లేషించారు. ఈ భక్తి భావానికి కళలు, నాట్యం, సాహిత్యం ఎలా తోడ్పడుతున్నాయో నిరూపించారు.

తరువాత భారతీయ దేవాలయాలపై కామశిల్పం వెల్లువగా ప్రవహించింది. వేయిపడగల దేవాలయంలో ఆ శిల్పమూర్తి మంగమ్మ. బూతుబొమ్మ వేరు, కామశిల్పం వేరు. బూతుబొమ్మ కేవలం జంతుప్రవృత్తికి సంబంధించింది. అయితే మంగమ్మ మొదట బూతుబొమ్మ, తరువాత కామశిల్పం. అలా పరిణమింపజేసిన శిల్పి ధర్మారావు. ఇక్కడ కవి సమాజానికి ఇస్తున్న సందేశం "శిలవునీవే శిల్పివినీవే శిల్పంనీవే" అంటే మనల్ని మనం ఎలా సరిదిద్దుకోవాలో సంస్కరించుకోవాలో, ఎలా జీవించాలో, ఎలా జీవించకూడదో మొ॥ అంశాల్ని చాలా స్పష్టంగా చెప్పారు.

ఈ మంగమ్మ పాత్ర వేయిపడగలలో 13వ అధ్యాయంలో వచ్చి 31వ అధ్యాయంలో అదృశ్యమైపోతుంది. ఈమె కథ వివాహవ్యవస్థకు వ్యతిరేక

మైంది. ఇందులో ఉన్న కోతిపాత్ర మంగమ్మ మనసే. 28వ అధ్యాయంలో మంగమ్మ పూర్తిగా మారిపోతుంది. 31వ అధ్యాయం మంగమ్మ జీవిత నాటకంలో చరమాధ్యాయం. తన డబ్బంతా కొడుకువంటి కుమారస్వామికి, గిరిక సమాధివద్ద జరిగే ఉత్సవాలకు వేదపాఠశాలకు రాసి మరణిస్తుంది. ఆ సందర్భంలో ఆమె అన్నమాటలు "అదిగో దేవదాసి, అదిగో వేణుగోపాల స్వామి వారిరువురూ కలసి పోవుచున్నారు. నేను పోయి వారికి పరిచర్య చేసెదను". అంతలో ఆమె కళ్ళు మూసుకొనిపోయింది ఏకాదశి రోజున. ఇది కోతి భగవద్భక్తుడై ఆంజనేయుడిగా మారిపోయిన కథ. అంటే మానవ జీవితంలో మనిషి ఎలా ప్రవర్తిస్తాడో, ఎన్ని సుళ్ళు తిరుగుతాడో చివరకు సముద్రంలో నిశ్చలబిందువుగా ఎలా పరిణమిస్తాడో చిత్రించిన కథ. ఆధునికమైన భౌతిక జీవితాన్ని ప్రాచీనమైన ఆధ్యాత్మికజీవితంగా మలచు కోవడానికి, బయటచూపును లోపలికి మరల్చడానికి ఎన్నో ఉలిగాట్లు, సుత్తిదెబ్బలు తినకతప్పదనే అద్భుతమైన కథ.

అరుంధతీ – ధర్మారావుల జంటకు; శశిరేఖ – కిరీటుల జంటకు; గిరికా – వేణుగోపాలస్వామి జంటకు విరుద్ధంగా పురుషార్థ వ్యతిరేకంగా అల్లిన కథ. అందుకే మహాశిల్పి అయిన కవి మంగమ్మకథకు అటూఇటూ పై కథలల్లుకుంటూ వచ్చాడు. అరుంధతీ – ధర్మారావుల దాంపత్యచిత్రణచేసి తరువాత అరుంధతి, మంగమ్మ కథను అతికించాడు. కామం ధర్మంలో ఒక భాగమనిధర్మారావుతో అరుంధతి అంటుంది. తరువాత మంగమ్మ వస్తుంది. ఆపై 15వ అధ్యాయంలో కిరీటి ప్రణయ వృత్తాంతం చెప్తూ వెంటనే కవి మంగమ్మ – జ్యోస్యుల కథ తెస్తాడు. చివర్లో గిరికకథ. దీంతో మంగమ్మలోని కోతి చచ్చి, కోతి రూపమైన మంగ అలివేలుమంగగా మారిపోతుంది. బూతుబొమ్మ కామశిల్పంగా రూపాంతరం చెందింది. ఎక్కడ కామాన్ని, మోక్షాన్ని పురుషార్థానుగుణంగా మలచుకోవడం జరుగుతుంతో ఆ కోణం పేరు భంగిమ. అదే యోగం, సంయోగం.

ఆధిదైవిక - ఆధిభౌతిక సమన్వయం

ఇందులో ఈ గ్రంథం చెప్పే మౌలికమైన సూత్రం. ఆధిదైవిక, ఆధ్యాత్మిక అంశాల్ని ఆధిభౌతిక మానవమూర్తితో సమన్వయించడం ఒక మహా సంప్రదాయం. అనంతమైన పౌరాణికవాఙ్మయం ఒకతీర్పు పొందినచోట మాత్రమే సంస్కృతీసూత్రం కళామూర్తిని పొందుతుంది. ఇది లేనిచోట వ్యవహారిక వాక్యమే కవిత్వమనుకోవటం తటస్థించే నీరసశుష్కదృష్టి చోటుచేసుకుంటుంది. ఈ కళా సంబంధసిద్ధాంతాన్నికూడా వేయిపడగలు నిష్కర్షగా విమర్శిస్తుంది, వివరిస్తుంది అంటూ రచయిత హెచ్చరించడం గమనించదగ్గ అంశం.వేయిపడగలలో సుబ్బన్నపేటలోకి విద్యుత్తు ఎప్పుడు ప్రవేశించిందో అనడంలో అంతరార్థం మనిషి అంతర్‌దృష్టిని పెంపొందించు కోవాలనేది. ఐన్‌స్టీన్ ఒక మాటంటాడు "బయటకు చూస్తున్నవాడు కలగంటాడు, లోపలికి చూస్తున్నవాడు మేల్కొంటాడు" అని. అది లేకపోవడం వల్ల పసరికా స్వరూపమైన ఈ వటం చెట్టూ, చేమా, పిట్ట పాటా అన్నీ పోయి అవిశ్రాంతపాలైనాడు. అంటే అంతర-బాహ్య సమన్వయం పోగొట్టుకున్నాడు.

పసిరిక

పసిరిక రామేశ్వరశాస్త్రికి,మంగకు పుట్టినసంతానం. వాడి ఆకారం పాము.వాడినివాసం మెట్టపొలాలు. పాములు, పిట్టలు స్నేహితులు. పాములు కరిచినా వాడికేమీ కాదు. కాని చివరకు మరణిస్తాడు. ఆ సందర్భంగా గణాచారి –

"ఒకశిరస్సు నాగన్న ఒయ్యారముగవచ్చి

నిజముగా నాతండ్రి నిన్ను కరిచిందిరా" – అంటుంది. అంటే మనిషికీ – మనిషికీ, మనిషికీ – ప్రకృతికీ అందలి జీవరాసులకూమధ్య ఉన్న స్నేహసూత్రమే పసిరిక. చివరగా వేయిపడగల్లో ప్రధామైనపాత్ర

'గణాచారి' అందుకే నవల ఈమె పాటతోనే ప్రారంభమైంది. ప్రతీక దృష్ట్యా వేయిపడగలు స్థూలదృష్టి. ఆధ్యాత్మిక – ఆధిదైవిక సమన్వయం సూత్రకాలం. ఇది భౌతిక వ్యక్త కాలంతో ప్రారంభమౌతుంది. ఈ కాలచక్రమే సర్వసృష్టి ప్రవర్తకమైంది. సృష్టికి సర్వాధారమిదే. గణాచారి అంటే వ్యక్తి కాలసూత్రం. దీనితో ప్రారంభమైనకాలం అవ్యక్తంలో లీనంకావడంతో అంటే గణాచారి మరణించడంతో సర్వవైదిక సంప్రదాయం నశించి కావ్యం ముగిసింది. ఆమె మరణించేసరికి భారతీయ సంస్కృతికి మూర్తులైన ధర్మారావు, చిన్న అరుంధతీ, రామేశ్వర శాస్త్రీ, కుమారస్వామి వీరే మిగిలింది. అంటే భారతీయ సంస్కృతీసంప్రదాయాలు కాలగర్భంలో కలిసిపోతాయని అర్థం.

(హిందూసంస్కృతి–వేయిపడగలు, పరాయిసంస్కృతి–ఒకశిరసునాగు)

* * *

17. వేయిపడగలు -
ఆది శంకరాచార్యుల తాత్త్వికత

మానవుడ్ని మాధవుడిగా మార్చగల్గిన శక్తి తత్త్వశాస్త్రానికి మాత్రమే ఉంది. అందుకే వేదాలు "తత్త్వమసి" అని ఉద్బోధిస్తున్నాయి. సరిగ్గా అలాంటి తాత్త్విక విషయాల్నే సరికొత్త కోణంలో, ఒక కథగా నవలారూపంలో అందిస్తున్న మరో మహావేదమే ఈ వేయిపడగల మహాకావ్యం.

అటు పండితులకు ఇటు పామరులకుకూడా ఎంతో సరళంగా ఆత్మ తత్త్వాన్ని, తాత్వికతనుకాక చివరకు మానవుడి అంతిమలక్ష్యమైన మోక్ష సాధనకు ఉపయోగపడే మార్గాలు,తత్త్వాలు వేయిపడగలలో నిక్షిప్తమైనాయి. అంతేకాదు భౌతిక, తాత్త్వికసమన్వయానికి ఒకచక్కనివారధి. భారతజాతి ఔన్నత్యాన్ని, భారతీయ సంస్కృతిలోని విశ్వజనీనతను, సర్వమానవాళికి ఉపయోగపడే శాశ్వతసత్యాల్ని, భారతీయకుటుంబజీవితం ప్రత్యేకతను, భారతీయఆధ్యాత్మిక వైభవాన్ని, దానిప్రాచీనత్వాన్ని, విశ్వశ్రేయస్సునే ప్రధానంగా చేసుకున్న భారతీయ సంస్కృతిసంప్రదాయాల్ని, ఆదర్శాన్ని స్పష్టంగా వివరిస్తుంది. ప్రతి మానవునికి ధర్మాచరణను అలవరచే ప్రామాణిక తాత్త్విక గ్రంథంగా ప్రజల్లో తనదైన స్థానాన్ని నిలుపుకున్న నిత్య సజీవగ్రంథ మిది.

వేయిపడగల్లో శంకరుని తాత్త్వికత ఏమైనా ఉందా? అన్న దృష్టితో నిశితంగా పరిశోధనాత్మకంగా గమనిస్తే సముద్రపు నీళ్ళలో నిబిడీకృతమై యున్న ఉప్పులాగా వేయిపడగలనిండా శంకరుని తాత్వికత వ్యాపించి ఉంది అనడంలో సందేహంలేదు. ప్రతి పాత్ర, వర్ణన, ప్రతిచోటకూడా శంకరాచార్యుని తాత్త్వికతను మనం గమనిస్తే –

శంకరాచార్యుని తాత్త్వికత

అద్వైత వేదాంతదర్శనాన్ని ప్రచారంలోకి తెచ్చినవారు–ఆదిశంకరాచార్యులు. "బ్రహ్మసత్యం, జగన్మిథ్యా, జీవో బ్రహ్మైవ నాపరః" అంటే బ్రహ్మమే సత్యం,

ఈ జగత్తు మిథ్య. జీవుడు పరమాత్మ. వెలుగువల్ల చీకటిపోయినట్లుగా ఆత్మజ్ఞానం వల్లే అజ్ఞానంపోతుంది. ఆత్మజ్ఞానమే ముక్తికి కారణంఅనేది వీరిసిద్ధాంతం. ఇదే అద్వైతదర్శనం. "జ్ఞానాదేవ తు కైవల్యం" అని అద్వైత సిద్ధాంతసారం. కాబట్టి జ్ఞానసముపార్జనకు కర్మభక్తియోగాలు సహకరిస్తాయి.

"సత్సంగత్వే నిస్సంగత్వం నిస్సంగత్వే నిర్మోహత్వమ్।
నిర్మోహత్వే నిశ్చలతత్త్వం నిశ్చలతత్త్వే జీవన్ముక్తిః॥" – భజగోవిందం

సత్సంగంవలన మోహంనశించి జ్ఞానం నిర్మలమౌతుంది. నిర్మలమైన జ్ఞానమే, (బుద్ధే) జీవన్ముక్తికి కారణమౌతుంది.

ఇక విశ్వనాథ విజ్ఞానసాగరంనుండి వెలువడిన, వేయిపుటల మహా కావ్యం, వేయిపడగలు. విశ్వకోటి పఠించదగిన ఈ విశిష్ట మహావృక్షం, 1934లో సరిగా 29రోజుల్లో విశ్వనాథ దివ్యదృష్టినుంచి ఆవిర్భవించింది. మహోన్నతమైన ఈ "విశ్వనాథసృష్టి"లో శంకరులతత్త్వాన్ని గమనిస్తే,ఒకచోట ధర్మారావు "సర్వజంతు సంతానమునందు, వృక్షములందు, శిలలయందు, పచ్చిగడ్డియందు ప్రాణమున్నదన్న మా ఋషుల సిద్ధాంతాలు నేడు పరాస్తములైనవి. పదార్థ విజ్ఞాన శాస్త్రజ్ఞులు రుజువుచేసి చూపించినగాని మేము నమ్మము. మామతము దేవుడున్నాడని కాదు. ఆ దేవుడుండనిమ్ము, చావనిమ్ము. సర్వమైన సృష్టియందు ప్రాణము,జీవము ఆత్మ కలకలలాడు చున్నదని మా పూర్వర్షులు చూచిరి. సర్వ వస్తుగత ప్రాణమును సమారాధించిరి" అంటాడు.

ఈ అంతర్‌దృష్టి పోవడమే ప్రాచీనత నశించడమని, అంటే శంకరులు చెప్పిన జీవునికి – పరమాత్మకు ఉండాల్సిన లింకు (బంధం) తెగిపోయిందనే సమాజంలోని వాస్తవాన్ని కవి ఈ నవలలో నిరూపించారు.

శంకరుల తాత్త్వికతకు ప్రతీక పసిరిక పాత్రలో నిక్షిప్తమైయున్న విధానం మనంచూస్తే పసిరిక పైరుపచ్చ. పైరుపచ్చేవాడు. దేవమాతృకాస్వరూపుడు.

"దేహం"లోని "దేహి"లాంటివాడు. అంటే పసిరిక ఒక నిరంతర చైతన్యమూర్తి. గణాచారి సమక్షంలో మరణించినప్పుడు ఆమె–

"ఒకశిరస్సు నాగన్న ఒయ్యారముగ వచ్చి
నిజముగా నాతండ్రి నిన్ను కరచిందిరా" అంటుంది.

ఆధునికనాగరికతకు లోబడినప్పుడే రైతుబిడ్డ చనిపోయినప్పుడే పసిరిక చనిపోయింది. ప్రాణశక్తికి ప్రతీక పసిరిక. ప్రాణశక్తి లేకపోతే మానవుడు నిర్జీవి, ప్రాణంతోవుంటాడేతప్ప జీవంతో వుండడు. చైతన్యంతో ఉండలేడు.

భౌతిక – తాత్త్విక సమన్వయం – లోపించిన విధానాన్ని పసిరికద్వారా ఈ నవల్లో చూడవచ్చు. సుబ్బన్నపేటలోకి విద్యుత్తు ప్రవేశించినపుడే మనిషి అంతర్దృష్టి కోల్పోయి పూర్తిగా బాహ్యదృష్టికి అలవాటైపోయాడు శరీర సౌఖ్యాలకు బానిసయ్యాడు. తద్వారా భారతీయసంస్కృతి సంప్రదాయాలు కళలు అంతరించిపోయే దైన్యస్థితి దాపురించింది. అంతేకాక పసిరికాస్వరూపమైన వటం, చెట్టు–చేమా, పిట్టా–పాట అన్నీ పోయాయి. మొత్తంమీద మానవుడికీ–ప్రకృతికీ, అంతరంగానికీ–బాహ్యానికి ఉన్న, ఉండవలసిన సమన్వయం కోల్పోయాడు.

"మౌని నిజకేళిలోపల మనసు దొక్కి
పూని నంతట పరిపూర్తి పొందగలుగు
వాని భక్తికి సాటిది వసుధ గలదె
దాంబికము లైన నడుమ నడంగు వేమ!"

"శిలను ప్రతిమ జేసి చీకటిలో పెట్టి
మొక్కవల దికను మూఢులార
ఉల్లమందు బ్రహ్మ ముండుట తెలియుడీ!"

"బ్రహ్మ మనగ వేరె పరదేశమున లేదు
బ్రహ్మ మనగ తానె బట్టబయలు
తన్ను తా నెరిగిన తానె పో బ్రహ్మంబు" అన్నాడు వేమన.

అలా ప్రతివ్యక్తి కూడ తన దృష్టిని బాహ్య ప్రపంచంవైపు మాత్రమేకాక అంతర్‌దృష్టిని అలవరచుకొని తనలోకి తాను వెళ్ళి ఆత్మజ్ఞానాన్ని పొందాలి. ఆత్మజ్ఞానమే ముక్తికి కారణం. ఇదే శంకరాచార్యులవారి ప్రతిపాదన కూడా.

అసంశయం మహాబాహో! మనో దుర్నిగ్రహం చలమ్,
అభ్యాసేన తు కౌన్తేయ! వైరాగ్యేణ చ గృహ్యతే.

- (6వ అధ్యా, 35వ శ్లోకం - భగవద్గీత)

అలా సనాతనసంస్కృతీ సంప్రదాయాలను సరైనరీతిలో అర్థంచేసుకొని పరిరక్షించు కోవడానికి, తనను తాను సంస్కరించుకోవడానికి నిరంతరం ఆత్మశక్తితో శ్రమించాలి. అప్పుడే భౌతిక, తాత్త్విక సమన్వయం, సమస్త మానవాళికి శ్రేయస్కరం.

భక్తి అనగానేమి? జ్ఞానమనగానేమి అని ప్రశ్నించే గిరిక, "సర్వం బ్రహ్మమే" అంటూ సమాధానమిచ్చే ధర్మారావు, "గణాచారి దేవతా స్వరూపురాలు, నేను మనుష్యుడను ఆమె లింగబేధానికి అతీతురాలు" అనిపించుకొనే గణాచారి, కుమారస్వామి మాటల్తో "జ్ఞానాగ్నిదగ్ధకర్మాణం" అన్నట్లు జ్ఞానమనే అగ్నిలో తనకర్మలు దగ్ధమై అజ్ఞానంనుంచి జ్ఞానంవైపుగా తనదృష్టిని మరల్చిన మంగమ్మ మొ॥ అనేకపాత్రల్లో శంకరుని తాత్త్వికత వేయిపడగలై విస్తృతంగా వ్యాపించిన వైనాన్ని విప్పిచూపడమే ఈ పరిశోధనపత్రపు ప్రధాన ఉద్దేశ్యం.

గమనిక : ఈ వ్యాస అనుబంధం వివరణాత్మకంగా

సత్సంగం

'సత్' తో సంగమం. 'సత్'=సత్యము. 'సంగ్'=సాంగత్యం. సత్యవాదులు లేదా సత్య సంధులు సజ్జనులు. సజ్జనులతో కలవడమే,కలిసివుండడమే సత్సాంగత్యం. ఆ సత్యవాదులను, ఆ సత్యసంధులను, ఆ సజ్జనులను గుర్తించడమే అసలైన విషయం. ముందుగా బాహ్యప్రపంచంలోనే బాహ్యదృష్టితోనే ప్రయత్నిస్తాం. మనకు మంచిగా అన్పించినవారితో స్నేహానికి ప్రయత్నిస్తాం. కాలక్రమంలో మనకు కన్పించిన మంచి, ఒక్కలాగే ఉండదు. ఎప్పుడో ఒకసారి మనకు అనాసక్తత, ఒక వైముఖ్యం తప్పదు. బయటి ప్రపంచంలో సజ్జనులకోసం చేసే ప్రయత్నం ఇలా ఉంటుంది.

అభ్యాసవశంచే మనం తీవ్రంగా ప్రయత్నించినప్పుడు అంతర్దృష్టికి గోచరమయ్యేది ఏదో అదే 'సత్'. అదే మనఆత్మ. మనలో ఉన్న భగవదంశ. మనఆత్మతో మనం ఏకంకావడం. మనతోమనం సంగమించడం. మనతో మనకుతప్ప, ఏఇతరముతోను శాశ్వతసాంగత్యం శోభించదు శాశ్వతం కాదు. 'నేను' అంటే నేను నేనుగా గుర్తింపబడితే, అది బాహ్యం. అశాశ్వతం, అమంగళం, అది అహంకారం. "మేము" అంటే, అది బహువచనం. అందులో 'నేను' శక్తితో కలిసి ఉండడం. శక్తి మంతమైన 'నేనే' "మేము". ఆ శక్తే భగవంతుడు. పరమాత్మ. అందుకే'మేము'అనేది గౌరవవాచకం కూడ అయింది. ఆ ప్రకారం నేను అనేదానికి అస్తిత్వమే లేదు. మేము అనేది ఒక విశ్వాసం. పరమాత్మ అంశప్రభావం కనుక అది ఆత్మవిశ్వాసం. బాహ్యంగా కన్పించే 'నేను' (అస్థిరమైంది) ఆంతర్యరూపంలో కన్పించకుండా (దృశ్య మానంకాకుండా) ఉన్న అంతర్యామితో (స్థిరమైంది) మిళితం కావడమే సత్సంగం. 'సత్' విడిగా'సంగం' విడిగా ఉండదు. అదే 'ఏకం సత్'. అలాంటి ఏకంలోకి చేరిపోవడమే సత్సాంగత్యం ఆఏకమే అత్యంతశక్తి మంతమైన, సృష్టికిమూలమైనసత్యం. అది ఎన్నటికీ మారేదికాదు. ఆ సత్యసముద్రంలోకి

ప్రతి అణువూ చేరిపోవాల్సిందే. అదే ముక్తి! జీవన్ముక్తి. –ఈ స్థితికి చేరడమే జ్ఞానం. ఆ జ్ఞానంవల్ల వ్యామోహం, (ఆసక్తి, ఇష్టం, అశాశ్వతమైన, ప్రమాదకరమైన బంధాలకుమూలం) నశిస్తుంది. అంటే అంతరంగంపట్లతప్ప దేనిమీదా ఆసక్తి ఉండదు, కలగదు. బంధాలబంధనాలు లేనప్పుడు, మాట చంచలత్వమూ ఉండదు. ఆ స్థితిలో మన్నల్ని ఏదీ ప్రభావితం చేయ్యలేందు. స్పందనలుండవు, కలగవు. ఆస్థితే సమాధిస్థితి. అదే స్థితప్రజ్ఞత. అదే విశ్వనిశ్చల తత్త్వం. ఆ తత్వమే – ముక్తి. జీవన్ముక్తి. – ఇవన్నీ మనలో జరగాలంటే, మనకి ఈ అనుభవం రావాలంటే... అంతర్దృష్టి, సత్యంపట్ల – తపన, అన్వేషణ తప్పనిసరి. ("మజనకోతుజముక్తి సంతాబియ సంగతి" – స్వామీ! నాకు ముక్తినివ్వద్దు మహాత్ముల సాంగత్యాన్ని అనుగ్రహిస్తే చాలు. అదే నీ పాదార్చకులతోడి నెయ్యము. – తుకారాం. అంటే సత్సంగాల ప్రభావం ఇక్కడ ఆవిష్కరించారు. 1. పరమాత్మ 2. సజ్జనులు 3. మానవుడు (ఆత్మ)– వీరితో – సత్పురుష సాంగత్యమే స్వర్గం.దుర్గుణ సాంగత్యమే నరకం. "కుమతినివార సుమతికేసంగీ"– దుర్బుద్ధిని నివారించి, సద్బుద్ధిని కల్గించే సత్సంగాన్ని అనుగ్రహింపుమని–తులసీదాసు.

"శ్రద్ధావాన్ లభతే జ్ఞానమ్" – విషయంపట్ల శ్రద్ధ ముఖ్యం. శ్రద్ధద్వారా శాస్త్రజ్ఞానాన్ని అర్జించుకోవచ్చు. శాస్త్రజ్ఞానంద్వారా సజ్జనసాంగత్యాన్ని, తద్వారా అనుభవజ్ఞానాన్ని యుథార్థతత్త్వాన్ని పొందగలం. ఆయథార్థంలో పదార్థం (మనం) లయించి పోవడమే. మానవత్వానికి మనిషి మనుగడకు రక్ష ధర్మం. మనిషిలోధర్మం చచ్చిపోతే వాని మనసు చచ్చిపోయినట్లే. 'ధర్మో రక్షతి రక్షితః'– నేడు ధర్మం నశించింది కాబట్టే ఎవరినీ ఎవరూ రక్షింపలేక పోతున్నారు. ఎక్కడా రక్షణపొందలేకపోతున్నారు. విషయాసక్తతవల్లే ధర్మం చచ్చిపోతోంది. విషయత్యాగం ధర్మానికి మూలం. **"త్యాగః స్నేహస్య మత్యాగో విషయాణాం తథైవ చ!"** (శాంతిపర్వం – మహాభారతం)

సత్సాంగత్య లక్షణాలు (ఫలితాలు)

1. సాధు నిందచేయరు, 2. గురునింద చేయరు, 3. శాస్త్రనింద చేయరు, 4. భగవన్నిందచేయరు – నిందాసక్తి ఉండదు. విషయాసక్తి ఉండదు.

అప్పుడే వాళ్ళు సాధువులు. సజ్జనులు. 'సాధూనాం హృదయం మహ్యం సాధూనాం హృదయం త్వహమ్ మదన్యత్ తే న జానంతి నాహం తేభ్యో మనాగపి' – (భాగవతం – శ్రీకృష్ణుడు; సాధుహృదయం భగవన్నివాసం. భగవదాశ్రయం సాధుకర్తవ్యం) భక్తుడు, భగవంతుడు పరస్పరాశ్రయులు. పరస్పర పోషకులు – ఇది సత్యం! నిత్యం. ముక్తి!

* * *

18. మారినదశ- మానవదిశ

అంతరించిపోతున్న మానవత్వాన్ని మసిబారిపోయిన మమతాను బంధాల్ని, స్వార్థం నిలువెత్తునా మనిషిని ముంచుతున్న వైనాన్ని చూస్తే "మారినదశ" లో నేటి మన స్థితి, గతి ఏంటో ప్రతిఒక్కరికి ప్రశ్నార్థకమే!

నేటిప్రపంచం ఎంతోముందంజలో (in advance) ఉంది. ప్రత్యేకించి మన భారతదేశం నాటితో పోల్చుకుంటే నేటికి అనేకరంగాల్లో శాస్త్రసాంకేతిక పరంగా ఎంతోఅభివృద్ధిని సాధించింది, సాధిస్తూనే ఉంది. అయితే మనిషి వ్యక్తిగతంగా విలువలతో కూడుకున్న జీవనాన్ని ప్రగతిని సాధించగల్గాడా? సంపూర్ణ ఆరోగ్యాన్ని, పరిపూర్ణమైన మానసిక ప్రశాంతతను పొందుతున్నాడా? 'వ్యక్తిత్వ వికాసం' అనేది ఎవరిలోనైనా కన్పిస్తోందా? మనిషి కనీసం మానవత్వంతో ప్రవర్తిస్తున్నాడా? ఎక్కడైనా మానవత్వం ఉందా? అనే ఇలాంటి ప్రశ్నలను ఎవరికి వారే సంధించుకొని సమాధానం చెప్పుకోవాలి.

నేటిమనిషి సాటిమనిషిని ఇబ్బందులకు గురిచేస్తున్నాడు. ఎంతో మహోన్నతమైన విలువల్ని కల్గివుండాల్సిన మనిషే సహజమైన మానవత్వాన్ని కోల్పోయి అమానవీయచర్యలకు పాల్పడుతున్నాడు. ఈ "దుఃస్థితి నుంచి నేటిసమాజాన్ని "స్వ" స్థితికి మళ్ళించాల్సిన అవసరం మనకు ఎంతైనా ఉంది. ఈనాటిమానవదశనుంచి మానవదిశను మార్చాల్సిన బాధ్యత మనందరిది. లేదంటే భవిష్యత్తులో మనపిల్లలు, వారసులు సమాజపు విపరీతవినాశకర పరిస్థితుల్ని అనుభవించాల్సి ఉంటుంది. నాటినుంచి నేటి వరకు సమాజాన్ని పట్టిపీడిస్తున్న పేదరికం, అనేకరకాల క్యాన్సర్, ఎయిడ్స్, ఎబోలా వైరస్‌లకంటే స్వార్థం, అవినీతి అనే మానసికవైరస్‌వల్ల మన చిరునామా శిథిలమైపోయే ప్రమాదం వుంది.

"అన్నిలోకాల కెల్ల అద్భుత మైనలోకం భూలోకం
అన్ని జన్మల కెల్ల అద్భుత మైనజన్మ మానవజన్మ"

అంటారు పెద్దలు. అంటే ఎంతోమహోన్నతమైన విలువలకు నిలయంగా జీవించాల్సిన మనిషి ఇవాళ శుష్కించిపోయి, నీరసంగా, నిస్సత్తువగా, నిర్జీవంగా సర్వరోగాల్ని నింపుకొని జీవితాన్ని గడుపుతున్నాడు. కారణం విపరీతమైన అర్థంలేని, అర్థంకాని వ్యర్థమైన కోరికలు. ఈ పరిస్థితుల్లో చిల్లర భవానీదేవి గారు రాసిన ఈ కవితా ఖండిక మనందరికి ఒక మేల్కొలుపు వంటిది.

"అసలు జీవితమంటే
ఆనంద ప్రవాహమని ఎవరన్నారు?" చూశారా

ఈ ప్రశ్నకు మనం జవాబివ్వాలి. అంటే నేటి మానవ జీవనగమనాన్ని మనం సమగ్రంగా అవగాహనచేసుకోవాలి.

"ధరణిలో వేయేండ్లు తనువు నిల్వగబోదు
ధన మెప్పటికి శాశ్వతంబు గాదు
భార్యాసుతాదులా తన వెంట రాలేరు
భృత్యులు మృతిని తప్పింపలేరు" అంటారు తాత్వికులు

"ఇంట నున్న ద్రవ్య మెరువుగుట్టను బోలు
వ్యాప్తి చెందె నేని ఫలము నిచ్చు
పారుచున్ననీరు పంటలు పండించు
పారకున్న నీరు పాచి పట్టు" అని గుర్రం జాషువా గొంతెత్తినా

"పన్నెండు దేశాలు పండుచున్నగాని
పట్టెడన్నమె లోపమండి" అని గరిమెళ్ళ గళం విప్పినా

"అన్నమయములైన అన్ని జీవమ్ములు
కూడులేక జీవకోటి లేదు; కూడు తినెడి కాడ కుల భేదమేలనో"
"పుస్తకములు చదువ పూర్ణత్వ మబ్బదు

హృదయ సంపుటములు చదువవలయు
పారిశుద్ధ్య మొకటి పరమాత్మ చేర్చును"

అని వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి కాలజ్ఞానం చెప్పినా

"ఆత్మా హి ఆత్మనో నాథః - (ఆత్మకు ఆత్మే ప్రభువు)
ఆత్మా హి ఆత్మనో గతిః" - (ఆత్మకు ఆత్మే గతి)

అని గౌతమబుద్ధుడు బుద్ధి చెప్పినా మనలో చలనం లేదు.

ఇలా ఎన్నోశాస్త్రాలు ఎంతోమంది మేధావులు చెప్తూనే ఉన్నారు. అయినా దాని గురించి ఆలోచించి అవగాహన చేసుకొని ఆచరించేవారు అరుదుగా తప్ప ఎక్కడా కన్పించరు. ఇంతటి గొప్ప సత్యాల్ని అర్థంచేసుకొని ఆచరిస్తేనే మానవజీవితం ఎంత అద్భుతమైందో, కళ్యాణప్రదమైందో అనుభవంలోకి వస్తుంది. అసలు జీవితమంటే అందమైన ఆనంద ప్రవాహం. దాన్ని అనుభవించి ఆస్వాదించాలి, అనుభూతి చెందాలి.

"సంఘర్షణల ముళ్ళేసుకుంటూ"

మానవునిలోని అలజడికి మూలకారణం అంతర్గతసంఘర్షణే. ఈ సంఘర్షణను ఛేదించే విధానాన్ని మహాకవి ధూర్జటి చాలా స్పష్టంగా చెప్పాడు. అందుకు ఈ కింది పద్యం నిదర్శనం.

"సంపద్గర్వము బారద్రోసి, రిపులన్ జంకించి యాకాంక్షలన్
దుంపన్వ్రేట్టి, కళంకము ల్నరికి, బంధుక్లేశ దోషంబులన్
చింపు ల్జేసి, వయోవిలాసములు సంక్షేపించి భూతంబులన్
చెంప ల్వేయక నిన్ను గానననగునా శ్రీకాళహస్తీశ్వరా!" (87)

అరిషడ్వర్గాలతో కూడుకున్న మానవునిమనసు సహజంగా చంచలమైంది. ఈ చంచలమైన మనసును మనకున్న బుద్ధి, జ్ఞానంతో నిశ్చలమైన స్థితిలో ఉంచడమే మన పని. అలా ఉంచితేనే మానవ జీవనం ప్రశాంతంగా

కొనసాగుతుంది. సందేహం సంఘర్షణ, అపనమ్మకంలాంటివాటిని సంపూర్ణంగా అధిగమించి ఆత్మవిశ్వాసంతో ముందుకెళితే అద్భుతాల్ని ఆవిష్కరించవచ్చు. మనం ఎప్పుడూ కూడ మన అంతరంగంపై దృష్టి మరల్చం. జీవితం అన్నది బయటి నుండి లోపలికి కాదు, లోపలనుండి బయటకు వికసించేది. లోపలున్న సమాధానాలకోసం మనం బయట వెతుకుతున్నాం! నీ హృదయంలోకి తొంగి చూసినప్పుడే నీ 'విజన్' ఏమిటో స్పష్టమవుతుంది. బయటకు చూస్తున్నవాడు కలగంటాడు. లోపలకు చూస్తున్నవాడు మేల్కొంటాడు" అంటాడు కార్ల్‌జంగ్. అయితే నేటి సమాజంలోని మనం దీనికి భిన్నంగా సంఘర్షణల ముళ్ళేసుకుంటూ అస్తవ్యస్తమైన స్థితిలో అగమ్యంగా జీవిస్తున్నాం. అందుకే మన అంతరాంతరాళంలోకి వెళ్ళి పరిశీలించుకుంటే ఎలాంటి వారైనా మేల్కొనాల్సిందే. ఈ చైతన్యపు దీప్తి సమాజంలో ఎంతమందిని మేల్కొలుపుతుందో!? సరైన దారిలో పయనింపజేస్తుందో!?? వేచి చూడాలి మరి.

"డబ్బు సంచుల ఎరవేసుకుంటూ"

"తల్లిగర్భము నుండి ధనము తేఁ డెవ్వఁడు
వెళ్ళిపోయెడినాఁడు వెంట రాదు
లక్షాధికారైన లవణ మన్నమె గాని
మెరుగుబంగారము మింగఁబోఁడు" అంటాడు శేషప్ప కవి.

ఈ సత్యం తెలియని మానవుడు భూమిపై ఉండడు అనడంలో అతిశయోక్తి లేదు. అయినా ఎందుకు ఇంత తాపత్రయం. డబ్బు సంచుల ఎరవేసుకోవాల్సిన అవసరం ఏముంది? మానవుడు సంపాదించేది డబ్బు. అలాంటిదాన్ని మనమే పాలించాలి. మన అదుపులోనే ఉండాలి. కాని నేడు మనల్ని డబ్బే పాలిస్తోంది. మనిషి సంపాదించిన డబ్బుకు, మనిషి సృష్టించిన యంత్రానికి మనిషే దాసోహమంటున్నాడు. తన అస్తిత్వాన్ని

కోల్పోయి మానవుడే యంత్రంగా మారిపోతున్న పరిస్థితి. దేశంలో మచ్చుకైనా శాంతికి చోటులేని దయనీయమైన స్థితి.

కొద్ది కాలంలోనే ప్రపంచాన్నంతా ఆవహించే మహాకాటకం సంభవిస్తుంది. ఆటంబాంబులు, రేడియో ఎలక్ట్రిక్ కిరణాలు మొ॥ వాటివల్ల అపరిమితమైన జన నష్టం జరుగుతుంది. కాని మానవ జాతిని ఇలాంటి ప్రమాదం నుండి తప్పించడం కంటే ప్రజల్లో ఉండే అధికారలాలస, విషయ వాంఛ, ధనకాంక్ష మొ॥వాటిని సమూలంగా నిర్మూలించాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. మనిషి తన్ను తాను మరచి డబ్బు సంచుల ఎరవేసుకోవా లనుకునేవారికి ఇదొక హెచ్చరిక. "దైవం మానుష రూపేణ" కదా! కాబట్టి మానవ రూపంలో ఉన్న దైవాంశ సంభూతులారా జాగ్రత్త సుమా!

"పెదవుల మీదికి లాగిన చిరునవ్వులతో"

ఈ రోజుల్లో సమాజాన్ని మనం చూస్తే హృదయంతో నవ్వుతూ మాట్లాడేదెవరు? పెదాల నుండి నవ్వుతూ మాట్లాడేదెవరు? ఎవరు ఎంత నిజాయితీ పరులు? మనం అర్థం చేసుకోగలం.

"ఆకాశం కన్నా అవకాశమే మిన్న" అన్నట్లు ఎంతో అమూల్యమైన మానవజన్మను, ఎన్నటికీతిరిగిరాని విశేషమైన జీవితకాలాన్ని అత్యున్నతమైన ఆలోచనలతో అద్వితీయంగా మలచుకోవాలి. ప్రతి క్షణమూ జీవించాలి. మనిషికి వివేకం ఉంటే కానీ అందమైన భవిష్యత్తుకు కర్త కాలేడు.మన జీవితానికి మనమే సృష్టికర్త . మనమే బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులం. కాబట్టి మన జీవితాన్ని మనమే ఆనందంగా, ఆలోచనాయుతంగా ఉపయోగకరంగా ఉండేట్లు సృష్టించుకోవాలి.

ప్రతి వ్యక్తీ ధర్మంపక్షాన నిలబడి సమయాన్ని వృథాచేయకుండా శాంతియుతమైన కార్యక్రమాన్నిచేపట్టి వసుధైకకుటుంబంగా జీవించే

సామాజికవ్యవస్థను స్థాపించుకోవాలి. ఆచరణలోకి తేగల్గాలి. ధర్మబద్ధమైన జీవితమే మన కర్తవ్యం కావాలి. అప్పుడే వ్యక్తులు సామాజికాభివృద్ధి శక్తులుగా పరిణతి చెందినట్లు గుర్తించాలి.

"దహనమౌతున్న వెలుగుల్ని నింపటమే కదా!" మన కర్తవ్యం.

మనం నిజంగా జీవించాలంటే జీవితాన్నిచూసే దృక్కోణం మారాలి. ధర్మంతో కూడిన లక్ష్యంవైపు అడుగులువేయాలి.అప్పుడే మనవల్ల గొప్ప కార్యాలు సంభవిస్తాయి. మనలోని నిజమైన అస్తిత్వాన్ని గుర్తిస్తే మనిషికి అహంకారం ఎంత మాత్రంవచ్చే అవకాశంలేదు". నిండుకుండేకదా నిలకడగావుండేది" అలా జీవించినప్పుడే మనం వాస్తవంగా జీవించినట్లు లెక్క. అలాకాక ఎంతోమంది మానసికంగా తీవ్రంగా బాధపడ్తూ లోపల అనేకసమస్యలతుఫాన్లు వీస్తున్నా ఉరుములాంటి కష్టాలు పీడిస్తున్నా పైకి మాత్రంసంతోషంగా పలకరిస్తూంటారు. మేకపోతు గాంభీర్యాన్ని ఒలక బోస్తుంటారు.

అంటే లోలోపల దహనమైపోతూ కూడా పైకి మాత్రం వెలుగును చిమ్ముతున్నట్లు కన్పిస్తుంటారు. అంతేకాదు అనేకమంది విషయంలోకూడా జరుగుతున్నదిదే. అందుకే నేటి సమాజం సర్వరోగాలకు నిలయమై పోయింది. సంపూర్ణఆరోగ్యంతో పరిపూర్ణమానసికవికాసంతో ఉండాల్సిన మానవుడు తననితాను క్షణక్షణమూ దహింపజేసుకుంటూ కృత్రిమమైన జీవితాన్ని గడుపుతున్నాడు.

'నిప్పుదోసిళ్ళతో నీరాజనా లివ్వడమే కదా!'

మానవహస్తం శ్రమకు ఆలవాలం. శ్రమ మానవ నాగరికతకు జన్మస్థానం. మానవ జన్మ అనేది మకుటం ధరించి శాసించే రాజునుండి మడి దున్ని బతికేరైతువరకూ, గ్రామీణస్థాయినుంచి అంతర్జాతీయస్థాయి

వరకు, అటెండర్‌నుండి ఆఫీసరువరకూ సమస్త మానవజాతికి జన్మ ఒక అనుభూతి. అనుభవాలతోట. అందరికీ సుఖదుఃఖాలు తప్పవు. ఈజీవన సంగ్రామంనుంచి పారిపొమ్మని పిరికితనం మనిషిని వెంటాడుతూ ఉంటుంది. పరాజయం అడుగడుగునా బెదిరిస్తూ ఉంటుంది. కాని అంతిమ క్షణం వరకూ జీవనపోరాటం సాగించడమే మానవధర్మం. జీవనపోరాటంనుండి మనిషి ఎన్నడూ పారిపోరాదు. ఈ మానవ జీవన సంగ్రామంలో మనిషి మనిషిగా నిలబడటానికి కావలసిన ఆత్మస్థైర్యమనే గాండీవాన్ని ధరించాలి. నిత్య చైతన్యంతో వెలుగునింపుకోవాలి కాని నీరసంగా జీవించకూడదు.

"మానవ జీవితమనే పొలాల నుంచి కాంతి జల్లుల్ని పండించాలి. చైతన్యపు పంటలు పండాలి" అంతేకాని నిప్పుదోసిళ్ళతో నీరాజనాలిచ్చే పరిస్థితి మానవ సమాజానికి రాకూడదు.

"అంతస్సీమల్ని వెలిగించని కర్పూరం ఎంత కరిగినా ఏం లాభం?"

బాహ్యప్రపంచంకన్నా ఆంతరప్రపంచమే మిన్న. అంతరంగం అంతు చిక్కనిది. అంతు చిక్కని అంతరంగ ప్రయాణం చేసి తన అంతరాంతరాలలోని తన నిజతత్త్వపు అస్తిత్వాన్ని మేల్కొల్పాలి. చైతన్యమనేది మానవుని అంతరంగంలోకల్గాలి. ఆ ఆంతరచైతన్యమే యేరులా, సెలయేరులా ప్రవహించాలి.

అంతేకాని అంతర్జ్యోతిస్సీమల్ని తాకనటువంటి మార్పు కేవలం బాహ్యంగా మనం వెలిగించే కర్పూరం వంటిది. ఎంత కరిగినా ఏం లాభం? అదే అంతరంగంలో వెలిగిన ఆత్మజ్యోతి పరిమళంతో బాహ్యంగా మనం కర్పూరాన్ని వెలిగిస్తే అప్పుడు మనిషి ఆంతర బాహ్య సౌందర్యాలతో విరాజిల్లి పరిపూర్ణుడౌతాడు. లేకపోతే మానవ సమాజానికి అంగవైకల్యం ప్రాప్తించే ప్రమాదం తప్పదు.

"వయస్సు పొద్దు వాల్తున్నపుడు
మనసు గదిలో ఏమూలో చావుముల్లు"

"పునరపి జననం పున రపి మరణం; పున రపి జననీజఠరే శయనమ్
ఇహ సంసారే బహుదుస్తారే; కృపయాపారే పాహి మురారే"

అంటారు ఆదిశంకరులు. అలా ఈ జననమరణచక్రంలో ఇరుక్కొని గమ్యంతెలియక ప్రయాణిస్తున్న మనం ఎలాగోలా కాలాన్ని వెళ్ళబుచ్చుతూ ఉంటాం. చివరకు వయసు మీద కొచ్చేటప్పటికి మరణభయం అనే బాణాలు మనిషిని నిత్యం గుచ్చుతూనే ఉంటాయి. కానీ ఏంచేద్దాం మరి.

జీవునిప్రయాణకాలంబు సిద్ధమైన
నిలచునా దేహమందు ఒక్క నిమిషమైన"

అలాగే ఆత్మ ఒకచోట అదృశ్యమైన తర్వాతకూడా మరోచోట ఉదయించాల్సిందే. అంటే ఈ శరీరాన్ని విడిచి పెట్టినా ఆత్మ మరో దేహాన్ని ఆశ్రయించాల్సిందే! జన్మంటే ఇదే.

"కవిత కొత్త అనుభవాల కాంతిపేటికను తెరవాలి కదిలించాలి" అంటాడు బాలగంగాధర్ తిలక్. ఆయన అన్నట్లు ఈ కవితావిమర్శ కూడ ప్రతి వ్యక్తిలో చైతన్యం నింపగలదు.

తన జన్మతో జీవనయానం ప్రారంభించిన మనిషి మనీషిగా ఎదిగి ఆత్మతత్వాన్ని / (దివ్యత్వాన్ని) అందుకోవడంతో ఈ ప్రయాణం ముగుస్తుంది. దీన్ని సాధనద్వారా మాత్రమే సాధించగలం.

* * *